

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет (м. Луцьк)
Університет національного і світового господарства (м. Софія, Болгарія)
Політехнічний інститут Браганси (м. Браганса, Португалія)
Старопольська Вища Школа в Кельце (м. Кельце, Республіка Польща)
Інститут туризму, підприємництва і сервісу (м. Душанбе, Республіка Таджикистан)
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України (м. Київ)
Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (м. Київ)
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України (м. Луцьк)
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ЛНТУ (м. Луцьк)
Волинська обласна громадська організація «Перспективи Волині» (м. Луцьк)
Європейський аналітичний центр (м. Київ)

25 травня 2024 року, м. Луцьк

**СУЧАСНІ КРИЗОВІ ЯВИЩА В ЕКОНОМІЦІ ТА ПРОБЛЕМИ ОБЛКОВОГО,
КОНТРОЛЬНОГО ТА АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ**

Тези доповідей XVI Міжнародної науково-практичної конференції

**MODERN CRISIS PHENOMENA IN THE ECONOMY AND PROBLEMS OF
ACCOUNTING, CONTROL AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE
MANAGEMENT**

Abstracts of the XVI International Scientific Conference

Випуск 16

Відділ іміджу і промоцій ЛНТУ
Луцьк – 2024

*Рекомендовано до друку
Вченою радою Луцького національного технічного університету,
протокол № 12 від 25.06.2024 р.*

Редакційна колегія: головний редактор – д.е.н., професор *Вахович І.М.* (Україна); **відп. редактори** – д.е.н., професор *Лютак О.М.* (Україна); д.е.н., професор *Ковальська Л.Л.* (Україна); к.е.н., доцент *Нужна О.А.* (Україна), д-р, професор *Башева С.А.* (Болгарія); д-р, професор *Гжегож Зажонц* (Польща); д-р, професор *Луїс Фролен Рібейро* (Португалія); д.е.н., к.е.н., професор *Бабіч І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Гаврилюк О.О.* (Україна); к.е.н., доцент *Голячук Н.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Жураковська І.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Зеленко С.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Карімов Б.Х.* (Таджикистан); д.е.н., професор *Кузьмак О.І.* (Україна), к.е.н., доцент *Московчук А.Т.* (Україна); к.е.н., доцент *Нагірська К.С.* (Україна); к.е.н., доцент *Писаренко Т.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Сидоренко Р.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах Т.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Тлущкевич Н.В.*; к.е.н., доцент *Чудовець В.В.* (Україна)

С 78 **Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством:** матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції (25 травня 2024 р). відп. ред. О.А. Нужна. Вип. 16. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2024. 240 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XVI Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством», що була проведена кафедрою обліку і аудиту факультету бізнесу та права Луцького національного технічного університету у травні 2024 року. У публікаціях висвітлено шляхи удосконалення теорії обліку в умовах глобалізації економіки; теоретико-методологічні передумови гармонізації системи фінансового обліку та звітності; управлінський облік і контроль через призму філософії конструктивізму; аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання; оптимізацію оподаткування діяльності суб'єктів господарювання; малий бізнес: регіональні і галузеві особливості; сучасні проблеми та перспективи розвитку економічного контролю; цифровізацію обліку, контролю, аудиту та оподаткування: нові можливості та перспективи розвитку; проблеми обліку, контролю і аналізу: інституціональний аспект; економіко-математичне моделювання в обліково-аналітичних системах; регіональні і глобальні проблеми розвитку економіки; грантрайтинг та управління проектами в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку

Для науковців, аспірантів, здобувачів і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, оподаткування, контролю, аналізу та аудиту.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

ЗМІСТ

Imranova Mehriban Agasaf Issues of the advantages of creating innovation clusters at the regional level	9
Havryliuk O., Popek N. Zagraniczna jednostka kontrolowana w Ukrainie i Polsce: definicje i różnice	13
Kosinskyi P.M. Economic stimulation of the development of the fuel and energy complex of the region in the context of sustainable development	15
Levkovets N.P. Features of the audit of financial statements	17
Nikolaieva A.M. Sustainable, inclusive, smart development: challenges and opportunities for society	19
Nuzhna O.A., Natalia McDowell Key tools: comparison of accounting approaches according to NR(S)AU, IFRS and GAAP USA	21
Ohirko I., Chabaniuk O. Istota i rola ubezpieczeń	24
Petrova D.D. Organization of accounting of costs for the economic activity of the enterprises according to the bulgarian accounting legislation	28
Petrova D.D. Organizational issues in the accounting reflection of the revenues from sales of the enterprises in Bulgaria	31
Syrotyuk H.V., Yankovska K. S. Environmental problems of waste disposal in Ukraine and their solution directions	34
Zubchuk Svitlana, Sydorenko Roman Prospects for the implementation of the provisions of the ifrs in Ukraine	37
Бабіч І.І. Впровадження системи управління податковими комплаєнс-ризиками	39
Бойко О.В., Барщевська А.С., Михальчук С.В. Ключові аспекти маркетингової діяльності підприємств малого бізнесу	41

Бойко Р.В. Механізми регіональної інвестиційної політики та їх вплив на бізнес-середовище	43
Бондарук В.В., Талах В.І. Забезпечення фінансової результативності підприємств у зовнішньоекономічній сфері в умовах форс-мажорних обставин	46
Вавдіюк Н.С., Подаш А.С. Менеджмент тону голосу бренду ЗВО	49
Волот О.І., Голячук Н.В. Використання інформаційних та інноваційних технологій у фінансових установах Німеччини	52
Гаврилюк Б.О. Автоматизація бухгалтерського обліку	54
Голячук Н.В. Навички бухгалтера в середовищі цифрової трансформації	56
Дем'яненко Т.Є., Шульга Л.Д. Проблеми та перспективи сплати податків до місцевих громад: місце бухгалтерського обліку	58
Дзямулич М. І. Застосування принципів психології управління в умовах цифровізації бізнес-процесів	60
Дзямулич М. І., Назарук А.Я. Концепція смарт-розвитку територіальних громад в Україні	63
Дорош В.Ю., Московчук А.Т. Вплив лізингу на ефективність діяльності підприємства	65
Дубінчин Т.М. Оптимізація оподаткування діяльності суб'єктів господарювання – шлях до конкурентоспроможності	68
Єремян О.М., Прокоп'єва С.А. Заходи щодо ухилення від сплати податків в Україні в контексті глобалізації економіки	71
Жук Н.Л., Бездушний Р.П. Адаптація аграрної статистики до вимог Європейського Союзу: нормативний базис та перспективи досліджень.	74
Жураковська І.В., Алексюк Ю.С. Чи ведуть бухгалтерський облік фізичні особи-підприємці?	76
Зеленко С.В. Проблеми організації обліку та контролю розрахунків за виплатами працівникам в торговельних компаніях та перспективи їх вирішення	79

Іщук Л.І., Генсецький М.В. розвиток криптовалюти в Україні в умовах війни	82
Іщук Л.І., Семенюк Б.І. Основні цілі та завдання Європейського Союзу	84
Йосенко С.А. Аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання	86
Ковальчук О.В. Вплив інтернету та цифрових технологій на цінову політику підприємства	90
Ковальчук О.В., Колошва А.Т. Роль брокерських фірм у функціонуванні ринку	92
Ковальчук О.В., Пиясюк О.О. Аналіз маркетингового потенціалу фермерського господарства	94
Ковальчук О.В., Васількова Н.В., Марчак В.С. Сутність, особливості та переваги сегментування в інтернет-маркетингу	96
Констанкевич І.В. Значення цілей сталого розвитку в менеджменті закладів вищої освіти	98
Коробчук Л.І. Екологічний аудит в Україні: вагомий елемент сьогодення	100
Коробчук Л.І. Екологічне управління на шляху проєктування «екологічної реконструкції» м. Луцька в умовах сталого розвитку	104
Коробчук М.Г. Вплив інноваційної культури на виробничі інновації	108
Коробчук Т.І. Стратегії управління економічним капіталом банку	110
Коробчук Т.І. Теоретичні аспекти моделювання економічних процесів	112
Косінський П.М. Економічне стимулювання розвитку інтенсивного садівництва у регіоні	114
Кравчук П.Я. Перспективи реалізації цілей сталого розвитку в умовах глобалізації	117
Кривов'язюк І.В. Тенденції та проблеми розвитку глобальної логістики в умовах сучасних кризових явищ	119

Крот Ю.М., Костенко А.С. Особливості податкових перевірок під час військового стану	121
Крук О.М., Борисова С.Є. Перспективи розвитку аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання в умовах цифрової трансформації економіки	123
Кулай О.Є. Управлінський облік витрат та калькулювання собівартості: питання облікової політики	126
Кулинич М.Б. Професійне вивчення бухгалтерської інформації для запобігання зловживань і шахрайських дій	129
Куцай Н.С. Основні можливості цифрової трансформації системи державного управління	131
Лопатовський В.Г. Оптимізація процедури подання звітності підприємств в умовах розвитку цифрових технологій	133
Мазуркевич М. Різник Д.Р. Досягнення цілей сталого розвитку в менеджменті КУ «Волинська обласна МАН»	137
Майстренко А.С., Назарова К.О. Якість аналітичного забезпечення антикорупційного аудиту компаній в умовах євроінтеграції	139
Михалевич С.Г. Облік придбання виробничих запасів та шляхи його удосконалення	141
Морохова В. О., Бойко О.В. Маркетинговий аналіз в системі інформаційно-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємств	144
Московчук А.Т. Критичний аналіз трактування суті економічної категорії «заробітна плата»	146
Мостовенко Н.А. Кредитна політика банків як запорука успішного бізнесу	148
Нагірська К.Є. Оцінка ризиків щодо оподаткування витрат на персонал в грантових проєктах	150
Нежива М.О. Експериментальний економічний аналіз: вплив календарних та	152

сезонних аномалій на ринок	
Непочатенко В.А., Ревецька У.С. Економіко-математична модель оцінки інвестиційних проєктів	154
Нужна О.А. Проблеми дотримання гендерної рівності в оплаті праці в сфері професійної, наукової та технічної діяльності в Україні	156
Нужна О.А., Вавренюк А.В. Використання моделі виробничої функції для моделювання та прогнозування обсягів виробництва продукції на підприємствах України	159
Нужна О.А., Поліщук О.В. Оборотність капіталу сільськогосподарських підприємств України: аналіз та прогнозування на основі трендового аналізу	162
Нужна О.А., Савчук І.В. Аналіз динаміки та прогнозування рентабельності активів підприємств оптової торгівлі на основі економетричного моделювання	165
Олександренко І.В. Аналіз інвестиційної діяльності в регіонах України	168
Павуско З.А. грантрейтинг та управління проєктами в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку	172
Патарідзе-Вишинська М.В. Ризики фінансової системи України під час війни та способи їх мінімізації	175
Першко Л.О., Кондратюк Д.Ю. Управління ресурсами територіальних громад в умовах воєнного стану	179
Пиріг С.О. Методичні аспекти автоматизації особистого бюджету	181
Писаренко Т.М. Структура звітності бюджетних установ	183
Писаренко Т.М., Середюк І.П. Теоретичні аспекти обліку розрахунків з підзвітними особами	186
Полінкевич О.М. Комунікативний план розвитку малого бізнесу в умовах соціальної нерівності	189
Садовська І.Б. Управлінський облік повністю амортизованих основних засобів	191

Сафарова А. Т. Особливості виправлення помилок у податковій звітності	194
Свинаренко Т.І., Гаврікова А.В. Особливості розвитку соціального підприємства в Україні	197
Сичук С.М. Нарахування амортизації основних засобів в умовах воєнного стану: проблеми та аспекти	200
Стригіна О.А., Дирда В.О. Використання нелінійних економіко-математичних методів та моделей для управління народним господарством	203
Талах В.І. Фінансове забезпечення підприємства: економічна сутність та види	205
Талах Т.А. Методичні основи здійснення контрольних заходів	208
Талах Т.А., Кесарелі А.М. Наукові підходи до трактування поняття «фінансовий стан» підприємства	210
Талах Т.А., Шийка М.О. Економічна аналітика розвитку будівельної індустрії України	213
Ткаченко О.В., Бондар О.С. Особливості хмарних технологій для бізнесу	216
Ткачук І.М. ФОП чи найманий працівник	219
Тлучкевич Н.В. Ризик-орієнтований підхід в процесі бюджетування	223
Тлучкевич Н.В., Король П.С. Управлінський аспект організації обліку собівартості послуг	226
Ходзицька В.В. Принципи звітності: крок до якості звітності у сфері сталого розвитку	228
Чудовець В.В. Удосконалення обліку власного капіталу господарських товариств	232
Шевчук В.О. Вплив глобалізації на формування людського потенціалу	236

Mehriban Agasaf Imranova *PhD student,
Azerbaijan State University of Oil and
Industry Lecturer*

ISSUES OF THE ADVANTAGES OF CREATING INNOVATION CLUSTERS AT THE REGIONAL LEVEL

Main Part

According to Michael Porter's theory, a cluster is a group of geographically proximate interconnected companies (suppliers, manufacturers) and related organizations (educational institutions, government agencies, infrastructure companies) operating in a specific field and complementing each other. In his book "Competitive Strategy," Porter considered clusters as a means to enhance the competitiveness of an economic system. Currently, clusters are formed at the regional or subject level within a system. Clusters contribute to the adoption of new techniques and technologies, the development of knowledge-intensive industries, thereby ensuring the stability of the regional economy in a dynamic market environment. The effectiveness of small enterprises functioning within a cluster largely depends on the clear definition of methodological, informational, and consultative support mechanisms in cluster policy and the coordination of the activities of all cluster participants. Individual cluster policy should reflect not only the strategic priorities of large cluster-forming companies but primarily the development priorities of the network of small and medium-sized enterprises in the cluster.

According to the Development Program of the Industrial Complex of the Republic of Azerbaijan until 2030, one of the main forms of forming regional clusters will be the establishment of industrial zones (including based on free economic zones) aimed at attracting international companies and establishing cooperation with local producers. Projects implemented within the industrial zone will be interconnected by a single concept, and the planned organizations will complement each other.

The development of a cluster strategy should be a consultative process involving key players and practitioners in cluster development. Similarly, this strategy should emphasize the importance of cluster development approaches in transforming firm competitiveness, which contributes to sustainable economic growth. A national cluster development strategy will help cluster initiators and leaders gain the necessary

knowledge, tools, and methods to advance clustering to a new level of development.

The cluster approach forms a mechanism of economic relations that allows all its participants to receive profits equivalent to their costs. Clusters generate economies of scale, the basis of which is the presence of an innovative core within one of the firms, stimulating the production of new types of products and services. The development of strategic management of industrial facilities and individual sub-complexes is facilitated by the introduction of a cluster form of business organization within the regions of the country. The advantages of the cluster approach at the regional level are as follows: clusters are based on a well-established stable system of disseminating new technologies, knowledge, and products, known as a technological network, relying on a shared scientific base; cluster enterprises have additional competitive advantages due to the possibility of internal specialization and standardization, minimizing the costs of innovation implementation; an important feature of clusters is the presence of flexible entrepreneurial structures, allowing the formation of innovative growth points in the regional economy. The high competitiveness and stability of cluster economic systems are determined by factors that contribute to regional development: the dissemination of new technologies; the nature and structure of interaction between science, education, financing; government policy and industry. The creation of clusters in the regional economic system forms a number of advantages: effective interaction of government bodies with business. Administration representatives participate in the coordination council and act as equal partners, influencing the adoption of organizational and economic decisions within the cluster; helps identify problems and strengths of the respective sector of the economy through reliable information on the activities of enterprises, markets, and labor resources; increases the efficiency of small enterprises, leading to an increase in the tax base and tax revenues to the regional budget; reduces barriers to accessing markets for the sale of products and the supply of raw materials and materials, labor for medium and small enterprises; increases the overall economic resilience of enterprises both within and beyond the cluster, allowing small and medium-sized enterprises to access financial resources that were previously unavailable; entrepreneurs can systematize emerging problems and ways to overcome them through joint efforts; contributes to improving the staffing of enterprises; infrastructure for research and development and design work

appears; production costs are reduced; opportunities for more successful entry into external markets emerge.

Sustainable development of industrial production is possible only based on modernization, effective scientific and technical support of industrial enterprises, and expanding government support. Clusters are intended to address these challenges. However, for the effective functioning of clusters and increasing value-added on this basis, the organization and expansion of links between suppliers, manufacturers, consumers, elements of industrial infrastructure, and research institutes are of considerable importance. Therefore, in the process of designing, it is advisable to consider the possibility of creating a cluster capable of uniting enterprises of the industrial complex and petrochemical industry.

When implementing cluster policy, the presence of organizational and economic mechanisms for implementing the cluster approach is important. The institutional provision of the cluster approach in the Republic of Azerbaijan may consist of the composition of bodies of state regulation of clustering processes and collegial management of clusters, their goals and functions, as well as the composition and content of laws regulating clustering processes and informal norms, rules of interaction between cluster entities, which will provide conditions for the formation and development of cluster relations at the macro and micro levels of management. The concept of the Cluster Development Center, the organizational structures of which may include an Educational Center, an Engineering and Technology Transfer Center, and a Business Information Center with defined goals, tasks, and forms of network cooperation in education, science, and marketing in general, represents the organizational provision for the formation of cluster connections.

Strategic management is a crucial factor in economic development in a dynamically changing external environment. The main task of strategic management is to ensure the systematic development of the managed entity. This task is achieved through solving the following subtasks [6]:

- defining development priorities;
- achieving a high degree of coordination and consistency of strategic activities regarding goals, resources, timelines, performers, and expected outcomes;
- seizing favorable development opportunities and neutralizing threats;
- determining the priority of resources;

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

- identifying ways to develop potential;
- determining competitiveness and enhancing it;
- selecting key long-term partners, and so on.

A key element of strategic management is the development of a clustering strategy.

The creation of innovative clusters requires the utilization of new fundamental scientific solutions to propel the region's economy to a new level of development. A well-implemented cluster support policy in the region is an effective tool for enhancing regional competitiveness, innovation potential, economic growth rates, and is also a vital condition for ensuring sustainability and economic independence in the face of globalization. Regional clusters should serve as hubs where human resources, organizations, and technologies continuously circulate. In this regard, international inter-cluster exchanges of experience, goods, and information can be beneficial.

The establishment of clusters promotes competition among regions, enabling them to attract additional investments. Furthermore, clusters provide regions with opportunities for development based on new technologies. The institutional provision of the cluster approach in the Republic of Azerbaijan may consist of the composition of bodies of state regulation of clustering processes and collegial management of clusters. The concept of establishing a Cluster Development Center is timely and relevant.

References

1. Decree of the President of the Republic of Azerbaijan dated December 29, 2012, on the Concept of Development «Azerbaijan-2020: Vision for the Future» (www.president.az).
2. Zakharchenko, V.I. and Glushenko, L.D. «Development of Cluster Policy for Small Business in Industry». Access mode: http://www.rusnauka.com/4_SND_2011/Economics/10_78442.doc.htm.
3. «World Experience of Cluster Development Model.» Access mode: <http://www.uecs.ru/uecs-38-382012/item/1085-2012-02-28-05-46-20>.
4. Mikheev, A.A. «Development of Clusters in Regional Economic Systems: Advantages, Problems, Support Measures». Journal «Problems of Contemporary Economics», 2008, No. 3, pp. 355–358.
5. Porter, M. «Competition.» Moscow: Williams, 2005.
6. Uskova, T.V. «Development of Regional Cluster Systems». Access mode: http://www.sinkevich.org/klaster.by/Sozdanie_klastera.pdf.

7.Tsykhan, T.V. «Cluster Theory of Economic Development». Journal «Theory and Practice of Management», 2003, No. 5. Access mode: http://www.subcontract.ru/Docum/DocmriShow_DocmriID168.html.

UDK 657: 001.4

Havryliuk O., PhD

Łucki Narodowy Uniwersytet Techniczny

Poppek N.

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie

ZAGRANICZNA JEDNOSTKA KONTROLOWANA W UKRAINIE I POLSCIE: DEFINICJE I RÓŻNICE

Zagraniczna jednostka kontrolowana (ang. Controlled Foreign Corporation, CFC) to pojęcie używane w przepisach podatkowych odnoszących się do firm, które są zarejestrowane za granicą, ale są kontrolowane przez rezydentów podatkowych danego kraju. Zasady dotyczące zagranicznych jednostek kontrolowanych mają na celu zapobieganie unikaniu opodatkowania przez przenoszenie dochodów do zagranicznych spółek w krajach o korzystniejszych systemach podatkowych.

W Polsce CFC (ang. Controlled Foreign Company) to zagraniczna jednostka kontrolowana, która spełnia przesłanki określone w ustawie z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych lub ustawie z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Przepisy dotyczące CFC stanowią, że zyski takich spółek podlegają opodatkowaniu w państwie rezydencji, nawet jeśli zyski te nie zostały podzielone w formie dywidend. Zagraniczna jednostka kontrolowana jest definiowana w przepisach o podatku dochodowym od osób fizycznych (PIT) oraz o podatku dochodowym od osób prawnych (CIT). Zgodnie z polskimi regulacjami, jednostka taka spełnia następujące kryteria:

- kontrola: podmiot polski (osoba fizyczna lub prawna) posiada bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 50% udziałów w zagranicznej jednostce;

- kraj rejestracji: zagraniczna jednostka jest zarejestrowana w kraju, który stosuje preferencyjne zasady opodatkowania (tzw. raj podatkowy), lub w kraju, z którym Polska nie ma zawartej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, albo w kraju, w którym efektywna stawka podatku jest niższa niż 14,25%;

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

- Passive Income: znacząca część dochodów zagranicznej jednostki pochodzi z dochodów pasywnych, takich jak dywidendy, odsetki, należności licencyjne czy zyski kapitałowe.

Regulacje dotyczące CFC mają na celu opodatkowanie dochodów zagranicznych jednostek kontrolowanych przez polskich rezydentów podatkowych, co oznacza, że dochody tych jednostek są przypisywane bezpośrednio polskiemu podmiotowi kontrolującemu, niezależnie od faktycznej dystrybucji dochodów.

Wprowadzenie zasad CFC ma na celu uszczelnienie systemu podatkowego i przeciwdziałanie wykorzystywaniu zagranicznych struktur do obniżania zobowiązań podatkowych w Polsce.

Przykładowo w Ukrainie takie zasady wprowadzono w ramach ustawy nr 466-IX, która weszła w życie 23 maja 2020 r. Zgodnie z nią obywatele Ukrainy mają obowiązek składać sprawozdania dotyczące swoich CFC, a dochody CFC wliczane są do dochodu rezydenta podlegającego opodatkowaniu i podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym na Ukrainie.

Problematyka kontrolowanych spółek zagranicznych (CFC) jest istotna z kilku powodów, odnoszących się zarówno do interesów państwa, jak i interesów poszczególnych spółek i osób fizycznych:

1. Zapobieganie uchylaniu się od płacenia podatków: rezydenci mogą korzystać z zagranicznych spółek w celu zmniejszenia lub uniknięcia obowiązków podatkowych w swoim kraju poprzez przenoszenie zysków do jurysdykcji o niskich stawkach podatkowych (strefy offshore). Wprowadzenie zasad CFC umożliwi państwu wliczanie zysków takich spółek do podstawy opodatkowania rezydentów, co zapobiega utracie wpływów podatkowych.

2. Sprawiedliwość systemu podatkowego: zapewnienie równych warunków działania wszystkim podatnikom jest ważnym elementem sprawiedliwego systemu podatkowego. Jeśli niektórzy podatnicy unikają płacenia podatków poprzez korzystanie z CFC, tworzy to nieuczciwą przewagę nad tymi, którzy płacą podatki w całości.

3. Zwiększanie przejrzystości i sprawozdawczości: wprowadzenie wymogów dotyczących raportowania CFC zwiększa przejrzystość struktur biznesowych i transakcji finansowych. Przyczynia się to do lepszego zrozumienia przez władze tego, gdzie i w jaki sposób mieszkańcy uzyskują dochody, a także do wykrywania schematów agresywnego planowania podatkowego.

4. Zwalczanie prania pieniędzy i finansowania terroryzmu: przejrzystość własności spółek zagranicznych pomaga również w walce z praniem pieniędzy i finansowaniem terroryzmu. Ponieważ tego typu firmy często służą do ukrywania nielegalnych dochodów, wprowadzenie zasad CFC pomaga wykrywać takie schematy.

5. Zapewnienie stabilności gospodarczej: zwiększone dochody podatkowe poprzez zapobieganie uchylaniu się od płacenia podatków przyczyniają się do stabilności gospodarczej. Dzięki temu państwa mogą mieć stabilne budżety na finansowanie programów społecznych, infrastruktury i innych wydatków publicznych.

6. Współpraca międzynarodowa i wizerunek kraju: wiele krajów wdraża zasady CFC w ramach współpracy międzynarodowej na rzecz zwalczania nadużyć podatkowych. Podnosi to wizerunek kraju na arenie międzynarodowej, uatrakcyjnia go dla inwestorów zagranicznych i sprzyja rozwojowi stosunków gospodarczych.

Tym samym kwestia podatku CIT jest istotna zarówno dla zapewnienia narodowych interesów gospodarczych, jak i dla utrzymania globalnej sprawiedliwości i przejrzystości podatkowej.

UDK 336.76:338.43

Kosinskyi P.M., PhD, Art. teacher
Lutsk National Technical University

ECONOMIC STIMULATION OF THE DEVELOPMENT OF THE FUEL AND ENERGY COMPLEX OF THE REGION IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT

«The fuel and energy complex is a set of branches of industrial production that carry out fuel extraction, electricity production, their transportation and use» [1].

In the modern understanding, the fuel and energy complex of the region of the state is an integrated system of production, supply, processing, as well as the use of various energy resources within a specific administrative territory. This system includes all stages of the life cycle of energy materials, starting from their extraction or production, passing through transportation, storage, processing, and ending with sale, as well as use in various spheres of the economy and life of the local population.

Currently, the domestic fuel and energy sector acts as one of the

defining components of the national economic system, advantageously combining the contradictory functions of energy supply and production. In addition, we emphasize that the studied sector is characterized by considerable strength, because it provides energy resources not only to consumers of the housing and communal sector, but also to all objects of domestic industry.

«PEC enterprises face the main task: efficient and reliable provision of the needs of the national economy, including industry, with energy of the required quantity and quality» [2].

To date, the fuel and energy complex (FEC) formed in our country needs significant improvement and reform [3].

Note that one of the key strategic national documents that formulates the strategy of our state in the field of energy, in particular with regard to increasing the level of its efficiency, is the Energy Strategy of Ukraine for the period until 2035 [4]. This document defines a strategic goal that takes into account certain environmental aspects of the future development of the fuel and energy sphere of the regions of our country and also consists in fully satisfying the real needs of society and the national economic system in fuel and energy resources with the help of a suitable technically reliable, safe, economically efficient and to the same ecologically acceptable approach. At the same time, the main goal is to guarantee the improvement of the living conditions of the population of the regions of our country.

Economic stimulation of the development of the fuel and energy complex (PEK) is an important area that helps ensure energy security, reduce dependence on energy imports, and support sustainable development. To achieve these goals, it is necessary to implement a number of economic stimulation tools focused on supporting innovation, efficient use of resources and minimizing the impact on the environment:

- provision of subsidies and grants to support projects aimed at the development of renewable energy sources (solar, wind, hydropower);
- introduction of tax holidays for new enterprises in the field of renewable energy;
- establishment of quotas for the share of renewable energy sources in the overall energy balance of the region;
- introduction of energy efficiency standards for buildings, industrial facilities and transport;
- investing in the construction and modernization of electrical networks that ensure the integration of renewable energy sources;

- creation of infrastructure for energy storage (accumulators, hydraulic storage stations);
- development of infrastructure for electric transport (charging stations for electric vehicles);
- support in the development of business plans and projects to attract investment in PEK.
- stimulating the implementation of digital technologies in the management of energy systems (smart networks, Internet of Things, blockchain).

Thus, to stimulate the development of the region's fuel and energy complex in the context of sustainable development, it is necessary to apply a comprehensive approach, which includes financial, regulatory, infrastructural instruments, as well as educational programs and innovation support. This will ensure an increase in energy efficiency, reduce the negative impact on the environment and contribute to the sustainable economic development of the region.

References

1. Samoilenko, I. O. (2009). *Characteristics of the fuel and energy complex of Ukraine: Synopsis of lectures for the study of the basic topics of the discipline (for students of the 3rd year of full-time and part-time study in the direction of training 0502 (6.030601) – "Management")*. Kharkiv: KhNAMG [in Ukrainian].
2. Savka, Yu. V. (2018). *Development planning of enterprises of the fuel and energy complex in conditions of market transformations*. Candidate's thesis. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].
3. Katenin, V. D., Vasylenko, A. O., & Gryn, S. O. (2017). State of the fuel and energy complex of Ukraine and prospects for its greening. *Molodyy vchenyy*, 10 (50), 55–58 [in Ukrainian].
4. Energy strategy of Ukraine for the period until 2030. Approved by the order of the Cabinet of Ministers of Ukraine № №1071 (2013, July 24). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002120-13> [in Ukrainian].

UDC 657

Levkovets N.P., Candidate of Economics,
Associate Professor
National Transport University, Kyiv

FEATURES OF THE AUDIT OF FINANCIAL STATEMENTS

Audit procedures are an integral part of the audit methodology. Financial reporting – accounting reporting containing information on the financial position, results of operations and cash flows of the enterprise for

the reporting period [1].

The auditor obtains audit evidence for the formulation of reasonable conclusions, on which the audit opinion is based, by performing audit procedures for the purpose of:

- obtaining an understanding of the business entity and its environment, including its internal control system, to assess the risks of material misstatement at the level of financial statements and assertions (auditing procedures performed for this purpose are referred to in the ISA as «risk assessment procedures»);

- testing the operational effectiveness of control procedures in preventing or detecting and correcting material misstatements at the assertion level (auditing procedures performed for this purpose are referred to in the ISA as «tests of control»). Control tests are performed in order to obtain audit evidence regarding the effectiveness of:

- the organization of accounting and internal control systems, that is, whether they are properly organized to prevent material distortions and to detect and correct them;

- functioning of internal control during a certain period.

- detection of significant distortions at the level of assertions (auditing procedures performed for this purpose are designated in the ISA as «substantive procedures») [3].

Based on the purpose of the audit, auditors must evaluate (check) financial statements in the following sequence: formal verification; analytical verification; verification of turnover and balances [2].

The formal inspection begins with a review of the financial statements for filling in the address part, all the necessary details, and the presence of signatures of managers.

The auditor begins to familiarize himself with the financial statements at the preparatory stage and studies all articles of the statement to assess and determine the amount of risk for each of the articles.

When studying the balance sheet (Statement of financial condition), it is appropriate to pay attention to the following questions using tests for compliance with the chief accountant, his deputy and the head of the enterprise.

The main points are:

- assess the state of suitability of fixed assets (how new fixed assets are at the enterprise; are there fixed assets of non-production purpose; availability of fixed assets transferred for operational lease, etc.);

- assess the availability of intangible assets and their use;

- determine whether long-term financial investments are available;
 - assess the state and movement of stocks (finished products, materials, work in progress, goods);
 - pay special attention to the presence of receivables and payables (namely, their absence in case of non-cash payments between enterprises, as there may be collapsed balances), its increase or decrease;
 - to determine the method of calculating the reserve of doubtful debts;
 - detect changes in own capital;
 - assess the state of articles of current and long-term bank loans, etc.
- [2].

A formal assessment of financial statements will provide an opportunity to clarify the areas of the audit and assess possible risks, as well as identify possible distortions.

With the help of analytical verification of financial statements, those components of it are determined where the audit risk is the greatest, that is, where the possibility of fraud or the presence of errors in accounting and reporting for this client is most likely.

References

1. On the audit of financial statements and audit activity: Law of Ukraine. № 2258-VIII dated December 21, 2017 Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (date of application 10.05.2024)
2. Vynogradova M.O., Zhideeva L.I. Audit: training. manual K.: «Center for Educational Literature», 2021. - 654 p.
3. Ivanova N.A., Rolinsky O.V. Audit organization and methodology: training. Manual. K.: TsUL, 2021. 216 p.

UDC 332.146

Nikolaieva A.M., PhD in Economics, Associate Professor
Lutsk National Technical University

SUSTAINABLE, INCLUSIVE, SMART DEVELOPMENT: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR SOCIETY

The relevance of sustainable, inclusive and smart development of the community is becoming more and more obvious and important in the modern world, which is indicated by the constant growth of interest among scientists [1-4, etc.], experts, politicians, public figures, etc. in this issue. Constant attention to these processes is dictated, first of all, by them challenges that communities have to face in their pursuit of sustainability,

inclusiveness and smart development, in particular, it climate change and ecological degradation, economic inequality, social rejection, demographic changes and migration processes in the country, technological development, diversity of cultural identities of individual communities, political instability and lack of access to quality education and educational opportunities, etc. These challenges require an integrated approach and joint efforts by governments, civil society, business and academia to achieve sustainability, inclusiveness and smart development.

In our opinion, adopting the principles of sustainable, inclusive and smart development opens up many opportunities for communities, including the following:

1. Economic growth and prosperity: Sustained investment in green technology and infrastructure can help create new jobs, improve living standards and reduce poverty in communities.

2. Promotion of social inclusion (inclusiveness): ensuring access to education, health care, jobs and other basic services for all members of the community, regardless of their social or economic status, ethnic origin, gender, age, physical capabilities, etc. contributes to the creation of a fairer society in which every person can realize his potential.

3. Preservation of natural resources and environmental sustainability: the use of renewable energy sources, reduction of greenhouse gas emissions and protection of biodiversity contribute to the preservation of natural resources and reduction of negative impact on ecological systems.

4. Development of innovations and technologies (smart development): the use of innovative technologies to improve the lives of residents, manage resources, ensure the safety and convenience of urban planning, investments in smart technologies, artificial intelligence, the Internet of Things and other innovations stimulate the development of communities and increase their competitiveness in the global market environment. Considering these aspects, sustainability, inclusiveness and smart development of communities become not only a moral and ethical obligation, but also a strategic requirement for a stable and prosperous society. They create conditions for ensuring not only quality life today, but also ensure sustainability and development for the future.

5. Improving the quality of life: providing clean air, water and a healthy living environment contributes to improving the general well-being and health of citizens.

Overall, we believe that adopting these principles can help communities become more sustainable, inclusive and developed, providing them with a growing standard of living and well-being. Considering the fact that every community has its own unique needs and challenges, so approaches to sustainable, inclusive and smart development must be adapted to the specific context and needs of the community.

References

1. Павліха Н.В., Войчук М.В. Організаційно-економічні засади управління сталим розвитком міста: монографія. Луцьк: Вежа-Друк, 2019. 236 с.
2. Кормишкін Ю.А. Стратегія економічного розвитку Smart Growth для об'єднаних територіальних громад. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2020. Вип. 4. С. 4-11. DOI: 10.31521/2313-092X/2020-4(108)-1.
3. Павлов О.І., Павлова І.О., Павлов О.І. Інклюзивність об'єднаних територіальних громад та районів України. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-82>
4. Звонар В.П. Smart-громада як соціально-економічний феномен. *Демографія та соціальна економіка*. 2017. № 3 (31). С. 76-88. URL: <https://dse.org.ua/archive/31/6.pdf>.

UDC 657

Nuzhna O.A., Ph.D., associate professor
Lutsk National Technical University
Natalia McDowell, Full Charge Bookkeeper
Platinum Benefit Services, Inc, USA

KEY TOOLS: COMPARISON OF ACCOUNTING APPROACHES ACCORDING TO NR(S)AU, IFRS AND GAAP USA.

Fixed assets occupy a significant share in the property structure of enterprises, are used for a long time and ensure the production of products (performance of works, provision of services). The state and depreciation of fixed assets, the costs of repair and modernization of fixed assets, the level of efficiency of their use have an impact on the financial results of enterprises.

The purpose of our study is to compare the approaches of National (NR(S)AU), International Accounting Standards (IFRS) and Generally Accepted Accounting Principles (GAAP) regarding fixed assets.

We compare the definition of fixed assets according to the NR(S)AU, IFRS and GAAP.

According to the NR(S)AU of accounting 7 «Fixed Assets», fixed assets are «tangible assets that an enterprise/institution holds for use in the process of production/activity or supply of goods, provision of services, leasing to other persons or for carrying out administrative and social and cultural functions, the expected period of useful use (exploitation) of which is more than one year (or the operational cycle, if it is longer than one year)» [2].

According to International Accounting Standard IFRS 16 «Fixed Assets», fixed assets are «tangible objects held for use in the production or supply of goods or services for leasing or for administrative purposes; expected to be used for more than one period» [1].

According to Generally Accepted Accounting Principles (GAAP), fixed assets are tangible assets (also called fixed or capital assets) that a company owns and uses to generate revenue over a long period of time. They are also known as property, plant and equipment (PP&E) and are listed in the non-current assets section of a company's balance sheet. Property, plant and equipment (GAAP) are long-term assets that have physical substance and are usually depreciated [3].

Thus, the definitions of fixed assets in NR(S)AU, IFRS and GAAP are practically the same in terms of their content, GAAP and IFRS 7 «Fixed Assets» additionally highlight their purpose and specify the period of useful use (exploitation) in the case if the operating cycle is longer than a year.

NR(S)AU 7 «Fixed Assets», IFRS 16 «Fixed Assets» and GAAP use concepts related to fixed assets similar in name and content, namely:

- cost (amount) that is amortized.
- amortization;
- liquidation value;
- period of useful use;
- fixed assets.

At the same time, the following concepts related to fixed assets have different names, namely:

- net realizable value of a non-current asset (IFRS 16 «Fixed assets») and fair value (NR(S)AU 7 «Fixed assets»);
- group of fixed assets (NR(S)AU 7 «Fixed assets») and class of fixed assets (IFRS 16 «Fixed assets» and groups of fixed assets (GAAP);
- original cost (NR(S)AU 7 «Fixed assets») and cost (IFRS 16 «Fixed assets»), Property, plant and equipment according to GAAP are accounted for at the time of acquisition (historical cost method).

According to NR(S)AU 7 «Fixed assets», fixed assets are divided into two groups: fixed assets (within this group there are 9 subgroups) and other non-current tangible assets (within this group there are 7 subgroups).

IFRS 16 «Fixed Assets» provides examples of individual classes of fixed assets (land, land and buildings, machinery and equipment, ships, aircraft, automobiles, furniture and accessories, office equipment) without allocating other non-current tangible assets into a separate group.

GAAP (Chapter 3, Section 10 of the Accounting for Fixed Assets Procedure) «Fixed assets» provides examples of individual classes of fixed assets: land, buildings, machines, equipment, objects of construction in progress, cars, furniture, office equipment.

US GAAP requires that property, plant and equipment be valued at their original (historical) cost; their value can decrease due to depreciation or depreciation but cannot increase [4].

IFRS allows companies to choose a method of accounting for fixed assets at fair costs, which means that their stated value can increase or decrease according to fair costs.

NR(S)AU 7 «Fixed Assets» defines five methods of calculating depreciation of fixed assets, namely straight-line method, residual value reduction method, accelerated residual value reduction method, cumulative and production method.

IFRS 16 considers, respectively, the straight-line method, the reducing balance method and the method of the sum of units of production as methods of depreciation of fixed assets.

GAAP defines four main methods of calculating depreciation of fixed assets: straight-line method, double-declining book value method, Sum-of-the-years'-digits (SYD) and the Units-of-Production Method [4].

Thus, we briefly considered common and distinctive features of accounting approaches to fixed assets according to NR(S)AU, IFRS and GAAP.

References

1.Fixed assets: International Accounting Standard 16 (IAS 16). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text (date of application 06.05.2024).

2.Fixed assets: National regulation (standard) of accounting 7, approved. By order of the Ministry of Finance of Ukraine dated April 27, 2000 (as amended). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (date of application 08.05.2024).

3.Chapter 3, Section 10 of the Accounting for Fixed Assets Procedure URL: <https://www.federalreserve.gov/aboutthefed/chapter-3-property-and-equipment.htm> (date of application 06.05.2024).

UDK 657

Ohirko I. Prof. dr hab.
Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny w Radomiu
Chabaniuk O. PhD.
Lwowski Uniwersytet Handlowo-Ekonomiczny

ISTOTA I ROLA UBEZPIECZEŃ

Ubezpieczenie jest instytucją, która ma znieść lub przynajmniej ograniczyć ciężar pewnych zdarzeń losowych, których ryzyko nastąpienia towarzyszy człowiekowi na każdym etapie jego życia. Zdarzenia te mogą mieć charakter negatywny (np. śmierć, zniszczenie domu w skutek pożaru) lub też mogą wiązać się nie tyle ze stratą, ile z powstaniem lub zwiększeniem potrzeb finansowych (np. urodzenie dziecka). Wraz z postępowaniem cywilizacyjnym straty mają coraz większą wartość i wymagają coraz bardziej specjalistycznych zabezpieczeń.

Człowiek zawsze szukał sposobów radzenia sobie z ryzykiem. Pierwsza metoda zarządzania ryzykiem, zwana dzisiaj łączeniem przedmiotów narażonych na ryzyko – stosowana była przez chińskich kupców, przewożących towary łodziami po rzece Jangcy, która polegała na tym, że każda łódź zawierała porcję towarów każdego z kupców. W razie zatonięcia żaden z nich nie tracił całości dóbr. Celem było zminimalizowanie strat jednostek przez wspólne ponoszenie ryzyka. Potem operacja ta zaczęła mieć swoją cenę – w taki sposób powstały formy ubezpieczenia: pokrywanie szkód z funduszu tworzonego przez wiele podmiotów zagrożonych tym samym ryzykiem.

Ubezpieczenie sprawia, że konsekwencje finansowe, jakie musiałaby ponieść jednostka, rozłożone są na wiele podmiotów. W odróżnieniu jednak od prostej zasady wspólnego ponoszenia strat, proces ubezpieczenia organizowany jest przez wyspecjalizowaną instytucję finansową jaką jest zakład ubezpieczeniowy. On zajmuje się oceną ryzyka i ustala, jaką wielkość powinny mieć udziały ogólnych jednostek wnoszone do wspólnego funduszu.

W podstawowym ujęciu ubezpieczenie stanowi zatem:

- transfer ryzyka z jednostki na grupę,

- podział ciężaru strat/potrzeb finansowych na członków grupy.

W pierwszym aspekcie ubezpieczenie to urządzenie ekonomiczne, dzięki któremu jednostka zastępuje niepewną ale poważną stratę finansową stosunkowo niewielkim pewnym kosztem, którym jest składka ubezpieczeniowa. Drugi aspekt ukazuje ubezpieczenie z punktu widzenia społeczeństwa jako ekonomiczne narzędzie eliminowania lub redukcji ryzyka poprzez proces łączenia wystarczającej liczby narażonych jednorodnych obiektów w grupę, tak by możliwe stało się przewidywanie szkód dla grupy jako całości. Warunkiem, aby ryzyko było możliwe, lecz niepewne, jest odpowiednio duża liczba obiektów zagrożonych. Istota ubezpieczeń opiera się na spostrzeżeniu, że krąg podmiotów, wobec których ryzyko to się zrealizuje. Pozwala to na finansowanie strat ze wspólnego funduszu utworzonego przez niewielkie, obliczone na podstawie wnikliwej statystycznej analizy ryzyka, wpłaty zagrożonych jednostek.

Problematyka ubezpieczeniowa ma charakter interdyscyplinarny, łączą się tu aspekty ekonomiczne, prawne i finansowe. Istotne są zagrożenia aktuarialne i marketingowe. Dlatego też możemy znaleźć wiele definicji ubezpieczenia w zależności od różnych elementów tego pojęcia na które zwrócona jest szczególna uwaga:

- ubezpieczenie stanowi urządzenie gospodarcze, zapewniające pokrycie przyszłych potrzeb majątkowych wywołanych u poszczególnych jednostek przez odznaczające się pewną prawidłowością zdarzenia losowe, w drodze rozłożenia tego ciężaru na wiele jednostek, którym te same zdarzenia losowe zagrażają.

- ubezpieczenie to forma repartycji strat w dwóch wymiarach: w przestrzeni gdyż, fundusz, z którego pokrywana jest strata, tworzony jest ze składek wielu osób, i w czasie, gdyż składki te są płacone z reguły przez długi okres, często w ratach.

- ubezpieczenie jest instytucją ekonomiczną, która redukuje ryzyko przez podanie wspólnemu zarządzaniu grupy przedmiotów, rozłożonych w taki sposób, że suma przypadkowych szkód im zagrażających jest możliwa do określenia w wąskich granicach.

- istotą ubezpieczenia jest rozłożenie ryzyka strat lub konieczność finansowego pokrycia nadzwyczajnych potrzeb na większą liczbę podmiotów uiszczających składki na fundusz ubezpieczeniowy; chodzi tu o podmioty zagrożone tym samym lub podobnym niebezpieczeństwem, organizacja funduszu związana jest ściśle z jego przeznaczeniem i rodzajem ubezpieczenia.

– ubezpieczenie jest urządzeniem gospodarczym, które pozwala zakładowi ubezpieczeń, dzięki opłacie składki, przejść do ubezpieczającego ryzyko negatywnych, ekonomicznych skutków określonego zdarzenia losowego.

Przedstawione definicje pozwalają wyróżnić drugą kategorię podstawowych płaszczyzn, w jakich może być pojmowane ubezpieczenie: społeczno - ekonomiczną i prawną. Z jednej strony jest to urządzenie gospodarcze stworzone w celu wypełnienia pewnych funkcji związanych z zarządzaniem ryzykiem i zabezpieczeniem jednostek przed finansowymi konsekwencjami określonych zdarzeń. Z drugiej zaś umowa ustanawiająca określone obowiązki dla stron, a przede wszystkim stanowiący, kto w sensie prawnym zobowiązany będzie do pieniężnej rekompensaty określonych strat.

Definicja ubezpieczeń powinna łączyć oba te aspekty: prawny i ekonomiczno – społeczny, zwłaszcza że termin ubezpieczenie jest także odnoszony do tworzonych przez państwo form zabezpieczenia społecznego obywateli, których funkcjonowanie oparte jest całkowicie na przepisach prawa. Ubezpieczenia w sensie gospodarczym, choć mogą spełniać takie funkcje, oparte są na umowie między dwoma podmiotami, z których jeden oddaje ryzyko, a drugi je przyjmuje, oczywiście za odpowiednią zapłatą. Stosowną definicję ubezpieczenia w sensie prawnym znajdziemy w kodeksie cywilnym:

Przez umowę ubezpieczenia zakład ubezpieczeń zobowiązuje się spełnić określone świadczenie, w razie przewidzianego w umowie wypadku, a ubezpieczający zobowiązuje się zapłacić składkę (art.805).

Według Vance istnieje pięć niezbędnych elementów ubezpieczenia (źródło: Ronka – Chmielowiec W., *Ubezpieczenia. Rynek i ryzyko*, PWE, Warszawa 2002.):

- 1) ubezpieczający ma interes, który jest ubezpieczalny,
- 2) interes ubezpieczającego jest zagrożony przez możliwość nastąpienia pewnych zdarzeń losowych,
- 3) ubezpieczyciel bierze na siebie ryzyko straty,
- 4) asumpcja ryzyka przez ubezpieczyciela jest częścią programu rozkładania rzeczywistych strat na większą grupę podmiotów zagrożonych podobnym ryzykiem.
- 5) ubezpieczający płaci składkę do ogólnego funduszu ubezpieczeniowego.

Warunki te powinny być spełnione łącznie, spełnione bowiem np.

jedynie trzech pierwszych stanowi transfer ryzyka, dopiero dwa następne czynią natomiast z transferu środków rozłożenia ryzyka na grupę czyli ubezpieczenie.

Niekiedy ubezpieczenie nazywane jest grą. Ubezpieczający wygrywa, jeśli zdarzy się szkoda i otrzyma stosowne odszkodowanie. Zakład ubezpieczeń wygrywa, gdy szkoda się nie wydarzy, choć tu należy oceniać wygraną zakładu w kontekście całej grupy ubezpieczonych obiektów – gdzie obliczona wartość szkodowości jest dla zakładu wynikiem pożądanym, dopiero odchylenie od niej i to jedynie w kierunku większej liczby szkód stanowi przegraną. Należy jednak odróżnić ubezpieczenie od hazardu, gdyż zakład dopiero kreuje ryzyko, ubezpieczenie natomiast to metoda zabezpieczenia przed ryzykiem istniejącym niezależnie od jej zastosowania.

Podsumowując trzeba uznać, że ubezpieczenie jest metodą zarządzania ryzykiem poprzez transfer ryzyka z jednostki, w drodze umowy, na wyspecjalizowany podmiot, który organizuje dystrybucję tego ryzyka pomiędzy większą liczbę podmiotów, którym podobne ryzyko zagraża. Organizacja ta polega na stworzeniu scentralizowanego funduszu z wpłat odpowiednio dużej grupy podmiotów i pokrywaniu z niego strat doznanych przez wpłacających. Wysokość tych wpłat zakład ubezpieczeń tak kalkuluje na własne ryzyko, aby zapewnić pokrycie ewentualnych strat grupie, jak i stosowne wynagrodzenie dla siebie.

Jednak, jako metoda zarządzania ryzykiem, ubezpieczenie jest instrumentem złożonym czyli łączy w sobie elementy tj.: kontroli ryzyka, transferu ryzyka, dywersyfikacji ryzyka, finansowania ryzyka, zatrzymanie ryzyka.

Literatura

1. W. Tarczyński, M. Mojszewicz, *Zarządzanie ryzykiem*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2001.
2. Kaczmarek, *Ryzyko i zarządzanie ryzykiem. Ujęcie interdyscyplinarne*, Wyd. Difin, Warszawa, 2006.

D.D. Petrova,

Doctor of Economics, Associate Professor,
University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF COSTS FOR THE ECONOMIC ACTIVITY OF THE ENTERPRISES ACCORDING TO THE BULGARIAN ACCOUNTING LEGISLATION

The size, structure and dynamics of the costs for the economic activity have a direct impact on the financial results of the enterprise and significantly determine the value of a number of financial indicators of key importance for analyzing and evaluating its activity. All this determines the significance of accounting information about costs as an essential prerequisite for making effective decisions in the process of managing the activity.

In the conditions of the modern market economy, the enterprises in Bulgaria have the right to build and implement their specific organization for accounting of costs, taking into account the general requirements regulated by the accounting regulations, the specific features of their activities and the need for accounting information for its effective management.

The organization of accounting of the costs of enterprises must be carried out in compliance with the principles of recognition and evaluation of the items in the financial statements, regulated by the Accountancy Act and laid down as the basis of the applicable accounting standards. Of particular importance in the creation of accounting information for costs is the principle of current accrual. In compliance with this principle «the effects of transactions and other events are recognized at the time of their occurrence, regardless of the time of receipt or payment of cash or their equivalents and are included in the financial statements for the period to which they relate». [1] In accordance with the requirements and conditions for recognition of costs specified in the General Provisions to the National Accounting Standards, «costs are recognized in the statement of income and expenses when there is a decrease in future economic benefits associated with a decrease in an asset or an increase in a liability, and it can be reliably assessed» [2].

According to the requirements of the accounting legislation in force in Bulgaria, the costs for the economic activity of the enterprise are initially necessarily reported by economic elements, i.e. by separate types depending on their economic nature, then they must be classified according to their functional purpose, being allocated to the various specific activities for which they were carried out.

For the accounting of the costs of the business activity of the enterprise by economic elements, the synthetic accounts from the group Costs by economic elements are used, including the accounts: Costs for materials; Costs for external services; Depreciation costs; Salary costs; Social security costs, etc. According to the criterion of information purpose and structure, these accounts are operational. They are debited during the reporting period with the amount of costs incurred in carrying out the economic activity of the enterprise. They are credited when these costs are attributed to their functional purpose, i.e. in their distribution for the individual activities for which they were made. The assignment of costs to a functional purpose can be done immediately after their accounting by economic elements or at the end of the reporting period at the discretion of the enterprise, depending on the accounting policy adopted by it regarding the accounting of costs.

To create accounting information about costs for each individual activity of the enterprise, the synthetic accounts from the group Costs for the activity are used, including the accounts: Costs for main activity; Costs for auxiliary activity; Administrative costs; Cost for sales, etc. The main activity is a set of economic operations from which the main part of the income of a given enterprise is generated. This is the activity that occupies an advantageous position compared to all other activities carried out by the enterprise.

The synthetic, calculation account Costs for main activity is used for accounting the costs of the main activity. Its debit reflects the costs that form the cost price of production and services in the main activity, after they have previously been accounted by economic elements. In the enterprises whose main activity is commercial, the expenses for the circulation of goods forming the maintenance of the commercial activity are summarized on the debit of the account Costs for main activity. If the enterprise performs more than one main activity, which is possible in the conditions of the modern market economy, it is appropriate to organize separate accounting for the various activities by introducing sub-accounts

such as: sub-account Costs for industrial activity; sub-account Costs for commercial activity; sub-account Costs for agricultural activity; sub-account Costs for transport activity, etc., as well as corresponding analytical accounts.

The auxiliary activity is characterized by the fact that it is directly related to the main one and is intended to serve it. Such is, for example, the activity of a repair and mechanical workshop attached to the enterprise, its own transport unit, its own auxiliary farm, etc. The costs incurred in the auxiliary activity are reported through the synthetic, calculation account Costs for auxiliary activity. It is debited with the sum of the costs of auxiliary activity against the crediting of the accounts from the group Costs by economic elements. Based on these costs on the debit side of the account, the actual cost price of material production or services in the auxiliary activity is formed.

Administrative costs are those related to the general management and functioning of the enterprise. For their accounting, the synthetic account Administrative costs is used. It is debited with the amount of the administrative costs incurred in the enterprise against the crediting of the accounts from the group Costs by economic elements. At the end of the reporting period, this account is closed, and the amount of the costs reported on it is distributed on a certain basis and applied as a reduction of the revenues from sales of the enterprise.

The synthetic account Costs for sales is intended for accounting the costs directly related to the sales of production, goods or services of the enterprise. The incurred costs for sales are first reported on the accounts from the group Costs by economic elements, then they are attributed by functional purpose to the account Costs for sales. At the end of the reporting period, this account is closed by crediting against a debit to the corresponding account from the group Revenues from sales. With regard to enterprises specialized in carrying out only commercial activity, it is necessary to pay attention to the fact that the costs for the sales of goods are, by their nature, costs for the main activity, therefore they are reflected in the account Costs for main activity.

References

1. Accountancy Act, Bulgaria, promulgated SG №95/08.12.2015, effective 01.01.2016, last amended and supplemented SG №105/19.12.2023, article 26 (1). Available: <https://lex.bg/laws/ldoc/2136697598>
2. General Provisions to the National Accounting Standards, Bulgaria, effective from

UDC 657

D.D. Petrova,
Doctor of Economics, Associate Professor,
University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

**ORGANIZATIONAL ISSUES IN THE ACCOUNTING
REFLECTION OF THE REVENUES FROM SALES OF
THE ENTERPRISES IN BULGARIA**

Through their revenues from sales, enterprises recover the resources spent on carrying out the activity. By its nature, revenues represent an increase in economic benefit for the enterprise as a result of its business activity. Revenues are defined as «an increase in economic benefits during the reporting period in the form of inflows or an increase in assets or a decrease in liabilities leading to an increase in equity that is not related to capital contributions» [1].

A key issue related to the accounting of revenues is the determination of the conditions and moment for their recognition. In accordance with the provisions of National Accounting Standard (NAS) 18 Revenues, the recognition of revenues must be carried out in compliance with the following basic requirements: «a) it is probable that the enterprise will have an economic benefit related to the transaction; b) the amount of the revenues can be reliably calculated; c) the costs incurred or those to be incurred in connection with the transaction can be reliably measured; d) revenues for each transaction are recognized simultaneously with the costs incurred for it» [2].

Accounting information for the revenues from sales is provided by using accounts from the group Revenues from sales, including the accounts: Revenues from sales of production; Revenues from sales of goods; Revenues from sales of services; Revenues from sales of fixed assets; Revenues from sales of materials; Other revenues from the activity.

According to the criteria of structure and purpose, these accounts are operational-resultative. They serve to reflect the processes of sales and their financial results. The amount of revenues from sales recognized during the period is recorded to their credit. In the debit side of the same accounts, the

sums of certain costs are recorded, which are applied as a reduction of the realized revenues from sales. The accounts show the financial result of the relevant sales of the enterprise. It is determined by comparing the debit and credit turnover of each individual account. If the credit turnover of the account is greater than the debit turnover, the financial result of sales is profit. At a loss from sales, the credit turnover is less than the debit turnover.

The accounts for revenues from sales are closed at the end of the reporting period with the sum of the financial result of the respective sales in correspondence with the account Profit and loss of the current year.

The revenues from sales of production is accounted by using the synthetic account Revenues from sales of production. In order to specify the accounting information on sales of products and their financial results, sub-accounts can be introduced to this account and appropriate analytical accounting can be organized by types of products sold, by functional production units and according to other significant criteria in accordance with information needs of the management of the enterprise.

The account Revenues from sales of production is credited with the amount of realized revenues from the sale of production, i.e. with its sale value. The debit side of the account currently reflects the actual costs of the sold production during the reporting period, and at the end of the period, the costs for the sale of the production and the administrative costs of the enterprise specializing in manufacturing activity are recorded.

Based on the information contained in the account Revenues from sales of production, the financial result of the sales of the production is determined. With this financial result, the account is closed in correspondence with the account Profit and loss of the current year.

Accounting information about sales of goods is created using the synthetic account Revenues from sales of goods. Depending on the specifics of the commercial activity carried out by the enterprise, it is necessary to allocate relevant sub-accounts to it, such as: Revenues from wholesale sales of goods; Revenues from retail sales of goods; Revenues from sales of goods for export; Revenues from sales of imported goods; Revenues from sales of re-export goods, etc. In addition, it is important to build a suitable system for analytical accounting according to criteria specifically determined by the enterprise, through which detailed information is provided, necessary for the analysis, control and overall management of sales of goods. The movement of information flows on the

account Revenues from sales of goods makes it possible to determine the financial result of sales of goods at the end of the period by comparing its debit and credit turnover.

For the accounting reflection of sales of services, the synthetic account Revenues from sales of services is used. When the enterprise carries out various service activities, it is necessary to enter sub-accounts to this account, such as: sub-account Revenues from transport services; sub-account Revenues from tourist services, etc. In addition, it is necessary to organize analytical accounting by specific types of services, by objects of performance and by other analytical signs in accordance with the need for detailed accounting information for the purposes of managing the activity.

For the services sold, the enterprise incurred costs, on the basis of which their cost price was formed. These costs are reflected in the calculation accounts Costs for main activity or Costs for auxiliary activity in accordance with whether the services are performed by the enterprise as its main or auxiliary activity. The actual cost of the sold services is referred to as a reduction of the revenues from their sale, for which purpose it is recorded as a debit to the account Revenues from sales of services. At the end of the reporting period, the administrative costs of the enterprises that specialize in providing services are also included in the reduction of revenues from sales of services. The amount of these costs is also reflected in the debit of the account Revenues from sales of services. The account Revenues from sales of services is closed with the amount of the established financial result (by comparing its debit and credit turnover) in correspondence with the account Profit and loss of the current year.

Revenues from sales of fixed tangible and fixed intangible assets and the financial result of these sales are accounted through the synthetic account Revenues from sales of fixed assets. In order to specify the information about the sales of fixed assets, it is necessary for the enterprise to introduce sub-accounts to this account with the names: Revenues from sales of fixed tangible assets and Revenues from sales of fixed intangible assets.

The processes of sales of materials and the financial result thereof are accounted through the synthetic account Revenues from sales of materials.

The account Other revenues from the activity is used to create accounting information about revenues that are related to the business activity but are not reflected in the other accounts from the group Revenues from sales.

References

1. General Provisions to the National Accounting Standards, Bulgaria, effective from 01.01.2016.

Available: <https://kik-info.com/normativna-baza/nss/0X2135501599/4>.

2. National Accounting Standard 18 “Revenues”, Bulgaria, 2016. Available: <https://kik-info.com/normativna-baza/nss/0X2135501608/>

UDC 330.322:338.1(477)

Syrotyuk H. V., Ph.D., Associate Professor

Yankovska K. S., Ph.D.

Lviv National Environmental University

ENVIRONMENTAL PROBLEMS OF WASTE DISPOSAL IN UKRAINE AND THEIR SOLUTION DIRECTIONS

Increasing investment volumes and improving investment efficiency have a positive impact on the economic development of the country and contribute to enhancing competitiveness, creating new jobs, improving living standards, and ensuring sustainable growth. Investments have the potential to facilitate the adoption of innovative technologies, the development of new economic sectors, and the increase of labor productivity. Specifically, investments in infrastructure, education, science, and technology can lay the foundation for sustainable economic growth in the future.

It is important to consider that in the context of economic globalization, the impact of foreign investments on economic development becomes increasingly significant. Proper regulation of attracting and utilizing foreign investments can provide the country with access to new technologies, markets, and financial resources, thus promoting its economic growth. For Ukraine, foreign investments serve as a source of funding for post-war economic reconstruction. According to World Bank data, Ukraine will need \$486 billion for post-war reconstruction Fig.1.

One of the main ways investments affect economic development is by increasing production capacities. Investments in the production sector allow enterprises to modernize equipment, implement new technologies, and enhance productivity. This leads to increased production volumes, contributing to the growth of Gross Domestic Product (GDP) and improvement of the population's living standards.

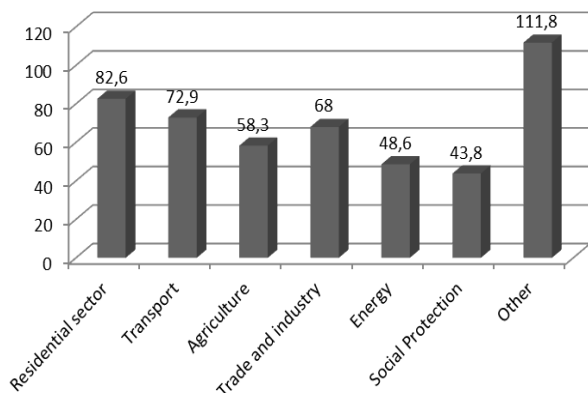

Figure 1. Funds required by Ukraine for post-war reconstruction in the years 2024-2034. *Built according to the data [1].*

Investments are often directed towards the development of new technologies and innovations, which can have a far-reaching impact on the economy. Innovations enable enterprises to create more competitive products and services, thus increasing their profitability and fostering overall economic growth. Additionally, investments in research and development contribute to the production of new knowledge and technologies, stimulating innovative activity across all sectors of the economy.

The attraction of investments is accompanied by the creation of new jobs and an increase in demand for labor. Creating new jobs helps to increase the income of the population and reduce social tension, promoting more stable economic development.

Currently, the largest investments in Ukraine come from domestic companies and foreign firms operating in the domestic market. Additionally, investments from external investors flow into the country, with \$4247 million invested in the Ukrainian economy in 2023, of which \$3200 million are reinvested earnings of foreign companies already operating in Ukraine. This is because they cannot pay dividends to their parent structures Fig. 2.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

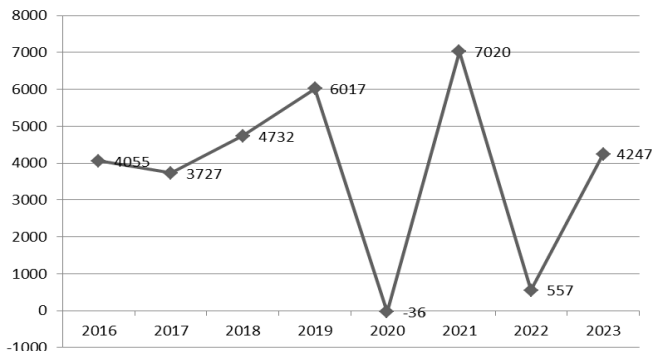

Figure 2. Dynamic of foreign direct investment inflow in Ukraine.
Built according to the data [2].

To attract foreign investors to the Ukrainian economy, a unique electronic platform called Advantage Ukraine has been created, which aggregates over 500 investment projects and opportunities in 10 economic sectors.

Ukraine is facing significant challenges that affect all sectors of the economy and potentially hinder the inflow of investments into the country [3]:

1. Insufficient Knowledge of Financing Instruments.
2. Limited Financing Options.
3. Uncertain Demographic Situation.
4. High Unemployment Rates.
5. Infrastructure Bottlenecks.
6. Damage to Energy Infrastructure.
7. Restrictions on Agricultural Export.
8. Stagnated Business Activity
9. Business Competence.
10. Lack of a Comprehensive Legal Framework.
11. Market Volatility.
12. Subdued Demand.

To improve the investment climate in Ukraine, the following measures need to be implemented: ensure the effective functioning of the legal and judicial system; eradicate corruption at all levels of government; liberalize entrepreneurial activities by reducing bureaucratic hurdles;

increase demand for ukrainian products among the population; reduce fiscal pressure on businesses and lower taxes, among other actions.

Conclusions. Therefore, investments are a necessary and important tool for accelerating economic development. They contribute to production growth, stimulate innovation, increase employment, and attract foreign capital.

References:

1. The World Bank. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine> (last accessed: 20.05.2024).
2. The National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua> (last accessed: 28.04.2024).
3. Innovative Investments for the Economic Recovery of Ukraine. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/innovatsiyni-investytsiyi-dlya-vidnovlennya-ekonomiky-ukrayiny> (last accessed: 20.05.2024).

UDK 336.22

Zubchyk Svitlana

Management accountant of TheSaleGroup Ltd,
Retford, United Kingdom

Sydorenko Roman

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Lutsk National Technical University

PROSPECTS FOR THE IMPLEMENTATION OF THE PROVISIONS OF THE IFRS IN UKRAINE

On the path of Ukraine's accession to the European Union (EU), an important step is the process of implementing EU legislation into the national regulatory framework. Harmonization with European legislation contributes to the creation of a stable and predictable legal environment. This increases investor confidence and promotes economic growth.

Implementation of EU tax and accounting legislation is an important element of European integration. European standards contribute to more effective tax administration, reduce opportunities for tax evasion. Transparent and clear rules for keeping records, drawing up financial statements and taxation of activities contribute to increasing the level of voluntary compliance with accounting and tax legislation. International accounting standards (IAS) and financial reporting (IFRS) are an important

element in the complex of norms that must be included in the domestic regulatory framework.

In accordance with Clause 2 of Article 12¹ of the Law of Ukraine «On Accounting and Financial Reporting in Ukraine», «Enterprises of public interest, public joint-stock companies, business entities that carry out activities in mining» are obliged to submit reports according to international standards branches, parent enterprises of groups that include enterprises of public interest, parent enterprises of a large group that do not belong to the category of large enterprises, as well as enterprises that conduct economic activity according to the types, the list of which is determined by the Cabinet of Ministers of Ukraine» [1]. Companies that are not included in this list independently determine the feasibility of using IFRS in their activities.

The complexity of the process of transition from the norms of domestic accounting legislation is related to the peculiarities of IFRS, which have no analogues in Ukrainian accounting standards and laws: the accountant's application of professional judgment based on the analysis of circumstances; accounting principles, not standardized methods, etc.

An important component of simplifying the process of transition to IFRS standards is the development of recommendations and tables with a clear indication of which provision of the global standards will correspond to which provision of the national standards - this will make it much easier for Ukrainian accountants to understand the requirements of the new regulations.

The main advantages of the implementation and application of International Financial Reporting Standards (IFRS) in Ukraine are:

1) IFRS provide transparency of financial reporting, which allows investors, creditors and other interested parties to easily compare financial indicators of Ukrainian companies with companies in other countries.

2) The use of IFRS increases the confidence of foreign investors, as they are familiar with the requirements for the preparation of financial statements. This will contribute to the increase of direct foreign investments in Ukraine.

3) IFRS reporting companies can more easily raise financing in international capital markets. This may include the issuance of Eurobonds, the admission of securities to trading on foreign stock exchanges, etc.

4) The implementation of IFRS in the practice of business entities contributes to the improvement of internal control and risk management in

the company. This helps management make more informed and effective decisions.

5) Transparency and standardization of financial reporting can reduce the cost of capital for companies, as information risks for creditors and investors are reduced.

6) Ukrainian companies cooperating with foreign partners have the opportunity to easily adapt to the requirements of these partners using IFRS. This improves business relations and simplifies the conclusion of contracts.

The use of IFRS contributes to the integration of the Ukrainian economy into the European and world economic systems, increases the competitiveness of Ukrainian companies and contributes to the economic growth of the country.

References

1. Law of Ukraine "On Accounting and Financial Reporting in Ukraine" No. 996-XIV dated July 16, 1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

2. International financial reporting standards. URL: https://mof.gov.ua/uk/translation_of_international_financial_reporting_standards_of_2023-718.

УДК 336.71:378.08

Бабіч І.І., к.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПОДАТКОВИМИ КОМПЛАСНС-РИЗИКАМИ

Податкова система є ключовим елементом економіки країни, оскільки її ефективність має прямий вплив на обсяг інвестицій, розвиток підприємництва та рівень соціального забезпечення. Вирішення проблем у цій сфері є невідкладним, оскільки може сповільнити розвиток економіки. Від початку війни, уряд працює над пошуком оптимальних інструментів підтримки податкової системи. Для оптимізації та забезпечення безперервного функціонування податкового сектору були введені різні трансформації, що включають тактику різних політик та інструментів для реалізації стратегії.

Так, Верховна Рада прийняла за основу законопроект № 11084 про внесення змін до Податкового кодексу України щодо

особливостей податкового адміністрування під час воєнного стану для платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства. Ініціатива законопроекту полягає в тому, що податковий контроль у формі перевірок не здійснюють, коли платник відповідає прозорим критеріям щодо рівня сплати податків вище від середнього по галузі та пропонує вищий за середній по галузі рівень заробітної платні. Законопроект пропонує також: розширити зміст поняття «податковий ризик», запровадивши термін «комплаєнс (управління податковими ризиками)»; запровадити перелік платників податків з високим рівнем добровільного дотримання податкового законодавства, які користуватимуться низкою переваг у податковому адмініструванні під час воєнного стану; перелік формуватиме Державна податкова служба України й щоквартально переглядатиме його щодо дотримання податкового законодавства юридичними та фізичними особами-підприємцями, які відповідатимуть низці вимог та критеріїв з урахуванням системи оподаткування (вимоги до рівня сплати податків, вимоги до рівня нарахування заробітної платні тощо).

Згідно з пропозиціями до законопроекту, платники податків, унесені до Переліку, отримуватимуть такі переваги:

1. Мораторій на документальні перевірки, крім деяких видів; скорочення строків камеральної та документальної перевірок у цілях бюджетного відшкодування – п'ять календарних днів;

2. Індивідуальні податкові консультації протягом п'яти календарних днів;

3. За платником податків закріплюють комплаєнс-менеджера, з яким платник зможе взаємодіяти, зокрема дистанційно (як-от у режимі відеоконференції);

4. Платник податків на свій запит у п'ятиденний строк має право отримати відомості про наявну в органі контролю податкову інформацію, яка може свідчити про податкові ризики в діяльності платника податків, а також консультацію щодо усунення таких ризиків.

Саме перспективам впровадження окремих складових подібної системи управління ризиками була присвячена зустріч керівництва ДПС України, представників центрального апарату ДПС та фахівців Міжнародного валютного фонду.

Отже, ДПС України продовжує працювати над запровадженням сучасних підходів комплаєнсу у податковому адмініструванні, що

сприятиме підвищенню рівня добровільного дотримання платниками податків вимог податкового законодавства. Впровадження системи управління податковими комплаєнс-ризиками є одним із заходів, визначених для ДПС Національною стратегією доходів до 2030 року, ухваленою Урядом. Наразі розроблено стратегію комплаєнсу, концепцію управління комплаєнс-ризиками та триває робота з розробки сегментарних планів.

В цілому робота ДПС України над впровадженням системи управління податковими комплаєнс-ризиками, враховуючи істотні для платників податків потенційні наслідки її функціонування, заслуговує окремої постійної пильної уваги платників податків, глибоких та детальних публічних дискусій (за обов'язковою участю не тільки посадових осіб ДПС України та Мінфіну, але й представників бізнесу, в т. ч. на рівні бізнес-асоціацій, експертної та наукової спільноти та розробки додаткових аналітичних матеріалів (обґрунтувань) з даного питання.

УДК 658.8

Бойко О.В., к.е.н., доцент
Барщевська А.С., здобувач вищої освіти
Михальчук С.В., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ МАРКЕТИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ

Складні умови сучасного бізнесу істотно змінили підходи щодо застосування маркетингової концепції в діяльності малих і середніх підприємств, яка, з однієї сторони, є найважливішим фактором їхнього успішного функціонування і забезпечення конкурентоспроможності, а з іншої сторони, дає змогу швидко реагувати на потреби споживачів більш ефективно, ніж конкуренти [1].

Слід відзначити, що маркетинг – це інструмент, який можна легко адаптувати до оновлюваних загальноекономічних, соціальних, технічних та демографічних процесів. Гнучкість маркетингових методів є важливим фактом, який необхідно відстежувати, реагувати на зміни та застосовувати у нових проявах [2]. Під маркетингом малого бізнесу розуміють використання всіх доступних

маркетингових каналів та можливостей для отримання доступу до продуктів та послуг підприємств. Незалежно від того, великий бізнес чи малий, основні маркетингові принципи є однаковими [3].

Основними особливостями маркетингового управління малим бізнесом є обмежені ресурси і маркетингові можливості, зосередженість на конкуренції, креативності і розробці індивідуальних пропозицій для клієнтів. При організації маркетингової діяльності малих і середніх підприємств необхідно приділяти особливу увагу встановленні і підтримуванні ефективних контактів з клієнтами з мінімальними витратами. Перш ніж прийняти рішення про те, які напрямки маркетингової діяльності впроваджувати і які комунікаційні інструменти і технології використовувати, власникам малого бізнесу необхідно визначити та вивчити свою цільову аудиторію і вирішити, де споживачі отримують інформацію про їхні продукти і послуги [1].

Розвиток підприємств малого бізнесу в Україні залежить від формування ефективних систем продажів, які можна оперативнo впроваджувати, за потреби швидко коригувати, адаптувати до вимог ринку і досягати максимальних прибутків. Для того, щоб система продажів малих і середніх підприємств працювала ефективно, необхідно постійно проводити оцінку та аналіз ситуації на ринку і виявляти недоліки та найслабші сторони системи продажів. Іноді малі підприємства зазнають невдачі через незнання і невміння управляти процесом продажів. Сучасні системи дають змогу створити логічну покрокову систему продажів, ефективну для малого бізнесу. Водночас зауважимо, що системи продажів не гарантують успіху кожного разу, але вони значно збільшують потенціал підприємства [2].

З огляду на викладене вище вважаємо за доцільне виокремити основні особливості маркетингу малого бізнесу [3]: гнучкість (підприємства можуть швидко та ефективно адаптуватися до змін ринку); швидкість активації маркетингу (можливість швидко активізувати маркетинг – немає необхідності наймати рекрутера для підбору необхідного персоналу маркетологів); індивідуальний підхід (підприємства можуть краще враховувати потреби та бажання клієнтів, збираючи та аналізуючи більше даних про них); більше можливостей для творчості (підприємства можуть дозволити собі більше експериментувати та ризикувати, застосовуючи оригінальні та креативні маркетингові стратегії); низька вартість (малий бізнес може витрачати менше на маркетинг, використовуючи ефективніші

маркетингові інструменти, такі як реклама в соціальних мережах).

Таким чином, маркетинг є важливим фактором успішного розвитку підприємств малого бізнесу. Для зниження маркетингових ризиків малі та середні підприємства потребують високого професіоналізму в управлінні ринковою інформацією та швидкості реакції щодо прийняття рішень про зміни умов зовнішнього середовища.

Література

1. Морохова В., Бойко О. Маркетингове забезпечення діяльності підприємств малого бізнесу. *Економічний форум* : науковий журнал. Луцьк : РВВ ЛНТУ. 2023. № 4. С. 56–61. URL : <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-4-7>.

2. Карпенко Н., Іваннікова М., Білоусько Т., Яловега Н., Захаренко-Селезньова А. Інноваційні маркетингові технології для підприємств малого бізнесу. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023.

№ 3 (109) С. 46–53. URL : <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-3-7>.

5 порад для маркетингу малого бізнесу. URL : <https://www.proidei.com/5-porad-dlya-marketingu-malogo-biznesu/>

УДК 330

Бойко Р.В., к. е. н., доцент

Львівський торговельно-економічний університет

МЕХАНІЗМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ

Механізми у межах загальної інвестиційної політики в більшій мірі орієнтовані на формування, зміни та/чи покращення у характеристиках бізнес-середовища. Вони позначаються не тільки на діловій активності населення та суб'єктів господарювання, але й на економічній мотивації до планування й реалізації інвестиційних проєктів як вітчизняних підприємств, так і нерезидентів.

Слід, зокрема визначити, що питанням, по-перше, найбільш важливих характеристик бізнес-середовища, а, по-друге, їх зв'язків з масштабністю та інтенсивністю інвестиційної діяльності суб'єктів підприємництва, приділено достатньо багато уваги у профільній економічній літературі.

Так, М. Мельник, розвиваючи теоретико-методологічні засади бізнес-середовища регіону в умовах вітчизняних інституційних

трансформацій, акцентує увагу на системних загрозах – перешкодах формування інвестиційної привабливості регіональної економіки [2]. Згідно теоретичних заключень та емпіричних доводів науковця, головними тригерами розвитку інвестиційної сфери виступають:

- непрозора дозвільна система та зарегульованість підприємницької діяльності;

- надмірно адміністративний характер системи державного нагляду за господарською діяльністю економічних агентів;

- системна корупція (в економіці на загал, у митних процедурах, дозвільній сфері, судовій системі, публічному управлінні, правоохоронних органах, політичній системі тощо) як інституційна деформація бізнес-середовища в регіонах України;

- рейдерство як девіантний рудимент бандитського бізнес-середовища;

- фіскальний тиск на бізнес та недосконалість податкової системи країни, адміністрування місцевих податків та зборів.

У праці [1] бізнес-середовище та інвестиційний розвиток регіону аналізуються у відповідних взаємозв'язках та впливах крізь триаду понять інвестиційного середовища, інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості економіки. Науковець переконана, що саме бізнес-середовище визначає якість і характер цих аспектів у регіональній економіці. Справедливо зазначається, що у значній мірі через регулювання бізнес-середовища регіональні та місцеві органи влади і місцевого самоврядування можуть впливати на інвестиційну активність нарощуючи інвестиційний потенціал регіональної економіки, задовольняючи інвестиційні потреби, покращуючи власні інвестиційні можливості й збільшуючи інвестиційні наміри регіонального господарства та суспільства.

Окрім забезпечення необхідних характеристик бізнес- та інвестиційного середовища, на нашу думку, загальні механізми регіональної інвестиційної політики реалізують функцію підґрунтя та координації публічного регулювання в аналізованій сфері, вони, по суті, формують його базисні засади та основу, на якій вже надалі можна реалізувати більш конкретні завдання.

Що стосується функціональних механізмів регіональної інвестиційної політики, то вони чітко орієнтовані на зміни й зрушення в конкретних функціональних сферах і інвестиційної активності і регіонального розвитку. Відтак, їх призначення у тому аби задіяти

якнайширший арсенал інструментарію і можливостей в частині стимулювання приросту інвестицій і їх раціонального та ефективного використання в тих, чи інших сферах заради комплексного системного позитивного впливу на різносторонній розвиток регіональної соціально-економічної системи, включно з вирівнюванням просторового поступу, стимулюванням забезпечення місцевого економічного розвитку, особливо в частині віддалених і менш фінансово-економічно спроможних територіальних громад.

Вкажімо й на те, що функціональні механізми регіональної інвестиційної політики виконують функцію задоволення потреб суспільства і бізнесу в інвестиціях та їх продуктивного використання на потреби сталого розвитку регіону, його територій і громад.

Врешті-решт, часткові механізми регіональної інвестиційної політики покликані вирішувати у більшій мірі супутні завдання або відносно забезпечення моніторингу й контролю результативності регулювання інвестиційної сфери, або щодо покращення системи фінансово-ресурсного забезпечення регіонального розвитку, або у сенсі вже згадуваного усунення диспропорцій просторово-галузевого поступу регіональної соціально-економічної системи.

На наш погляд часткові механізми мають своє призначення також і в реалізації такої функції регіональної інвестиційної політики, як підтримка підприємницької діяльності та ділової активності місцевого населення, що особливо актуально та потрібно на рівні територіальних громад під час активізації процесів місцевого економічного розвитку.

Разом із тим, інвестиційна політика не має слугувати самоціллю і мати провідними критеріями виключно такі характеристики, як обсяги інвестиційних ресурсів та їх структура, задоволення потреб економіки й суспільства в інвестиціях, нарощення виробничих потужностей тощо. Передовсім це має бути позитивний внесок у соціально-економічний розвиток регіону. З таких позицій актуалізується завдання розуміння взаємозв'язків і впливів формування та реалізації механізмів інвестиційної політики, з одного боку, та керованості змін і зрушень в регіональній економіці, покращенні якості життя населення, з другого боку. Його вирішення є предметом наступного підрозділу дослідження.

Література

1. Литвин О. В. Концептуальні підходи до визначення терміну «інвестиційна привабливість». *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 9-1. С. 51-55.
2. Мельник М. І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій : Монографія. Львів : ІРД НАН України, 2012. 568 с.

УДК 336.352

Бондарук В.В. аспірант

Талах В.І., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ В УМОВАХ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИН

Сучасна специфіка забезпечення ефективної фінансової результативності зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання в умовах деструктивного впливу форс-мажорних обставин та непрогнозованих динамічних змін бізнес-середовища полягає в необхідності адаптації стратегій управління до умов невизначеності та ризиків зовнішнього середовища. За таких умов особливого значення набувають методи забезпечення ліквідності, достовірного фінансового планування та управління обіговими коштами. Це дозволяє суб'єктам господарювання ефективно функціонувати в умовах флуктуацій зовнішнього середовища та підтримувати фінансову стабільність.

В умовах нестабільності світового економічного середовища підприємства, які працюють на зовнішніх ринках, стикаються з численними викликами та загрозами для нормального функціонування. Серед форс-мажорних обставин можна виділити непередбачувані зміни в економічній політиці та тарифних бар'єрах, що призводять до дестабілізації торговельних відносин. Досвід останніх років показує, що геополітичні конфлікти та війни стали поширеними і спричиняють значні збитки у зовнішньоекономічній діяльності підприємств.

Додатковим аспектом нестабільності є непрогнозоване поширення пандемій і природних катастроф, що створює серйозні загрози для ефективного функціонування глобального бізнесу. Усі ці явища можуть призвести до розриву міжнародних ланцюгів

постачання, зниження ліквідності підприємств та загального зменшення споживчого попиту, що негативно впливає на виробництво та міжнародну торгівлю.

Найбільш поширеним наслідком реалізації непередбачуваних ризиків у зовнішньоекономічній діяльності підприємств є зростання валютного ризику, оскільки коливання валютних курсів на пряму впливають на вартість виробництва та конкурентоспроможність товарів на міжнародних ринках. В той же час, суб'єкти господарювання також стикаються із значними соціальними викликами, що впливають на їх діяльність. Зокрема, суттєве зростання економічної нерівності на ринку праці та довгострокова невизначеність у сфері зайнятості призводять до негативних змін у споживчому попиті та функціональних моделях споживання. Тому за таких умов підприємствам вкрай важливо зберігати гнучкість фінансового управління та швидко адаптуватися до нових умов. Усе це може бути досягнуто виключно на основі формування дієвих стратегій управління ризиками та підтримки фінансової стійкості для подолання впливу форс-мажорних обставин у глобальному бізнес-середовищі.

Вирішення зазначених проблем досягається шляхом формування специфічного фінансово-платіжного механізму зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Цей механізм являє собою складний комплекс фінансових операцій та взаємовідносин, спрямованих на забезпечення ефективного обігу коштів та здійснення операцій суб'єктів господарювання на зовнішньому ринку. Основою цього механізму є вирішення фінансових завдань підприємства, пов'язаних із здійсненням експортно-імпорتنих операцій та міжнародною торгівлею.

Однією з ключових складових такого механізму є управління валютним ризиком, яке спрямоване на забезпечення вчасної оплати товарів та послуг між учасниками зовнішньоекономічних відносин. Для ефективного управління валютним ризиком важливо визначити оптимальний момент обміну валюти, щоб уникнути збитків від валютних переоцінок. Це дозволяє мінімізувати фінансові втрати та забезпечити стабільність фінансових потоків підприємства у зовнішньоекономічній діяльності.

Крім того, фінансово-платіжний механізм передбачає раціональне використання фінансових інструментів для забезпечення

ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Це включає ефективне використання платіжних гарантій, страхування ризиків, оптимізацію податкових зобов'язань та інші заходи. За допомогою цього механізму формуються ефективні кредитно-фінансові можливості підприємства, необхідні для фінансування зовнішньоторговельних операцій та залучення коштів на міжнародних ринках. Уникнення деструктивного впливу форс-мажорних обставин вимагає врахування специфіки кожного ринку та розвитку відповідних стратегій для оптимального використання фінансових ресурсів. Таким чином, фінансово-платіжний механізм є ключовим інструментом у забезпеченні фінансової стабільності та ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах мінливого глобального середовища.

Таким чином, в умовах нестабільного світового економічного середовища та посилення деструктивного впливу форс-мажорних подій на господарську діяльність, підприємства все частіше стикаються зі значними викликами щодо стабільності та фінансової стійкості. Аналіз фінансових результатів у таких умовах вказує на необхідність вдосконалення стратегій управління ризиками та адаптації до змін. Вирішення даної проблеми полягає у забезпеченні гнучкості та оперативної реакції на зміни зовнішнього середовища, що проявляється у здатності підприємств ефективно пристосовуватися до таких змін. Це включає розвиток стратегій, які дозволяють швидко реагувати на непередбачувані обставини та зберігати фінансову стійкість, мінімізуючи потенційні втрати та забезпечуючи конкурентоспроможність на міжнародних ринках.

Література

1. Хомутенко В. П., Луценко І. С., Хомутенко А. В., Волкова О. Г. Фінансова політика зовнішньоекономічної діяльності. Харків : «Діса плюс», 2018. 370 с.
2. Чалюк Ю. О. Глобальні соціально-економічні наслідки російсько-української війни. Економіка та суспільство. 2022. №37.
3. Januarita, R., & Sumiyati, Y. Legal risk management: Can the COVID-19 pandemic be included as a force majeure clause in a contract?. International Journal of Law and Management. 2021. Vol. 63(2). Pp. 219-238.
4. Yakubiv V., Sodoma R., Shmatkovska T., Dziamulych M., Brodska I. Digitalization of Payment Systems in Ukraine. International Journal of Recent Technology and Engineering. 2020. Vol. 8(5). Pp. 4590-4596.

УДК 658

Вавдіюк Н.С. д.е.н., професор
Подаш А.С., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

МЕНЕДЖМЕНТ ТОНУ ГОЛОСУ БРЕНДУ ЗВО

Нині не можна уявити діяльність ЗВО без комунікаційної стратегії в соцмережах, які перетворились в інструмент просування їх бренду. Цифрова комунікаційна стратегія залежить від медійної впізнаваності та комунікації бренду з аудиторією в мережі інтернет. Саме через актуальність онлайн-комунікацій ЗВО постає питання щодо дослідження значення, етапів та стратегії тону голосу бренду.

Медійна присутність ЗВО забезпечує впізнаваність бренду не тільки серед цільової аудиторії, а й загалом серед стейкхолдерів, підвищує репутацію і імідж. Мета дослідження створити свій тон голосу бренду та розробити стратегію просування для збільшення цифрового охоплення.

Насиченість цифрового контенту потребує відповідного голосу та тону спілкування для забезпечення впізнаваності бренду. Бренди повинні створити свою ідентичність, і те, як вони спілкуються, є частиною цього.

Брендинг існує з початку розвитку процесу купівлі-продажу товарів, робіт, послуг, а підходи до управління брендом еволюціонувало в епоху цифрових технологій: споживачі мають більшу взаємодію з організаціями та більший вибір продуктів. Нині інтернетом користуються 4,66 мільярда людей у всьому світі, це означає, що близько 90% інтернет-користувачів користуються соцмережами [1].

Ахаваннасаб С., Барселос Р. Х., Дантас Д. К., Доулінг Г. Р., Моран К., Сенекал С. та ін. [1-4] зазначали, що основною метою, заради якої люди беруть участь у соціальних мережах, є спілкування та підтримання контактів, отримання потрібної інформації, а також налагодження і пошук нових контактів.

Погоджуємося з дослідженнями BrandZ про те, що «зв'язок – це найвищий рівень лояльності; коли споживачі пов'язані з брендом та відчують, що бренд ближчий, більш значуще інший і, отже, більш цінний для них» [2].

Тон голосу бренду визначає, як аудиторія сприймає бренд і яким є методи спілкування з цільовою аудиторією. Для формування стратегії необхідно: планувати час на ретельніше вивчення аудиторії (які інтереси та уподобання); експериментувати, щоб знайти оптимальні типи вмісту для охоплення аудиторії і не боятись використовувати кілька форматів; вибрати відповідні місця для публікації вмісту; використовувати для спілкування природну мову зі своєю аудиторією; зробити свій вміст унікальним і захоплюючим; використовувати цікаві заголовки, привабливі зображення й інформативну мову.

Створення стратегії цифрових комунікацій розробляється згідно з цілями і завданнями ЗВО. Стратегія комунікації в ЗВО має важливе значення, адже сприяє подальшому розвитку і перспективам в майбутньому.

Для забезпечення ефективної комунікації для цільової аудиторії необхідно правильно створити тон голосу бренду, спілкуючись із споживачем на одній мові. Для цього потрібно правильно сегментувати цільову аудиторію, на яку спрямована комунікація бренду. У контексті ЗВО - це різнопланові групи людей, які різняться за інтересами і напрямками вивчення.

Для бренду ЗВО необхідно визначити, які цілі має досягти завдяки використанню онлайн-комунікацій, адже від цього залежить підвищення рівня залученості до освітніх послуг, поліпшення комунікації між здобувачами та викладачами, а також підвищення репутації.

Унікальність ЗВО характеризує його відмінність від інших, через вербальну та невербальну комунікацію. Вербальна комунікація включає в себе використання спеціальних слів, назв та певних фраз, що ідентифікують освітню установу. Такими словами можуть бути назва, слоган, місія або цінності закладу. Невербальна комунікація характеризується елементами візуальної та аудіо ідентифікації. Вона може бути виражена у логотипі, фірмовому кольорі, символах та графічних елементах, звукових ефектах, що створюють візуальну ідентичність установи.

На цьому етапі також визначається стратегія комунікацій, тобто якими засобами і як буде здійснюватися взаємодія з аудиторією. Успішна комунікація потребує сучасного підходу до використання цифрових технологій в освітньому процесі. Для того, щоб ефективно

сформувати комунікаційну стратегію в ЗВО, потрібно чітко сформулювати цілі.

Тон голосу допомагає споживачам скласти всебічне враження та позитивну думку. Існує багато типів тону голосу бренду; однак постійне дотримання обраного дозволяє розвивати індивідуальність бренду та асоціативно справляти це враження на аудиторію.

Отже, встановлення та підтримка відповідного та послідовного тону голосу бренду є важливою частиною створення ідентифікації бренду в соцмережах. Стратегія цифрової комунікації має відповісти на такі питання: навіщо, що, як і кому розповісти про бренд ЗВО.

Відповідно до цілей стратегії комунікації бренду та використовуваних цифрових інструментів можливо змінювати голос і тон відповідно до ситуації. Зберігати характер бренду незмінним, а змінювати тон відповідно до емоційного стану споживача освітніх послуг та теми. Візуальний дизайн і дизайн взаємодії сприяють формуванню індивідуальності бренду ЗВО. Щоб бути ефективним голосом бренду ЗВО слід виділити бренд серед інших та просувати його унікальність обраним типом тону на різних цифрових каналах: які конкретні тони будуть найкращими для кожного каналу зв'язку. Різні соціальні медіа-платформи: TikTok, Instagram, Facebook, LinkedIn тощо, чат-боти/миттєві повідомлення, кожна платформа потребує унікального підходу.

Література

1. How many people use social media in 2023? URL: <https://www.oberlo.com/statistics/how-many-people-use-social-media> (дата звернення: 20.02.2023 р.).

2. Global brands. URL: <https://www.kantar.com/campaigns/brandz/global> (дата звернення: 20.02.2024 р.).

3. Moran K. Tone-of-Voice Samples URL: <https://www.nngroup.com/articles/voice-samples/> (дата звернення: 27.02.2023 р.).

4. Barcelos R. H., Dantas D. C., Sénécal S. Watch your tone: How a brand's tone of voice on social media influences consumer responses // Journal of Interactive Marketing. 2018. Т. 41. №. 1. С. 60-80. <https://doi.org/10.1016/j.intmar.2017.10.001>

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФІНАНСОВИХ УСТАНОВАХ НІМЕЧЧИНИ

Сьогодні без автоматизації та цифровізації неможливо отримати конкурентну перевагу в поточній ситуації на ринку, а особливо в фінансовому секторі.

Провідні держави світу накопичили чималий досвід застосування інформаційних технологій у роботі фінансових установ, у тому числі в напрямі захисту від витоку інформації, підвищення рівня її транспарентності, а також модернізації механізмів надання фінансових послуг. Позитивний досвід економічно розвинених країн може виявитись цінним для вітчизняних фінансових інституцій, а також сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності на ринку фінансових послуг і рівня довіри населення до банківських установ [1].

Стисла характеристика діяльності компаній деяких країн ЄС, що активно використовують у своїй діяльності інноваційні фінансові технології, наведена в табл.1.

Таблиця 1. –Характеристика діяльності провідних FinTech-компаній ЄС

Країна	Назва компанії	Масштаби діяльності
Італія	Nexi	Спеціалізується на платіжних системах, таких як Nexi Payments, наполягаючи на тому, що сучасні технології витіснили готівкові платежі
Шведція	Klarna	Один із найбільших банків ЄС, який надає платіжні рішення для споживачів у 17 країнах
Шведція	Izettle	Поширена в кранах ЄС і Латинської Америки торговельна платформа для малого бізнесу
Німеччина	AirBank, Hawk:AI, Finleap Connect, Raisin DS, N26	Функціонують більш чим на 24 європейських ринках

Джерело: складено на основі [2-4]

Німеччина є однією з провідних європейських країн з FinTech.

Стартапи є рушійною силою інновацій у таких секторах, як фінансові технології. Повний фоновий аналіз ринку Fintech у Німеччині включає оцінку економіки, огляд ринку, оцінку розміру ринку для критичних сегментів, тенденції на ринку, динаміку ринку та критичні профілі компаній. Ринок фінансових технологій Німеччини сегментований за пропозиціями послуг (цифрові платежі (цифрова комерція та мобільні POS-платежі), залученням цифрового капіталу (краудфандинг, краудінвестинг та краудлендинг), цифровим інвестиціям (робо-радіки та необрокери), необанкінгу, цифровим активам (криптовалюти)) та інші [5].

Обладнання та дані FinTech-компаній знаходяться під захистом німецької юрисдикції. А розміщення за межами України у двох географічно віддалених центрів обробки даних дозволяє додатково забезпечити їх від фізичного знищення.

Хмарні рішення для FinTech дозволяють досягати вищих економічних показників за рахунок переходу до нової моделі витрат на IT-інфраструктур. Застосування хмарної інфраструктури для FinTech (Public Cloud), віртуальна хмара (IaaS) з необхідною конфігурацією обчислювальних ресурсів у вигляді CPU, RAM і HDD. Для неї характерно: швидка зміна конфігурації, економія на капітальних та операційних витратах, тестові ресурси миттєво на запит.

Протягом останніх років у Німеччині фінансові установи застосовують опцію відео-камери (VTM), за допомогою якої клієнт через мобільний телефон або інший гаджет може отримати особисту консультацію представника банку з будь-якого питання. Така комунікація суттєво скорочує витрати часу споживача фінансових послуг та спрощує для працівника банку ідентифікацію клієнта [6]. Поширеною також стала послуга передачі звукових даних (NSDT), яка дозволяє споживачу при здійсненні операції для підтвердження, замість стандартного одноразового пароля, просто відтворити надісланий банком звук [6]. Така технологія працює навіть в умовах шумного оточення, що робить її зручною і застосовною за різних обставин, в яких може перебувати клієнт.

Активне впровадження інформаційних технологій у діяльність фінансових установ забезпечує Німеччині можливість утримання високих місць у світових рейтингах і високих конкурентних позицій на міжнародному ринку фінансових послуг. Проблема забезпечення

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

кібербезпеки, як перспектива подальших досліджень, вимагає формування дієвих механізмів і розробки інноваційних інформаційних технологій захисту фінансових систем.

Література

1. Холяк Н., Колотюк М. Інформаційні технології в роботі зарубіжних фінансових установ. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2021. №1(25). С.117-126.
2. Top 10 Largest fintech companies in Europe. 2020. URL: <https://medium.com/business-chief/top-10-largest-fintech-companies-in-europe-b47de0f3cafc>.
3. Портал інформації про банки Німеччини DeutschesKonto.org. Рахунок №26 та картка MasterCard. URL: <https://www.deutscheskonto.org/ru/number26>.
4. Інвестиційний портал InVenture. Німецький онлайн-банк N26 увійшов в число найдорожчих європейських «єдинорогів». 2019. URL: <https://inventure.com.ua/news/world/nemeckij-onlajn-bank-n26-voshel-v-chislo-samyh-dorogih-evropejskih-edinorogov>.
5. Аналіз розмірів та часток ринку фінансових технологій у Німеччині — тенденції зростання та прогнози (2024–2029 рр.). URL: <https://www.mordorintelligence.com/ru/industry-reports/germany-fintech-market>
6. Cavus, N. & Chingoka, D., N., C. (2015). Information technology in the banking sector: Review of mobile banking. Global Journal of Information Technology, 5(2), pp. 62-70.

УДК 657

Гаврилюк Б.О.

головний бухгалтер ТОВ ВОЛИНЬ-ІНФОРМ

АВТОМАТИЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Облік витрат, фінансовий облік, податковий облік, міжнародний бухгалтерський облік, управлінський облік, аудит – основний перелік видів обліку, які найчастіше використовуються на підприємствах. В роботі з кожним з них є одна чітка спільна риса – робота з масивом інформаційних даних. Як завжди було, у кожній великій компанії є наявним цілий штат працівників по обробці цього самого масиву, чи це добре? Так, оскільки компанії не мали альтернативи і без величезного штату обліковців працювати було неможливо, проте в теперішній час можна звести роль людини до мінімуму.

Тоді як промислова революція з машинною обробкою вивела людство на новий рівень економіки і прогресу, так наразі виводить людство на наступний рівень автоматизація та машинний контроль всіх

даних, в тому числі і усіх видів обліку. Так само як і тоді, чим менше в рутинній роботі людської праці – тим ефективнішим є результат, якщо говорити про результат роботи компаній – прибуток.

Великий бізнес активно прагне автоматизувати облік, оскільки це приносить ряд переваг:

- зменшення людських помилок - надзвичайно важлива перевага, яка зводить шанси зробити помилку практично до 0;

- підвищення ефективності - автоматизовані системи обліку дозволяють швидко і ефективно обробляти великі обсяги даних, що прискорює фінансові процеси, такі як розрахунки заробітної плати, виставлення рахунків та складання фінансової звітності;

- економія часу - за допомогою автоматизації значно скорочується час, необхідний для виконання рутинних завдань, це дозволяє бухгалтерам зосередитись на більш важливих задачах;

- покращення доступності даних - автоматизовані системи зберігають дані в централізованих базах даних, що забезпечує легкий доступ до фінансової інформації в режимі реального часу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та надзвичайно важливо для прийняття оперативних рішень;

- зниження витрат - хоча впровадження автоматизованих систем обліку може вимагати значних початкових інвестицій, згодом це дозволяє знизити витрати на обслуговування і підвищити продуктивність праці, що в довгостроковій перспективі забезпечує економію коштів;

- підвищення відповідності законодавчим вимогам - автоматизовані системи обліку допомагають забезпечити відповідність фінансових звітів актуальним законодавчим вимогам та стандартам бухгалтерського обліку, що знижує ризик штрафів і санкцій;

- покращення аналізу та прогнозування - автоматизація обліку дозволяє швидко обробляти великі обсяги даних і генерувати аналітичні звіти, що покращує здатність компанії до аналізу фінансових показників і прогнозування майбутніх тенденцій;

- захист даних - автоматизовані системи обліку забезпечують високий рівень безпеки даних, включаючи шифрування і контроль доступу, що захищає фінансову інформацію від несанкціонованого доступу та втрат;

- сприяння розвитку бізнесу - завдяки автоматизації обліку компанії можуть масштабувати свої операції без значного збільшення

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

ресурсів, що сприяє росту бізнесу і підвищенню його конкурентоспроможності на ринку.

Про кожну з вищенаведених переваг можна писати окрему повноцінну статтю, якщо коротко підсумувати – за автоматизацією обліку майбутнє, оскільки це дозволить компаніям максимально точно контролювати всі свої показники та результати. Завдяки постійному розвитку технологій, таких як штучний інтелект, машинне навчання та роботизація процесів - автоматизація обліку стає все більш доступною і досконалою. Дивлячись на країни Європи, які вже давно ведуть облік виключно в цифровому вигляді, його максимальна автоматизація це питання найближчого майбутнього. Як зазначалось вище ведення повністю автоматизованого обліку наразі є дорогим задоволенням, та наразі є перевагою великих компаній, проте технології невпинно розвиваються і питання часу автоматизація середнього та малого бізнесів.

Щодо ролі людини, будь який хороший обліковець повинен вміти вирішувати завдання, які потребують творчого мислення, аналітичних здібностей та вміння підлаштовуватись (як в нас часто буває під нові закони та правила ведення обліку) – тому професійного спеціаліста з такими вміннями неможливо замінити.

УДК 657:004

Голячук Н.В., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

НАВИЧКИ БУХГАЛТЕРА В СЕРЕДОВИЩІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

В сучасному бізнесі, будь-то велике підприємство чи маленьке або ФОП, неможливо обійтися без бухгалтера. Робота бухгалтера полягає в фіксації всіх господарських операцій, які відбуваються на підприємстві, нарахування заробітної плати, сплата податків та зборів, складання всіх видів звітності та виконання інших операцій. В своїй практичній діяльності сучасний бухгалтер застосовує різні види цифрових технологій.

За твердженням Савіч Б. та Повловіч В. «... успіх впровадження цифрової стратегії не залежить лише від придбання найсучаснішого обладнання та програмного забезпечення. Мислення, розуміння конкретних ситуацій у компанії та її середовищі, а також креативність

у подоланні викликів – це якості, якими технології досі не володіють. Це говорить на користь важливості людського капіталу, тобто бухгалтерів, як невід’ємного елемента не тільки успішної цифрової трансформації бізнесу, але й довгострокового виживання та процвітання компанії» [1].

Сучасний бухгалтер, який прагне працювати, розвиватись та досягати кар’єрного зростання в умовах розвитку цифрових технологій, повинен володіти різними навичками.

Перш за все «бухгалтер повинен мати глибоке розуміння фінансів та бухгалтерської звітності. Він має бути добре знайомий із принципами бухгалтерії, мати гарне уявлення про податкове законодавство та вміти застосовувати отримані знання на практиці. Бухгалтерія – це не тільки заповнення документів і розрахунки, а й аналіз фінансового становища компанії, визначення ефективності бізнес-процесів і виявлення шляхів зниження витрат» [2].

Важливою рисою сучасного бухгалтера є вміння застосовувати офісні програми, використовувати в щоденній діяльності програми електронного документообігу, володіти знаннями використання бухгалтерських програм та програм формування та подання податкової звітності.

За даними [3] «Бухгалтерська професія вимагає високого рівня аналітичних навичок, оскільки бухгалтери повинні ретельно аналізувати фінансові дані, виявляти тенденції та розрізняти деталі. Розвинуті аналітичні здібності допомагають бухгалтерам приймати обґрунтовані рішення та гарантують точність ведення обліку». До таких навичок можна віднести: збір та ретельний аналіз великих обсягів інформації з різних джерел; прогнозування фінансового стану, розробка стратегій розвитку бізнесу; вміння виявляти помилки у документації та володіти навичками їх виправлення; оцінювати ризики при прийнятті обґрунтованих управлінських рішень.

Важливими для професії бухгалтера є навички критичного мислення, а саме, здатність знаходити ефективні рішення для розв’язання складних проблем.

Бухгалтер повинен вміти спілкуватись з працівниками компанії, з керівництвом, з клієнтами, вміти чітко та лаконічно подавати складну фінансову інформацію зрозумілими термінами для конкретних користувачів.

Важливою рисою роботи бухгалтера є уважність. «Кожна цифра,

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

кожне число у фінансових звітах мають бути бездоганними. Помилка може призвести до непередбачених наслідків та величезних збитків для компанії. Бухгалтер повинен бути готовий уважно стежити за кожним фінансовим рухом та вміти правильно аналізувати та інтерпретувати отримані дані» [2].

Особливістю роботи бухгалтера є постійне навчання та вдосконалення своїх професійних навичок, оскільки законодавство, а особливо податкове має тенденцію до постійних змін.

Література:

1. B. Savić, V. Pavlović. Impact of Digitalization on the Accounting Profession. *Digital Transformation of the Financial Industry*. 2023. P.19-34. URL: https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-031-23269-5_2#DOI (дата звернення 06.05.2024).

2. Основні риси якісного бухгалтера: навички, компетенції, досвід. URL: <https://viter.zapisi.cx.ua/ukraincyam/osnovni-risi-yakisnogo-bukhgaltera-navichki-kompetencii-dosvid.html> (дата звернення 06.05.2024).

3. Топ 5 аналітичних навичок для бухгалтера. URL: <https://rnba.com.ua/blog/top-5-analitichnih-navichok-dlya-buhgaltera/> (дата звернення 06.05.2024).

УДК 657

Дем'яненко Т.Є., молодший науковий співробітник
Шульга Л.Д., аспірант
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СПЛАТИ ПОДАТКІВ ДО МІСЦЕВИХ ГРОМАД: МІСЦЕ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Ще 29 квітня 2021 року Указом Президента України було введено в дію рішення Ради Національної безпеки та оборони України від 15 квітня 2021 року, яким серед іншого було доручено Кабінету Міністрів розробити та подати у тримісячний строк на розгляд Верховної Ради України зміни до законодавчих актів щодо “зарахування частини податку на доходи фізичних осіб до місцевих бюджетів за місцем реєстрації місця проживання фізичної особи – платника податку”.

Як зазначає Тоні Левітас, експерт проекту SKL International «Підтримка децентралізації в Україні» в Україні ніколи не було так, що надходження від ПДФО зараховуються в місцеві бюджети там, де люди працюють. Або принаймні це не було так для більшості людей,

які працюють на великих підприємствах з численними філіями та виробничими підрозділами, але робоче місце яких знаходиться не там, де офіційно зареєстрований їх роботодавець. Фактично, лазівки в податковому законодавстві дозволяють підприємствам з таким численними операційними підрозділами спрямовувати плату ПДФО всіх своїх працівників до місцевих бюджетів за місцем їх юридичної адреси, а не там, де їх працівники можуть фактично працювати[1].

Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців на громадських формувань” №755-IV 2003 року вимагав, щоб компанії визначали відокремленими підрозділами ті організаційні одиниці, що знаходяться за межами місця офіційної реєстрації підприємства. Водночас Податковий кодекс вимагав спрямування ПДФО працівників відокремлених підрозділів у податкові органи за місцем розташування цих підрозділів. Однак ніколи не було жорсткого дотримання цих правила. Більш того, зміни до зазначеного Закону з 1 січня 2016 року прибрали норму про визначення відокремлених підрозділів, що дозволило компаніям на законних підставах зараховувати ПДФО всіх працівників за місцем офіційної реєстрації підприємства [2].

Звісно такий стан справ зумовлював те, що підприємства сплачували та й наразі сплачують велику частину податків, а саме податку з доходів фізичних осіб, не до тих адміністративно-територіальних одиниць де фактично проживають працівники, а до тих де вони працюють. Такий порядок значно спрощує роботу підприємств, зокрема в частині ведення обліку і складання звітності, адже забезпечує сплату податку з доходів фізичної особи до місцевого бюджету, де розташоване саме підприємство, особливо коли мова йде про відокремлені структурні підрозділи та головне підприємство.

Разом з тим реформа децентралізації, проведена до початку повномасштабного вторгнення російської федерації на території України у 2022 році, поставила у нерівні і складні для малих територіальних одиниць умови їх фінансування. Наразі перерахування ПДФО до бюджетів за місцем реєстрації юридичної особи значно покращує фінансовий стан великих міст та зумовлює велику фінансову проблему для сільських територіальних громад, тому що бюджети сільських та менших за розміром міських громад взяли на себе тягар фінансування великої кількості об’єктів критичної інфраструктури (лікарні, школи) тоді як коштів на дане фінансування нема. Податки, які б сплачувалися за місцем реєстрації фізичної особи значно покращили б цю ситуацію, якби зараховувалися до місцевих

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

бюджетів органів самоврядування.

Разом з тим прослідкувати напрями зарахування податків до бюджетів дуже складна і непроста робота. Вивчення бюджетного кодексу є надзвичайно складною справою. Система бухгалтерського обліку, яка наразі не містить інформації про спрямування податків повинна відображати той бюджет, куди перераховуються податки. Це є одним із видів соціальної відповідальності підприємства, коли воно демонструє відповідальність перед громадою, в якій проживають його працівники, а також підтримку місцевих громад. Аналогічним чином доцільною є така демонстрація і у звітності органів самоврядування. Оприлюднення цієї звітності забезпечило б масове поширення інформації, її відкритість, прозорість, що може бути забезпечено системою бухгалтерського обліку. Це дозволить встановити певну відповідальність громад і не тільки про надходження а й подальше використання цих коштів.

Як справедливо відмічають експерти реформа децентралізації, яку українська держава впроваджує протягом останніх років, не може ґрунтуватися на міцному фундаменті без зарахування часток ПДФО до місцевих бюджетів там, де платники податку мешкають. А цього не можна досягти без того, щоб, по-перше, прив'язати сплату ПДФО до місця проживання людей, а по-друге, покласти відповідальність на українську державу за спрямування часток ПДФО до органів місцевого самоврядування, де вони фактично мешкають [1].

Література

1.Левітас Т. Зарахування ПДФО до місцевих бюджетів в Україні: аналіз стану і перспективи. URL: <https://decentralization.gov.ua/admin/articles/13780.html>

2.Закон “ Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань” №755-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>

УДК 159.9:658

Дзямуч М. І., к.е.н, доцент
Луцький національний технічний університет

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ПСИХОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ

Застосування принципів психології управління в умовах цифровізації бізнес-процесів є надзвичайно актуальним питанням в сучасному світі. Технологічний прогрес і перехід до цифрової

економіки кардинально змінюють умови функціонування бізнесу, що вимагає адаптації управлінських підходів з урахуванням психологічних аспектів. Ефективне управління бізнес-процесами в таких умовах потребує глибокого розуміння психологічних принципів, що впливають на функціональну поведінку працівників, їх мотивацію та продуктивність.

Одним із ключових аспектів психології управління є розуміння мотивації персоналу. В умовах цифровізації мотивація може змінюватися під впливом нових технологій та організаційних структур. Традиційні підходи до мотивації, такі як фінансові винагороди та стабільність, поступово доповнюються новими чинниками. Зокрема, можливість гнучкого графіку роботи, віддалена праця, доступ до сучасних технологій та інновацій, а також можливість професійного розвитку нині стають усе більш важливими складовими мотиваційної системи. Врахування цих факторів дозволяє керівникам формувати таке робоче середовище, яке сприяє високій продуктивності та задоволенню працівників.

Крім того, важливим елементом є управління змінами. Цифровізація бізнес-процесів часто пов'язана з впровадженням нових систем та технологій, що може викликати опір з боку працівників. Психологія управління в даному аспекті пропонує методи для ефективного подолання цього опору, такі як комунікація змін, залучення працівників до процесу впровадження нововведень, надання підтримки та навчання. Використання зазначених методів дозволяє суттєво знизити рівень стресу та невизначеності серед персоналу, що сприяє успішному впровадженню змін і підвищенню ефективності організації.

Комунікація є ще одним важливим аспектом управління в умовах цифровізації. З розвитком інформаційних технологій змінюються способи та канали комунікації як всередині організацій, так у всьому бізнес-середовищі. Ефективне управління комунікаціями вимагає розуміння психологічних принципів міжособистісного спілкування, врахування культурних особливостей та індивідуальних відмінностей. Це дозволяє забезпечити чітку та ефективну передачу інформації, уникнення конфліктів та непорозумінь, а також сприяння співпраці та координації дій між різними відділами та командами.

Крім того необхідно зазначити, що нових рис в умовах цифровізації набуває лідерство. Сучасний лідер має не тільки володіти

технічними знаннями, але й бути здатним надихати та мотивувати команду, сприяти інноваціям та творчому підходу до вирішення завдань. Психологія управління пропонує різні стилі лідерства, такі як трансформаційне, службове та емоційне лідерство, які можуть бути особливо ефективними в цифровому середовищі. Вибір відповідного стилю лідерства залежить від конкретних умов та потреб організації, а також від особистих характеристик лідера та його команди.

Не менш важливим аспектом є управління стресом та підтримка психоемоційного стану працівників. В умовах цифровізації, коли персоналу підприємств досить часто стикаються з високими вимогами та динамічними темпами змін, стрес може стати серйозною проблемою. Психологія управління пропонує методи для виявлення та зниження рівня стресу, такі як організація робочого процесу, який враховує баланс між роботою та особистим життям, впровадження програм підтримки ментального здоров'я, а також формування сприятливого робочого середовища.

Таким чином, застосування принципів психології управління в умовах цифровізації бізнес-процесів є необхідною умовою для досягнення високої ефективності та успішності організації. Розуміння мотиваційних чинників, управління змінами, ефективна комунікація, сучасні підходи до лідерства та управління стресом дозволяють керівникам створювати сприятливі умови для роботи, що сприяє підвищенню продуктивності та задоволеності персоналу, а в кінцевому підсумку призводить до загального успіху організації. Тому врахування психологічних аспектів управління стає ключовим чинником у формуванні інноваційного та конкурентоспроможного бізнесу в умовах цифрової економіки.

Література

1. Потьомкіна О. В., Дзямулич М. І., Шубала І. В. Стимулювання праці як чинник забезпечення ефективності використання персоналу. *Економічний форум*. 2019. №1. С. 184-187
2. Хомюк Н. Л., Шматковська Т. О., Дзямулич М. І., Гаряга Л. О. Детермінанти розвитку інклюзивного ринку праці в Україні. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. №37(1). С. 22-27.

УДК 352:004.67

Дзямуч М. І., к.е.н, доцент
Назарук А.Я., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

КОНЦЕПЦІЯ СМАРТ-РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Концепція смарт-розвитку територіальних громад в Україні є однією з ключових складових сучасної стратегії розвитку держави, особливо- в умовах деструктивного впливу війни. В умовах глобалізації та цифрової революції, використання новітніх технологій стає необхідною умовою для ефективного управління територіями, забезпечення стійкого економічного розвитку та підвищення якості життя населення.

Одним із основних аспектів смарт-розвитку є інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у процеси управління та надання послуг. Такий підхід передбачає використання електронних систем для збору, обробки та аналізу даних, що дозволяє більш оперативно приймати управлінські рішення на основі актуальної інформації. Такі системи можуть охоплювати різні сфери життя громади: від міського транспорту та енергозабезпечення до охорони здоров'я та освіти. Зокрема, впровадження систем «розумного» управління транспортом може значно зменшити затори, знизити викиди шкідливих речовин і підвищити ефективність роботи громадського транспорту.

Суттєвою складовою смарт-розвитку є також формування інфраструктури для використання відновлюваних джерел енергії. В умовах енергетичної кризи та глобального потепління важливість переходу до сталих джерел енергії стає все більш очевидною. Громади можуть встановлювати сонячні панелі, вітряні турбіни та інші джерела відновлюваної енергії, що дозволить не лише зменшити залежність від традиційних енергоресурсів, але й створити нові робочі місця в цій галузі. Особливого значення дана складова набуває під час війни, коли російські моральні виродки цілеспрямовано знищують джерела генерації електроенергії в Україні.

Одним із прикладів успішної реалізації концепції смарт-розвитку є місто Львів, де активно впроваджуються різноманітні

проекти з використання сучасних технологій. Серед них можна виділити систему «розумного» вуличного освітлення, яка дозволяє знижувати енергоспоживання шляхом автоматичного регулювання інтенсивності освітлення залежно від часу доби та погодних умов. Також у Львові впроваджено систему електронного документообігу, яка значно спростила процес отримання адміністративних послуг для мешканців міста.

Важливим елементом смарт-розвитку в даний час є участь громадян у процесі прийняття рішень. Залучення місцевого населення до обговорення та планування проектів дозволяє належним чином врахувати їхні потреби та побажання щодо принципів розвитку громади. Це значно підвищує рівень довіри до місцевої влади та сприяє формуванню сприятливого середовища для реалізації інновацій. Тому використання платформ електронної демократії, таких як громадські бюджети та онлайн-опитування, дозволяє активно залучати громадян до процесу управління громадами та робить цей процес більш прозорим і відкритим.

Також необхідно відзначити, що смарт-розвиток передбачає впровадження нових методів управління ресурсами та інфраструктурою. Наприклад, системи «розумного» водопостачання та водовідведення дозволяють більш ефективно управляти водними ресурсами, знижуючи втрати води та покращуючи якість послуг. Важливим напрямком є також розвиток систем управління відходами, що передбачає впровадження технологій сортування та переробки сміття, а також створення інфраструктури для повторного використання ресурсів.

Смарт-розвиток територіальних громад також передбачає використання інноваційних підходів у сфері освіти та охорони здоров'я. Використання цифрових технологій у навчальних закладах дозволяє підвищити якість освіти та зробити її більш доступною для різних верств населення. А запровадження електронних медичних карток та телемедицини сприяє покращенню якості медичних послуг, особливо в сільських районах, де доступ до кваліфікованої медичної допомоги може бути обмеженим.

Таким чином, приходимо до висновку, що концепція смарт-розвитку територіальних громад в Україні є багатограним та комплексним підходом щодо вирішення сучасних проблем і викликів. Дана концепція передбачає використання новітніх технологій,

залучення громадян до процесу прийняття рішень, а також впровадження сталих підходів щодо багатofункціонального розвитку усіх сфер життя населення. Реалізація даної концепції сприятиме підвищенню якості життя, економічному зростанню та формуванню сприятливого середовища для інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу у територіальних громадах.

Література

1. Дзямулич М. І., Рейкін Ю. Ю. Детермінанти прискорення розвитку цифрової економіки в контексті євроінтеграції. *Економічні науки: Серія «Регіональна економіка»*. 2023. №20(76). С. 20-25.

2. Дзямулич М. І., Сташук О. В., Шматковська Т. О., Гаряга Л. О. Трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. №36(4). С. 26-33.

УДК 657

Дорош В.Ю., к.е.н., доцент
Московчук А.Г., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ЛІЗИНГУ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Важливим завданням підприємств усіх форм власності і господарювання є підвищення ефективності їх діяльності. Одним із чинників, що дозволяє вирішити це завдання, є належне забезпечення виробничого процесу основними засобами. Їх наявність, склад та технічний стан визначають економічний потенціал підприємства.

В процесі експлуатації основні засоби, в першу чергу машини і обладнання, фізично і морально зношуються, і виникає необхідність їх заміни. В практичній діяльності підприємства використовують кілька варіантів придбання нових основних засобів: залучення інвесторів, використання власних активів, кредитування, лізинг. Для придбання устаткування залучати інвесторів досить складно, купувати за рахунок власних коштів – це негайно витратити їх значну суму, а для використання прямого кредитування необхідно дотримуватись таких умов як забезпеченість, повернення, строковість, платність.

Саме тому лізинг є найбільш вигідним способом забезпечення підприємства необхідним обладнанням.

Основними законодавчими актами України, що регулюють лізингові операції і визначають їх сутність, види і форми є: Цивільний кодекс (від 16.01.2003 р. № 435-IV); Господарський кодекс (від 16.01.2003 р. № 436-IV), Податковий Кодекс (від 25.12 2010 р.), Закон України «Про фінансовий лізинг» (від 04.02.2021 р. № 1201-IX).

У статті 292 Господарського кодексу України зазначається, що «лізинг - це господарська діяльність, спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне володіння та користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів» [1]. Отримання обладнання в лізинг не вимагає від лізингоодержувача негайного вкладення коштів; предмет лізингу оплачується в розстрочку з коштів, отриманих в результаті використання у виробничому процесі майна, придбаного за лізингом; лізингові платежі в повному обсязі відносяться на собівартість продукції (робіт, послуг) лізингоодержувача і, відповідно, знижується база оподаткування податком на прибуток; оперативно оформлюється лізингова угода; узгоджуються строки лізингових контрактів; розробляється гнучкий графік виплат; підприємство має можливість оперативного оновлення виробничих потужностей без відволікання значних сум оборотних коштів.

У термінології Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» та НП(С)БО 14 «Оренда» лізинг відповідає поняттю оренда. Згідно з НП(С)БО 14 «Оренда» розрізняють операційну та фінансову оренду. Операційна оренда – оренда, що не передбачає передачу орендареві всіх ризиків та вигід, пов'язаних з правом власності на об'єкт оренди на відміну від фінансової. «Оренда вважається фінансовою за наявності хоча б однієї з таких ознак: 1) орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди; 2) орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною нижчою за його справедливую вартість на дату придбання; 3) строк оренди складає більшу частину

строку корисного використання об'єкта оренди; 4) теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливу вартість об'єкта оренди; 5) орендований актив має особливий характер, що дає змогу лише орендареві використовувати його без витрат на його модернізацію, модифікацію, дообладнання. Оренда, яка не є фінансовою, вважається операційною» [2]. Висновок про те, оренда є фінансовою чи операційною доцільно робити виходячи із суті оренди.

З метою відображення операцій оренди згідно з НП(С)БО 14, якщо оренда класифікується як фінансова, орендодавець списує основний засіб з балансу разом із визнанням дебіторської заборгованості у сумі, що дорівнює чистій приведеній вартості майбутніх орендних платежів. Основний засіб у орендодавця відображається на позабалансових рахунках. В свою чергу орендар визнає основний засіб на балансі за вартістю, що дорівнює чистій приведеній вартості майбутніх орендних платежів з одночасним визнанням кредиторської заборгованості. Операційна оренда відображається в обліку шляхом періодичного визнання суми наступного орендного платежу, що підлягає сплаті з одночасним визнанням витрат на оренду. Орендований основний засіб не відображається на балансі орендаря, а продовжує відображатись на балансі орендодавця. Це означає, що на підприємствах, приймаючи рішення щодо відображення оренди у формі операційної чи фінансової, можна отримувати різні значення аналітичних показників для оцінки ефективності діяльності підприємства у цілому і використання основних засобів зокрема.

На вітчизняних підприємствах досить часто оренду класифікують як операційну, не проводячи аналізу відповідності умов оренди зазначеним характеристикам. Так, відображаючи оренду у формі операційної, підприємство занижує вартість основних засобів, які використовуються у виробництві, а отже й має можливість отримати вищі значення таких показників як доходність сукупних активів, фінансовий леверидж, фондвіддача, рентабельність основних засобів.

Міру впливу зміни вартості основних засобів, залежно від форми оренди, на зазначені показники можна визначити з допомогою детермінованого факторного аналізу. «Важливим етапом аналітичного дослідження є факторний аналіз, оскільки його проведення дає

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

можливість виявити, які чинники і в якій мірі впливають на динаміку показника та визначити величину резервів» [3, с.75].

Отже, для отримання точних аналітичних показників, що характеризують ефективність діяльності та використання основних засобів, необхідно правильно відображати в бухгалтерському обліку операції оренди. У зв'язку з неоднозначністю трактування операційної та фінансової оренди, можливістю впливати на величину показників вважаємо за доцільне бухгалтерський облік усіх видів оренди вести за принципами обліку фінансової оренди, що забезпечить використання єдиних значень вартості основних засобів та активів загалом для розрахунку показників ефективності.

Література

1. Господарський Кодекс України від 16.01.2003 р. №436-IV (у редакції станом на 22.02.2024р.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/ed20230903#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

2. Про затвердження НП(С)БО 14 «Оренда»: Наказ МФУ від 28.07. 2000 р. № 181 (у редакції наказу МФУ від 28.12.2022 р. № 468) . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

3. Московчук А.Т., Дорош В.Ю. Ретроспективна аналітична оцінка результативності діяльності підприємницьких структур. *Економічний форум*. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2023. №2. С.73 - 81

УДК 657

Дубінчин Т.М., викладач вищої категорії,
викладач – методист

Млинівський технологічно-економічний фаховий коледж

ОПТИМІЗАЦІЯ ОПОДАТКУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ – ШЛЯХ ДО КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

В сучасних умовах кризових економічних явищ постає гостра необхідність застосування заходів підтримки господарюючих суб'єктів. Адже, будь-яке комерційне підприємство прагне до підвищення конкурентоспроможності на ринку, а це, в свою чергу, завжди вимагає значних фінансових витрат, що в цілому неможливо без розробки індивідуальних моделей діяльності підприємства. Досягається цей результат найрізноманітнішими способами. У виробництві – це закупівля сировини за найбільш вигідною і низькою ціною, обмеження штату співробітників, автоматизація та скорочення

витратності процесів, використання сучасних технологій, у фінансовій діяльності підприємства – це, в першу чергу, оптимізація оподаткування (податкових платежів).

Сьогодні податкове середовище, у якому знаходяться вітчизняні господарюючі суб'єкти, характеризується невизначеністю, яка спричинена постійними змінами законодавства та військовою агресією з боку росії. Ця ситуація приводить до зростання витрат на податкове адміністрування, надмірного податкового навантаження, збитковості господарської діяльності. Не є таємницею, що багато хто замислюється як уникнути податків і при цьому які схеми уникнення податків взяти на озброєння. Деякі ставлять собі в завдання і більш високу планку – як не платити податки взагалі. Але завжди необхідно розуміти, що уникнення податків може мати кілька результатів одночасно, серед яких ймовірно буде і позитивний – це фінансовий ефект але, якщо вийти за межі законних методів, з'являється перспектива стати фігурантом кримінального переслідування, що, природно, стане негативним результатом.

Для сучасного конкурентоздатного бізнесу все більшої актуальності набирають розроблення та впровадження механізму оптимізації оподаткування – зменшення розміру податкового зобов'язання шляхом цілеспрямованих правомірних дій господарюючого суб'єкта як платника податку, що включають у себе повне використання всіх наданих законодавством пільг, податкових звільнень та інших законних переваг. Отже, платник податків оптимізує податкове навантаження шляхом використання законодавчо визнаних і загальноприйнятих способів зменшення суми податкових платежів на основі застосування всіх можливостей і переваг податкового планування [1, с.84].

Поняття податкового планування – це організована система дій платників податків щодо максимального використання чинного законодавство з метою зменшення податкових виплат або затримки їх оплати, і відповідно збільшення доходів і прибутків суб'єктів господарювання [2, с.33]. Кожен платник податків хоче зменшити свій податковий тягар, заощаджуючи свої гроші на майбутні цілі.

Сучасні підходи до оптимізації оподаткування потребують комплексного дослідження та поєднання всіх економічних, організаційних, правових та управлінських аспектів функціонування системи оподаткування, важливою складовою частиною яких є оцінювання умов, за яких встановлюються податкові зобов'язання суб'єктів господарювання, методичних підходів до нарахування

податкових платежів та чинної системи господарських взаємовідносин [3, с.240].

Важливими складовими частинами податкової оптимізації є створення й впровадження схеми оптимізації оподаткування, яка включає комплекс послідовних кроків із:

– забезпечення необхідного переліку та якості первинних документів, перевірки бухгалтерського й податкового обліку, бази договорів, усунення виявлених помилок для запобігання можливим штрафам під час виїзних податкових перевірок;

– розроблення схеми оптимізації податкового навантаження, а саме певного порядку взаємовідносин між суб'єктами господарювання, спрямованих на оптимізацію бюджетних платежів на вимогу законодавства;

– оновлення системи укладання договорів, формування внутрішніх організаційних документів підприємства, системи внутрішнього аудиту, розроблення сучасних форм взаємин на основі договорів з контрагентами та іншими учасниками господарських відносин, коригування облікової політики;

– застосування необхідних інструментів забезпечення рівномірності та законності нарахування обсягів сплачених податків, захисту інтересів суб'єктів господарювання у податкових та контролюючих органах і підтримки функціонування схеми оптимізації оподаткування.

Оптимізаційні схеми нарахування податкових платежів є достатньо індивідуалізованими, але однаково оцінюються щодо відповідності основним принципам та умовам, які дають змогу робити висновок про доцільність та ефективність їх використання [4.]:

1) Адекватність витрат. Витрати на впровадження схеми не повинні перевищувати обсяги зменшення податків.

2) Юридична відповідальність. Недопустимість побудови схеми оптимізації, заснованої на колізіях або прогалинах у нормативних актах.

3) Конфіденційність. Інформація про фактичне призначення й наслідки трансакцій має максимально обмежуватися в доступі.

4) Підконтрольність. Результативність послідовних кроків із забезпечення функціонування оптимізаційної схеми залежить від якості контролю та наявних важелів впливу на всіх виконавців на кожному етапі.

5) Допустиме поєднання форми та змісту. Захист від недобросовісних учасників процесу і можливих підозр з боку

перевірятьників забезпечується синхронізацією юридичних і фактичних дій.

6) Нейтралітет. Податкові платежі необхідно оптимізувати за рахунок власних податкових платежів.

7) Диверсифікація. Оптимізація бюджетних відрахувань є чутливою до впливу різноманітних зовнішніх і внутрішніх чинників, які мають негативний вплив (постійні зміни в законодавстві, прорахунки у первинних планах, форс-мажорні обставини).

8) Автономність. Оптимізація оподаткування має бути незалежною від зовнішніх учасників.

Узагальнити всі схеми оптимізації податків немає можливості, оскільки у виборі того чи іншого підходу величезну роль має індивідуалізація, тобто аналіз особливостей діяльності та організації податкового обліку конкретного суб'єкта господарювання. Однаково ефективних заходів для всіх суб'єктів не існує, тому важливо довіряти процедуру оптимізації досвідченому кваліфікованому податковому фахівцю, який зможе врахувати всі тонкощі Вашої справи.

Література

- 1.Оришин Т.М. Сучасні підходи до оптимізації підприємств. *Гроші, фінанси та кредит*. 2020. №3. С. 83-86.
2. Атаманенко І. Особливості організації податкового планування на підприємстві. *Економічний аналіз*. 2010. № 6. С. 32–35.
3. Новосельська Л. Методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємствах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. № 23 (10). С. 239–244.
- 4.Бідник Р. Напрями оптимізації податкового навантаження в Україні. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=2283> (дата звернення: 03.02.2020).

УДК 336.22

Єремян О.М., к.е.н., доцент

Прокоп'єва С.А., здобувач вищої освіти

Херсонський національний технічний університет

ЗАХОДИ ЩОДО УХИЛЕННЯ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Євроінтеграція має значний вплив на формування і реалізацію податкової політики в Україні. Такий вплив проявляється у: можливості адаптації кращих європейських практик оподаткування; вдосконаленні адміністрування податків з посиленням сервісно-

регулюючого функціоналу податкової політики; мотивації розвитку бізнесу в міжнародному економічному просторі з податковою конкуренцією та відходом від тіньових практик економічної діяльності;

Тіньова економіка в Україні займає значний відсоток по відношенню до офіційного ВВП, індекс тіньової економіки лише частково здатний ідентифікувати негрошові операції (блат, обмін послугами) [2]. На наш погляд, в Україні зусилля фахівців необхідно сконцентрувати на практиці запобігання виведення капіталу в зарубіжні країни. Одним з механізмів, що діє в указаному напрямку, є державний контроль за трансфертним ціноутворенням в Україні.

У 2013 році світ почав активно боротись з офшорами. Саме тоді був представлений план "Base erosion and Profit Shifting» (BEPS) [4]. Це глобальний проект по боротьбі з ухиленням від оподаткування та виведенням грошей в офшори, який передбачає системні заходи спрямовані, зокрема, на боротьбу зі зловживаннями, пов'язаними з використанням спеціальних режимів оподаткування, та застосуванням конвенцій про уникнення подвійного оподаткування.

Для України імплементація плану дій BEPS покликана підтримати фінансову стабільність в умовах переходу до вільного руху капіталу, підвищити ефективність податкового регулювання та запровадити єдині вимоги до прозорості ведення бізнесу за міжнародними стандартами.

На шляху до імплементації плану дії BEPS Україна з 23.07.2018р. приєдналась до Багатосторонньої конвенції щодо виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування - Конвенції MLI. І вже 28.02.2019р. Верховна Рада України ратифікувала Конвенцію MLI [1]. Це дає Україні можливість одночасного внесення змін в усі або деякі діючі Конвенції про уникнення подвійного оподаткування, що значно скорочує тривалі двосторонні переговори з кожною конкретною державою.

01.01.2022р. запровадив Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві» [3]. Цей Закон розроблений з метою запровадження міжнародних стандартів податкового контролю для всіх учасників міжнародної торгівлі та імплементація норм,

передбачених Планом дій BEPS, реформування інституту фінансової відповідальності та удосконалення процедури адміністрування податків та зборів. Тому резиденти України зобов'язані подавати звіти про КІК за звітні періоди з 2022 року, якщо 31 грудня звітного року він підпадав під визначення контролера іноземної компанії.

Пакет українського Плану дій BEPS є більшим за мінімальний пакет, але оптимальний та виважений саме для ефективного запровадження комплексу цих дій. Він включає такі заходи (табл. 1):

Таблиця 1. – Обов'язкові заходи Плану дій BEPS для України

Захід	Сутність
Захід 5	направлений на боротьбу з податковими зловживаннями, що пов'язані з використанням спеціальних шкідливих режимів оподаткування (countering harmful tax practices)
Захід 6	спрямований на попередження зловживань при застосуванні конвенцій про уникнення подвійного оподаткування (preventing tax treaty abuse)
Захід 13	спрямований на удосконалення вимог діючих національних правових норм до документації з трансфертного ціноутворення (transfer pricing documentation and country-by-country reporting);
Захід 14	спрямований на підвищення ефективності механізмів вирішення спорів між країнами при застосуванні договорів про уникнення подвійного оподаткування (cross-border tax dispute resolution).

Окрім цього, на нашу думку, до заходів, які зроблять офшори не вигідними можна віднести:

1. Обмін податковою інформацією. Держави збирають інформацію про фінансові операції компаній та направляють її до країни податкової резиденції бенефіціарів. Учасниками обміну на сьогодні є більше 130 країн. Це значить, що фіскальні органи України в автоматичному режимі, отримують від іноземних податкових органів інформацію про всі належні українцям іноземні компанії, їхні рахунки в банках та проведені ними транзакції.

2. Дієвий податковий контроль правомірності застосування пільгової ставки податку на доходи нерезидентів при виплаті процентів, дивідендів та роялті.

Також працювати з офшорами стає складніше і через нові вимоги банків, які суттєво посилили процедури compliance.

Отже, ми можемо сказати, що протягом останніх років посилюється загальносвітовий тренд боротьби з ухиленнями від

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

оподаткування. Держави не хочуть миритися із зменшенням податкових надходжень, а тому поступово втілюють у свої правові системи інструменти боротьби зі схемами їх мінімізації.

Тому реалізація зазначених заходів дозволить Україні заявити про те, що країна визнає та додержується загальноприйнятих стандартів боротьби з агресивним податковим плануванням. Адже План дій BEPS - це не нові податки для платників, це усунення неконкурентних переваг та встановлення єдиних прозорих податкових правил для всіх країн (юрисдикцій) для того, щоб запобігти ухиленню від сплати податків бізнесом.

Література

1. Багатостороння конвенція про виконання заходів, які стосуються угод про оподаткування, з метою протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування. Офіційний переклад. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/376_001-16#Text (дата звернення: 07.05.2023).

2. Верховна рада України/ Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/doslidjennya-tinovoyi-ekonomiki-v-ukrayini-mayje-chvertvyr--abo-846-mlrd-griven--perebuvaye-v-tini> (дата звернення 07.05.2023).

3. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо вдосконалення адміністрування податків, усунення технічних та логічних неузгодженостей у податковому законодавстві : Закон України від 16.01.2020 р. № 466-IX. Дата оновлення: 01.01.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/466-20#Text> (дата звернення 07.05.2023).

4. Base erosion and profit shifting. URL: <http://www.oecd.org/tax/beps/> (дата звернення 07.05.2023).

УДК 657

Жук Н.Л., к.е.н., ст.наук.сп.

Бездушний Р.П., аспірант
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

АДАПТАЦІЯ АГРАРНОЇ СТАТИСТИКИ ДО ВИМОГ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: НОРМАТИВНИЙ БАЗИС ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ.

В контексті євроінтеграції одним з важливих питань є вивчення та адаптація нормативної бази з питань аграрної економічної статистики до вигод Регламентів Європейського Союзу. Угода про асоціацію між Європейським Союзом і його державами-членами, з

однієї сторони, та Україною, з іншої сторони (англ. Association Agreement between the European Union and its Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part) містить розділ 5 «Статистика», який передбачає імплементацію Угоди про асоціацію між Україною і ЄС в частині, зокрема статті 355, за якою «Сторони розвиватимуть та зміцнюватимуть своє співробітництво у сфері статистики, сприяючи таким чином досягненню довгострокової мети надання своєчасних, порівнянних на міжнародному рівні та надійних статистичних даних.»

За даною статтею таке співробітництво має бути спрямоване на: подальше зміцнення потенціалу національної статистичної системи, зосереджуючи увагу на міцній правовій базі, адекватній політиці поширення даних і метаданих та зручності для користувачів; поступове наближення української статистичної системи до Європейської статистичної системи; сприяння загальному управлінню якістю всіх процесів виробництва та розповсюдження статистичних даних.

При цьому згідно статті 357 сторони співпрацюють в рамках Європейської статистичної системи, в якій Євростат є статистичним органом ЄС. Таке співробітництво зосереджується, серед іншого, на таких сферах, як: демографічна статистика, включаючи переписи населення сільськогосподарської статистики, включаючи сільськогосподарські переписи та статистику навколишнього середовища.

Основу правової бази Європейської статистичної системи складає Регламент (ЄС) № 223/2009 Європейського Парламенту та Ради від 11 березня 2009 року про європейську статистику. Крім того нормативи статистики Євросоюзу викладені на офіційних веб-сторінках: Європейської статистичної системи (ЄСС) та Офісу публікацій Європейського Союзу.

Статистика сільського господарства в країнах ЄС мають окремі регламенти і директиви по кожному окремому розділі статистики. Зокрема економічні рахунки сільського господарства - Регламент (ЄС) № 138/2004 Європейського Парламенту та Ради від 5 грудня 2003 року про економічні рахунки для сільського господарства в Співтоваристві. Опитування щодо структури агрохолдингів визначається Регламентом (ЄС) 2018/1091 Європейського Парламенту і Ради від 18 липня 2018 року про інтегровану статистику фермерських господарств. Статистика сільськогосподарських культур регулюється Регламентом

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

(ЄС) № 543/2009 Європейського Парламенту та Ради від 18 червня 2009 року про статистику сільськогосподарських культур. Статистика молока і молочних продуктів встановлена у Директиві Ради 96/16/ЄС від 19 березня 1996 року про статистичні дослідження молока та молочних продуктів. Статистика тваринництва і м'яса регламентована у Регламенті (ЄС) № 1165/2008 Європейського Парламенту та Ради від 19 листопада 2008 року про статистику тваринництва та м'яса. Окремим Регламентом визначена Статистика пестицидів (Регламент (ЄС) № 1185/2009 Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року про статистику щодо пестицидів). Статистика рибних продуктів регулюється Регламентом (ЄС) № 1921/2006 Європейського Парламенту та Ради від 18 грудня 2006 року про надання статистичних даних про вивантаження рибної продукції

Статистика аквакультури визначена у Регламенті (ЄС) № 762/2008 Європейського Парламенту і Ради від 9 липня 2008 року про подання державами-членами статистичних даних про аквакультуру.

Таким чином, важливим науковим напрямом є розвиток теоретичних, методологічних і організаційних основ обліково-інформаційного забезпечення аграрної статистики в контексті необхідності запровадження європейських принципів та вимог.

При цьому важливим об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку та звітності сільськогосподарських підприємств як джерело обліково-інформаційного забезпечення аграрних статистичних спостережень.

УДК 657

Жураковська І.В., к.е.н., доцент
Алексюк Ю.С., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

ЧИ ВЕДУТЬ БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ФІЗИЧНІ ОСОБИ-ПІДПРИЄМЦІ?

Протягом 2022-2024 років в Україні спостерігається значний ріст кількості зареєстрованих фізичних осіб-підприємців (ФОП), які здійснюють підприємницьку діяльність в Україні. Незважаючи на повномасштабне вторгнення цьому сприяли: мораторій податкових перевірок, значна грантова підтримка закордонних донорів, пільгові

кредити. «В Україні відкривається більше нових ФОПів, аніж закривається. На початок осені в країні офіційно працюють 2052326 ФОПи. Попри війну, кількість малих і середніх бізнесів зростає та навіть б'є довоєнні рекорди» [1].

Таким чином кількість суб'єктів господарювання, які потребують правил обліку своєї діяльності значно зріс. Вимоги до такого обліку визначено Податковим кодексом України. Зокрема встановлено, що «спрощена система оподаткування, обліку та звітності - особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів... на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності» [2]. Тобто для певної категорії ФОП, які є платниками єдиного податку, передбачена спрощена система обліку. Наші дослідження показують, що термін «спрощений облік» не лише наукова, але й практична проблема, так як чіткі вимоги до нього відсутні. В таблиці 1 нами наведено узагальнені вимоги до обліку у ФОП згідно ПКУ

Таблиця 1. – Вимоги ПКУ до спрощеного обліку ФОП

Вимоги до обліку	ПКУ	Група ФОП
Дохід визначається на підставі даних обліку	293.13	
Облік ведеться у довільній формі шляхом помісячного відображення отриманих доходів.	296.1	1, 2 ФОП та 3 група, які не є платниками ПДВ
Ведуть облік доходів і витрат за типовою формою та в порядку, що встановлені центральним органом виконавчої влади	296.1	3 група, які є платниками ПДВ
облік доходів і витрат від виробництва та реалізації власної сільськогосподарської продукції здійснюється окремо від обліку доходів і витрат від здійснення інших видів підприємницької діяльності.	296.1	4 група
Зобов'язані вести облік доходів і витрат та мати підтвердуючі документи щодо походження товару.	177.10	ФОП на загальній системі
Облік доходів і витрат від виробництва та реалізації власної сільськогосподарської продукції ведеться окремо від обліку доходів і витрат від здійснення інших видів господарської діяльності	177.10	ФОП на загальній системі
Типова форма, за якою здійснюється облік доходів і витрат, та порядок ведення такого обліку визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику	177.10	ФОП на загальній системі

Як видно з таблиці 1, ПКУ встановлює, що для ФОП на спрощеній системі та загальній системі оподаткування порядок ведення обліку визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику. Тому доцільніше зупинитись на таких «порядках».

По-перше, Порядок ведення обліку товарних запасів для ФОП, у тому числі платників єдиного податку, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 03.09.2021 № 496. Порядком вказано, що він застосовується і для платників єдиного податку, однак ПКУ вимоги мати підтверджуючі документи щодо походження товару для єдинщиків не містить.

По-друге, Закон України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» від 06 липня 1995 року № 265/95-ВР вказує, що облік товарних запасів повинні вести всі ФОП, крім платників єдиного податку, які не зареєстровані платниками ПДВ, а також платники єдиного податку, які провадять діяльність з реалізації технічно складних побутових товарів, що підлягають гарантійному ремонту, а також лікарських засобів та виробів медичного призначення, ювелірних та побутових виробів з дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органічного утворення та напівдорогоцінного каміння).

По-третє, порядок ведення Книги обліку доходів і витрат, яку ведуть фізичні особи - підприємці, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування, і фізичні особи, які провадять незалежну професійну діяльність, затверджений наказом Міністерства доходів і зборів України від 16.09.2013 №481 передбачає записи за підсумками робочого дня на підставі первинних документів про отримані доходи та понесені витрати.

По-четверте, щодо платників єдиного податку ми бачимо в Порядку ведення типової форми, за якою здійснюється облік доходів і витрат фізичними особами - підприємцями - платниками єдиного податку третьої групи, які є платниками податку на додану вартість, затвердженому наказом Мінфіну від 30.11.2022 № 405 вимогу вести за підсумками робочого дня, протягом якого отримано дохід, окремо про кошти, що надійшли на поточний рахунок платника податку та/або отримані готівкою, фактично безоплатно отримані товари (роботи, послуги) та понесені витрати, зокрема, оплачені придбані товари (роботи, послуги), виплачена заробітна плата, сплачений

єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування тощо.

Отже нормативно-правовими актами до обліку ФОП висуваються наступні вимоги:

- Запис за підсумками дня доходів та витрат в спеціальному реєстрі.

- Наявність підтверджуючих документів (для ФОП на загальній системі та деяких на загальній системі).

Проте цей облік не виглядає спрощеним, так як наявність неузгодженості між різними нормативно-правовими актами, відсутність єдиного порядку зумовлює необхідність перегляду наявних вимог до «спрощеного» обліку.

Література

1. Юрій Тарасовський. Кількість ФОПів в Україні перевищила 2 млн. Приріст малих і середніх бізнесів б'є довоєнні рекорди. Журнал Forbes Ukraine. URL: <https://forbes.ua/news/kilkist-fopiv-v-ukraini-perevishchila-2-mln-pririst-malikh-ta-serednikh-biznesiv-be-dovoenni-rekordi-04092023-15783>

2. Порядок ведення обліку товарних запасів для ФОП. URL: <https://kiyivobl.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/699963.html>

3. Порядок ведення типової форми, за якою здійснюється облік доходів і витрат, фізичними особами - підприємцями і фізичними особами, які провадять незалежну професійну діяльність від 13.05.2021 № 261 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-21#Text>

4. Про затвердження типової форми, за якою здійснюється облік доходів і витрат фізичними особами - підприємцями - платниками єдиного податку третьої групи, які є платниками податку на додану вартість, та Порядку її ведення, затвержену наказом Мініфіну від 30.11.2022 № 405.

УДК 657:331.2

Зеленко С.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ РОЗРАХУНКІВ ЗА ВИПЛАТАМИ ПРАЦІВНИКАМ В ТОРГІВЕЛЬНИХ КОМПАНІЯХ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Організація витрат на оплату праці є важливим аспектом управління ресурсами підприємства. Забезпечення справедливої та конкурентоспроможної оплати праці сприяє залученню та утриманню кваліфікованих працівників, а також впливає на загальну ефективність

підприємства.

Погоджуємось з Будько О.В. та Лобас І.С., які у своїй науковій статті, зазначають, що «важливе значення для організації обліку на підприємстві має обов'язкова наявність кадрових документів: штатного розпису; правил внутрішнього трудового розпорядку; наказів з кадрових питань; наказів про прийняття на роботу (призначення на посаду); переведення (переміщення) на іншу посаду (роботу); звільнення (припинення трудового договору); сумісництво та ін.; журналу обліку наказів; особових карток працівників; графіку відпусток; трудових угод (контрактів); колективного договору (для юридичних осіб); посадових інструкцій працівників, положення про охорону праці, зобов'язання про дотримання конфіденційної інформації (угода) та ін.» [1].

До основних проблем обліку заробітної плати на торгівельних підприємствах відносять:

- велика кількість первинних документів для відображення операцій з нарахування та виплати заробітної плати працівникам;
- необхідність організації роботи працівників бухгалтерського профілю для оформлення первинних документів;
- необхідність постійного контролю за результатами роботи працівників, оплата праці яких формується на основі мотиваційної політики підприємства;
- змінність або мінливість мотиваційної політики підприємства та перегляд показників ефективності роботи персоналу.

Особливості розрахунків з оплати праці менеджерів зі збуту полягають у наявності великої кількості факторів, до яких відносять: визначення обсягу продажів, який оцінюється в грошовому та натуральному вимірниках; досягнення особистих та, одночасно, командних цілей – мінімізація дебіторської заборгованості тощо; розширення активної клієнтської бази; представленість бренду на ринку. Означені фактори вимагають належної організації обліку та контролю за дотичними показниками кожного працівника та, у багатьох випадках, торгової команди в цілому.

Для оптимізації аналітичної роботи працівників відділу збуту пропонуємо такий підхід до організації аналітичного обліку розрахунків за виплатами працівникам:

661.1.1 «Заробітна плата за ставкою менеджерів зі збуту»;

661.1.2 «Бонуси за досягнення поставлених завдань менеджерів

зі збуту»;

661.1.3 «Додаткові виплати менеджерам зі збуту»;

661.1.4 «Виплата відпускних менеджерам зі збуту»;

661.1.5 «Виплата розрахункових при звільненні менеджера зі збуту».

Обліково-аналітичні дані є основою прийняття рішень керівництвом щодо визначення рівня досягнутих результатів торговою командою та аргументом при нарахуванні заробітної плати працівникам. Вважаємо за доцільне виділити такі основні складові організації обліку розрахунків за виплатами працівникам на торгівельному підприємстві:

- використання спеціалізованого бухгалтерського програмного забезпечення для автоматизації обліку витрат на оплату праці для уникнення помилок – інформацію в обліковій системі необхідно формувати в розрізі договорів та/або рахунків, торгових менеджерів, складів та експедиторів;

- встановлення стандартизованих процедур щодо заповнення табелів обліку робочого часу, розрахунку заробітної плати та інших витрат – відмітки в таблиці обліку робочого часу найкраще здійснювати автоматизовано при вході працівника на підприємство та виході з нього;

- розробка внутрішньої мотиваційної політики, яка передбачатиме й процес контролю витрат та відповідальність за його проведення – мотиваційна політика підприємства забезпечує розуміння цілей на певний період часу усіма учасниками процесу;

- встановлення регулярної системи звітності щодо витрат на оплату праці для керівництва – внутрішня звітність, на нашу думку, повинна формуватися в розрізі торгової команди та за кожним менеджером з продажу окремо. Це дозволить об'єктивно оцінити досягнуті результати в команді – роботу керівника та внесок в роботу команди кожного працівника.

Література

1. Бudyко О.В., Лобас І.С. Удосконалення організації обліку праці та розрахунків з персоналом на підприємстві. Вісник Хмельницького національного університету. № 2. 2020. С. 37-41.

Іщук Л.І., к.е.н., доцент
Генсецький М.В., здобувач вищої освіти,
Луцький національний технічний університет

РОЗВИТОК КРИПТОВАЛЮТИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВІЙНИ

У нашому світі, де технології стрімко розвиваються, криптовалюта стає все більш популярним явищем. Ця нова форма цифрових грошей відкриває широкі можливості для економічного розвитку країни, підвищення прозорості фінансових операцій та залучення інвестицій.

Україна, як одна з передових держав у галузі інформаційних технологій, також активно досліджує криптовалюту.

Епоха розвитку та популяризації блокчейн-технологій припала на період повномасштабної війни в Україні, зумовленої російським вторгненням. Українці разом зі світовою спільнотою використовують усі можливі інструменти для боротьби з агресором, у тому числі й криптовалюту. Її значення у цій війні досягло такого рівня, що «The Washington Post» охрестило події довкола України «Першою світовою криптовійною» [1].

В українському правовому полі фігурують три основні поняття: електронні гроші; цифрові, віртуальні активи.

Проблематика щодо відмежування понять залишається. Більшість вважає, що криптовалюта, цифрові токени та NFT відносяться швидше до віртуальних активів та не є електронними грошима. Окремі спроби врегулювання цього питання були здійснені ще в березні 2022 року і завершилися прийняттям Закону України «Про віртуальні активи», який досі не набрав чинності [2].

Криптовалютний ринок в Україні знаходиться на етапі активного розвитку та становлення. Найпопулярнішими криптовалютами серед українців є Bitcoin та Ethereum. Інвестиційна активність в цій сфері зростає, особливо серед молодого населення, яке активно цікавиться перспективами криптовалют та блокчейн-технологій. У грудні 2016 р. Українська біржа стала першим у світі майданчиком, де торгуються деривативи Bitcoin [3].

Станом на 2023 рік понад 6 млн українців володіють криптовалютами. Минулого року наша країна посіла третє місце в

рейтингу прийняття цифрових грошей населенням. За даними дослідницької компанії Tripple A, відсоток громадян, який має криптовалюту в Україні, за рік зріс на понад 2%. У 2022 році криптоактивами володіли 15,72% населення [4].

У першій п'ятірці криптовалют, які зберігаються на гаманцях українських криптохолдерів, Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), Ripple (XRP), Cardano (ADA) та Dogecoin (DOGE) [5].

Розвиток ринку криптовалют може мати кілька важливих переваг в умовах війни чи геополітичної нестабільності: фінансова стабільність, міжнародні транзакції, прозорість і безпека, фінансова вільність, інновації та розвиток.

Разом із перевагами, використання криптовалют в Україні має і певні недоліки: відсутність належного правового регулювання; волатильність курсів криптовалют робить їх непридатними для повсякденних розрахунків, а високі комісії за окремі операції обмежують їх практичне застосування. Також існують занепокоєння щодо використання криптовалют для злочинних цілей, таких як відмивання грошей та фінансування тероризму. Ці фактори стримують масове прийняття криптовалют в Україні.

Держава відіграє ключову роль у розвитку криптовалютного ринку в Україні. Створення сприятливого правового та регуляторного середовища є одним з основних завдань уряду. Прийняття відповідних законів та нормативно-правових актів, які б чітко визначали статус криптовалют, особливості їх обігу та оподаткування, стимулюватиме подальше зростання цієї індустрії в Україні.

Література

1. Фурман А., Горбатенко А. Біткоїн і війна: як Україну рятує крипта і чи допомагає росії обійти санкції? Всеукраїнське професійне юридичне видання «Юридична газета» №1–2 (759–760) URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/informacyjne-pravo-telekomunikaciyi/bitkoyin-i-viyana-yak-ukrayinu-ryatue-kripta-i-chi-dopomagaе-rosiyi-obiyti-sankciyi.html>.

2. Лісогор І. Підписано закон про віртуальні активи. [Електронний ресурс] сайт LB.UA – Режим доступу: https://lb.ua/news/2022/03/16/509819_zelenskiy_pidpisav_zakon_pro.html.

3. Спіфанова Н. Криптовалюта: товар, засіб платежу, можливо, об'єкт інтелектуальної власності? Всеукраїнське професійне юридичне видання «Юридична газета» URL: Yur-Gazeta.com.

4. Голішевська А. Скільки відсотків українців є тримачами криптовалюти у 2023 році Економіка/1.09.2023 URL:

УДК 327.39

Іщук Л.І., к.е.н., доцент,
Семенюк Б.І. здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Все більше досліджень присвячується питанням європейської інтеграції. Цей процес є стійкою тенденцією розвитку судової практики не лише в державах-членах Європейського Союзу (ЄС), а й у країнах, що прагнуть до членства в ньому. Національне прецедентне право не є винятком. Однією з причин такого інтересу є те, що процес європейської інтеграції є ознакою часу, який формує обличчя сучасної Європи. Звичайно, інтеграційні тенденції можна знайти і в інших частинах світу, але в Європі ступінь інтеграції вищий, ніж деінде, і, відповідно, досягнення і проблеми, що виникають, можуть бути піддані попередній оцінці, так само як і характер сучасного інтеграційного процесу в цілому.

Стрімкий розвиток інтеграційних процесів у Європі у другій половині 20-го століття став результатом серйозних політичних та соціально-економічних змін. На момент свого створення в умовах поляризованого світу Союз європейських держав замислювався як спільнота більш-менш схожих національних держав, що формують нову економічну та політичну потугу, яка могла б виступати рівноправним партнером у відносинах зі США та СРСР. Однак після розпаду Радянського Союзу його геополітичні цілі були переосмислені наступним чином.

Подальший процес інтеграції європейських країн зосередився на створенні відповідної організації на базі трьох Європейських співтовариств (компонент 1) та європейського політичного співробітництва (спільна зовнішня політика та політика безпеки) (компонент 2), з підписанням Договору про Європейський Союз 12 державами-членами Європейського Співтовариства в Маастрихті (Нідерланди) 7 лютого 1992 року, Договір набув чинності 1 листопада

1993 року (Маастрихтський договір). Договір набув чинності 1 листопада 1993 року (Маастрихтський договір); три нові держави-члени - Австрія, Фінляндія та Швеція - приєдналися в 1995 році.

Договір заснував Інтеграційний Союз Європейського Союзу (ЄС). Основними сферами суспільного життя цього інтеграційного об'єднання є економічна інтеграція (компонент 1), спільна зовнішня політика та політика безпеки (компонент 2) і співробітництво у сфері юстиції та внутрішніх справ (компонент 3) (далі - співробітництво у сфері юстиції та кримінальної поліції) на базі трьох Європейських співтовариств. Іншими словами, якщо перший компонент є соціально-економічним, другий - зовнішньополітичним, а третій - правоохоронним, то економічна інтеграція була визначена на новому рівні зі створенням економічного та валютного союзу.

Сьогодні Європейський Союз є унікальним інтегрованим об'єднанням 27 держав-членів. Унікальність цього Союзу полягає, зокрема, в тому, що ЄС має власну територію, яка складається з території держав-членів, кожна з яких є територією внутрішнього ринку та юрисдикції ЄС, має встановлену систему управління, грошову систему та валюту, а також власну систему юридичних та громадянських прав, що підлягають судовому захисту.

Отже, основні цілі ЄС на цьому етапі можна поділити на соціально-економічні: сприяння економічному та соціальному прогресу; зовнішньополітичні: захист ідентичності на міжнародній арені; гуманітарні: захист прав людини, громадянських прав, свобод і законних інтересів; правові: сприяння свободі, безпеці та правосуддю.

Відповідно до установчого документа (Договору про заснування ЄС), основні завдання ЄС викладені в наступних сферах компетенції ЄС Скасування тарифів і кількісних обмежень та інших подібних заходів щодо імпорту та експорту товарів між державами-членами; Спільна торговельна політика; Внутрішній ринок, заснований на принципі чотирьох свобод: вільний рух капіталів, товарів, послуг та осіб; заходи, пов'язані з доступом до внутрішнього ринку та переміщенням всередині нього; спільна політика в галузі сільського господарства та рибальства; спільна транспортна політика; створення системи запобігання порушенням на внутрішньому ринку; зближення національного законодавства держав-членів в обсязі, необхідному для належного функціонування внутрішнього (спільного) ринку; спільна соціальна політика; заходи соціального захисту; екологічна політика;

захист прав споживачів.

Таким чином, Європейський Союз можна визначити як міждержавний союз, що охоплює економічну, політичну та правову інтеграцію в межах своєї юрисдикції.

Література

1. Європейський союз у міжнародних відносинах: навчальний посібник / В.В. Копійка, С.О. Маковський, М.А. Миронова. ВПЦ "Київський університет", 2021.

УДК 657

Йосенко С.А. викладач 1 категорії

Млинівського технолого-економічного фахового коледжу

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

У ст.3 Господарського кодексу України визначено, що «господарська діяльність, яка здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями»; при цьому «під господарською діяльністю розуміється діяльність суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямована на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність» [1].

Ст.42 Господарського кодексу України визначає підприємництво як «самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [1]. Таким чином, логіка підприємницької діяльності охоплює послідовність прийняття управлінських рішень, спрямованих на одержання прибутку.

Відомий англійський фахівець у сфері теорії прийняття рішень Д.Дерлоу відзначає: «прийняття рішень – це принципово людська діяльність» [2, с.18-20] та стверджує, що «ефективний процес прийняття рішень базується на балансі трьох елементів: логіки, інтуїції та досвіду. Кожен з них важливий для формулювання висновків... [2, с.32-34].

Ефективна інформаційна основа є необхідною для керівництва підприємства з метою прийняття оптимальних рішень, що забезпечує

сталий розвиток підприємства. Економіко-аналітична робота як система забезпечення ефективного управління повинна бути спрямована на вирішення таких завдань: аналіз діяльності підприємства за всіма напрямками; контроль використання ресурсів, правильне відображення всіх бізнес-операцій; планування діяльності (операційної, інвестиційної, фінансової, податкової) з визначенням центрів відповідальності; формування аналітичних бюджетів як джерел накопичення планової, облікової та аналітичної інформації.

Аналітичне забезпечення є окремою системою, заснованою на інформації, котра отримана шляхом проведення економічного аналізу даних для визначення результатів управління і побудови прогнозних значень господарської діяльності. [3, с. 169].

Отже, аналітичне забезпечення є ключовим елементом управління діяльністю суб'єктів господарювання. Воно включає систематичний збір, обробку та аналіз інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Ефективне аналітичне забезпечення дозволяє підвищити конкурентоспроможність підприємства, оптимізувати ресурси та покращити фінансові результати.

Аналітичне забезпечення допомагає керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення на основі об'єктивних даних. Це включає аналіз фінансових показників, ринкових умов, внутрішніх процесів та зовнішнього середовища. Якісна аналітика сприяє зниженню ризиків та підвищенню ефективності управління.

Аналітичні дані використовуються для планування та прогнозування діяльності підприємства. Вони дозволяють оцінити можливі сценарії розвитку, визначити потенційні загрози та можливості. Ефективне планування на основі аналітики сприяє стабільному розвитку підприємства та забезпечує його стійкість до зовнішніх змін.

Аналітичне забезпечення дозволяє контролювати виконання планів та оцінювати ефективність діяльності. Це включає моніторинг фінансових показників, аналіз витрат та доходів, оцінку продуктивності та рентабельності. Регулярний аналіз дозволяє вчасно виявляти відхилення від планових показників та вживати необхідних заходів для їх коригування.

Фінансовий аналіз є основою аналітичного забезпечення. Він включає аналіз фінансової звітності, оцінку фінансового стану, аналіз

ліквідності, рентабельності, оборотності та інших фінансових показників. Фінансовий аналіз дозволяє виявити сильні та слабкі сторони фінансової діяльності підприємства та розробити рекомендації для її покращення.

Аналіз ринку дозволяє оцінити конкурентне середовище, визначити ринкові тенденції та прогнозувати попит на продукцію або послуги. Це включає дослідження ринкових сегментів, конкурентів, споживачів та постачальників. Глибокий аналіз ринку сприяє розробці ефективних маркетингових стратегій та підвищенню конкурентоспроможності підприємства.

Операційний аналіз спрямований на оцінку ефективності внутрішніх процесів підприємства. Він включає аналіз виробничих процесів, управління запасами, логістику, якість продукції та інші операційні аспекти. Операційний аналіз дозволяє оптимізувати витрати, підвищити продуктивність та забезпечити високу якість продукції або послуг.

Сучасні технології, зокрема штучний інтелект, відкривають нові можливості для аналітичного забезпечення. Використання цих технологій дозволяє обробляти великі обсяги даних, виявляти приховані закономірності та робити точні прогнози. Впровадження сучасних технологій підвищує точність та ефективність аналітичного забезпечення.

Інтеграція різних джерел даних є важливим викликом для аналітичного забезпечення. Це включає інтеграцію внутрішніх та зовнішніх даних, автоматизацію збору та обробки інформації. Ефективна інтеграція даних сприяє більш повному та комплексному аналізу діяльності підприємства.

Висококваліфіковані фахівці з аналізу даних є важливим ресурсом для ефективного аналітичного забезпечення. Підприємства повинні інвестувати в навчання та розвиток своїх співробітників, щоб забезпечити високий рівень аналітичних навичок. Розвиток кваліфікації персоналу є ключовим фактором успішного впровадження аналітичних систем.

Аналітичне забезпечення управлінської діяльності підприємства передбачає: вивчення економічних законів, закономірностей і тенденцій; підвищення науково-економічної обґрунтованості стратегічних та тактичних планів і нормативів; вивчення виконання планів та дотримання нормативів; пошук резервів підвищення

ефективності виробництва; визначення економічної ефективності використання ресурсів; прогнозування результатів; дослідження комерційного ризику; порівняльний аналіз маркетингових заходів; підготовку аналітичних матеріалів [4, с. 213].

Система аналітичного забезпечення, діючи безперервно, підвищує якість і розширює сферу практичного застосування інформації, позитивно впливаючи на якість звітності у процесі її підготовки та складання, тобто на ефективність управлінської інформації для сторонніх користувачів. Головна мета та суть аналітичної системи полягає у тому, щоб надати аналітику та бухгалтеру, що працює з первинною обліковою та аналітичною інформацією, засоби для ефективного аналізу даних та здійснення обліку. Поняття «аналітичне забезпечення» застосовується для визначення якісного стану облікових і аналітичних процесів, які є необхідними для задоволення інформаційних потреб керівників та достатніми для прийняття управлінських рішень [5, с. 17].

Аналітичне забезпечення є невід'ємною частиною управління діяльністю суб'єктів господарювання. Воно включає фінансовий, ринковий та операційний аналіз, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, планувати та прогнозувати розвиток, контролювати виконання планів та оцінювати ефективність діяльності. Використання сучасних технологій, інтеграція даних та розвиток кваліфікації персоналу є ключовими факторами для підвищення ефективності аналітичного забезпечення.

Література

1. Господарський кодекс України: Закон від 16.01.2003 № 436-IV. Дата оновлення: 08.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 17.05.2024).
2. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень: пер. з англ. Київ: Наукова думка, 2001. 242 с.
3. Пуцентейло П.Р., Аналітичне забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки 1'2015[26] С. 168–174 .
4. Гуменюк О.О. Функціонування аналітичного забезпечення діяльності підприємства. Сталий розвиток економіки. 2015. № 3. С. 212–216.
5. Денисенко М.П. Зарубіжний досвід регулювання економічної безпеки. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 6. С. 15–17.

ВПЛИВ ІНТЕРНЕТУ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЦІНОВУ ПОЛІТИКУ ПІДПРИЄМСТВА

Інтернет і цифрові технології значно трансформували економічну діяльність підприємств, впливаючи на всі аспекти бізнесу, включаючи цінову політику. Завдяки широкому впровадженню цифрових інструментів, підприємства отримали можливість більш ефективно збирати та аналізувати дані про ринок, конкурентів та споживачів. Це дозволяє краще розуміти попит і швидко реагувати на зміни у ринковій кон'юктурі, що важливо для встановлення оптимальних цін.

Зазначимо, що по-перше, Інтернет відкрив доступ до глобальних ринків, що сприяє підвищенню конкуренції. Це змушує підприємства бути гнучкими у своїй ціновій політиці, пропонуючи конкурентоспроможні ціни та створюючи додаткову цінність для споживачів. Онлайн-платформи дозволяють підприємствам легко порівнювати свої ціни з цінами конкурентів і оперативно коригувати їх відповідно до ринкових умов. Крім того, завдяки можливостям Інтернету, компанії можуть використовувати стратегії динамічного ціноутворення, які базуються на реальному попиті та пропозиції.

По-друге, цифрові технології дозволяють підприємствам впроваджувати персоналізовану цінову політику. Збір та аналіз даних про споживчі вподобання та поведінку дозволяє створювати індивідуальні пропозиції для різних сегментів ринку. Використання таких технологій, як машинне навчання та великі дані допомагає прогнозувати поведінку споживачів та, відповідно, адаптувати цінову стратегію. Це не лише збільшує задоволеність клієнтів, але й оптимізує прибуток підприємства.

Окремо варто наголосити на позитивному потенціалі застосування в системі цінової політики програм і сервісів онлайн моніторингу цін. Вони є важливими інструментами для підприємств, які прагнуть залишатися конкурентоспроможними в умовах сучасного ринку. Ці рішення дозволяють компаніям відстежувати ціни на продукцію як своїх конкурентів, так і постачальників, аналізувати

ринкові тенденції та приймати обґрунтовані рішення щодо власної цінової політики. Найпопулярнішими програмами і сервісами моніторингу цін є:

1. Prisync – це сервіс для моніторингу цін, який дозволяє автоматично відстежувати ціни конкурентів і отримувати детальні звіти. Інструмент надає можливість аналізувати зміни цін у реальному часі, що допомагає швидко реагувати на ринкові зміни. Prisync також підтримує інтеграцію з різними платформами електронної комерції, такими як Shopify і Magento, що робить його зручним для онлайн-ритейлерів [1].

2. Price2Spy – ще один потужний інструмент для моніторингу цін, який дозволяє відстежувати ціни конкурентів на глобальному рівні. Сервіс надає можливість автоматично збирати дані про ціни з вебсайтів, а також аналізувати ціни та їхні зміни. Price2Spy підтримує розширені функції, такі як аналіз історії цін, автоматичне сповіщення про зміни цін і створення звітів для стратегічного планування [2].

3. Minderest спеціалізується на моніторингу цін для великих підприємств і роздрібних мереж. Цей сервіс надає можливість відстежувати ціни на тисячі продуктів у різних категоріях та регіонах. Minderest також пропонує функції для аналізу асортименту товарів, відстеження наявності продукції та оцінки конкурентоспроможності цінових стратегій [3].

4. Competera – це комплексний сервіс для управління цінами, який поєднує моніторинг цін конкурентів з інструментами для динамічного ціноутворення. Він використовує алгоритми машинного навчання для аналізу ринкових даних та прогнозування оптимальних цін. Competera дозволяє максимально ефективно встановлювати ціни, орієнтуючись на реальний попит і конкурентне середовище [4].

Загалом, Інтернет і цифрові технології надали підприємствам потужні інструменти для вдосконалення їхньої цінової політики. Вони дозволяють бути більш адаптивними та орієнтованими на споживача, що є ключовим для успіху в сучасних умовах ринку. Використання цих технологій допомагає не лише знижувати витрати, але й збільшувати доходи за рахунок більш точного встановлення цін, які відповідають ринковим умовам та споживчим очікуванням.

Література

1. Prisync. Competitor Price Tracking & Monitoring Software. URL.: <https://prisync.com/>
2. Price2Spy. Competitor price monitoring. URL.: <https://www.price2spy.com>.
3. Minderest: Price Intelligence & Competitor Monitor Software. URL.: <https://www.minderest.com/>
4. Competera. URL.: <https://competera.com.ua>

УДК 658.8

Ковальчук О.В., к.е.н., доцент
Колошва А.Т., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

РОЛЬ БРОКЕРСЬКИХ ФІРМ У ФУНКЦІОНУВАННІ РИНКУ

Повноцінне функціонування будь якого ринку неможливе без наявності та ефективної роботи компаній та суб'єктів, які формують інфраструктуру цього ринку. Серед таких інфраструктурних елементів варто виділити брокерські фірми.

Брокерські фірми відіграють визначальну роль у функціонуванні та розвитку ринкової інфраструктури, будучи посередниками між покупцями та продавцями, сприяючи ефективному обміну товарами, послугами та фінансовими інструментами. Їх діяльність охоплює широкий спектр операцій, включаючи консультування, митне оформлення, інвестиційні послуги та управління активами. Як ключовий елемент ринкової інфраструктури, брокерські фірми забезпечують стабільність, прозорість та ліквідність ринку, сприяючи економічному зростанню та розвитку [1].

Перш за все, брокерські фірми забезпечують доступ до ринку для широкого кола учасників. Вони надають необхідну інформацію та підтримку, допомагаючи клієнтам орієнтуватися в складних ринкових умовах. Це особливо важливо для малих та середніх підприємств, які можуть не мати власних ресурсів або експертизи для ефективної участі в міжнародних торгових операціях. Брокери надають консультаційні послуги, допомагаючи клієнтам розробляти стратегії виходу на нові ринки, оцінювати ризики та приймати обґрунтовані рішення. Ці послуги не лише підвищують конкурентоспроможність клієнтів, але й сприяють загальному зростанню та розвитку економіки.

Далі, брокерські фірми відіграють важливу роль у забезпеченні прозорості та справедливості ринку. Вони зобов'язані дотримуватися суворих регуляторних вимог та стандартів, що гарантує чесність та відкритість їх діяльності. Це включає проведення ретельного аналізу ринку, перевірку контрагентів, забезпечення відповідності всіх операцій законодавчим нормам та регуляторним вимогам. Така прозорість є критично важливою для побудови довіри серед учасників ринку, що, в свою чергу, сприяє зростанню обсягів торгівлі та підвищенню ліквідності ринку.

Крім того, брокерські фірми сприяють ліквідності ринку, забезпечуючи швидкий та ефективний обмін активами між учасниками. Вони виступають посередниками в угодах, забезпечуючи наявність покупців для продавців і навпаки, що дозволяє швидко здійснювати операції з мінімальними витратами. Висока ліквідність ринку сприяє зниженню волатильності цін, зменшенню ризиків та підвищенню стабільності ринку, що є важливим фактором для залучення інвестицій та розвитку бізнесу.

Брокерські фірми також грають важливу роль у розвитку фінансових ринків, забезпечуючи доступ до капіталу для підприємств та інвесторів. Вони допомагають компаніям залучати фінансування через випуск акцій, облігацій та інших фінансових інструментів, забезпечуючи при цьому необхідну інформаційну підтримку та аналітичні послуги. Інвесторам брокерські фірми надають доступ до різноманітних інвестиційних можливостей, допомагаючи формувати портфелі активів, оцінювати ризики та досягати фінансових цілей. Ця діяльність сприяє зростанню капіталізації ринків, підвищенню інвестиційної привабливості та загальному економічному зростанню.

Нарешті, брокерські фірми сприяють інноваціям та розвитку нових технологій у ринковій інфраструктурі. Вони активно впроваджують сучасні технологічні рішення, такі як автоматизовані торгові платформи, алгоритмічний трейдинг, блокчейн та інші інновації, що підвищують ефективність та безпеку ринкових операцій. Це сприяє зниженню витрат, підвищенню швидкості та точності торгівлі, а також розширенню доступу до ринку для нових учасників.

Отже, брокерські фірми є невід'ємною складовою ринкової інфраструктури, що забезпечує її стабільність, прозорість та ефективність. Вони відіграють ключову роль у залученні капіталу, підтримці ліквідності, наданні консалтингових послуг та сприянні

інноваціям. Без брокерів ринок був би менш організованим, менш доступним для багатьох учасників і значно менш ефективним. Тому брокерські фірми не тільки сприяють розвитку ринку, але й є його основою, забезпечуючи стабільність та процвітання економіки в цілому.

Література

1. Жуйкова К. В. Доцільність використання послуг митного брокера в зовнішньоторговельних операціях. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2023. № 11. С.33-39.

УДК 658.8

Ковальчук О.В., к.е.н., доцент
Васількова Н.В., здобувачка вищої освіти
Марчак В.С. здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ПЕРЕВАГИ СЕГМЕНТУВАННЯ В ІНТЕРНЕТ-МАРКЕТИНГУ

Сегментування ринку є критично важливим інструментом для маркетингової діяльності, оскільки воно дозволяє компаніям краще розуміти та задовольняти потреби різних груп споживачів. По-перше, сегментування допомагає визначити конкретні цільові аудиторії, що дає можливість більш точно спрямувати маркетингові зусилля та ресурси. Замість того, щоб намагатися охопити весь ринок однією універсальною стратегією, компанія може розробити окремі маркетингові програми для кожного сегменту. Це дозволяє створювати продукти, послуги та рекламні повідомлення, які максимально відповідають очікуванням і потребам кожної групи споживачів, підвищуючи таким чином їх задоволеність і лояльність.

Крім того, сегментування сприяє підвищенню ефективності маркетингових кампаній, зменшуючи витрати і підвищуючи повернення інвестицій. Зосереджуючись на конкретних сегментах, компанії можуть краще розуміти поведінкові характеристики, переваги та мотивацію споживачів, що дозволяє їм створювати більш персоналізовані та релевантні повідомлення. Це не тільки збільшує ймовірність залучення клієнтів, але й допомагає виявляти нові можливості для розширення ринку або розробки нових продуктів. Таким чином, сегментування дозволяє компаніям бути більш

гнучкими та адаптивними до змін ринкових умов, що є ключовим фактором успіху в сучасному конкурентному середовищі.

Сегментування ринку є одним із основних елементів традиційного маркетингу, але в умовах цифрової епохи воно набуває нових, ще більш важливих аспектів. В Інтернет-маркетингу сегментування використовують для точного визначення та адресації цільової аудиторії через різні онлайн-канали, такі як соціальні мережі, електронна пошта, пошукові системи та вебсайти. Це дозволяє не тільки оптимізувати маркетингові зусилля, але й забезпечити високий рівень персоналізації та релевантності повідомлень для споживача.

Однією з головних особливостей сегментування в Інтернет-маркетингу є його здатність досягати високого рівня точності та персоналізації. Завдяки зібраним даним про поведінку користувачів, їхні переваги та взаємодії з брендом, компанії можуть створювати більш деталізовані та сегментовані аудиторії. Наприклад, використовуючи інструменти веб-аналітики, можна аналізувати дії відвідувачів на вебсайті, визначати їхні інтереси, частоту відвідувань та шляхи конверсії. Це дозволяє маркетологам створювати персоналізовані рекламні кампанії, які враховують конкретні потреби та очікування кожного сегменту. Такий підхід значно підвищує ефективність реклами, оскільки користувачі отримують лише ті пропозиції, які дійсно є для них цікавими і корисними.

Іншою важливою особливістю сегментування в Інтернет-маркетингу є його адаптивність і гнучкість. Цифрові платформи дозволяють маркетологам оперативно змінювати та коригувати маркетингові стратегії на основі реальних даних та зворотного зв'язку від споживачів. Наприклад, кампанії в соціальних мережах можуть бути налаштовані на певні демографічні, географічні або психографічні групи, а також на основі інтересів та поведінкових патернів користувачів. Це дозволяє швидко реагувати на зміну умов ринку та потреб клієнтів, оптимізуючи рекламу в режимі реального часу. Крім того, використання алгоритмів машинного навчання та штучного інтелекту дозволяє прогнозувати майбутні тенденції та адаптувати маркетингові зусилля до змінних умов ринку.

Основні переваги сегментування в Інтернет-маркетингу включають підвищення ефективності рекламних кампаній, зниження маркетингових витрат та збільшення повернення інвестицій (ROI). Завдяки сегментуванню компанії можуть уникати зайвих витрат на

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

рекламу, спрямовану на нецільові аудиторії, і зосередитися на тих сегментах, які мають найвищий потенціал для конверсії. Крім того, персоналізовані повідомлення підвищують рівень залученості та лояльності клієнтів, оскільки вони відчувають, що компанія дійсно розуміє та цінує їхні потреби. В результаті, це сприяє формуванню довгострокових відносин з клієнтами, що є ключовим фактором успіху в конкурентному середовищі.

Література

1. Окландер М.А., Окландер Т.О. Сегментування онлайн спільнот. Економічний журнал Одеського політехнічного університету №2(2), 2017. С. 39-46.
2. Сегментація цільової аудиторії в інтернет-маркетингу. URL : <https://ag.marketing/blog/segmentaciya-cilovoyi-auditoriyi/>

УДК 658.8

Ковальчук О.В., к.е.н., доцент
Пиясюк О.О., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ФЕРМЕРСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Маркетинговий потенціал фермерського господарства визначається його здатністю ефективно реалізовувати продукцію та задовольняти потреби споживачів. Для невеликого фермерського господарства, яке спеціалізується на рослинництві, це особливо актуально через високу конкуренцію та обмежені ресурси. Основним завданням є ідентифікація і використання конкурентних переваг, що дозволить зайняти стабільну позицію на ринку [1]. У цьому дослідженні ми розглянемо ключові аспекти аналізу маркетингового потенціалу такого господарства, зосереджуючись на внутрішніх і зовнішніх факторах, які впливають на його діяльність.

Першим важливим етапом аналізу є проведення SWOT-аналізу. Це дозволяє визначити сильні та слабкі сторони господарства, а також можливості та загрози, що стоять перед ним. До сильних сторін можна віднести високу якість продукції, досягнуту завдяки сприятливим природним умовам і застосуванню екологічно чистих методів вирощування. Спеціалізований досвід у вирощуванні конкретних культур і гнучкість у прийнятті рішень також є вагомими перевагами.

Водночас слабкими сторонами можуть бути обмежені фінансові ресурси, недостатня логістична інфраструктура та залежність від погодних умов. Що стосується можливостей, зростаючий попит на органічні та місцеві продукти, а також підтримка державних програм і грантів можуть сприяти розвитку господарства. Загрози ж включають високу конкуренцію з боку великих агрохолдингів, непередбачуваність цін на агропродукцію та економічні кризи.

Наступним кроком є аналіз ринку, який передбачає дослідження споживчого попиту, конкуренції та ринкових трендів. Сегментація ринку дозволяє визначити цільові сегменти, такі як місцеві споживачі, ринки органічної продукції, ресторани та магазини здорового харчування. Оцінка розміру та потенціалу кожного сегменту допоможе краще орієнтувати маркетингові зусилля. Аналіз конкурентів включає ідентифікацію основних гравців ринку та їх маркетингових стратегій. Порівняння цін, якості продукції, каналів збуту та реклами дозволяє виявити можливості для диференціації та підвищення конкурентоспроможності. Вивчення поточних трендів, таких як популярність органічної продукції та локальних продуктів, а також прогнозування майбутніх змін на ринку є важливими для довгострокового планування.

На основі проведеного аналізу розробляється маркетингова стратегія, яка включає кілька ключових елементів [2]. Продуктова стратегія орієнтована на диференціацію продукції через якість, органічність, екологічність та місцеве походження. Це може включати розширення асортименту за рахунок введення нових культур або продуктів переробки. Цінова стратегія враховує встановлення конкурентоспроможних цін з урахуванням вартості виробництва та ринкових умов, а також використання знижок та акцій для стимулювання попиту. Розподільча стратегія фокусується на використанні різних каналів збуту: фермерські ринки, прямі продажі через Інтернет, співпраця з місцевими супермаркетами та ресторанами. Поліпшення логістичної системи є необхідним для забезпечення своєчасної доставки продукції. Комунікаційна стратегія включає розробку брендингу та рекламних кампаній, які підкреслюють унікальні переваги продукції, а також активне використання соціальних мереж та інтернет-маркетингу для залучення нових клієнтів та підтримання лояльності існуючих.

У підсумку, аналіз маркетингового потенціалу невеликого

фермерського господарства, що спеціалізується на рослинництві, включає детальне вивчення внутрішніх та зовнішніх факторів, які впливають на його діяльність. Використання SWOT-аналізу, дослідження ринку та розробка ефективної маркетингової стратегії дозволять господарству зайняти стійке положення на ринку та забезпечити зростання обсягів продажу. Успіх залежить від здатності господарства адаптуватися до змін і ефективно використовувати свої ресурси, а також від вмілого застосування маркетингових інструментів для задоволення потреб споживачів та створення довготривалих конкурентних переваг.

Література

1. Туболец К. Г. Оцінка маркетингового потенціалу як основа виявлення конкурентних переваг аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2013. № 6. С. 60-64.
2. Пономаренко О. О., Пивавар І. В., Лісна І. Ф. Оцінка маркетингового потенціалу підприємства та обґрунтування заходів з його підвищення. *Бізнес Інформ*. 2021. №1. С. 334–345.

УДК 330.101

Констанкевич І.В., аспірант

Луцький національний технічний університет

ЗНАЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В МЕНЕДЖМЕНТІ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У 2015 році міжнародне співтовариство прийняло Порядок денний сталого розвитку на період до 2030 року та 17 цілей сталого розвитку (ЦСР). Звіти міжнародних організацій про досягнення ЦСР демонструють їх повільне досягнення майже в усіх сферах [1]. Надзвичайність ситуації вимагає, щоб усі сектори економіки активізувалися для забезпечення більшої участі та лідерства, збільшення ресурсів і сталих управлінських рішень для подолання зростаючої нерівності та ескалації воєнного стану, надзвичайної кліматичної ситуації.

Як ЦСР допомагають ЗВО? ЗВО можуть отримати низку переваг від підтримки, долучаючись до досягнення ЦСР. Основні переваги включають [2]: ЗВО забезпечують новий інтегрований спосіб спілкування та демонстрації зовнішнім зацікавленим сторонам, включаючи уряд, спонсорів і громаду, як здійснювати внесок у

досягненні сталого розвитку на локальному та глобальному рівнях.

Задоволення попиту на вищу освіту, пов'язану з ЦСР можливе через пропозицію освітніх програм в ЗВО для тих здобувачів, які хочуть зробити суттєвий внесок у суспільство та довкілля. ЦСР інтегруються в дослідницькі та освітні програми університетів в усьому світі. Поширення ЦСР в освітній діяльності стане основою для адаптації в мінливих ситуаціях.

ЗВО прагнуть реагувати на потреби суспільства, стати агентами змін для вирішення глобальних проблем. ЗВО мають імператив втілювати підтримку як частину своїх соціальних місій та основних функцій.

Як ЗВО допомагають досягти ЦСР? ЦСР охоплюють широкий спектр взаємопов'язаних соціальних, економічних та екологічних проблем, і унікальні функції та досвід є критично важливими.

Забезпечуючи лідерство у впровадженні ЦСР ЗВО займають позицію нейтральних і довірених зацікавлених сторін у суспільстві. ЗВО приймають відповідальність за керівництво місцевою, національною та міжнародною відповіддю на ЦСР через міжгалузевий діалог і партнерство. Вони також відіграють ключову роль у навчанні громадськості та інших секторів щодо ЦСР.

Вирішення викликів ЦСР вимагатиме нових знань, нових способів виконання завдань, вибору між конкуруючими варіантами тощо. ЗВО сприяють НТР через дослідження, інновації, створення та впровадження знань. Освітні послуги мають вирішальне значення, щоб: допомогти спільноті зрозуміти виклики, можливості та взаємодію між ЦСР; розробляти та оцінювати варіанти політики та шляхи трансформації; формувати та впроваджувати сталі рішення.

ЗВО забезпечують надання програмних результатів навчання, дедалі більше впливають на глобальний розвиток через іноземних студентів і випускників, міжнародні кампуси та заходи з нарощування потенціалу. Досягнення ЦСР потребуватиме від кожного внеску. Таким чином, ЗВО повинні переконатися, що вони озброюють нинішніх і майбутніх лідерів, осіб, які приймають рішення, викладачів, інноваторів, підприємців і громадян, знаннями, навичками та мотивацією, які допоможуть їм зробити внесок у досягнення ЦСР.

Втілення принципів ЦСР через організаційне управління, діяльність і культуру є складними та різноманітними завданнями. Завдяки своїм співробітникам, студентам, кампусам і мережам

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

постачання мають значний соціальний, економічний і екологічний внесок. Впроваджуючи принципи ЦСР в менеджменті організації ЗВО безпосередньо сприятимуть досягненню ЦСР.

ЗВО можуть сприяти досягненню ЦСР різними способами, використовуючи конкурентні переваги, такі як освіта та наукові дослідження, демонстрацію кращих практик менеджменту.

Література

1. Transforming Education Summit. URL: <https://www.unesco.org/sdg4education2030/en/transforming-education-summit> (дата звернення: 1.05.24 р.)

2. Ngo, T., Trinh, H. H., Haouas, I., & Ullah, S. (2022). Examining the bidirectional nexus between financial development and green growth: International evidence through the roles of human capital and education expenditure. *Resources Policy*, 79, 102964.

УДК 657.6

Коробчук Л.І., к. пед. н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ В УКРАЇНІ: ВАГОМИЙ ЕЛЕМЕНТ СЬОГОДЕННЯ

Сучасна суспільна еволюція неможлива без сталого екологічного розвитку. Антропогенний вплив на навколишнє середовище українського та світового простору постійно зростає, що потребує негайних заходів. Для зміни цієї ситуації необхідно проводити комплексний аналіз впливу різних галузей на екологію. Екологічний аудит стає важливим інструментом, який дозволяє об'єктивно оцінити вплив підприємств на довкілля та розробити заходи для зменшення негативного впливу. Такий аудит допомагає перевірити відповідність організацій екологічним стандартам і оцінити стан природоохоронного обладнання на їхніх територіях, а також визначити завдані збитки довкіллю [1].

Екологічний аудит виступає ключовим елементом у збереженні природного середовища. Його головна мета полягає у забезпеченні виконання вимог законодавства щодо охорони природи під час господарської та іншої діяльності. Проведення аудиту спрямоване на попередження негативного впливу об'єктів екологічного аудиту на навколишнє середовище [1].

Основний нагляд у цій сфері здійснюється відповідно до законодавства України, зокрема «Про екологічний аудит» та «Про охорону навколишнього природного середовища» [1; 2]. Ці нормативні акти встановлюють основні правові та організаційні принципи проведення екологічного аудиту, спрямовані на підвищення екологічної свідомості суб'єктів господарювання.

Об'єктами екологічного аудиту можуть бути різні підприємства, установи, організації та їх структурні підрозділи, окремі виробництва, а також системи екологічного управління та інші об'єкти, що передбачені законодавством.

Учасниками екологічного аудиту є особи, які замовляють його та особи, що виконують процедуру аудиту. Під час обов'язкового екологічного аудиту до числа учасників також входять керівники або власники об'єктів, які піддаються аудитуванню.

Замовниками екологічного аудиту можуть бути зацікавлені структури влади на різних рівнях, юридичні та фізичні особи, які мають інтерес у проведенні оцінки екологічних аспектів.

Виконавцем екологічного аудиту може бути фахівець (екологічний аудитор), який володіє необхідною компетенцією відповідно до вимог Закону України «Про екологічний аудит» [1].

Чітко визначені об'єкти та учасники екологічного аудиту сприяють його організованості, що в результаті забезпечує більш ефективний захист та збереження навколишнього середовища. Крім того, завдяки чіткій структурі проведення екологічного аудиту можна отримати точну та якісну оцінку впливу підприємств на екологію.

Екологічний аудит враховує відповідність організацій екологічному законодавству, нормам та іншим вимогам, виявляє та оцінює екологічні ризики та можливості, перевіряє ефективність систем екологічного управління, і надає рекомендації з покращення екологічних показників [3].

Для досягнення ефективності екологічного аудиту необхідно дотримуватися його критеріїв та вимог, визначених у договорі на проведення аудиту. Керуючись цими критеріями, виконавець аудиту оцінює докази, проводить аналіз та формує висновки щодо об'єкта аудиту [1].

Екологічний аудит керується основними метами, які сприяють кращому розумінню суті його процесу та визначенню його важливості.

В загальному, конкретні цілі встановлюються замовником в

кожному випадку, враховуючи його потреби. Основні завдання допомагають з'ясувати причини необхідності та розповсюдження екологічного аудиту у світі.

Екологічний аудит сприяє поліпшенню екологічних показників, зменшенню екологічних ризиків, що стикаються підприємства, та підвищенню відповідності екологічним стандартам. Він також надає рекомендації для покращень, які сприятимуть зменшенню екологічного впливу організації та підвищенню її загальної екологічної ефективності.

Принципи екологічного аудиту сприяють досягненню його результативності, забезпечуючи ефективну дію системи аудитування.

Основні принципи екологічного аудиту, такі як незалежність, законність, наукова обґрунтованість, об'єктивність, неупередженість, достовірність, документованість, конфіденційність та персональна відповідальність аудитора, визначають його діяльність та робочі процеси [1].

Ці принципи роблять аудит ефективним та передовим у сфері охорони навколишнього середовища.

Для посилення ролі та ефективності екологічного аудиту його поділяють на добровільний та обов'язковий.

Добровільний екологічний аудит виконується на будь-яких об'єктах аудитування за ініціативою суб'єкта згідно з домовленістю з керівником цього об'єкта.

Цей поділ екологічного аудиту дозволяє спростити процес виконання аудиту та сприяє підвищенню його ефективності та продуктивності.

Крім того, екологічний аудит може бути внутрішнім або зовнішнім. Внутрішній аудит здійснюється за замовленням власника об'єкта або органу, уповноваженого на управління ним, для власних потреб. Зовнішній аудит виконується за замовленням інших зацікавлених суб'єктів [1].

Цей розподіл дозволяє організувати процеси проведення екологічного аудиту за різними критеріями та забезпечує стабільність його проведення.

Вказані критерії, основні завдання, принципи, форми та види сприяють якісному та системному проведенню екологічного аудиту. Це дозволяє нам стверджувати, що екологічний аудит має позитивний вплив на навколишнє середовище, надає достовірну оцінку діяльності

різних промислових підприємств, оцінює ефективність їхніх заходів щодо збереження екології.

У сучасному світі роль екологічного аудиту є значною. Завдяки ньому можна розробити заходи для покращення екологічного стану навколишнього середовища, зменшити негативний вплив та ризики підприємств на навколишнє середовище та підвищити ефективність у сфері екології.

Незважаючи на важливість, екологічний аудит залишається малорозвиненим і потребує більшої підтримки та поширення з боку влади. Необхідно пропагувати значення екологічного аудиту в суспільстві та зміцнювати органи, що відповідають за його регулювання та проведення. Також важливо розробити стимули для підприємств з метою проведення екологічного аудиту та отримання сертифікації. Ці стимули можуть включати економічні санкції або збільшення розміру штрафів за збиток, завданий довкіллю.

У Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» передбачено, що підприємства зобов'язані компенсувати завдану шкоду відповідно до встановлених законодавством України процедур та розмірів [2]. Однак необхідно посилити вплив відповідальності установ за їхні наслідки та збільшити контроль над діяльністю підприємств. Це важливо, оскільки більшість власників об'єктів, підлягаючих екологічному аудиту, виявляють байдужість до екологічних питань.

Для збільшення відповідального ставлення до навколишнього середовища також необхідно підвищити обізнаність щодо екологічного аудиту у всіх сферах діяльності. Важливо включити екологічні ідеології та принципи до навчальних програм на всіх рівнях освіти, починаючи з раннього дитинства, оскільки наразі вони недостатньо розвинені на суспільному рівні. Розробка інтерактивних та практичних навчальних програм може сприяти залученню суспільства до збереження довкілля та підвищити їхню обізнаність щодо екології та впливу підприємств на навколишнє середовище.

Для поліпшення екологічної ситуації необхідно розвивати якісну співпрацю між організаціями та місцевою владою для спільної реалізації ініціатив з підвищення ролі екологічного аудиту.

Отже, на сьогодні екологічний аудит є ключовою складовою екологічно чистого оточення, і тому його проведення на кожному підприємстві є необхідним. Також важливо підвищувати рівень

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

обізнаності щодо екологічного аудиту у суспільстві, дотримуватися природоохоронного законодавства, збільшувати контроль за підприємствами, що можуть становити загрозу навколишньому середовищу. Екологічний аудит є значущим інструментом для організацій, що бажають поліпшити свою екологічну діяльність та відповідати екологічним стандартам. Зокрема, необхідно підвищувати рівень ефективності екологічного аудиту для сприяння створенню більш сталого та екологічно чистого майбутнього.

Література

1. Закон України «Про екологічний аудит». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>.
2. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
3. Теоретичні основи екологічного аудиту. URL: <https://kegt.rshu.edu.ua/images/dustan/OEA.pdf>.

УДК 349.6

Коробчук Л.І., к. пед. н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОЛОГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ НА ШЛЯХУ ПРОЄКТУВАННЯ «ЕКОЛОГІЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ» М. ЛУЦЬКА В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Екологічний менеджмент, як система управління містом Луцьком, є комплексною й визначається різноманітними чинниками, такими як рівень розвитку окремих об'єктів, фактори зовнішнього соціально-економічного середовища цієї міської системи, роль людини, фактори управління, рівень кваліфікації, соціальні та організаційні звичаї та ін. В даний час без впровадження та розвитку системи територіального екологічного менеджменту неможлива успішна діяльність в умовах сучасного економічного та екологічного розвитку.

Екологічний менеджмент також є важливим для економіки міста Луцька та інших регіонів, оскільки допомагає визначити оптимальне використання природних ресурсів для забезпечення ефективного розвитку виробництва; належним чином організувати використання природних ресурсів у сфері охорони навколишнього природного

середовища міста; оцінити збитки, заподіяні міському середовищу та розмір компенсації тощо.

Комплексний підхід до розвитку нових форм власності та ринкової економіки, а також розробка стратегії розміщення продуктивних сил сприяють розвитку наукових основ природокористування.

Загалом ефективне використання природних ресурсів має сприяти зниженню витрат і збільшенню прибутків від життя та суспільної діяльності. Це можливо, наприклад, шляхом раціоналізації виробництва, мінімізації відходів і використання вторинної сировини.

У сучасних умовах досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку території неможливе без урахування екологічного аспекту в системі господарювання. Фактор навколишнього середовища має бути врахований у всіх управлінських баченнях, у всіх управлінських рішеннях виконавчої влади та в кожній дії автономних органів. Це зумовлено економічними, соціальними та екологічними аспектами концепції сталого та екологічно збалансованого економічного розвитку. Особливу увагу слід приділити створенню механізму управління територіями, який базується на загальній зацікавленості держави в розвитку цих територій [6]. На сучасному етапі охорона навколишнього середовища розглядається як окреме та автономне завдання, що може створити протиріччя між стратегічними цілями органів влади та екологів. Таким чином, сутність концепції управління навколишнім середовищем полягає в системному та ефективному управлінні взаємодією людини і природи з метою забезпечення сталого розвитку.

Запобігання негативним наслідкам діяльності людини, особливо у промисловості, реалізація прогнозованих заходів щодо захисту населення та навколишнього природного середовища сьогодні є одним із ключових завдань уряду та компетентних державних органів України. Екологічне управління є важливою складовою сталого та екологічно чистого розвитку України. Система управління навколишнім середовищем в Україні визначається, формується та регулюється Законом України, прийнятим 25 червня 1991 р. «Про охорону навколишнього природного середовища» [4], а також рядом інших законодавчих актів. Відповідно до цього закону державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища включає виконання законодавства, контроль за дотриманням

екологічних стандартів, забезпечення здійснення ефективних і комплексних природоохоронних заходів, раціонального використання природних ресурсів, а також державне співробітництво. екологічні організації та громадськість у сфері охорони навколишнього природного середовища [8 с. 9-16].

Для вирішення екологічних проблем таких урбанізованих територій, як Луцьк, важливо враховувати практичність екологічного менеджменту як стратегічного управління природними ресурсами та довкіллям.

Ефективний розвиток природокористування в урбанізованій території Луцька вирішує проблеми, що виникають через різноманітні джерела антропогенного впливу. Це означає, що місто стикається з інтенсивною урбанізацією, тепловим та іншим забрудненням, міським шумом, високою концентрацією населення та утворенням звалищ. Ці аспекти роблять місто важливим об'єктом для вивчення взаємодії природи і суспільства для створення сприятливих екологічних умов.

Загалом дослідження міського середовища потребує застосування комплексного проблемного підходу. Ця дослідницька стратегія спрямована на виявлення, вивчення та вирішення проблем, пов'язаних із забрудненням міського середовища, де основними завданнями є усунення руйнування ландшафтів, мінімізація негативного впливу на здоров'я та добробут людей та збільшення тривалості їх життя. Крім того, ми вважаємо, що для розробки та внесення пропозицій щодо вдосконалення територіального екологічного менеджменту міста Луцька необхідно провести його детальний SWOT-аналіз, відзначивши основні сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози.

Також для вирішення екологічних проблем необхідно провести інженерно-екологічне зонування території та при плануванні території врахувати екологічний стан міста. Географічне розташування джерел забруднення по відношенню до природного середовища може визначити напрямок зменшення антропогенного навантаження на територію [3].

Створення здорового, екологічно безпечного та сталого міського середовища є одним із ключових завдань сталого розвитку міста Луцька, оскільки безпосередньо впливає на його сталість. Дуже важливими кроками є оцінка поточного екологічного стану міста та впровадження ефективних заходів, спрямованих на забезпечення

належного рівня екологічної безпеки.

Основними стратегіями, спрямованими на забезпечення сталого розвитку населених пунктів та планування території Луцька, є процес озеленення міста. Це означає реалізацію технологічних, управлінських і правових рішень, спрямованих на підвищення ефективності використання природних ресурсів і збереження якості навколишнього середовища. Цей процес також враховує той факт, що розвиток суспільства та промислових підприємств, розташованих у місті, має здійснюватися на основі екологічної рівноваги з навколишнім середовищем, уникаючи надмірного забруднення [7].

Стосовно підвищення рівня екологічної безпеки конкретної урбанізованої території – міста Луцька, доцільним вважається використання терміну «екологічна реконструкція». Цей підхід передбачає процес екологічного оздоровлення як природних територій, так і створеного людиною зовнішнього середовища. Крім того, екологічна реконструкція включає озеленення навколишнього середовища та експлуатованих територій, передбачає поєднання і взаємодію передових досягнень науки і техніки, а також сучасних засобів еколого-економічного управління. Головною метою цих заходів є забезпечення екологічної безпеки території міста на засадах сталого розвитку [1; 2].

У зв'язку з інтенсивним використанням природних ресурсів та зміною всіх компонентів навколишнього природного середовища в містах області дуже актуальним є проведення комплексної оцінки стану довкілля. Визначення екологічного стану міста відіграє ключову роль у процесі озеленення та розробки програм екологічної реконструкції. Оскільки озеленення міста є важливою складовою сталого розвитку, «екологічна реконструкція» стає одним із методів благоустрою, спрямованих на забезпечення екологічної безпеки Луцька.

Отже, з метою подальшого розвитку міста Луцька та його територіального екологічного управління, а також місцевої інфраструктури необхідно провести SWOT-аналіз даної території та «екологічну реконструкцію», яка буде розроблена для ефективних, прогресивних, мобільних заходів захисту міського середовища та здоров'я лучан.

Література

1. Галушкіна Т.П. Економічні інструменти в сфері природокористування. Економіка природокористування : навч. посіб. Харків, 2009. С. 143-184.
2. Галушкіна Т.П. Екологічний менеджмент. Економіка природокористування : навч. посіб. ВНЗХарків, 2009. С. 317-327.
3. Екологічний менеджмент. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням : підручник / за заг. ред. Л. Г. Мельника, М. К. Шапочки. Суми, 2006. С. 586-619.
4. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>
5. Карташов Є.Г. Концептуальні засади державного управління стійкістю регіональних еколого-економічних систем. *Економіка та держава*. 2013. № 11. С. 100-103.
6. Кузьменко О. Б., Андреев В. І. Основи екологічного менеджменту : навч. посіб. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 160 с.
7. Латишева О.В. Стан та напрямки розвитку екологічного управління і екологічного менеджменту на підприємствах. *Проблеми матеріальної культури : Економічні науки* Ст. 86-89 URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/38343798.pdf>
8. Екологічний менеджмент і аудит підприємств аграрного сектору : навчальний посібник// Хом'як О.А. Гриневич Н.Є., Присяжнюк Н.М., Куновський Ю.В., Михальський О.Р.. Біла Церква, 2018. 88 с. Ст. 9-16, 18-19.

УДК 330.341.1

Коробчук М.Г., аспірант
Луцький національний технічний університет

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ НА ВИРОБНИЧІ ІННОВАЦІЇ

Сучасне економічне виробництво зосереджується на безперервному вдосконаленні для досягнення стабільності та стійкості без лишнього ризику. Для цього необхідно створити клімат, що сприяє інноваціям, а також розвивати здібності до інновацій, забезпечуючи як короткострокові, так і довгострокові поступові та радикальні покращення. Стабільні процеси дають більше можливостей для успіху нових інновацій. Так, у Швеції запущено національну стратегічну інноваційну програму Produktion2030, яка сприяє розвитку конкурентоспроможної та сталої виробничої промисловості, або Industrie 4.0 у Німеччині.

Користуючись певними критеріями (наявність успішно реалізованих інновацій у виробничих технологіях та курс на розвиток та оновлення), можемо виділити такі вітчизняні компанії, що

впроваджували виробничі інновації до початку повномасштабного вторгнення (табл.1):

Таблиця 1. – ТОП-компанії України, що впроваджували виробничі інновації*

Назва компанії	Вид діяльності
ALFA Smart Agro	виробництво засобів захисту рослин та мікродобрих
ENSO	будівництво об'єктів житлової та комерційної нерухомості
YASNO	встановлення домашніх сонячних електростанцій та систем зберігання енергії
ABK КОНФЕКШНЕРІ	запуск виробництва рослинного м'яса, здорових снєків без цукру
«Агропросперіс»	виробництво та експорт сільськогосподарських культур
«Інтерпайп»	розробка та виробництво труб з преміальними сполуками
«ІТ-Інтегратор»	побудова корпоративних бездротових мереж нового стандарту Wi-Fi 6
Агрохолдинг МХП	виробництво зерна і м'яса птиці
РГК	будівництво мережі сучасних метрологічних центрів

*Згруповано за джерелом [1]

Економічні та фінансові негаразди сьогодення, зумовлені повномасштабним вторгненням, негативно вплинули на ефективність розробки та реалізації інноваційних проєктів, що перешкоджає системному впровадженню сучасних технологій і техніки в національній економіці. Це, в свою чергу, уповільнює структурну перебудову економіки як на національному, так і на регіональному рівнях. В таких умовах важливо розвивати інноваційну культуру як складову стратегії управління інноваційною діяльністю на всіх рівнях.

Будь-яка економіка базується на культурі суспільства, тому результат її розвитку визначається рівнем розвитку цієї культури. З поняттям інноваційної культури дослідники все частіше пов'язують комплекс проблем, зумовлених суспільним сприйняттям інновацій та науки як їх джерела. Розвиток мотиваційної сфери та формування нової суспільної системи цінностей стануть важливими умовами соціокультурного й економічного повоєнного відродження країни.

Ми погоджуємося з думкою про те, що «..низький рівень інноваційної активності вітчизняних промислових підприємств зумовлюється низьким рівнем інноваційної культури, недостатнім фінансовим забезпеченням розробок, відсутністю тісної взаємодії між усіма зацікавленими сторонами інноваційного процесу...» [2, с.194].

Проте не можна зводити всі проблеми лише до впливу інноваційної культури, адже поряд з нею існують потужні політичні, економічні, соціальні та інші фактори. Але їхній вплив зменшується залежно від загального стану культури, зокрема її інноваційної складової. Тому саме інноваційна культура забезпечує сприйнятливність людей до нових ідей, їхню готовність та здатність підтримувати і впроваджувати нововведення в усіх сферах життя.

Література

1. Топ-25 інноваційних компаній України. URL: <https://www.dsnews.ua/ukr/reitingi/top-25-innovacionnyh-kompaniy-ukrainy-25102021-440469> (дата звернення 10.05.2024).
2. Вагонова О.Г., Госалова С.В., Терехов Є.В. Сучасний стан інноваційної діяльності на промислових підприємствах України. *Економічний вісник. Наук. ж-л.*, 2020. №3. С. 189-196.

УДК 336.71

Коробчук Т.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ КАПІТАЛОМ БАНКУ

Поняття економічний капітал набуло своєї популярності як у теорії так і в практиці після затвердження Базельським комітетом з банківського нагляду у 2003 році нового підходу до визначення адекватного розміру регуляторного капіталу комерційного банку (Базель II). Однак, суттєвих змін трактування необхідного обсягу регуляторного капіталу банку, що визначається як співвідношення його обсягу до зважених на ризик активів, встановлений Базелем I ще у 88 році минулого століття не зазнало, проте сам регулятивний капітал в цьому розрахунку зазнав істотної трансформації.

Економічний капітал пропонуємо трактувати як капітал, передбачений для покриття неочікуваних витрат та захист власників та акціонерів від прогнозованих фінансових втрат упродовж визначеного часового проміжку, який узгоджений зі встановленими стандартами платоспроможності банку.

Обчислення реального обсягу економічного капіталу банку полягає у підрахунку суми окремих ідентифікованих ризиків або об'єднаних груп факторів ризиків. До першої групи належать ризики,

за якими формуються загальні резерви на покриття очікуваних ризиків, зокрема кредитні ризики. Для них величина економічного капіталу визначається як різниця між очікуваними та неочікуваними втратами. Друга група представлена ризиками (процентним, валютним, ціновим, географічним і т.п.) на покриття яких не формуються резерви під очікувані збитки або ж їх визначення є проблематичним. Тому економічний капітал для них становить суму неочікуваних втрат [1].

Для кількісного обчислення економічного капіталу потрібно ввести ще два буфери капіталу, які виділяються банком з урахуванням стратегічних напрямів розвитку. Тому першим буфером капіталу має бути ресурс для забезпечення операційної діяльності, або платоспроможності банку, а другим – ресурс для підтримки запровадження банківських інноваційних технологій та оплати інших управлінських рішень, які необхідні для подолання кризових випадків та створення передумов для успішного розвитку.

Серед стратегій управління економічним капіталом банку слід виділити такі:

1) класифікація керівних рішень щодо виконання економічних нормативів капіталу та створення його буферів з обов'язковим врахуванням втілення інновацій, відрахувань в резерви, рівня ліквідності та ризик-апетиту;

2) корпоративна стратегія, яка включатиме в себе: стратегію управління економічним капіталом; портфельні стратегії управління активами (кредитним портфелем, портфелем цінних паперів, інвестиційним портфелем); портфельну стратегію управління пасивами (депозитним портфелем); стратегію управління інноваційно інвестиційною діяльністю банку;

3) стратегія реалізації стабільного функціонування, що розробляється і використовується у випадках реалізації корпоративної стратегії із збереженням відповідної ніші банку на ринку, проте за умови зміни ризик-апетиту засновників, або зміни самих нормативів необхідного обсягу банківського капіталу;

4) стратегія зменшення економічного капіталу (застосовувати лише у випадку надлишку капіталу або підготовки банку до виходу з ринку);

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

5) стратегія складання карти фіндування поряд з визначенням кількісного та якісного значення показників цілей банку для збільшення джерел і розмірів фіндування;

б) розробка антикризового плану заходів, котрий мусить складатись із переліку і механізму дій банку на випадок виникнення кризових явищ, а саме зменшення витрат та ризиків, залучення рефінансових кредитів, докапіталізація через державний механізм або об'єднання з іншими банками.

Враховуючи все вищезазначене, економічний капітал банку – це накопичення запасу грошової маси в процесі своєї діяльності, розмір якої є достатньо великим для забезпечення прогнозованих та непрогнозованих банківських ризиків та для запровадження банківських інновацій і оплати інших заходів, необхідних для забезпечення необхідних інструментів для розвитку банківської установи на всіх етапах економічного розвитку. А зазначені стратегії забезпечать ефективність управління ним.

Література

1. Сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення 12.05.2024).

УДК 519.863(075.8)

Коробчук Т.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

Процес моделювання економічних явищ і процесів полягає у формалізації складних економічних взаємовідносин, що дозволяє виявити особливості функціонування економічного об'єкта, визначити його ключові характеристики та з їх допомогою прогнозувати його поведінку при зміні параметрів внутрішнього і зовнішнього середовища, а також зв'язок ресурсів і зовнішніх умов з результатами впровадження управлінських рішень.

Теоретичні і практичні аспекти моделювання економічних процесів досліджувались такими вітчизняними вченими-економістами як: Бондаренко М.І., Вітлінський В. В., Вовк В.М., Кузьменко О.В., Скрипко Т. О., Філіпковська Л.О. та ін.

Модель – це наближене зображення об’єкта, яке відображає його найсуттєвіші характеристики, необхідні для проведення дослідження. Економічна модель демонструє взаємозв’язок окремих параметрів явищ і процесів економічного життя. Основна функція будь-якої моделі — прогностична. Економіко-математична модель не є точним відображенням реальності, вона повинна відображати її найважливіші, характерні риси, основні властивості та відносини. Головний критерій економіко-математичної моделі – адекватність відображення економічного процесу.

Моделювання, своєю чергою, є ключовим методом науки, що використовується для аналізу та синтезу систем управління. Це особливий спосіб пізнання, при якому дослідник замість безпосереднього об’єкта дослідження вибирає або створює допоміжний об’єкт – модель, що подібна до оригіналу. Досліджуючи цю модель, він переносить отримані знання на реальний об’єкт. Основними завданнями моделювання є: аналіз економічних об’єктів і процесів, економічне прогнозування економічних процесів і, нарешті, розробка управлінських рішень на всіх рівнях управлінської ієрархії. Процес моделювання складається з елементів:

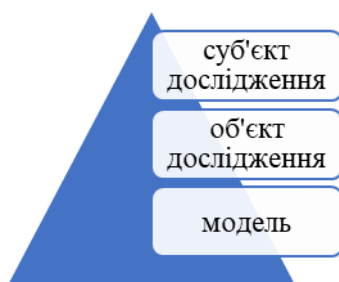

Рисунок 1 – Складові процесу моделювання

Філіпковська Л.О. вважає, що «...в сучасних умовах розвитку економіки, посилення конкурентної боротьби та піднесення міжнародних інтеграційних відносин виникає потреба впровадження в управління економічними процесами економіко-математичного моделювання з використанням новітніх інформаційних технологій та комп’ютерних засобів. Відповідні математичні методи призначені для оперативного формування та видачі повної, об’єктивної та достовірної

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством
інформації щодо прийняття управлінських рішень...» [1].

При економіко-математичному моделюванні часто стикаються з ситуацією, коли досліджувана економічна система має надто складну структуру, а існуючі математичні методи та схеми не охоплюють всі її основні особливості та зв'язки. У таких випадках необхідно спростити досліджуваний об'єкт, виключивши деякі його другорядні характеристики, щоб привести цю спрощену систему до класу вже відомих структур, які можна математично описати та проаналізувати. При цьому ступінь спрощення має бути таким, щоб усі суттєві для економічного об'єкта характеристики, були включені в модель.

Методи економіко-математичного моделювання, такі як SNW-аналіз, SWOT-аналіз, аналіз сценаріїв подій, PEST-аналіз, дозволяють розробити алгоритм для кожного етапу економічного процесу. Це дає можливість більш ретельно досліджувати зміни показників та індикаторів для кожного його структурного елемента.

Література

1. Філіпковська Л.О. Перспективи економіко-математичного моделювання в цифровій економіці. 2023. URL: <http://www.spilnota.net.ua/ru/article/id-4302/> (дата звернення 17.05.2024).

УДК 336.76:338.43

Косінський П.М., доктор філософії, ст. викладач
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМІЧНЕ СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ІНТЕНСИВНОГО САДІВНИЦТВА У РЕГІОНІ

Розвиток садівництва у Волинській області є досить перспективним і, що головне, реальним напрямом для її економічного зростання, адже для цього в регіоні створені всі сприятливі умови, зокрема: ґрунтово-кліматичні, економічні, включаючи наявність трудових ресурсів, транспортних шляхів і ринків збуту тощо.

В наш час, для підвищення продуктивності садів у Волинській області, необхідна їх реконструкція, ущільнення насаджень, а також використання високоврожайних, стійких до місцевих умов сортів. Все це дасть можливість інтенсивного розвитку садівництва, що в майбутньому може стати високодохідною галуззю сільського господарства досліджуваної області.

Інтенсивне садівництво є дуже важливим й, на нашу думку, актуальним сьогодні напрямом сільськогосподарської діяльності, який дозволяє на порівняно невеликих ділянках досягати показників досить високої врожайності. Однак, вважаємо, що для великих садів доцільно (необхідно) розглядати можливість поглибленої переробки плодів, що в свою чергу, дасть позитивний соціо-еколого-економічний ефект.

«При всій різноманітності соків, які представлені в Україні, якісних соків прямого віджиму не так багато. Сушка плодів не потребує значних капітальних вкладень, попит на таку продукцію, особливо органічну, дуже великий як в Україні, так і закордоном. У Європі формується тренд так званих «снекових перекусів», тобто зростає попит на сушені фрукти та овочі. Органічна плодова продукція – свіжа чи перероблена, як правило, в 1,5-2 разів перевищує якість традиційної» [1].

«Сади інтенсивного типу – це епоха сучасних садів, що стали давно звичайними для більшості країн Європи, південних регіонів і центральної зони нашої країни. Іншими словами, в аграрному секторі – це високотехнологічні яблуневі сади, високопродуктивні, менш витратні, з кращою якістю одержуваних плодів як у промисловому, так і в присадибному садівництві» [2].

Інтенсивне садівництво дозволяє швидко повернути інвестиції в багаторічні насадження, завдяки ранньому плодоношенню, а також високій врожайності. Зокрема, інтенсивні сади яблуні на слаборослих підщепах швидше досягають промислових врожаїв, ефективніше використовують робочу силу, а також забезпечують кращу якість плодів. Проте вони, у свою чергу, також вимагають значних інвестицій, висококваліфікованих кадрів, інтенсивної обробки, поливів та внесення необхідних добрив.

Варто зауважити й те, що неправильне розташування садів може призвести до різних серйозних проблем, наприклад, таких як: висушування їх сонцем, значний дефіцит вологи, сонячні опіки, підмерзання гілок, водна ерозія та ін. Тому, захисні насадження є дуже важливими для успішного інтенсивного садівництва.

Також досить перспективним, на нашу думку, є розвиток виноградарства на теренах Волинської області.

Вирощування винограду є доволі економічно вигідним напрямом розвитку вітчизняного агробізнесу. Воно задовольняє попит на свіжі ягоди і забезпечує харчову промисловість сировиною для

переробки. Незважаючи на економічні труднощі, а також певні структурні зміни, виноградарство зберігає інвестиційну привабливість і залишається найбільш перспективним для малого та середнього бізнесу. Це високоприбуткова сфера, яка за рентабельністю не поступається таким популярним культурам, як соняшник і соя [3].

Зважаючи на вище викладене, можемо стверджувати, що інтенсивне садівництво має великий потенціал для розвитку регіонального аграрного сектору, забезпечуючи високу врожайність і економічну ефективність. Однак для його успішного впровадження необхідно застосувати ефективні інструменти економічного стимулювання, що можуть включати:

- державна фінансова підтримка досліджень та впровадження новітніх технологій у садівництві, таких як крапельне зрошення та автоматизовані системи догляду за рослинами;

- надання податкових пільг для фермерів, які інвестують в інтенсивне садівництво, що дозволить знизити фінансове навантаження;

- створення програм державних гарантій для зниження ризиків кредитування аграрних підприємств у сфері садівництва;

- інвестування у розвиток транспортної, а також складської інфраструктури для забезпечення швидкого і ефективного транспортування продукції.

- фінансування проектів зі створення та модернізації систем зрошення для підвищення врожайності інтенсивних садів;

- організація тренінгів й спеціальних курсів для фермерів з питань інтенсивного садівництва, сучасних технологій, а також управління господарством;

- створення онлайн-платформ для полегшення продажу продукції садівництва як на внутрішньому ринку, так і для експорту;

- підтримка в розробці й просуванні брендів органічної та екологічно чистої продукції;

- фінансування наукових досліджень та різних інноваційних проектів в сфері садівництва;

- заохочення використання інформаційних технологій для управління садами, включаючи системи моніторингу й аналітики тощо.

Отже, ефективне стимулювання інтенсивного садівництва у Волинській області вимагає комплексного підходу, що включає

фінансову підтримку, податкові пільги, доступ до кредитів, розвиток інфраструктури, освітні програми, маркетингову допомогу, а також впровадження сучасних інноваційних технологій. Такі заходи забезпечать підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та стійкості аграрного сектора, сприяючи економічному зростанню регіону.

Література

1. Лановенко В. Топ-10 порад фермерам, які хочуть займатися садівництвом. *Агробізнес Сьогодні*. 2017. № 1–2 (344–345). С. 28–29.
2. Власова О. Закладання інтенсивного саду. *Агробізнес Сьогодні*. 2017. № 3 (346). С. 96–101.
3. Кернасюк Ю. В. Перспективне виноградарство. *Агробізнес Сьогодні*. 2017. № 15–16 (358–359). С. 16–26.

УДК 339.926

Кравчук П.Я., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

25 вересня 2015 р. у Нью-Йорку керівники держав та урядів 193 країн – членів Організації Об'єднаних Націй (ООН) прийняли Порядок денний про сталий розвиток на період до 2030 р. 17 Цілей стали основою політики урядів країн світу у сфері забезпечення сталого розвитку. А вже у вересні 2019 р. на саміті у Нью-Йорку, присвяченому Цілям розвитку, керівники держав та урядів констатували, що за збереження нинішніх тенденцій цілі не будуть досягнуті до 2030 р.

Реалізація цілей сталого розвитку в умовах глобалізації має як значні перспективи, так і виклики. Перспективи втілення цілей сталого розвитку залежать від різноманітних факторів, включаючи політичну волю, економічні ресурси, технологічний прогрес і міжнародну співпрацю. Розглянемо основні перспективи реалізації цілей сталого розвитку в контексті глобалізації.

Зелені технології: Прогрес у галузі відновлюваної енергетики, енергоефективних технологій та зниження викидів парникових газів створює нові можливості для сталого розвитку. Інновації в сільському

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

господарстві, такі як вертикальне землеробство та агротехнології, сприяють підвищенню продовольчої безпеки.

Цифровізація: Розвиток інформаційних технологій сприяє кращому моніторингу та управлінню природними ресурсами, підвищенню ефективності використання ресурсів та скороченню відходів.

Глобальні ініціативи: Участь у міжнародних угодах та програмах, таких як Паризька угода з клімату, Цілі сталого розвитку ООН та інші міжнародні зобов'язання, сприяє об'єднанню зусиль різних країн для вирішення глобальних проблем.

Фінансова підтримка: Міжнародні фінансові інститути, такі як Світовий банк та Міжнародний валютний фонд, надають фінансову підтримку для проектів, спрямованих на досягнення ЦСР. Ініціативи зеленого фінансування та стійких інвестицій також сприяють реалізації сталого розвитку.

Створення робочих місць: Перехід до зеленої економіки та сталого виробництва створює нові робочі місця, зокрема в галузях відновлюваної енергетики, переробки відходів та екологічного туризму.

Підвищення якості життя: Реалізація ЦСР сприяє поліпшенню здоров'я, освіти, доступу до чистої води та санітарії, що безпосередньо покращує якість життя населення.

Національні стратегії: Розробка та впровадження національних стратегій сталого розвитку, що включають законодавчі акти, регулювання та політики, спрямовані на досягнення ЦСР.

Місцеві ініціативи: Підтримка місцевих ініціатив та громадських організацій, які працюють над впровадженням сталих практик на місцевому рівні.

Екологічна освіта: Включення питань сталого розвитку у освітні програми для підвищення обізнаності та формування відповідального ставлення до навколишнього середовища [2].

Перспективи реалізації цілей сталого розвитку в умовах глобалізації залежать від здатності світової спільноти подолати численні виклики та використати можливості для досягнення стійкого майбутнього. Інновації, міжнародна співпраця, економічні та соціальні вигоди, політична воля та освіта є ключовими факторами успіху. Проте для цього необхідно забезпечити рівний доступ до ресурсів, стабільність, ефективне управління та активну участь всіх зацікавлених сторін.

Література

1. Горбачова І. В. Перспективи реалізації цілей сталого розвитку в умовах пандемії: досвід Німеччини та Франції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство* : наук. журн. Ужгород : УжНУ, 2022. Вип. 41. – 142 с., С.26-31.
2. Бебик В., Куйбіда В., М'якушко Н. Сталій розвиток і соціальна глобалістика: навч. посіб. Ред. міжнар. журн. "Social and Human Sciences", Всеукр. асоц. політ. наук, Полтав. ін-т економіки і права Ун-ту "Україна". Київ : Талком, 2022. 255 с.

УДК 338.2

Кривов'язюк І.В., к.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

ТЕНДЕНЦІ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГЛОБАЛЬНОЇ ЛОГІСТИКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

Сучасна логістика після викликів COVID-19, коли перевізники розбагатили на дефіциті та вузьких місцях ринку, стрімко переживає та трансформується. Проте й нині, її розвитку загрожують численні глобальні проблеми, що виникли як в результаті цього переживання, так і під тиском знову виникаючих кризових явищ – де на зміну поширення пандемії прийшли військові загрози в Європі, Близькому Сході та Азії.

Логістика для будь-яких суб'єктів економіки покликана стати надійним інструментом [1] підтримання їх сталості та інноваційності, про що сигналізують міжнародні рейтинги, демонструючи місце України в системі глобального розвитку логістики як в умовах кризових явищ у минулому [2], так і в умовах воєнного стану нині [3].

Тенденції розвитку глобальної логістики в останні роки формувались у складних умовах, спричинених поширенням пандемії, а також військово-політичними, фінансово-економічними, соціальними, екологічними кризами. Водночас, вони сигналізували й про глобальні проблеми розвитку логістики в світі.

По-перше, у 2023 р. попит у ланцюгах постачання був відносно сталим у першій половині року та залишався під загрозою зниження протягом решти календарного року, головним чином через тривалу економічну невизначеність, навіть якщо інші сигнали вказували на поступове відновлення зростання в цій сфері бізнесу. Хоча ціни знизилися з максимумів 2022 р., вони залишилися досить значними. Їх

динамізм багато в чому залежав впливу монетарної політики в напрямку зниження інфляції без шкоди загальному економічному стану економік. По-друге, відносна нестача бажаючих і здатних ефективно працювати фахівців також сильно вплинула на сектор логістики. По-третє, автомобільні вантажні перевезення, які становлять найбільшу частку витрат на логістику, не зазнали загальних змін у загальному обсязі, але збільшили пропускну здатність. Ця змінна динаміка спонукала вантажовідправників, які звернулися до спеціалізованих компаній для вирішення проблем із пропускнуною спроможністю, до пошуку балансу між виділеними, приватними та односторонніми послугами, що також викликало зниження ефективності логістики. По-четверте, менше значення стала відігравати зелена логістика, адже попит на водні вантажні перевезення впав, а потужність суден стабілізувалася. Прибутки перевізників дещо знизились порівняно з минулим 2022 р., відновилися порожні рейси, особливо з Азії. По-п'яте, вантажовідправники все більше готові довіряти стороннім логістичним компаніям (3PL) управління усіма ланцюгами поставок – явище, що призвело до появи так званих 4PL, тобто до полегшення внутрішніх взаємин між клієнтом і підрядником шляхом застосування ІТ і комплексного підходу в оптимізації логістичного ланцюга. Вантажоперевезення під управлінням 4PL зростають, хоча все ще не так сильно як 3PL, здатні краще задовольняти потреби на цьому більш вимогливому рівні. У результаті ринок 4PL все більше концентрується серед кількох великих провайдерів [4]. Значною мірою сприяє розгортанню означених тенденцій здійснювана компаніями цифрова трансформація та впроваджувані в бізнесі інновації [5]. Водночас, це потребує значних інвестицій в розвиток.

Таким чином, логістика активно розвивається в глобальному економічному середовищі не зважаючи на виклики, які виникають в умовах сучасних кризових явищ, що свідчить про її стійкість відносно їхнього впливу.

Література

1. Кривов'язюк І. В., Кулик, Ю. М. Управління надійністю логістичної системи підприємства : монографія. Львів : Манускрипт, 2012. 196 с.
2. Кривов'язюк І. В., Волинчук Ю. В. Україна в міжнародних економічних рейтингах: посткризові синдроми чи апокаліпсис? *Актуальні проблеми економіки*. 2014. № 10. С. 56-62.

3. Васильців Н. Трансформація та адаптація логістики до викликів в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 55. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-78>.

4. KEARNEY. Top takeaways. State of Logistics 2023. URL : <https://www.kenarney.com/service/operations-performance/state-of-logistics-report>.

5. Kryvovyazyuk I., Britchenko I., Smerichevskiy S., Kovalska L., Dorosh V., Kravchuk P. Digital Transformation and Innovation in Business: the Impact of Strategic Alliances and Their Success Factors. *Economic Studies (Ikonomicheski Izsledvania)*. 2023. Vol. 32 (1). PP. 3-17.

УДК 657

Крот Ю.М., к.е.н., доцент
Костенко А.С., здобувач вищої освіти
Черкаський державний технологічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ПОДАТКОВИХ ПЕРЕВІРОК ПІД ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

В Україні військовий стан є не тільки важливим періодом для забезпечення національної безпеки, але й випробуванням для економіки та податкової системи. Особливості податкових перевірок в умовах війни стають ключовим аспектом фінансового управління країною. Військовий стан вносить значні зміни у функціонування податкової системи, вимагаючи особливого підходу до податкового адміністрування та перевірок. Актуальність теми визначається не тільки загрозами, пов'язаними із військовими конфліктами, але й необхідністю забезпечити стабільність та фінансову підтримку оборони країни. В контексті сучасної геополітичної ситуації та реальних загроз для України, вивчення особливостей податкових перевірок в умовах війни стає актуальним завданням для забезпечення національної безпеки та стабільності економіки. У даній тезі розглядаються основні аспекти і особливості податкових перевірок під час військового стану.

Внесок даної теми полягає в розкритті та дослідженні особливостей податкових перевірок під час військового стану в Україні, що сприяє розвитку ефективних стратегій фінансового управління та підтримки оборони в умовах воєнного конфлікту. Результати такого дослідження можуть бути корисними як для податкових органів, так і для уряду, сприяючи оптимізації податкової політики та забезпеченню стійкості країни в умовах військових загроз.

Надзвичайний фінансовий тиск під час військового стану. В період військового стану держава стикається з великими фінансовими викликами. Забезпечення оборони та військових операцій вимагає значних витрат, що змушує державу переглядати свою фінансову стратегію. Податкові перевірки стають інструментом для максимізації збору коштів та ефективного використання фінансових ресурсів.

Зміни в податковій політиці під час військового стану. Держава може внести зміни в свою податкову політику з метою максимізації збору коштів та підтримки фінансування оборони. Це може включати в себе тимчасове введення нових податків, зміну ставок чи сфер оподаткування. Податкові перевірки спрямовані на ефективне виконання цих змін та перевірку дотримання платниками податків нових вимог.

Захист від податкових шахраїв та використання податкових перевірок. Існує велике сприятливе середовище для податкових шахрайств та ухилення від сплати податків. Податкові перевірки стають необхідні для виявлення порушень та запобігання податковим шахрайствам. Ефективність і частота таких перевірок визначається необхідністю запобігання фінансовим втратам та підтриманням фінансової стійкості країни.

Вплив податкових перевірок на соціально-економічну ситуацію. Проведення податкових перевірок в умовах війни повинно бути узгодженим зі стратегією економічного відновлення після припинення воєнних дій. Раціональне використання податкових ресурсів та врахування економічних перспектив допомагають забезпечити стійкість та розвиток після війни.

Оптимізація податкового адміністрування у військовий період. Військовий стан вимагає ефективної організації та оптимізації податкового адміністрування. Застосування сучасних технологій, аналізу даних та автоматизації може покращити ефективність податкових перевірок, забезпечуючи швидший та точніший аналіз фінансової звітності, що, в свою чергу, дозволяє ефективно виявляти порушення та оптимізувати збір податків.

Додатковий контроль та нагляд. В умовах воєнного стану податкові органи можуть вживати додаткових заходів контролю та нагляду за фінансовою діяльністю підприємств та громадян. Це може включати більш жорсткі та регулярні податкові перевірки з метою виявлення незаконних фінансових операцій та уникнення виведення

коштів за кордон.

Особливості податкових перевірок у військовий період визначаються необхідністю мобілізації фінансових ресурсів, адаптації податкової політики та боротьби з податковим шахрайством. Впровадження технологічних інновацій в процес податкових перевірок стає ключовим елементом для забезпечення ефективності та точності цього важливого фінансового інструменту в умовах військового стану.

Література

1. Закон України від 30 червня 2023 року № 3219-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану» URL: <https://cyp.tax.gov.ua/> (дата звернення: 20.11.2023)

2. Корецька-Гармаш В.О., Раєвська Н.М. Податковий контроль: проблемні аспекти та напрями удосконалення. *Часопис економічних реформ* : наук.-виробн. журнал Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, 2011. № 1. С. 39-44

3. Савченко В. Я., Дондик І. М. Методика і організація державного податкового контролю. *Фінанси, облік і аудит*. 2010. №15. С. 317-324 с.

4. Бурденко І. М., Кравченко О.В. Аналіз стану і напрями розвитку податкової системи України та її вплив на зростання економіки. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 4. С.67-74.

5. Заболотнікова В. С., Соломатіна О. В. Податковий контроль як невід’ємний інструмент державної податкової служби. *Вісник Запорізького національного університету*. 2010. №3(7). С. 129-133.

УДК 004:336:330.341

Крук О.М., к.е.н., доцент
Борисова С.Є., д.е.н., доцент
Донбаська державна машинобудівна академія

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ’ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки, яка характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій та зростанням ролі даних, аналітичне забезпечення діяльності суб’єктів

господарювання набуває особливого значення. Традиційні методи та інструменти аналізу даних стають недостатніми для ефективного прийняття управлінських рішень у швидкоплинному бізнес-середовищі. Тому перед підприємствами постає нагальна потреба у впровадженні новітніх аналітичних рішень, які дозволять обробляти величезні обсяги даних, виявляти приховані взаємозв'язки та тенденції, а також забезпечувати своєчасне та обґрунтоване прийняття рішень.

На сьогоднішній день цифрова трансформація є імперативом для виживання у зростаючому конкурентному середовищі для будь-якого суб'єкта господарювання незалежно від його форми власності [1]. Використання цифрових технологій у діяльності суб'єктів господарювання дає їм змогу стати більш конкурентоспроможними. Однак це вносить зміни практично в усі процеси життєдіяльності підприємства, оскільки цифровізація спрощує деякі з них і знижує вартість, але ускладнює інші та робить їх більш дорогими. Крім того, цифровізація приводить до появи нових процесів на підприємствах, що часто означає появу нових ризиків і додаткових витрат [2, с. 171].

Цифрова трансформація економіки відкриває нові перспективи для розвитку аналітичного забезпечення діяльності суб'єктів господарювання: розвиток хмарної аналітики; застосування технологій штучного інтелекту (artificial intelligence) та машинного навчання; візуалізація даних за допомогою інтерактивних аналітичних панелей; аналітика в режимі реального часу; аналітика великих даних (Big Data Analytics); прогнозна аналітика (Predictive Analytics); аналітика для Інтернету речей (IoT Analytics).

Хмарні аналітичні рішення набувають все більшої популярності, оскільки вони забезпечують гнучкість, масштабованість та економію ресурсів для підприємств. Замість витрачання значних коштів на придбання та обслуговування власної аналітичної інфраструктури, підприємства можуть використовувати потужні обчислювальні ресурси хмарних провайдерів на основі моделі «оплата за використання». Це дозволяє швидко масштабувати аналітичні можливості відповідно до потреб бізнесу та оптимізувати витрати.

Штучний інтелект та машинне навчання відкривають нові горизонти для аналітики даних. Ці технології дозволяють виявляти складні закономірності та взаємозв'язки даних, які важко помітити традиційними методами. Застосування штучного інтелекту та

машинного навчання є особливо корисним у таких сферах, як: прогнозна аналітика, виявлення шахрайських транзакцій, персоналізація продуктів та послуг, оптимізація операційних процесів.

Ефективна візуалізація даних є ключовим аспектом аналітичного забезпечення, оскільки вона полегшує сприйняття та інтерпретацію результатів аналізу. Сучасні інструменти візуалізації, такі як інтерактивні аналітичні панелі, дозволяють представляти складні дані у зрозумілій та наочній формі, що сприяє кращому прийняттю управлінських рішень. Крім того, інтерактивні панелі забезпечують можливість проводити ad-hoc-аналіз та дослідження даних у режимі реального часу.

У сучасному динамічному бізнес-середовищі швидкість прийняття рішень є критичною. Аналітика в режимі реального часу дозволяє обробляти та аналізувати дані в міру їх надходження, забезпечуючи своєчасне реагування на зміни та події. Цей підхід має вагомe значення при моніторингу операцій, ідентифікації зловмисної активності, управлінні ланцюгами постачання та обслуговуванні клієнтів.

Зростання обсягів даних, які генеруються різними джерелами, вимагає застосування спеціальних методів та інструментів для їх ефективної обробки та аналізу. Аналітика великих даних передбачає використання спеціальних технологій та методів, які дають змогу опрацьовувати та аналізувати величезні обсяги різнотипних і неструктурованих даних, що надходять швидкими потоками з різноманітних джерел.

Прогнозна аналітика відіграє ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств, оскільки вона дозволяє робити обґрунтовані прогнози щодо майбутніх тенденцій, подій та результатів. Методи прогнозної аналітики, такі як регресійний аналіз, машинне навчання, моделювання сценаріїв, використовуються для передбачення попиту на продукцію, виявлення ймовірності відтоку клієнтів, оцінки кредитних ризиків тощо.

Аналітика для Інтернету речей дозволяє виявляти закономірності та аномалії в роботі обладнання, оптимізувати процеси обслуговування та ремонту, а також збирати цінні дані про поведінку користувачів та взаємодію з пристроями.

Кожен із зазначених напрямів розвитку аналітичного забезпечення відкриває нові можливості для підприємств. Ці новітні

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

технології допомагають підвищити ефективність прийняття управлінських рішень, забезпечуючи кращий аналіз даних, виявлення прихованих взаємозв'язків, побудову точних прогнозних моделей та наочне представлення результатів.

Для ефективного впровадження аналітичних рішень підприємствам необхідно розробляти стратегію цифрової трансформації, інвестувати в розвиток аналітичних компетенцій персоналу, забезпечувати належний рівень кібербезпеки та дотримуватися етичних принципів при використанні алгоритмів штучного інтелекту. Цифрова трансформація впливає у більшій чи меншій мірі на всі галузі економіки, тому кожен суб'єкт господарювання повинен усвідомлювати, які технології матимуть найбільший вплив, та як під них можна підлаштуватися з метою збереження власних конкурентних переваг, або ж покращити їх [3, с. 66-67]. Лише за умови комплексного та зваженого підходу до аналітичного забезпечення підприємства зможуть скористатися перевагами цифровізації та забезпечити стійке зростання в умовах мінливого бізнес-середовища.

Література

1. Петько С. Теоретичні основи цифрової трансформації суб'єктів господарювання. *Економіка та суспільство*. 2023. №47. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-55>
2. Чмерук Г. Г. Інструменти цифрової трансформації суб'єктів господарювання. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 2(113). С. 170-177. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-2-29>
3. Дергалюк Б.В. Вплив цифрової трансформації на забезпечення економічної безпеки підприємства. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2023. № 26. С. 65-68. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.287057>

УДК 657

Кулай О.Є.

Головний бухгалтер ТОВ «Актив»

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ : ПИТАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ

Дискусії щодо облікової політики та її призначення для цілей управлінського обліку розвиваються і надалі набувають нових відтінків щодо межі і форм їх застосування. Така потреба не є чисто

науковими теоретичними постулатами, а формується в результаті реальних запитів бізнесу щодо урегулювання правил задля прийняття ефективних рішень в площині різних видів обліку – бухгалтерського, фінансового, податкового з позиції професійного судження і критичного мислення, притаманного фахівцям управлінського обліку [1; 2].

Облікова політика як набір правил та інструментів для ведення обліку, оцінки, визнання традиційно була притаманна для потреб складання фінансової звітності. Проте, сучасний бізнес не працює з показниками фінансової звітності, оскільки часова віддаленість реальних подій в господарській діяльності від термінів подання фінансової звітності є достатньо великою. Отже, з'явилася об'єктивна передумова формування інформації в управлінському обліку, який би привів до спільного знаменника вимоги бухгалтерського обліку в частині первинного документування, і в частині бухгалтерських проведення, фінансового обліку у відповідності до правил національних та міжнародних стандартів, податкового обліку, який працює за правилами податкового кодексу та інших чинних нормативно-правових актів.

Витрати і собівартість в обліковій політиці управлінського обліку має передбачати такі аспекти:

- 1) перелік елементів та статей калькулювання витрат виробничої собівартості;
- 2) перелік постійних і змінних загальновиробничих витрат, аргументовані бази їх розподілу;
- 3) алгоритм визначення нормальної потужності;
- 4) документи, які супроводжують бізнес-процеси формування собівартості;
- 5) особи, уповноважені приймати професійні судження, і відповідно, підписувати розпорядчі та виконавчі документи.

Наведений перелік не є вичерпним, суб'єкти господарювання вправі доповнювати запропонований перелік виходячи із економічно вигідних інформаційних потреб. Наше переконання в тому, що будь яка додаткова процедура чи робота з отримання інформації в цілях управлінського обліку має пройти моніторингову оцінку на кшталт

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

«витрати-вигоди». Це класичне правило має значення у всіх аспектах бізнесу, ведення обліку, складання звітності та управління.

Для формування облікової політики управлінського обліку рекомендуємо наступні джерела інформації:

1) наявна існуюча облікова політика щодо складання фінансової звітності;

2) методи та процедури застосовує суб'єкт господарювання відповідно діючої облікової політики щодо складання фінансової звітності;

3) технологічні карти, проекти, інше;

4) бюджети різних рівнів, якщо складаються на підприємстві;

5) облікові реєстри зведеного обліку, головна книга, амортизаційна відомість, перелік бухгалтерських проведення;

6) організаційна структура підприємства;

7) договірна політика, юридичні практики щодо судових справ;

8) види операцій, умови поставки, особливі зобов'язання тощо.

Підприємство виграє, якщо проаналізує достатню кількість джерел, сформує дієву обліку політику для цілей управлінського обліку. Також рекомендуємо врахувати практику оподаткування, зокрема: вибір підходів, де можливо застосувати кілька варіантів обліку, відповідність обліку нормам та вимогам облікової політики, оцінку операцій які мають вплив на фінансовий результат, аргументоване обґрунтування нестандартних операцій та їх відповідність вимогам законодавства.

Література

1. Sadvovska I., Tluchkevych N., Nahirska K., Nuzhna O., Shulha O., Safarova A., Skoruk O., Melnyk K. Praxeology of the engineering theory of management accounting in enterprises of the agricultural sector: a system of derived balances (in Ukrainian context). AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. 2023. Vol. 13(2). Special Issue XXXV. P. 116-121. <https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130235/PDF/130235.pdf>
2. Semenysheva N., Khorunzhak N., Sadvovska I. Evaluation of the adaptability of scientific theories for the development of accounting institute. Intellectual Economics. 2020. Vol. 14 № 1. P. 113–129. DOI : <https://doi.org/10.13165/IE-20-14-1-07>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

УДК 657

Кулинич М.Б., к.е.н., доцент
Волинський національний університет імені Лесі Українки

ПРОФЕСІЙНЕ ВИВЧЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ І ШАХРАЙСЬКИХ ДІЙ

У процесі фінансово-господарської діяльності господарюючі суб'єкти отримують і самостійно генерують потік інформації, що вимагає обробки, аналізу і зберігання. У сучасних умовах це неможливо без автоматизації обліково-аналітичних систем.

Саме інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), які зробили величезний стрибок за останні 20 років, допоможуть суспільству, бізнесу і державі в цілому постійно вдосконалювати позитивну оптимізацію витрат на інформаційно-комунікаційні технології, створювати нові продукти і послуги і поліпшувати якість життя всіх учасників. У господарському процесі здійснюються різні види взаємодій, які, в тому числі, мають і юридичне значення. Основною рушійною силою цифрової економіки став розвиток Інтернету та електронної комерції, які відкрили нові способи обміну інформацією, продажу товарів і надання послуг [1].

В епоху цифровізації економіки необхідно створити стандартизовану методологію організації бухгалтерської експертизи, на принципово новому інформаційно-аналітичному рівні, з метою розробки більш ефективної процедури професійного вивчення бухгалтерської інформації, спрямованої на виявлення шахрайської економічної діяльності в різних сферах діяльності підприємств.

Його реалізація вимагає від бухгалтерів-фахівців застосування вузькоспеціалізованих знань в області бухгалтерського обліку, економічного аналізу та аудиту. Ця спеціалізація знань, зокрема спеціалізація правоохоронних органів, полягає головним чином в умінні вивчати бухгалтерську інформацію, об'єктивно оцінювати законність і достовірність, розпізнавати ознаки протиправної діяльності та її відсутність. Використання такого комплексу знань професіоналами дозволяє правоохоронним органам або судам розуміти бухгалтерську інформацію і найбільш повно використовувати її для справедливого вирішення господарських справ

[2].

Широко поширена думка, що інформація, відображена в бухгалтерському документі, буде більш достовірною, якщо вона буде представлена на папері і завірена відповідним підписом і печаткою. Це обґрунтовується тим, що така інформація має юридичну силу, що є важливим фактом з процедурної точки зору. Але в сучасних реаліях це твердження втрачає свій сенс, коли цифровий підпис юридично модифікується.

Велика частина інформації про фінансово-господарську діяльність відображається в бухгалтерському обліку за допомогою спеціалізованих бухгалтерських програм, після чого зберігається господарюючими суб'єктами на паперових носіях. Однак та ж інформація, представлена на електронних носіях, може бути отримана з точки зору досліджень професійними бухгалтерами, оскільки в режимі реального часу може бути проаналізовано складання документів, кількість внесених коригувань.

Вивчаючи сучасні автоматизовані системи бухгалтерського обліку, професійні бухгалтери отримують більше можливостей для виявлення неякісних (підроблених) документів. При цьому слід враховувати таку особливість, як всебічне вивчення основних бухгалтерських документів у поєднанні з низкою документів, що передують цій операції (прибуткові касові ордери, звіти про використання авансових коштів, видаткові касові ордери).

Наслідки інтелектуальної підробки в автоматизованій бухгалтерській програмі приховані тільки з точки зору офіційного доступу та узгодження рахунків в бухгалтерській програмі за допомогою відповідних документів, здійснюваних посадовими особами та фінансовими працівниками, які здійснюють незаконні дії в межах своєї компетенції.

Використання безперервної наскрізної нумерації документів в автоматизованій системі обліку захищає документи від подальших коригувань. Вивчення хронологічних документів дозволяє виявити сліди інтелектуальної підробки, але тільки в процесі вивчення ІТ-систем коригуються факти господарського життя господарюючих суб'єктів.

Всі функції повинні бути ретельно перевірені і проаналізовані професійними бухгалтерами при вивченні не тільки "паперових" бухгалтерських документів, а й автоматизованих облікових систем –

бухгалтерських програм, банків-клієнтів, сервісів передачі бухгалтерської інформації в ССО та інших інформаційних ресурсів. Це дає можливість встановити прогалину в процедурі реєстрації фактів господарського життя, отримати достатні і адекватні докази законності проведених і зафіксованих операцій.

Факт встановлення відхилень в системі бухгалтерського обліку не завжди свідчить про зловживання і шахрайство в сфері ІТ-технологій. Тому використання хороших знань і методологічних принципів бухгалтерського обліку надає прекрасну можливість отримання достовірної інформації. Автоматична обробка різної інформації в сучасних реаліях і її фіксація на комп'ютерних носіях - це варіант подання реальних фактів і подій, які мають юридичну силу тільки при наявності електронного підпису.

Література

1. Кулинич М. Б. Потенційні вигоди і небезпеки в умовах становлення цифрової економіки. DOI: 10.32702/2306-6792.2019.16.44 Агросвіт, 2019. № 16 С. 44-50.
2. Панченко І. А. Організація судово-бухгалтерської експертизи: теоретико-практичні аспекти : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2007. 23 с.

УДК 342

Куцай Н.С., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСНОВНІ МОЖЛИВОСТІ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У світовій економіці на лідируючі позиції виходить цифровізація, яка також торкнулася масштабів цифрової трансформації системи державного управління. Існування окремих програмних продуктів та експлуатація цифрових моделей визначають нові правила та механізми надання державних послуг для результативного співробітництва державних органів та суспільства на різних рівнях виконавчої влади.

Багато експертів сходяться на думці про те, що цифровізація та пов'язані з нею зміни призведуть до нового витку соціально-економічного розвитку нашої країни, розвитку нових цифрових виробництв та послуг. Для цього потрібен значний ресурсний

потенціал, який, як відзначають вітчизняні та західні експерти, в Україні є.

Експерти під цифровим урядом розуміють «збирання, перехресна обробка, вилучення з них корисної інформації, її аналіз, отримання нових знань та їх інтеграція для вирішення управлінських питань» [1].

Цифровий уряд – це новий рівень електронного уряду, який передбачає функціонування за принципом «цифрові за замовчуванням», які застосовуються «для перепроєктування та реінжинірингу адміністративних процесів, для надання послуг із цифрових каналів з метою забезпечення максимальної ефективності та продуктивності».

Завдяки збільшенню інформаційно-комунікаційних технологій з надання державних послуг зростає роль електронного уряду. Однак, в даний час подальший розвиток цього напрямку відчуває низку труднощів. Так, зокрема, відсутня взаємодія між існуючими елементами інфраструктури електронного уряду, що є певною мірою результатом перетворення управлінських процедур на базі наявних адміністративних регламентів, які зберігають низку етапів традиційних паперових способів надання державних послуг. Тим не менш, технології не стоять на місці, та нові розробки для електронного уряду формують значний потенціал для удосконалення державних послуг у цифровому полі, починаючи від етапу звернення, до виконання.

Проведений аналіз аналітичних матеріалів дозволив виділити основні принципи функціонування цифрового уряду, а саме: цифрові за замовчуванням; проектування послуг, орієнтованих на користувача; цифрові від початку до кінця; уряд як платформа.

До ключових елементів цифрового уряду можна віднести: - єдиний портал; - єдині дані для спільного використання у державному секторі; - міжвідомчі послуги для спільного використання; - державна інфраструктура спільного використання; - поліпшені сенсорні мережі та аналітика; - кібербезпека та конфіденційність.[2]

Стратегічно важливо розуміти, що для нашої економіки розвиток урядового блоку в інформаційному просторі має велике значення для вирішення комплексних завдань у довгостроковій перспективі.

Наприкінці слід зазначити, що сьогодні державне управління

зайняло активну позицію в ракурсі цифрових трансформацій, ґрунтуючись на комплексному підході до розвитку фундаментально нових інформаційних технологій з урахуванням цифрової профілізації, яка ґрунтується на створенні нової моделі «уряду», що дозволяє забезпечувати якісний підхід до планування, координації та реалізації всіх поставлених завдань. При цьому є значний потенціал перекладу основних процесів на електронний документообіг з наданням державних послуг цілодобово, тобто, автоматичний режим. Тому, цифрова трансформація системи державного управління у розвитку тактичного адміністрування та міжвідомчого контролю у конструктивному вирішенні завдань має стати більш ефективним, відкритим та зручним інструментом, відкриваючи принципово нові можливості для взаємодії суспільства та держави. Усвідомлюючи те, що застосування цифрових технологій у державному управлінні зводиться до підвищення якості та розширення спектру послуг, розробка нових цифрових технологій у цій галузі сприятиме більш якісній реалізації цілей національних проєктів та досягнення лідерства у світовій економіці.

Література

1. Мохова Ю.Л. Розвиток електронного урядування України в умовах цифрових перетворень: монографія. Київ: Освіта України, 2021. 433 с.
2. Стратегія реформування державного управління України на 2022-2025 роки: схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/831-2021-p#Text>

УДК 657

Лопатовський В.Г., к.е.н., доцент
Хмельницький національний університет

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕДУРИ ПОДАННЯ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Оптимізація подання звітності підприємств в умовах цифрових технологій є надзвичайно важливим питанням у сучасному світі, адже подання звітності є ключовим аспектом діяльності будь-якого суб'єкта господарювання. З розвитком цифрових технологій виникає

необхідність оптимізації цієї процедури для підвищення ефективності взаємодії фіскальних органів та господарюючих суб'єктів, оперативності обміну даними та точності інформації, що наявна у звітності.

Почнемо з аналізу сучасного стану процедури подання звітності. Традиційні методи, такі як ручне введення даних і паперова документація, часто є неефективними та схильними до помилок. Вони потребують значних затрат часу працівників облікового апарату та ресурсів на обробку і створення звітних форм. Це може бути особливо проблематичним для великих компаній, де обсяги даних є великими, а процеси складними. Також досить енергозатратними є процес подання звітності у ручному варіанті через черги у податкових інспекціях. Можливий варіант подання звітності поштою теж не є ефективним, оскільки розтягує у часі момент фактичного подання та опрацювання працівниками фіскальних органів форм звітності, що призводить до ризиків браку часу в бухгалтерів на виправлення потенційно виявлених помилок до завершення термінів подання звітності.

Завдяки сучасним цифровим технологіям ми маємо можливість значно покращити процедуру подання звітності до контролюючих органів. Огляд сучасних цифрових технологій у звітності показує, що ERP-системи, хмарні платформи та блокчейн можуть значно спростити та прискорити процеси подання звітності підприємств. Автоматизація процесів звітності допомагає мінімізувати людські помилки, зменшити затрати часу на підготовку даних та підвищити точність показників звітних форм.

Оптимізація процесів подання звітності суб'єктів господарювання за допомогою цифрових технологій включає кілька важливих аспектів. Перш за все, автоматизація процесу подання звітності дозволяє зменшити час та зусилля, необхідні для створення звітів працівниками облікового апарату. Це досягається за рахунок використання спеціальних програмних рішень, які автоматично збирають, обробляють та аналізують облікові дані, формуючи при цьому регламентовані звіти. Використання хмарних рішень при цьому забезпечує доступність звітів у будь-який час та з будь-якого місця для авторизованих користувачів цих програм, що є надзвичайно зручним для керівників та аналітиків компаній.

Штучний інтелект також може відігравати важливу роль у оптимізації процесів подання звітності. Він допомагає виявляти

аномалії, прогнозувати тенденції та автоматично генерувати звіти на основі великих обсягів даних. Особливо цінно застосування штучного інтелекту для формування форм управлінської звітності великих компаній (у т.ч. з наявними дочірніми підприємствами), зважаючи на інтереси їх топ-менеджерів.

Важливим моментом у складанні звітності підприємств, а саме на етапі збирання та узагальнення інформації є перехід компанії до електронного документообігу. Інтеграція систем електронного документообігу дозволяє зменшити кількість паперових документів, спрощуючи процеси зберігання та обміну інформацією як всередині підприємства, так і з зовнішніми контрагентами.

Отже, переваги цифрових технологій у звітності є очевидними. Вони допомагають підвищити точність даних, можливість камеральної перевірки, оперативність обміну інформацією, швидшу відповідь від фіскальних органів щодо прийняття/неприйняття звітності та зменшити кількість помилок, оскільки автоматизація складання та подання звітності значно знижує ризик людських помилок (так званий «людський фактор»). Цифрові технології підвищують швидкість та ефективність процесів складання та подання звітності, що дозволяє заощадити час і ресурси підприємства. Зменшення витрат на ручну працю та паперову документацію також є важливим фактором, який сприяє впровадженню цифрових рішень. Поліпшення доступності та аналітики даних дозволяє керівникам підприємств швидше отримувати необхідні дані, легше опрацьовувати масив інформації та приймати більш обґрунтовані рішення на основі актуальної інформації.

Проте впровадження цифрових технологій на підприємствах не обходиться без викликів та ризиків. Питання кібербезпеки та захисту конфіденційних даних є одними з найважливіших серед них, адже мова йде про весь масив інформації, доступ до якого власники компаній хочуть залишити закритим. В цьому напрямку досить показовими є вразливі місця наявного спеціалізованого програмного забезпечення, яке пропонується для його використання вітчизняним підприємствам. Не слід нехтувати також питанням вартості переходу підприємств на ведення обліку та/або складання звітності за допомогою певного програмного забезпечення. Вартість впровадження нових технологій, їх підтримка, адаптація під потреби власників підприємств може бути значною, особливо для малих та

середніх підприємств. Крім того, залишається актуальною необхідність навчання персоналу новим методам та інструментам.

Що стосується майбутніх тенденцій та перспектив, то можна виділити декілька ключових напрямків у процедурі формування даних та подання звітності в умовах розвитку цифрових технологій. По-перше, розвиток технологій блокчейн забезпечить прозорість та безпеку звітності підприємств, максимально наближаючи цей процес до міжнародного формату формування та подання звітних даних. По-друге, використання спеціалізованого програмного забезпечення, у тому числі європейського на основі інтеграції різних баз даних (CRM-системи) дозволить покращити якість звітів та підвищити їхню актуальність для зовнішніх та внутрішніх користувачів (наприклад, щодо аналізу інформації із звітів про управління або приміток до фінансових звітів). І нарешті, розширення застосування штучного інтелекту допоможе в автоматизації великих компаній, що підвищить ефективність та точність подання їх консолідованої звітності.

Таким чином, впровадження цифрових технологій у процедуру подання звітності підприємств є необхідним кроком для підвищення ефективності, точності та швидкості процесів збирання, опрацювання, систематизації інформації, обміну нею з контролюючими органами. Попри наявні виклики та ризики, переваги, які надають цифрові технології, значно перевищують можливі труднощі. Майбутнє за цифровими технологіями, і підприємства, які активно впроваджують ці інновації, мають значні конкурентні переваги, оскільки відкривають широкі можливості для покращення власних бізнес-процесів. Це особливо важливо в умовах динамічного ринкового середовища, де швидкість прийняття рішень може бути ключовим фактором успіху. Використання цифрових платформ дозволяє створювати звіти в режимі реального часу, що забезпечує оперативний доступ до актуальної інформації. Аналітичні інструменти, інтегровані в ці платформи, дозволяють проводити глибокий аналіз даних, виявляти тенденції та прогнозувати майбутні показники.

УДК 330.101

Мазуркевич М., PhD., проф.
Вроцлавський університет науки та технологій, Республіка Польща
Різник Д.Р.,
Волинська обласна МАН, секція «Економіка»

ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В МЕНЕДЖМЕНТІ КУ «ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА МАН»

Прийняття Паризької угоди про зміну клімату (COP21) і Порядку денного сталого розвитку на період до 2030 року надає великий міжнародний імпульс для просування цілей сталого розвитку в закладах освіти та її зосередженості на інтеграції екологічних, економічних і соціальних досліджень та просування інновацій [1].

Заклади освіти можуть зробити внесок в досягнення ЦСР, адже без освіти неможливо забезпечити прогрес. Освіта повинна бути інтегрована в кожному окрему ЦСР [2].

Нині відсутній єдиний правильний спосіб інтегрувати ЦСР у заклад освіти. Найкраще розпочати почати з визначення досягнень за ЦСР – провести самоаналіз та визначити, які цілі вже досягаються і визначити потреби в майбутніх наукових напрямках для досліджень сталого розвитку.

Розглянемо організацію освітнього та дослідницько-експериментального процесу в КУ «Волинська обласна МАН» у 2023 році. Кількість гуртків, груп та інших творчих об'єднань – 136 од.; кількість вихованців, учнів, слухачів у гуртках, групах та інших творчих об'єднаннях – 1294 осіб (з них дівчат- 820 осіб). Середня кількість учасників в гуртках, групах та інших творчих об'єднаннях – 10 осіб, що дозволяє забезпечити якість освітнього процесу та організації дослідницько-експериментальної діяльності та відповідає ЦСР4, ЦСР5.

Гендерна представленість в гуртках, групах та інших творчих об'єднаннях сприяє забезпеченню рівних прав в отриманні освітніх послуг: 63% дівчата та 37% хлопців, що відповідає ЦСР5 та свідчить про наявність і дотримання рівності та недискримінації, можливостей розвитку жіночого лідерства.

Віковий склад вихованців, учнів, слухачів КУ «Волинська обласна МАН» у 2023 році відображає потребу в освітніх послугах. Так, найбільша питома вага вихованців, учнів, слухачів у 15-річних – 30,5%, 16-річних – 21,5% 14-річних – 19,3%.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Гендерний розподіл учасників в гуртках, групах та інших творчих об'єднаннях КУ «Волинська обласна МАН» у 2023 році відповідає ЦСР5, в т.ч. за віковим розподілом.

У 2023 році 1 особа з загальної кількості вихованців, учнів, слухачів з особливими освітніми потребами та 1 особа з загальної кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, 12 осіб з малозабезпечених сімей. Це відповідає ЦСР1, ЦСР3, ЦСР4, ЦСР5.

Також КУ «Волинська обласна МАН» досягала ЦСР у філіях одному науковому товаристві учнів, що функціонують у закладі, що охоплює 1294 учасники. В цілому у 2023 році проведено 96 заходів, що дозволило охопити 18698 учасників, в т.ч. 22 заходи, проведених за кошти бюджету з 3323 учасниками. Усі вихованці, учні, слухачі КУ «Волинська обласна МАН» у 2023 році навчалися на безоплатній основі за фінансуванням обласного бюджету. Це відповідає ЦСР1, ЦСР3, ЦСР4, ЦСР5.

Отже, освітній сектор проходить трансформацію у досягненні Цілей сталого розвитку до 2030 року. КУ «Волинська обласна МАН» формує та реалізовує план досягнення ЦСР в науково-дослідній діяльності.

Застосований підхід щодо оцінки реальних ситуацій та конкретних дій у досягненні ЦСР КУ «Волинська обласна МАН» отримано за результатами участі в міжнародному освітньому проєкті GTUA «Зелені трансформації в університетах України» за програмою фінансування ЄС (NAWA 2023; за ініціативи Unite!; Erasmus+ project 2022-2026, WP8, An Open Innovation Community for the Green Transition).

Реалізація національних і міжнародних стратегій посилять рівні відповідальності за зобов'язання досягнення ЦСР.

Література

1. UNESCO. United Nations Decade of Education for Sustainable Development (2005–2014): International Implementation Scheme. Available online: <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001486/148654E.pdf> (дата звернення: 1.05.24 р.)
2. Artyukhov, Artem, Iurii Volk, Agnieszka Surowiec, Sylwia Skrzypek-Ahmed, Kseniia Bliumska-Danko, Oleksandr Dluhopolskyi, and Volodymyr Shablysty (2022). Quality of Education and Science in the Context of Sustainable Development Goals—From Millennium Goals to Agenda 2030: Factors of Innovation Activity and Socio-Economic Impact. *Sustainability* 14, no. 18: 11468. <https://doi.org/10.3390/su141811468>

УДК 657.6-044.325:339.92

Майстренко А.С., к.е.н., аспірантка,
Назарова К.О., д-р.е.н., проф.,
Державний торговельно-економічний університет

ЯКІСТЬ АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО АУДИТУ КОМПАНІЙ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Якісне аналітичне забезпечення проведення антикорупційного аудиту, як інформаційної основи для прийняття ефективних, обґрунтованих, управлінських рішень є важливою та вкрай необхідною складовою сталого розвитку будь-якої компанії. Слід розуміти, що компанії, які запроваджують та вдосконалюють свої антикорупційні програми, забезпечують собі важливу конкурентну перевагу на світовому ринку. Декларуючи серйозне ставлення до питань відкритого, прозорого та добросовісного ведення бізнесу та запровадження конкретних кроків щодо мінімізації корупційних ризиків, компанії матимуть більше можливостей для залучення інвестицій та партнерів, що дотримуються тих самих стандартів.

Запровадження стандартів контролю якості на підприємстві дає можливість зрозуміти, що необхідно зробити та які рішення прийняти задля досягненні цілей роботи компанії. Ефективність антикорупційного аудиту залежить від якості підготовленої інформації. Якість – це ступінь відповідності певним критеріям. Відповідальність компаній за їх систему контролю якості для аудитів та оглядів фінансової звітності, а також інших завдань з надання впевненості і супутніх послуг, розглядає Міжнародний стандарт контролю якості (МСКЯ). Згідно цього стандарту, ціллю фірми є створення та підтримання такої системи контролю якості, яка надала б їй достатню впевненість у тому, що: сама фірма та її персонал діють відповідно до професійних стандартів, законодавчих і регуляторних вимог; та звіти, які надаються фірмою або партнерами із завдання, відповідають обставинам [1, с.63]. Компанії, в залежності від їх розміру, можуть відрізнятися характером і обсягом політик та процедур, розроблених конкретною фірмою з метою дотримання вимог МСКЯ.

Міжнародна федерація бухгалтерів (ІФАС) визначила п'ять факторів, які забезпечують проведення аудиту високої якості [2]:

- 1) правильний процес аудиту;
- 2) люди відповідної кваліфікації,
- 3) дієве управління процесом проведення аудиторської перевірки;
- 4) регулювання аудиторської діяльності;
- 5) система розрахунків.

Для оцінки якості аналітичного забезпечення антикорупційного аудиту компаній варто враховувати основні показники, що характеризують ефективність проведення антикорупційного аудиту і, як результат, ефективність управління та загальний розвиток підприємства. До таких показників слід віднести:

- показники, які відображають результати фінансово-господарської діяльності компанії, а саме динаміку обсягів реалізації товарів або послуг, розширення мережі контрагентів, динаміку показників отриманого прибутку, динаміку розмірів виплат дивідендів, динаміку ринкової капіталізації компаній, а також конкурентоспроможність, гудвіл та інші;

- показники, які визначають ступінь дотримання компанією антикорупційної стратегії діяльності компанії, а саме своєчасність та результативність проведення антикорупційного аудиту, наявність корупційних ризиків, зниження можливостей застосування «людського фактору», створення системи каналів повідомлень про прояви корупції та порушення принципів доброчесності, динаміку запровадження цифровізації та автоматизації бізнес процесів, ступінь ймовірності банкрутства компанії, наявність фактів незаконного або неефективного використання ресурсів компанії та інші.

Питаннями аналітичного забезпечення компаній займалися такі науковці як Т.А. Гоголь, В.Ю. Гордополов, О.О. Гуменюк, М.Я. Дем'яненко, Н. Г. Краснікова, Є.В. Мних, П.Я. Попович, П.Р. Пуцентейло, М.С. Пушкар, А.Д. Шеремета та інші. Як справедливо зазначає у своїх працях Пуцентейло П.Р., поняття «аналітичне забезпечення» застосовується для визначення якісного стану облікових і аналітичних процесів, які є необхідними, для задоволення інформаційних потреб керівників і достатніми для прийняття управлінських рішень [3, с. 197]. Підтримуючи думку П.Я. Попович, необхідно підкреслити, що «важлива особливість аналізу, як системи внутрішньовиробничого управління, полягає в тому, що вона заснована на прийнятті рішень на базі багатоваріантних економічних розрахунків і зорієнтована на створення організаційних, економічних та юридичних умов для високоефективного функціонування та

розвитку фірми загалом», тобто аналіз вирішує головне завдання – створення та виробництва високоякісної, конкурентоспроможної продукції з мінімальними витратами для отримання заздалегідь визначеного прибутку (стабільного, максимального тощо).» [4, с. 7-8]. За твердженням Т.А. Гоголь, обліково-аналітичне забезпечення це складова інформаційного забезпечення підприємства, яка представляє собою цілісну інформаційну систему, мета якої – забезпечення якісною та своєчасною економічною інформацією зацікавлених зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття інформаційно обґрунтованих управлінських рішень для забезпечення стійкого розвитку підприємства [5].

Отже, на сьогодні немає єдиного уніфікованого підходу до критеріїв оцінки якості аналітичного забезпечення антикорупційного аудиту компаній в умовах євроінтеграції, в той час, як якість аналітичного забезпечення антикорупційного аудиту є одним з головних чинників ефективного, сталого розвитку компаній в умовах євроінтеграції. Це говорить про необхідність більш ґрунтовного дослідження й удосконалення методики оцінки якості аналітичного забезпечення антикорупційного аудиту.

Література

1. Міжнародний стандарт контролю якості URL: <http://surl.li/udmip> (дата звернення: 22.05.2024).
2. Сайт Громадської спілки «Палата аудиторів і бухгалтерів України» URL: <http://surl.li/udmih> (дата звернення: 22.05.2024).
3. Пуцентейло П.Р., Особливості функціонування аналітичного забезпечення підприємств. *Інноваційна економіка*. 2015. №1. С.194-198.
4. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: підручник. – 3-тє видання, перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 630 с.
5. Гоголь Т. А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу : монографія. Чернівці : Видавець Лозовий В.М., 2014. 384 с.

УДК 657

Михалевич С.Г., к.е.н., доцент

ВСП «Ковельський промислово-економічний фаховий коледж ЛНТУ»

ОБЛІК ПРИДБАННЯ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ

Будь-який виробничий процес підприємства передбачає використання певної кількості виробничих запасів. Вартість

використаних виробничих запасів відноситься до складу собівартості виготовленої продукції, значно впливаючи на її величину і, як результат, на розмір одержаного прибутку.

Облік операцій з придбання, оцінки та вибуття виробничих запасів регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» №996 від 16.07.1999р. [1] та Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» (надалі П(С)БО 9 «Запаси»), за яким придбані виробничі запаси необхідно оприбутковувати за первісною вартістю, що дорівнює собівартості їх придбання [2].

При цьому транспортно-заготівельні витрати пропонується включати або до собівартості придбаних запасів або загальною сумою відображати на окремому субрахунку рахунків обліку запасів. Вибір методу обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат залишається за підприємством. А тому, перед тим як віддати перевагу одному чи іншому варіанту обліку транспортно-заготівельних витрат необхідно проаналізувати кожен з них з точки зору доцільності і ефективності його застосування на конкретному підприємстві.

Стецюк Н.С. розкриваючи проблемні аспекти методики визначення вартості виробничих запасів і формування облікової інформації щодо транспортно-заготівельних витрат пропонує формалізувати аналітичні ознаки субрахунку 209 «Інші матеріали» в розрізі місцезнаходження постачальника (область), його назви, способу доставки тощо [3, ст.12].

Гусак Л.В. визначає особливості формування транспортно-заготівельних витрат і організація їх обліку за рахунками: 20 «Виробничі запаси», 91 «Загальновиробничі витрати» та 92 «Адміністративні витрати», що передбачає обґрунтування їх розподілу та організацію аналітичного обліку [4, ст.11].

Необхідно зазначити, що одних підприємствах величина транспортно-заготівельних витрат є незначною, а на інших ці витрати становлять вагомую частку у вартості придбаних запасів і саме у даному випадку важливим питанням є організація обліку і контролю за їх складом, розміром, зміною величини для прийняття необхідних управлінських рішень.

Як правило, витрати, що понесені при придбанні виробничих запасів, асоціюються з транспортно-заготівельними витратами. При цьому, до складу транспортно-заготівельних витрат відносяться не

лише витрати, пов'язані з заготівлею та перевезенням запасів, а й витрати, пов'язані з їх навантаженням та розвантаженням, витрати по відрядженню, митні витрати, вартість юридичних послуг тощо.

А тому, для організації аналітичного обліку і контролю за складом і величиною витрат у складі первісної вартості запасів їх доцільно розмежовувати на дві складові: транспортно-заготівельні та інші витрати.

До складу транспортно-заготівельних витрат доцільно відносити: витрати на заготівлю запасів; витрати зі страхування ризиків запасів; витрати на перевезення; суму нарахованої заробітної плати працівників, задіяних при придбанні виробничих запасів; суму нарахувань до фондів на дану заробітну плату; вартість паливно-мастильних матеріалів; суму нарахованої амортизації.

У складі інших витрат, автоматично, будуть відображатись всі інші витрати, які були понесені при придбанні виробничих запасів і які не мають безпосереднього відношення до їх заготівлі або перевезення.

Відповідно до цієї класифікації облік витрат з придбання виробничих запасів доцільно здійснювати на окремому рахунку 29 «Витрати з придбання виробничих запасів» у розрізі субрахунків: 291 «Транспортно-заготівельні витрати» та 292 «Інші витрати».

Організований таким чином облік забезпечить наявність даних, необхідних для подальшого аналізу та контролю за станом, складом та розміром витрат пов'язаних з придбанням виробничих запасів.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні. Закон України від 16.07.1999р.№996 (дата звернення 23.05.2024).
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : затв. Наказом М-ва фінансів України від 20.10. 1999 р. №246.
3. Стецюк Н. Є. Облік і аналіз виробничих запасів підприємств деревообробної промисловості України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2015. 22 с.
4. Гусак Л.В. Бухгалтерський облік і контроль виробничих запасів: логістичний підхід: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : 08.00.09. Житомир, 2011. 22 с.

МАРКЕТИНГОВИЙ АНАЛІЗ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ

В умовах сучасного ринку українські виробничі та комерційні підприємства постійно стикаються з серйозними викликами щодо утримання своїх ринкових позицій та забезпечення прибуткової діяльності. Водночас, постійні та часто кардинальні зміни ринкової кон'юнктури зумовлюють необхідність перегляду основних напрямків діяльності підприємств, їх стратегії та тактики. Приймаючи бізнес-рішення, менеджменту підприємств необхідно об'єктивно оцінити власну діяльність, ситуацію на ринку, проаналізувати ділових партнерів і конкурентів. Тобто керівництво повинно володіти знаннями про загальну ситуацію на ринку, щоб реалістично оцінювати власні можливості, визначати перспективні напрямки розвитку підприємства та ефективно вести конкурентну боротьбу. Все це є метою маркетингового аналізу, який спрямований на встановлення оптимального балансу між цілями підприємства та задоволенням потреб споживачів його продукції.

Маркетинговий аналіз використовується на різних етапах маркетингової діяльності, починаючи з розробки маркетингового плану, оцінки його виконання та управління процесами, передбаченими цим планом. Він часто асоціюється з маркетинговими дослідженнями. Однак, це різні і самостійні напрями маркетингової діяльності. У логічному контексті маркетингові дослідження та маркетинговий аналіз є послідовними пізнавальними етапами (перший етап – дослідження, другий – аналіз). Таким чином, маркетинговий аналіз дозволяє бізнесу оцінити ринкові умови, в яких він працює, визначити свою конкурентну позицію і на цій основі розробити стратегію і тактику дій на ринку [2].

До основних складових предмета маркетингового аналізу відносять: зовнішнє середовище; кон'юнктуру ринку; елементи комплексу маркетингу; кінцеві результати маркетингової діяльності;

ризиків в маркетинговій діяльності.

Багорка М.О. [1] виділяє наступні етапи комплексної аналітичної оцінки маркетингової діяльності підприємства: 1) формування системи показників та критеріїв оцінки ефективності маркетингу за окремими напрямками маркетингової діяльності підприємства; 2) проведення безпосереднього аналізу маркетингової діяльності; 3) визначення резервів підвищення ефективності маркетингової діяльності підприємства; 4) розроблення на основі проведеного аналізу плану стратегічних і тактичних заходів підвищення ефективності маркетингової діяльності.

Маркетингова активність виступає комплексною характеристикою поведінки підприємства в конкурентному середовищі, відображає рівень гнучкості та ступінь використання її потенціалу, а також здатність підприємства реагувати на зміни маркетингових можливостей. На нашу думку, оцінювання маркетингової активності слід здійснювати за такими її складовими: товарна, цінова, збутова, комунікаційна, ринкова, споживча, конкурентна та іміджева. Кожна складова оцінюється своєю системою показників з урахуванням вагових коефіцієнтів, які характеризують рівень їх важливості. За результатами оцінювання зусилля підприємства спрямовуються, насамперед, на той напрям, де активність і, відповідно, результативність є найменшою.

На сьогоднішній день актуальним питанням є побудова та ефективне функціонування такої системи інформаційного забезпечення управління маркетинговою діяльністю підприємств, яка б адаптувалась до специфіки українського інформаційного ринку та діяльності вітчизняних підприємств для того, щоб стати реальним інструментом у конкурентній боротьбі.

Підвищенню рівня обґрунтованості управлінських рішень та більш повній реалізації аналітичної функції маркетингу сприятимуть подальші дослідження і розробка методичних підходів до оцінювання ефективності маркетингового інформаційно-аналітичного забезпечення управління діяльністю підприємств.

Література

1. Багорка М. О. Комплексна аналітична оцінка маркетингової діяльності підприємств як основа прийняття антикризових управлінських рішень. *Вісник соціально-економічних досліджень*: зб. наук. праць. Одеса: ОНЕУ. 2023. № 1-2 (84-85). С. 91-102.

УДК 657

Московчук А.Т. к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

КРИТИЧНИЙ АНАЛІЗ ТРАКТУВАННЯ СУТІ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ЗАРОБІТНА ПЛАТА»

Одним із факторів, які впливають на ефективність діяльності підприємства, є належний рівень заробітної плати працівників. У науковій літературі, нормативно-законодавчих документах та в практичній діяльності господарюючих суб'єктів використовують два поняття «оплата праці» та «заробітна плата». В українському законодавстві приводиться лише трактування суті економічної категорії «заробітна плата» (рисунк1).

Проте часто разом з поняттям «заробітна плата» або замість нього вживають термін «оплата праці».

У Законі України «Про оплату праці» та Кодексі законів про працю України використовується термін «оплата праці», але в обох цих документах приводиться трактування суті економічної категорії «заробітна плата». Грошова винагорода працівникам трактується з використанням термінів і «оплата праці», і «заробітна плата», як однакових за значенням.

Так, в Законі України «Про оплату праці» зазначається, що «заробітна плата - це винагорода, обчислена, як правило, в грошовому виразі, яку за трудовим договором власник або уповноважений ним орган виплачує працівнику за виконану ним роботу» [3].

У своїх дослідженнях науковці також розглядають обидва поняття. Іляш О. І. та Черненко Н. О. узагальнили підходи до визначення суті заробітної плати. «Заробітна плата це:

- частина сукупного суспільного продукту і національного доходу;
- компонента соціально-економічного розвитку країни;
- результат взаємодії попиту і пропозиції праці;
- єдина міра оплати праці;

- ціна робочої сили;
- стаття витрат на виробництво, що належить до собівартості;
- винагорода за виконану роботу;
- джерело грошових доходів працівників;
- джерело коштів для розширеного відтворення» [1].

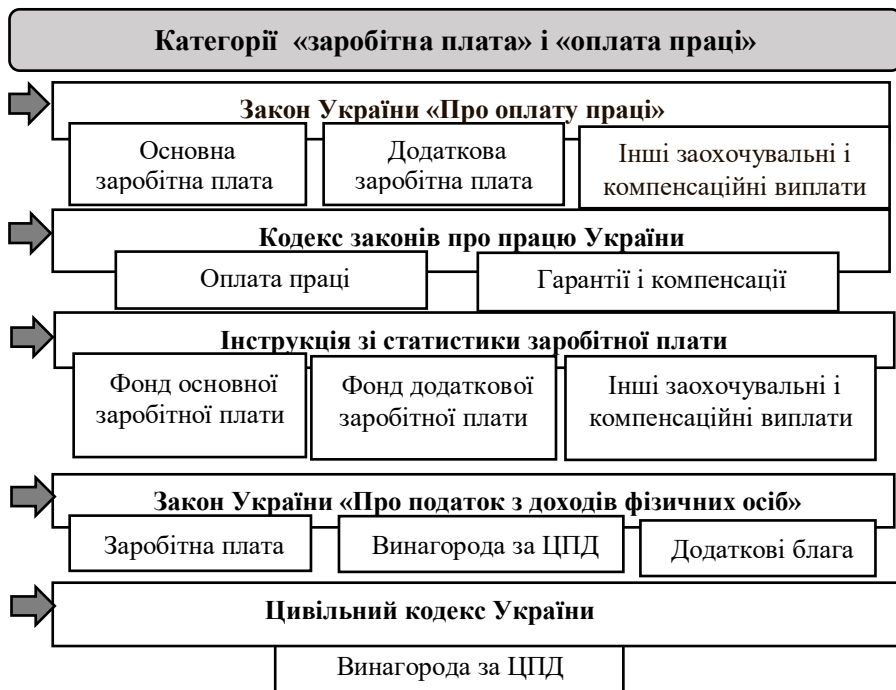

Рисунок 1 - Економічні категорії «оплата праці» і «заробітна плата» в нормативно-правових документах [2, с.50].

Кожен із наведених підходів до трактування суті заробітної плати характеризує лише певні її сторони. Для того щоб показати механізм нарахування заробітної плати працівникам підприємства, що є важливим в сучасних умовах господарювання, на нашу думку, варто використовувати таке тлумачення: «Заробітна плата – це частина вартості виготовленої і реалізованої продукції, що надходить в індивідуальне розпорядження працівника залежно від кількості і якості витраченої ним праці та кінцевих результатів роботи підприємства».

Література

1. Економіка праці і соціально-трудові відносини [Електронний ресурс]: підручник / О. І. Ляш, Н. О. Черненко, О. А. Шевчук, О. О. Трофименко, С. С. Гринкевич, Я. І. Глушенко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, «Політехніка», 2023. 371 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/63581> (дата звернення: 12..05.2024).
2. Московчук А.Т., Бродська І.І. Оплата праці на виробничих підприємствах: сутність та порівняльний аналіз зарубіжної і вітчизняної практики. *Проблеми і перспективи розвитку економічної науки і освіти в умовах європейської інтеграції*. Луцьк, РВВ Луцького НТУ. Луцький національний технічний університет (Україна), Університет національного і світового господарства (Болгарія), 2015. С. 45-56.
3. Про оплату праці: закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР, зі змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр>. (дата звернення: 12.05.2024).

УДК 336.774.3

Мостовенко Н.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА БАНКІВ ЯК ЗАПОРУКА УСПІШНОГО БІЗНЕСУ

Переважаюча більшість науковців розглядають кредитну політику як основу процесу управління кредитною складовою банківських активів. Відповідний структурний підрозділ банку (кредитний комітет, департамент тощо) несе відповідальність за її розроблення, на нього покладається також розробка механізмів її реалізації. Процедури реалізації кредитної політики формалізуються та затверджуються правлінням банку. Так виникає цілий комплекс методичного забезпечення процесу кредитування. Для успішної реалізації кредитної політики конкретного банку необхідні внутрішньобанківські положення та кредитні інструкції, стандарти кредитування, технологічні карти.

Основні завдання, що їх слід вирішити банківській установі визначаючи місце і роль кредитної політики у формуванні бізнес-моделі банку, можна поділити на дві частини:

- 1) встановлення пріоритетів розвитку кредитних відносин банківської установи з наявною та потенційною клієнтурою;
- 2) розробка та ефективне функціонування кредитного механізму за визначеними пріоритетами.

Таким чином не існує заздалегідь усталеної та завжди функціонуючої кредитної політики для кожної установи чи певного «зразку», проте є деякі спільні, як зовнішні, так і внутрішні, для усіх банків чинники. До зовнішніх відносять: загальний економічний стан, інфляцію, темп зростання ВВП, стан бюджету, напрями грошово-кредитної політики, кон'юнктура на ринках грошей та капіталів, попит на банківські послуги, споживчі настрої та рівень доходів населення, ділові очікування підприємств та ін. Серед основних внутрішніх аспектів діяльності банку, як комерційної структури, яка прагне бізнесового успіху у сфері формування кредитної політики сучасні дослідники виділяють: клієнтоорієнтованість, ефективну організацію процесів внутрішнього управління, кредитний потенціал (обсяг, структура та стабільність залучених і запозичених ресурсів), стабільність депозитів, регіональну та галузеву специфіку, ризик, прибутковість та цінову політику [1]. Отже, банки формують власну кредитну політику, враховуючи «економічну, політичну і соціальну ситуацію в регіоні його функціонування або беручи до уваги всю сукупність зовнішніх та внутрішніх ризиків» [2, с. 37]. Усі перелічені аспекти, посилені схильністю банку до ризику, слід враховувати не лише при формування кредитної політики, а й визначаючи бізнес-модель банківської установи. До переліченого слід додати ще й наявну у банку лінійку кредитних продуктів і тарифи на кредитне обслуговування, базову клієнтуру банку, професіоналізм та компетентність кадрів, спеціалізація та ринкова проникність банку і т.п.

Реалізуючи стратегічні напрями кредитної політики, продиктовані нерівномірністю регіонального розвитку, політичними, економічними, законодавчими факторами, банки формують власні кредитні портфелі, враховуючи свої конкурентні переваги та вдало компенсуючи ризики. Це дозволяє не відмовлятися від ліквідності при достатньому рівні прибутковості та забезпечувати прийнятний рівень фінансової стійкості. Звісно, якість кредитного портфеля, ефективне управління ним, безпосередньо пов'язане з прибутковістю банку. А забезпечення високого рівня надійності та мінімізації ризику можливе лише за умови врахування внутрішніх факторів.

Як було зазначено вище, кредитна політика спрямована на те, щоб мати опору в галузі ключових положень щодо організації процесу кредитування. У підсумку поєднання стратегії (запланованих пріоритетів та цілей) і тактики (обраних шляхів та методів реалізації)

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

формують певний тип кредитної політики конкретного банку, що може бути агресивною, консервативною або поміркованою.

Таким чином, кредитна політика є ключовим фактором прибутковості банку при ефективно організованій системі управління кредитним ризиком. Сама по собі кредитна політика закладає підґрунтя у процес управління кредитним портфелем. Нею керуються під час реалізації відносин з приводу кредитування існуючих індивідуальних клієнтів та груп позичальників, а також визначаються пріоритети у процесі розвитку кредитних відносин між банком як кредитором і потенційними клієнтами-позичальниками.

Література

1. Бітнер, І. і Коротких, О. (2023) «Кредитна політика комерційного банку в умовах економічної нестабільності», *Економіка та суспільство*, (56). doi: 10.32782/2524-0072/2023-56-36.
2. Карбівничий І. В. Механізм формування та реалізації кредитної політики банку: дис. канд. економ. наук: 08.00.08. Суми, 2011. 216 с.

УДК 657

Нагірська К.С., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА РИЗИКІВ ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ВИТРАТ НА ПЕРСОНАЛ В ГРАНТОВИХ ПРОЄКТАХ

Ризики щодо оподаткування операцій, пов'язаних із витратами на персонал в грантових проєктах залежать від декількох факторів. Першим і одним із вагомих є вибір форми винагороди і організаційної структури команди управління грантовими проєктами. Як правило, такі витрати зосереджені у першій лінії бюджету, який як правило є невід'ємною частиною грантової угоди. При виборі форми винагороди, з метою запобігання ризику щодо оподаткування, рекомендуємо орієнтуватися вимогами донора, який фінансує грантові проєкти і регулює правила реалізації проєктів, прийнятність витрат і закупівельні нормативи, які в різних країнах є відмінними.

Наші дослідження щодо вітчизняного досвіду реалізації міжнародних грантових проєктів виявили різноманіття варіантів побудови організаційної структури управління ними в частині витрат на персонал. Систематизація різних варіантів може бути наступна: 1)

традиційна форма – оплата праці персоналу, які є штатними працівниками установи (організації); 2) залучення до виконання обов'язків управління грантовим проектом на умовах Договору цивільно-правового характеру; 3) залучення до управління командою проекту професійних кваліфікованих фізичних осіб підприємців (ФОП), на умовах укладення Договору про надання послуг.

Ризики щодо оподаткування винагороди в процесі управління проектом, з урахуванням вище вказаних організаційних форм, можуть виникати на етапах : ініціації проекту, написання заявки, планування заходів, бюджетування, підготовки до реалізації проекту, власне процесу реалізації проекту, складання описового і фінансового звіту, аудиту прийнятності витрат, перевірок контролюючих органів різних рівнів на протязі 5-ти років після дати завершення проекту.

На кожному етапі потрібно продумувати і прораховувати оподаткування оплати праці персоналу за трьома можливими варіантами, з метою виявлення і попередження ризиків

На першому етапі виникнення ідеї та ініціювання потрібно провести оцінку трьох альтернатив і прийняти рішення про найбільш ефективну систему мотивації осіб, задіяних в управлінні проектами: оплати праці за трудовими угодами, оплата послуг за договором ЦПХ, оплата послуг за Договором з ФОП.

На етапі підготовки до реалізації проекту у практиці знаходить місце нехтування професійним судженням / думкою бухгалтера і аудитора, що є безумовним ризиком. Ціна такого нехтування прирівнюється значної величини штрафних санкцій за недотримання законодавства в частині оподаткування.

Для передбачення з метою нівелювання ризиків, рекомендуємо проводити попередню оцінку ймовірних порушень, які найчастіше зустрічаються, зокрема: неправомірне зарахування для виконання обов'язків по управлінню проектом працівника держслужбовця, ознаки трудового договору у ЦПХ, ознаки використання робочого місця чи робочого обладнання особою за договором ЦПХ, сумарне перевищення півтора окладу у випадку роботи за сумісництвом, неправомірне проведення конкурсного відбору (простий відбір, тендер, інше), Договір (трудовий, ЦПХ, з ФОП) не відповідає юридичній формі і змісту, тобто визнається нікчемним, інше.

На етапі реалізації проекту відбувається фактичне виконання: нарахування оплати праці, нарахування єдиного соціального внеску і

утримання податку на доходи фізичних осіб, військового збору. Правильність застосування норм чинного законодавства до окремих категорій персоналу є запорукою мінімізування ризиків. Помилки є дорого вартісними, тому не допустимо нівелювати правила обліку і оподаткування.

На етапі складання описового і фінансового звіту ймовірні ризики виникають: 1) якщо інформація описового звіту не корелює з даними фінансового, 2) якщо податки не вписуються в бюджет через їх не передбачення при поданні заявки і обґрунтуванні витрат, 3) якщо відбулась заміна трудового договору на ЦПХ або на договір з ФОП і не враховані норми оподаткування, 4) якщо є оподаткування пільгових категорій персоналу, і на таку пільгу збільшено посадовий оклад (маленька хитрість для економії на перший погляд), інше.

На практиці констатують зворотні і не зворотні помилки. Зворотні помилки – такі, що підлягають виправленню, оскільки час їх незворотності ще не настав. Є два види зворотніх помилок: 1) без застосування штрафів, 2) із застосуванням штрафів. Не зворотні помилки як правило, виявляються на етапах контрольних перевірок аудитором і не можуть бути виправленими із-зі давності їх виникнення. В таких випадках ризик неприйняття витрат і повернення коштів, і здебільшого у розмірі 200 відсотків від суми, заявленої у бюджеті.

Перелік ризиків оподаткування витрат на персонал в грантових проєктах не є вичерпним, але акцентується увага на їх важливості їх передбачення, вчасного виявлення і розробки механізму виправлення помилок або уникнення.

УДК 657.631

Нежива М.О., к.е.н., доцент
Державний торговельно-економічний університет

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ: ВПЛИВ КАЛЕНДАРНИХ ТА СЕЗОННИХ АНОМАЛІЙ НА РИНОК

Експериментальний економічний аналіз досліджує економічні явища та взаємодії за допомогою експериментальних методів. У сфері фінансових ринків цей підхід дозволяє глибше зрозуміти і моделювати поведінку учасників ринку, динаміку цін, процеси ціноутворення та

інші аспекти фінансової системи. Основні елементи експериментального економічного аналізу фінансових ринків включають проведення реальних або віртуальних експериментів. Реальні експерименти передбачають створення спеціальних фінансових ринків або використання існуючих ринків для досліджень, залучаючи учасників для вивчення їхніх рішень і дій. Віртуальні експерименти використовують комп'ютерні моделі для створення віртуальних фінансових ринків, де учасники взаємодіють через програми або інтерфейси.

Ключовим аспектом є контроль змінних, таких як обсяги торгівлі, інформаційні потоки, витрати на транзакції, для аналізу їхнього впливу на ринкову поведінку. Досліджуються стратегії та рішення учасників ринку, враховуючи різні сценарії невизначеності та ризику. Поведінкові аспекти грають важливу роль, і експериментальний аналіз фінансових ринків дозволяє вивчати психологічні та поведінкові фактори, що впливають на учасників. Зібрані дані використовуються для створення та перевірки моделей, які можуть передбачати поведінку ринків у різних умовах. Такий підхід надає нові інсайти щодо ринкової динаміки та основних аспектів фінансової системи.

Ефективний ринок характеризується великою кількістю учасників, які намагаються максимізувати свій прибуток та конкурують між собою. Кожен з них намагається передбачити довгострокову ціну цінних паперів. Конкуренція означає, що в будь-який момент часу ціна конкретного цінного паперу враховує всю доступну інформацію, яка може на неї вплинути. Це охоплює як поточну інформацію, так і ту, що очікується на ринку в майбутньому. Іншими словами, на ефективному ринку ринкова ціна вважається адекватним показником внутрішньої вартості цінного паперу. Такий підхід передбачає, що інформація швидко враховується у цінах, завдяки чому ринок завжди відображає об'єктивну картину реальної вартості активів. Основна ідея ефективного ринку полягає в тому, що конкуренція між учасниками гарантує, що ціна кожного активу вже враховує всю доступну інформацію, яка може на нього вплинути – як ту, що є в даний момент, так і ту, яка очікується в майбутньому. Таким чином, на ефективному ринку ринкова ціна вважається точним відображенням внутрішньої вартості активу.

Наявність аномалій не обов'язково свідчить про недосконалість гіпотези ефективного ринку. Більшість цих аномалій можна пояснити і систематично відтворити. Календарні аномалії, такі як «ефект місяця

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

року», «ефект дня тижня», «ефект святкового дня», додають різноманітності до фінансового ландшафту. Зміни прибутковості цінних паперів у різні періоди року можуть бути наслідком певних тенденцій, а також впливом календарних та сезонних факторів.

Експериментальний економічний аналіз показує, що календарні та сезонні ефекти відіграють важливу роль у формуванні економічних тенденцій. Систематичні зміни у споживчому попиті, виробництві та інших сферах господарювання в різні періоди року впливають не тільки на повсякденні звички, але й на рішення учасників економічних відносин. Виявлені календарні аномалії свідчать про те, що економічні суб'єкти реагують на часові фактори та зміни сезонів, що є важливим для стратегій управління та прогнозування. Економічний аналіз повинен враховувати не лише фундаментальні чинники, але й календарні та сезонні впливи для точнішого розуміння поведінки ринку. Це дозволяє ефективніше адаптувати стратегії та політики в умовах змінного економічного середовища.

Таким чином, експериментальний економічний аналіз є потужним інструментом для дослідження фінансових ринків, який дозволяє глибше зрозуміти поведінку учасників ринку, динаміку цін і процеси ціноутворення. Ефективний ринок характеризується конкуренцією та доступністю інформації, що забезпечує адекватне відображення вартості активів у ринкових цінах. Незважаючи на існування аномалій, їх систематичний характер свідчить про складні взаємодії, які враховують часові та сезонні фактори. Календарні та сезонні ефекти мають значний вплив на економічні тенденції та повинні бути враховані при розробці стратегій і політик для точнішого прогнозування ринкової поведінки.

УДК 336.5

Непочатенко В.А., доктор фіз.-мат. н., професор
Ревницька У.С., канд. фіз.-мат. н., доцент
Білоцерківський національний аграрний університет

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНА МОДЕЛЬ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Одна грошова одиниця інвестується в момент $t_0 = 0$.

Прибуток, одержаний у момент t_n , є випадковою величиною, яку позначимо X_t .

Припустимо, що гроші інвестуються лише на початку кожного

періоду.

Нехай F_t – сума, накопичена на момент t_n всіма коштами, інвестованими до моменту t_n , а P_t – величина капіталу, інвестованого до моменту t_n . Тоді можна записати таку залежність:

$$F_t = F_{t-1} + P_{t-1} + X_{t-1}F_{t-1} + X_{t-1}P_{t-1} = (F_{t-1} + P_{t-1})(1 + X_{t-1}). \quad (1)$$

Позначимо через S_n суму, накопичену на момент $t_n = n$ інвестицією однієї грошової одиниці від початкового моменту $t_0 = 0$.

Ця величина може бути визначена за наступною аналітичною формулою:

$$S_n = (1 + X_1)(1 + X_2)(1 + X_3) \cdot \dots \cdot (1 + X_n) = \prod_{t=1}^n (1 + X_t). \quad (2)$$

Ряд інвестицій однієї грошової одиниці капіталу:

$$A_n = \sum_{k=1}^n \prod_{t=k}^n (1 + X_t). \quad (3)$$

де X_1, X_2, \dots, X_n – незалежні випадкові величини.

Отже, вираз для k -го моменту можна записати в такому вигляді:

$$M(X_n^k) = \prod_{t=1}^n M((1 + X_t)^k), k \in N. \quad (4)$$

Якщо випадкова величина X є нормально розподіленою з параметрами a і σ , $X \in N(a, \sigma)$, то випадкова величина S_n має логнормальний розподіл з параметрами na і $n\sigma$.

Описані формули дозволяють розв'язувати задачі таких типів:

1. Страхова компанія визначає розмір одноразової премії за контрактом, в якому передбачено виплату 10 000 грн через 10 років, як сучасну вартість сплаченого доходу з очікуваною відсотковою ставкою, що заробляється її фондами. Річна ефективна відсоткова ставка в наступні 10 років становитиме 7, 8 або 10 % з імовірностями 0,3, 0,5 та 0,2 відповідно.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Тоді середня відсоткова ставка дорівнює
 $M(i) = 0,07 \cdot 0,3 + 0,08 \cdot 0,5 + 0,1 \cdot 0,2 = 0,081.$

Сучасна вартість 10 000 грн дорівнює
 $X = 10\,000 \cdot (1 + 0,081)^{-10} = 4\,589,26$ грн.

Очікуваний прибуток 42,94 грн.

2. Річні відсоткові ставки за внески в інвестиційний фонд є незалежними однаково розподіленими випадковими величинами, річні множники накопичення яких мають логнормальний розподіл з середнім 1,04 та дисперсією 0,02. Інвестор повинен через 5 років виплатити 5 000 грн. Обчислити суму, яку треба інвестувати у фонд зараз, щоб з імовірністю 0,99 через 5 років отримати від фонду суму, достатню для вказаного платежу.

Література

1. Борисенко О.Д. Збірник задач з фінансової математики, К.: Техніка, 2007.- 256 с.

УДК 657.6

Нужна О.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В ОПЛАТІ ПРАЦІ В СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ, НАУКОВОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Професія бухгалтера в сучасному суспільстві є дуже затребуваною, соціально значущою та відповідальною. Адже ведення бухгалтерського обліку, окрім наявності необхідних професійних знань та навичок, вимагає уважності та зосередженості.

За даними Онлайн-сервісу звітності Liga REPORT, «якщо порівняти кількість жінок і чоловіків у бухгалтерській професії – співвідношення виявиться близько 80% на 20% на користь жінок. У Києві чоловіків-бухгалтерів ще менше – близько 15%».

Мета нашого дослідження – порівняти рівень заробітної плати чоловіків і жінок як загалом в економіці України, так і в сфері професійної, наукової та технічної діяльності (секція М, КВЕД-2010), до якої відноситься діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку (розділ 69) і, в тому числі, діяльність у сфері бухгалтерського

обліку й аудиту; консультування з питань оподаткування (група 69.2).

В таблиці 1 наведено аналіз середньомісячної заробітної плати в Україні за 2017-2021 роки в розрізі кварталів за статтю загалом по економіці України і в сфері професійної, наукової та технічної діяльності.

Графічно динаміку питомої ваги заробітної плати жінок в заробітній платі чоловіків в Україні за 2017-2021 роки в розрізі кварталів загалом по економіці України і в сфері професійної, наукової та технічної діяльності наведено на рис. 1.

Як показують дані таблиці 1 і рис. 1, а також дані [1-5], протягом всього періоду дослідження середньомісячна заробітна плата чоловіків перевищує заробітну плату жінок як в цілому по економіці країни, так і за всіма видами діяльності.

Таблиця 1. – Аналіз середньомісячної заробітної плати в Україні за 2017-2021 роки в розрізі кварталів за статтю

Період		Заробітна плата жінок до заробітної плати чоловіків, %		Відхилення, відсоткові пункти
рік	квартал	в середньому по економіці	професійна, наукова та технічна діяльність	
2017	I	78,4	82,3	3,9
	II	80,3	86,7	6,4
	III	77,5	84,6	7,1
	IV	79,1	86,5	7,4
2018	I	78,4	80,3	1,9
	II	78,6	83,6	5,0
	III	76,1	78,2	2,1
	IV	77,7	80,5	2,8
2019	I	77,2	77,6	0,4
	II	77,8	77,5	-0,3
	III	75,7	78,7	3,0
	IV	78,1	78,5	0,4
2020	I	78,7	77,6	-1,1
	II	80,1	74,5	-5,6
	III	78,0	78,6	0,6
	IV	81,4	78,4	-3,0
2021	I	82,2	76,5	-5,7
	II	82,6	79,0	-3,6
	III	79,3	79,0	-0,3
	IV	81,6	78,6	-3,0

Джерело: [1-5].

Розглянемо більш детально ситуацію щодо оплати праці чоловіків і жінок в сфері професійної, наукової та технічної діяльності. Так, у 2017 році і навіть у I кварталі 2018 року різниця між оплатою праці чоловіків і жінок у сфері професійної, наукової та технічної діяльності була меншою, ніж в середньому по економіці.

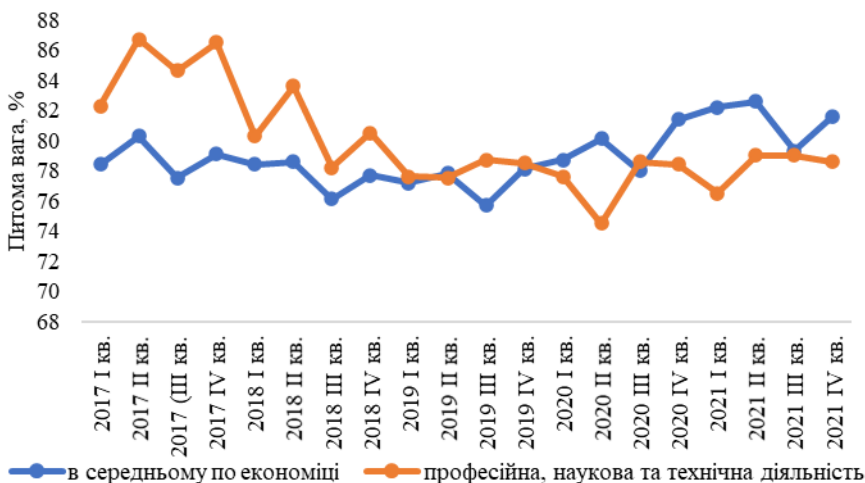

Рисунок 1 – Динаміка питомої ваги заробітної плати жінок в заробітній платі чоловіків в Україні за 2017-2021 роки в розрізі кварталів

Джерело: побудовано автором за даними [1-5].

Однак, починаючи з другого кварталу 2018 року ситуація змінилась і питома вага заробітної плати жінок у заробітній платі чоловіків стала меншою, ніж в середньому по економіці.

Причому відзначимо, що якщо по економіці в цілому розрив між найбільшим (82,6% у другому кварталі 2021 року) і найменшим (75,7% у третьому кварталі 2019 року) значенням питомої ваги заробітної плати жінок у заробітній платі чоловіків протягом періоду дослідження складає 6,9 відсоткових пункти, то для сфери професійної, наукової та технічної діяльності така різниця складає вже 12,2 відсоткові пункти. Адже найбільше значення питомої ваги заробітної плати жінок у заробітній платі чоловіків протягом періоду дослідження складає 86,7% (другий квартал 2017 року), а найменше 74,5% (другий квартал 2020 року).

Отже, у сфері професійної, наукової та технічної діяльності України поглиблюється гендерна нерівність в оплаті праці, в той час як загалом по економіці ситуацію можна вважати відносно стабільною.

Література

1. Середньомісячна заробітна плата за статтю та видами економічної діяльності за квартал у 2017-2019 році. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.05.2024).
2. Середньомісячна заробітна плата за статтю та видами економічної діяльності за квартал у 2018 році. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.05.2024).
3. Середньомісячна заробітна плата за статтю та видами економічної діяльності за квартал у 2019 році. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 05.05.2024).
4. Середньомісячна заробітна плата за статтю та видами економічної діяльності за квартал у 2020 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/gdn/smpz_zs/smpz_zs_ek/smpz_zs_ek_20_ue.xlsx (дата звернення 05.05.2024).
5. Середньомісячна заробітна плата за статтю та видами економічної діяльності за квартал у 2021 році. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/gdn/smpz_zs/smpz_zs_ek/smpz_zs_ek_21_ue.xlsx (дата звернення 05.05.2024).
6. Ще декілька причин пишати професією бухгалтера. Онлайн-сервіс звітності Liga REPORT. URL: <https://report.ligazakon.net/buch/> (дата звернення 05.05.2024).

УДК 519.86

Нужна О.А., к.е.н., доцент
Вавренюк А.В., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

ВИКОРИСТАННЯ МОДЕЛІ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Економіко-математичне моделювання відіграє важливу роль в економічних дослідженнях, оскільки дає можливість за допомогою створеної моделі вивчити ті характеристики об'єкта, які представляють інтерес для дослідника.

Як вважають науковці Пласконь С.А. і Сенів Г.В., «у сучасних умовах глобальної світової економічної кризи, зумовленої коронавірусною інфекцією, особливу увагу потрібно надавати вдосконаленню процесу управління діяльністю підприємств з використанням економіко-математичного моделювання» [5].

Особливий клас економіко-математичних моделей утворюють виробничі функції, факторами в яких є ресурси, які використовуються

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

для виробництва, а показником – обсяг виробленої продукції.

Погоджуючись із думкою О.М. Вільчинської та Ю.М. Паночишин, зазначимо: «потреба виробництва у достатній, достовірній інформації обумовлює необхідність використання сучасного методичного інструментарію, що дозволяє одержати такі відомості, які неможливо отримати традиційними методами. Таким чином, на сьогодні актуальним є застосування виробничих функцій, в тому числі функції Кобба-Дугласа. Адже виробничі функції як апарат пізнання, покликаний розширити аналітичні можливості дослідження, особливо у напрямку факторного аналізу, що дозволяє виявити і мобілізувати резерви виробництва» [2].

Ціль нашого дослідження – побудувати модель виробничої функції Кобба-Дугласа на основі статистичних даних для підприємств економіки України загалом, переконатись у адекватності цієї моделі реальним статистичним даним і провести прогнозування обсягу виробництва продукції цих підприємств на наступний період.

Статистичні дані по факторах (затрати праці – витрати на оплату праці; затрати капіталу – залишкова вартість основних засобів) і показнику (обсяг виробництва продукції (товарів, робіт, послуг)) для підприємств економіки України в цілому наведено в таблиці 1.

Таблиця 1. – Статистичні дані для побудови моделі виробничої функції Кобба-Дугласа для підприємств економіки України за 2013-2020 роки

Рік	Значення факторів		Значення показника (обсяги виробництва продукції (товарів, послуг)), тис. грн.
	Затрати праці, тис. грн.	Затрати капіталу, тис. грн.	
2013	278146405,0	1750945821,9	2468790246,8
2014	261520535,4	1781483557,9	2723971153,8
2015	295806625,5	2661539457,8	3215287871,0
2016	360831327,9	2771578576,1	3884617585,3
2017	472764744,0	2769964190,0	4872748142,2
2018	601661197,6	2986957268,5	5626457317,6
2019	746979807,0	3271396950,9	6301412174,5
2020	819957981,5	3539012473,8	6508169575,5

Дані наведено без урахування результатів діяльності банків та бюджетних установ, за 2014-2020 роки без тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим, м. Севастополя та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Джерело: розрахунки автора на основі даних [1; 5; 6].

Наведемо отриманий аналітичний вираз для виробничої функції

Кобба-Дугласа для підприємств економіки України в цілому:

$$Y = 2,154 \cdot X_1^{0,768} \cdot X_2^{0,313}. \quad (1)$$

де Y – обсяги виробництва продукції на підприємствах економіки України, тис. грн.;

X_1 – витрати на оплату праці на підприємствах економіки України, тис. грн.;

X_2 – залишкова вартість основних засобів на підприємствах економіки України, тис. грн.

Побудована модель успішно пройшла перевірку на адекватність статистичним даним, адже розраховане значення критерію Фішера (8,00) більше ніж табличне значення цього критерію (5,79) для обраної ймовірності 0,95. Це дає підстави використовувати отриману економетричну модель для прогнозування.

Прогнозні значення факторів були нами отримані з урахуванням середньорічних темпів приросту (зменшення) їх протягом періоду дослідження.

Отже, якщо на підприємствах економіки України в цілому в 2021 році затрати праці (витрати на оплату праці) становитимуть 887684428,6 тис. грн., а затрати капіталу (залишкова вартість основних засобів) складатимуть 3762520805,3 тис. грн., то згідно побудованої моделі виробничої функції Кобба-Дугласа обсяг виробництва продукції на цих підприємствах буде 7489705046,8 тис. грн.

Література

1. Витрати на оплату праці за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2010-2022). Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Vnop_kved_10_21.xlsx (дата звернення 09.05.2024).
2. Вільчинська О.М., Паночишин Ю.М. Визначення можливостей застосування виробничої функції Кобба-Дугласа як інструменту управління виробничими ресурсами регіону. *Вісник Хмельницького національного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. №2(234). Т. 1. С. 177-181.
3. Необоротні активи підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні та малі підприємства (2013-2020). Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 09.05.2024).
4. Обсяг виробленої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності (2012-2020). Державна служба статистики України. URL:

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/pdp/pdp_ue/ovpp_vsmm_2012-2020_ue.xlsx (дата звернення 09.05.2024).

5. Пласкоть С.А., Сенів Г.В. Економіко-математичне моделювання процесів функціонування підприємств в мовах невизначеності та ризик; Математичне моделювання функціонування аграрних підприємств; Математичне моделювання депозитно-кредитних операцій комерційних банків. Моделі сталого розвитку: колективна монографія. Тернопіль: Підручники та посібники, 2022. С. 283-299, 384-388.

УДК 657.6

Нужна О.А., к.е.н., доцент
Поліщук О.В., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

ОБОРОТНІСТЬ КАПІТАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ НА ОСНОВІ ТРЕНДОВОГО АНАЛІЗУ

Оборотність капіталу підприємства є важливим показником його ділової активності і характеризує рівень інтенсивності використання капіталу.

Науковці приділяють значну увагу дослідженню теоретичних, методичних та практичних аспектів аналізу оборотності капіталу, зокрема, сільськогосподарських підприємств.

Результати такого аналізу можуть бути використані для прийняття виважених оперативних управлінських рішень і формування стратегії підприємства в перспективі.

Так, вчені Данилова Є.М. і Тредіт В.Є. проводять аналіз ділової активності сільськогосподарських підприємств. В дослідженні вченими «на основі фактичних даних за допомогою застосування «золотого правила економіки» проаналізовано рівень ділової активності галузі сільського господарства України та виявлено суттєві диспропорції, пов'язані з переважаючим зростанням доходу від реалізації над чистим прибутком» [1].

Автори Фрунза С.А. та Макарицька Н.М., вивчаючи основні напрями ефективного використання оборотного капіталу сільськогосподарського підприємства, обґрунтовують напрями прискорення оборотності капіталу і виділяють, зокрема, такий: «Скорочення тривалості виробничого циклу за рахунок інтенсифікації виробництва (використання нових технологій, механізації та

автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці, більш повне використання виробничих потужностей підприємств, підприємства, трудових і матеріальних ресурсів тощо)» [4].

Метою нашого дослідження є аналіз динаміки показників оборотності капіталу сільськогосподарських підприємств України, а також прогнозування на основі трендового аналізу.

Джерелом статистичних даних для проведення дослідження є дані Державної служби статистики України, а саме дані про обсяги реалізації продукції та вартість майна для підприємств такого виду економічної діяльності, як сільське господарство, мисливство та пов'язані із ними послуги.

Динаміка коефіцієнта оборотності активів (капіталу) підприємств України обраного виду діяльності подана на рис. 1.

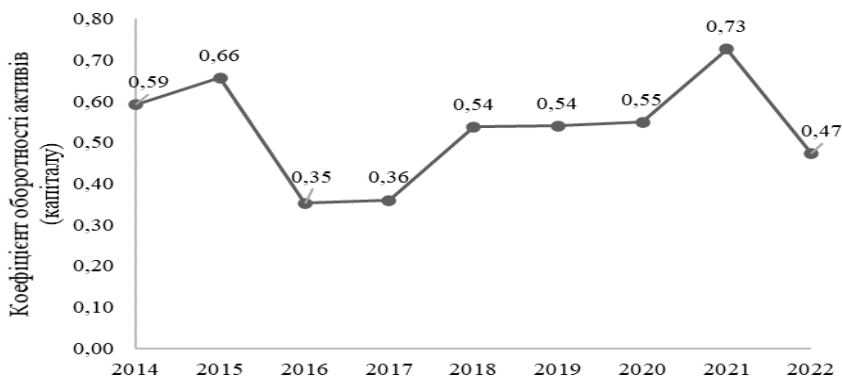

Рисунок 1 – Динаміка коефіцієнта оборотності активів (капіталу) підприємств сільського господарства, мисливства та пов'язаних із ними послуг в Україні у 2014-2022 роках

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків.

Як показують дані рис. 1, за період 2016-2021 років коефіцієнт оборотності активів (капіталу) підприємств сільськогосподарського господарства, мисливства та пов'язаних із ними послуг в Україні мав позитивну динаміку і зростав щороку.

На основі цього можна було б прогнозувати значення показника на наступний період. Однак у 2022 році, в тому числі, у зв'язку з повномасштабним вторгненням і початком війни показник значно

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством
знизилися і застосувати трендовий аналіз немає можливості.

Тому, спираючись на те, що протягом періоду дослідження найбільш ймовірним було значення коефіцієнта оборотності активів (капіталу) підприємств сільського господарства, мисливства та пов'язаних із ними послуг в Україні на рівні 0,5, можна припускати, що в наступному періоді (2023 рік) значення показника буде близьким до вказаного значення.

Однак в обставинах, коли на діяльність підприємств досліджуваного виду діяльності мають вплив форсмажорні обставини і чимало зовнішніх факторів, на які підприємства не мають можливості впливати, прогнозувати будь-які показники достатньо складно і тому точність прогнозу дуже приблизна.

Вважаємо за доцільне продовжити дослідження аналітичних показників, які характеризують рівень інтенсивності використання капіталу підприємств сільського господарства, мисливства та пов'язаних із ними послуг в Україні надалі, з урахуванням даних за наступні періоди.

Література

1. Данилова Є.М., Тредіт В.Є. Аналіз ділової активності сільськогосподарських підприємств. *Економіка та держава*. 2015. №6. С. 95-98. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/6_2015/22.pdf (дата звернення 12.05.2023).
2. Необоротні та оборотні активи, власний капітал та зобов'язання підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2022 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/pbp_ek_vsmm_2013_2020_u_e.xlsx (дата звернення 12.05.2023).
3. Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства у 2010–2022 роках. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/fin_new/Orp_kved_10_21.xlsx (дата звернення 12.05.2024).
4. Фрунза С.А., Макарицька Н.М. Основні напрями ефективного використання оборотного капіталу сільськогосподарського підприємства. *Наукові записки Кіровоградського національного технічного університету*. 2017. Вип. 21. С. 53-62.

УДК 657.6

Нужна О.А., к.е.н., доцент
Савчук І.В., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ НА ОСНОВІ ЕКОНОМЕТРИЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Відносні показники фінансових результатів діяльності підприємства, зокрема, показники рентабельності, характеризують рівень ефективності діяльності підприємства. Ці показники дають можливість не лише дослідити в динаміці ефективність діяльності певного підприємства, а й порівняти відповідні показники декількох підприємств та зробити висновки щодо того, яке з них є більш ефективним порівняно з іншими.

Саме тому вчені зосереджують свою увагу на вивченні теоретико-методичних і практичних аспектів аналізу показників рентабельності підприємств різних видів економічної діяльності і, зокрема, підприємств оптової торгівлі.

Зокрема, Трут О.О., досліджуючи передумови та фактори результативного розвитку внутрішньої торгівлі України, зауважує, що «саме торгівля забезпечує підтримку вітчизняних товаровиробників, сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств, забезпечує наповнення бюджету країни, підтримує збалансованість виробництва і споживання, формує частку валової доданої вартості країни, забезпечує матеріальний і культурний рівні людини, сприяє підвищенню якості життя» [3].

Степаненко О.І., Павловська Х.Ю. проводять аналіз рентабельності підприємства та визначають шляхи її підвищення в умовах економічної нестабільності. Погоджуючись із авторами, зауважимо: «З однієї сторони прибутковість та рентабельність підприємства відображає ефективність роботи внутрішнього менеджменту, з іншої – адекватність адаптації до динамічних факторів зовнішнього конкурентного середовища. Вони виражаються у спроможності здійснення соціально-економічної місії підприємства та акумулюють в собі досягнуті результати, можливості їх нарощення в

майбутньому» [2].

При проведенні дослідження нашою ціллю було вивчити в динаміці показники рентабельності активів підприємств оптової торгівлі України, а також виконати прогнозування цих показників.

Дані Державної служби статистики України, а саме дані про чистий прибуток (збиток) та вартість майна для підприємств такого виду економічної діяльності, як оптова торгівля (більш точно – оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами, розділ 46 згідно КВЕД-2010).

Динаміка рентабельності активів (капіталу) підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України протягом 2014-2022 років наведена на рис. 1.

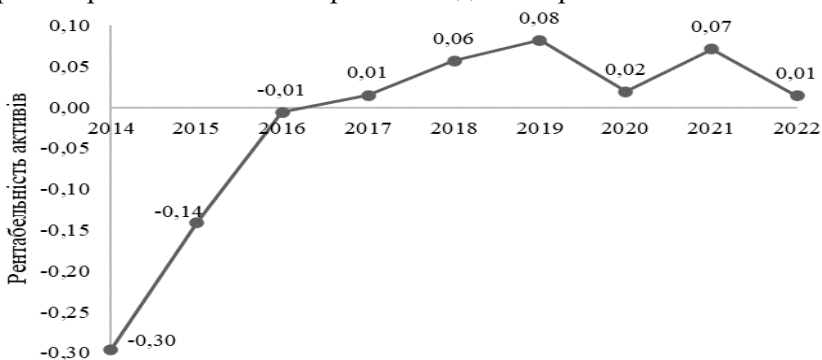

Рисунок 1 – Динаміка рентабельності активів (капіталу) підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України у 2014-2022 роках

Джерело: побудовано автором на основі власних розрахунків.

Як показують дані рис. 1, підприємства оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України були збитковими у 2014-2016 роках і прибутковими, відповідно, у 2017-2022 роках. Зокрема, найнижчим був показник збитковості активів (капіталу) підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України у 2014 році, коли на кожну гривню інвестованих у діяльність цих підприємств коштів припадало 30 коп. чистого збитку. Відповідно, найвищим був показник рентабельності активів (капіталу) підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України у 2019 році, коли на кожну гривню інвестованих у діяльність

цих підприємств коштів припадало 8 коп. чистого прибутку.

Значимо, що протягом періоду дослідження рентабельність активів (капіталу) підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України мала позитивну динаміку і зростала, за винятком зменшення у 2020 і 2022 роках. Зменшення рентабельності активів (капіталу) підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України у 2020 році зумовлена впливом пандемії коронавірусної хвороби, а у 2022 році – повномасштабним вторгненням і війною.

Лінійний тренд достатньо точно описує статистичні дані, оскільки згідно значення коефіцієнта детермінації варіація показника (рентабельність активів) більш ніж на 55% пояснюється варіацією фактора часу. Результати прогнозування за лінійним трендом: рентабельність активів (капіталу) підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України у 2023 році буде становити 0,15. Тобто, кожна гривня, інвестована в активи підприємств оптової торгівлі, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами України у 2023 році принесе 14 коп. чистого прибутку. Звичайно, слід врахувати ймовірнісний характер проведених розрахунків і можливість значного відхилення значення досліджуваного показника від прогнозованого, спричинену нестабільністю економічної ситуації в країні і можливістю впливу зовнішніх факторів.

Література

1. Необоротні та оборотні активи, власний капітал та зобов'язання підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2013-2022 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/fin/fin_new/pbp_ek_vsmm_2013_2020_u_e.xlsx (дата звернення 12.05.2023).
2. Степаненко О.І., Павловська Х.Ю. Аналіз рентабельності підприємства та шляхи її підвищення в умовах економічної нестабільності. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 75. С. 93-101.
3. Трут О.О. Передумови та фактори результативного розвитку внутрішньої торгівлі України. *Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний інститут»*. 2021. №20. С. 37-43.
4. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за 2010-2022 роки. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/fin/chpr/gr_chist_pr_zb_2021.xlsx (дата звернення 12.05.2024).

УДК 657

Олександренко І.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Інвестиційна діяльність є одним із вагомих індикаторів розвитку економіки будь якого регіону, оскільки дозволяє: розширювати та диверсифікувати виробництво; розвивати бізнес з врахуванням досвіду іноземних країн; стимулювати ріст попиту на ринку праці в результаті розширення виробничих потужностей; збільшувати обсяги доходів усіх суб'єктів господарювання та наповнювати доходи бюджетів усіх рівнів. Однак, воєнний стан в Україні низив інвестиційну привабливість країни та її регіонів, а в регіонах, які перебувають в окупації чи на території яких ведуться бойові дії про інвестиційну діяльність не можливо взагалі говорити. Проведений аналіз обсягу капітальних інвестицій в регіонах України у 2018-2022 роках свідчить, що їх обсяги знижувались у 2020 році в більшості регіонів України у зв'язку із коронавірусною інфекцією, яка вплинула на економіки усіх країн світу. Темп росту обсягу капітальних інвестицій у 2020 році був більшим 100% лише у Житомирській, Запорізькій, Одеській, Полтавській та Хмельницькій областях (див. табл. 1). Найменший темп росту капітальних інвестицій у 2020 році був наявним у Закарпатській області (54,5%).

Зменшення обсягу капітальних інвестицій у всіх регіонах України можна побачити у 2022 році, що пов'язано із воєнним станом в країні. Найменший темп росту капітальних інвестицій у 2022 році належав Луганській та Херсонській областях, відносно яких частково відсутня інформація. Найбільший темп росту капітальних інвестицій у 2022 році припадав на Вінницьку область (83,5%), де найбільша частка інвестиційних ресурсів була спрямована в сільське господарство (31,9%) [1]. Відносно інших регіонів, високий темп росту капітальних інвестицій у 2022 році забезпечила і Волинська область (81,4%), де обсяг капітальних інвестицій становив 9535011 тис. грн. і основна частка інвестицій (31,5%) була спрямовано у розвиток промисловості [1].

З метою визначення регіонів лідерів за обсягами капітальних інвестицій, здійснено обчислення частки обсягу капітальних інвестицій конкретного регіону у загальному обсязі капітальних інвестицій, здійснених в країні і дані зведено в таблицю 2.

Таблиця 1. – Темп росту капітальних інвестицій в регіонах України, %

Регіони України	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Вінницька	150,1	89,2	86,5	124,4	83,5
Волинська	123,4	145,8	72,0	128,5	81,4
Дніпропетровська	140,5	111,1	87,5	133,9	51,6
Донецька	156,2	113,4	86,9	122,1	17,1
Житомирська	113,2	96,8	109,5	123,9	53,2
Закарпатська	133,4	124,4	54,5	180,8	74,2
Запорізька	99,1	94,6	104,2	135,8	44,3
Івано-Франківська	96,8	99,1	68,1	193,8	55,8
Київська	118,0	123,5	65,1	135,2	70,4
Кіровоградська	98,1	108,5	86,6	128,6	81,8
Луганська	96,7	104,3	97,1	138,0	6,0
Львівська	120,3	107,1	76,1	133,2	83,1
Миколаївська	90,3	124,3	75,7	127,7	41,3
Одеська	106,7	88,6	101,7	112,7	56,1
Полтавська	117,5	123,4	109,4	111,5	62,5
Рівненська	118,0	93,1	84,0	379,9	56,1
Сумська	111,6	99,8	93,1	146,6	52,1
Тернопільська	117,1	110,0	79,2	146,1	79,8
Харківська	121,6	97,1	88,5	121,7	38,9
Херсонська	120,3	139,7	58,2	203,0	4,8
Хмельницька	107,4	93,4	100,8	127,3	72,2
Черкаська	136,4	102,5	79,7	135,5	75,0
Чернівецька	124,3	110,1	81,0	129,2	78,3
Чернігівська	122,0	97,4	91,0	129,4	80,7
м. Київ	147,2	106,5	76,5	125,5	69,9

Розраховано за джерелом [1]

Як свідчать дані табл. 2 найбільша частка капітальних інвестицій, які здійснювались в Україні у 2018-2022 роках припадала на м. Київ. З огляду на дані статистики, у 2022 році найбільша частка капітальних інвестицій у м. Київ була здійснена у сферу транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності. Найменші обсяги капітальних інвестицій здійснювались у Чернівецькій та Луганській областях, оскільки їх частка у загальному обсязі капітальних інвестицій в цілому по Україні була меншою 1%.

Проведений аналіз капітальних інвестицій в регіонах України дає підстави свідчити, що основними джерелами їх фінансування є власні кошти підприємств, кошти місцевих бюджетів та кредитні ресурси. Разом з тим, важливим джерелом фінансування інвестиційної діяльності в регіонах України є прямі іноземні інвестиції, які залучаються у формі боргових зобов'язань або внесків до статутного фонду. Динаміку обсягу прямих іноземних інвестицій з початку інвестування відображено у таблиці 3.

Таблиця 2. – Питома вага обсягу капітальних інвестицій кожного регіону в загальному обсязі капітальних інвестицій в цілому по Україні, %

Регіони України	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Вінницька	3,0	2,5	2,7	2,5	3,4
Волинська	1,5	2,0	1,8	1,7	2,3
Дніпропетровська	10,4	10,7	11,5	11,6	9,9
Донецька	4,7	4,9	5,2	4,8	1,4
Житомирська	1,5	1,4	1,8	1,7	1,5
Закарпатська	1,3	1,5	1,0	1,4	1,7
Запорізька	2,7	2,4	3,0	3,1	2,3
Івано-Франківська	1,6	1,5	1,2	1,8	1,7
Київська	7,0	8,1	6,4	6,6	7,6
Кіровоградська	1,2	1,2	1,3	1,3	1,7
Луганська	0,6	0,5	0,6	0,7	0,1
Львівська	5,0	5,0	4,7	4,7	6,4
Миколаївська	1,7	2,0	1,9	1,8	1,2
Одеська	4,1	3,4	4,2	3,6	3,3
Полтавська	3,2	3,7	5,0	4,2	4,3
Рівненська	1,2	1,1	1,1	3,2	2,9
Сумська	1,3	1,2	1,4	1,6	1,3
Тернопільська	1,4	1,5	1,4	1,6	2,1
Харківська	4,1	3,7	4,0	3,7	2,3
Херсонська	1,5	2,0	1,4	2,2	0,2
Хмельницька	1,9	1,7	2,1	2,0	2,4
Черкаська	1,9	1,8	1,8	1,8	2,3
Чернівецька	0,6	0,7	0,7	0,6	0,8
Чернігівська	1,6	1,4	1,6	1,5	2,0
м. Київ	34,6	34,2	32,1	30,4	34,9
Україна	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Розраховано за джерелом [1]

Загалом, варто відмітити, що найбільші обсяги прямих іноземних інвестицій припадають на м. Київ, Дніпропетровську та

Київську області. Найменші обсяги прямих іноземних інвестицій зосереджені у Чернівецькій області. У 2022 році у всіх регіонах України відбулось зменшення обсягу прямих іноземних інвестицій, окрім Вінницької та Тернопільської областей, де приріст іноземних капіталу мав місце в результаті збільшення іноземних інвестицій залучених в результаті торгових зобов'язань.

Таблиця 3. – Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій, залучених в регіони України, млн. дол.

Регіони України	2018 рік	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Вінницька	560,9	951,4	737,8	874,8	925,3
Волинська	290,3	417,8	331,2	445,2	367,7
Дніпропетровська	4764,20	6371,50	5772,70	9979,60	7655,40
Донецька	2626,90	3007,20	2438,10	3250,10	*
Житомирська	419	732,5	692,5	808	682,7
Закарпатська	329,4	378,6	407,9	754,4	589,9
Запорізька	1632,90	1808,10	1558,10	2455,90	1688,50
Івано-Франківська	737,6	512,2	679,5	1418,70	1321,30
Київська	1532,40	1858,50	2189,70	2727,20	2 282,60
Кіровоградська	143,7	166,3	194	237,5	212,2
Луганська	183,6	413,7	385,2	855,5	*
Львівська	1329,00	2243,30	2043,60	2524,10	2194,50
Миколаївська	326	479,9	750	1097,40	828,2
Одеська	1805,30	1869,50	1815,90	1573,00	1276,30
Полтавська	813,1	1796,20	1776,40	2314,30	1480,50
Рівненська	297,7	377,9	445,1	529,7	421,8
Сумська	471,3	611	578,3	627,2	518,1
Тернопільська	142,7	252,2	265,4	350,3	404,3
Харківська	928,2	1085,60	1100,40	1428,20	953,8
Херсонська	268,3	406,2	439	585,6	*
Хмельницька	798	855,3	881,3	1017,00	1000,60
Черкаська	228,5	257	303,3	492,8	464,4
Чернівецька	49,1	69,9	63,4	70,1	66,4
Чернігівська	493,7	597,1	537,4	671,7	649,2
м. Київ	22984,70	23898,10	22823,00	25664,20	19322,50

* дані щодо даних регіонів відсутні

Розроблено за джерелом [2]

Загалом, основним напрямом збільшення інвестицій в регіонах України у сучасних умовах розвитку є їх стимулювання на законодавчому рівні в результаті використання інструментів податкової та кредитної політики.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України: URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національного банку України: URL: <https://bank.gov.ua>

УДК 657

Павуско З.А., викладач – методист
Млинівський технологічно-економічний фаховий коледж

ГРАНТРЕЙТИНГ ТА УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Підприємництво є рушійною силою економічного зростання та розвитку будь-якої країни. В Україні, де малий та середній бізнес відіграє особливо важливу роль, гранти стають дедалі більш важливим інструментом для стимулювання інновацій та створення нових робочих місць.

Гранти – це безповоротні фінансові кошти, які надаються урядами, міжнародними організаціями, фондами та іншими донорами для підтримки певних проєктів або ініціатив [1]. На відміну від кредитів, гранти не потребують повернення, що робить їх більш доступними для підприємців, які часто мають обмежені фінансові ресурси.

Гранти мають ряд переваг, які роблять їх цінним інструментом для розвитку підприємництва:

- фінансування. Гранти можуть забезпечити підприємцям необхідні кошти для реалізації своїх ідей, розширення бізнесу або виходу на нові ринки [2].

- підтримка експертів. Багато грантових програм пропонують не лише фінансування, але й доступ до експертної допомоги, менторства та навчальних програм, що може допомогти підприємцям розвивати свої навички та знання.

- підвищення авторитету. Отримання гранту може значно підвищити авторитет та пізнаванність бізнесу, що може призвести до нових можливостей та партнерських відносин.

- сприяння інноваціям. Гранти часто надаються для підтримки інноваційних проєктів та нових технологій, що може стимулювати економічне зростання та створення нових робочих місць.

Існує широкий спектр грантів, доступних українським підприємцям, залежно від їхньої сфери діяльності, стадії розвитку та потреб. Деякі з найпоширеніших видів грантів включають:

- гранти для малого та середнього бізнесу. Ці гранти, зазвичай, надаються для підтримки загальних витрат на ведення бізнесу, таких як оренда, зарплата, маркетинг та закупівля обладнання.

- інноваційні гранти. Ці гранти надаються для підтримки розробки нових продуктів, послуг або технологій.

- експортні гранти. Ці гранти надаються для підтримки українських підприємств у виході на нові міжнародні ринки.

- гранти для соціального підприємництва. Ці гранти надаються для підтримки підприємств, які мають соціальний або екологічний вплив.

Процес отримання гранту може варіюватися залежно від конкретної програми. Однак загальні кроки зазвичай включають:

- пошук відповідних грантів. Існує ряд онлайн-ресурсів, які можуть допомогти підприємцям знайти гранти, які відповідають їхнім потребам.

- підготовка заявки. Заявка на грант зазвичай включає детальний опис проєкту, його бюджет, очікувані результати та кваліфікацію заявника.

- оцінка заявки. Заявки на гранти оцінюються комісією експертів, які обирають найкращі проєкти для фінансування.

Онлайн-сервіс державних послуг «Дія» відіграє важливу роль у підтримці підприємництва в Україні [3]. Акцентую увагу на деяких аспектах, а саме гранти для підприємців, спрощений доступ до послуг та розвиток бізнесу в регіонах.

Гранти для підприємців:

- грант на власну справу. Цей грант допомагає створити або розвивати власний бізнес, надаючи фінансову підтримку до 250 тис грн.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

- мікрогранти. Кожен мікрогрант еквівалентний 4000 євро і є важливою опорою для підприємців. Портал Дія дозволяє отримати доступ до них без зайвої бюрократії.

Спрощений доступ до послуг:

- створення та внесення змін у власну справу. Платформа дозволяє легко подавати заявки на реєстрацію бізнесу та вносити зміни.

- сервіс підписання документів. Підприємці можуть зручно підписувати необхідні документи.

Розвиток бізнесу в регіонах:

- Дія.Бізнес. Онлайн-платформа, яка допомагає збільшити кількість робочих місць та сприяє розвитку малого бізнесу в Україні. Платформа Дія сприяє підприємницькому середовищу, спрощує процедури та надає підтримку для розвитку бізнесу.

Отже, гранти відіграють важливу роль у розвитку підприємництва в Україні, надаючи підприємцям необхідні кошти, підтримку та ресурси для реалізації своїх ідей та створення нових робочих місць. Зростаюча кількість грантових програм та доступність онлайн-ресурсів роблять отримання грантів більш доступним для українських підприємців, ніж будь-коли раніше.

Уряду, міжнародним організаціям та фондам, які надають гранти, слід продовжувати розширювати та вдосконалювати свої програми, щоб зробити їх більш доступними та ефективними для українських підприємців. Важливо також забезпечити, щоб інформація про грантові програми була легко доступною та зрозумілою для всіх зацікавлених сторін.

Література

1. Вплив грантової підтримки на інноваційну діяльність підприємств в Україні
URL:<https://business.diiia.gov.ua/en/cases/novini/vijna-ta-regioni-ukraini-ak-zminuetsa-privablivist-dla-pidpriemciv>.

2. Грантові можливості для українського бізнесу. *Forbes Україна* URL:
<https://forbes.ua/money/tse-ne-dlya-togo-shchob-zakriti-kasoviy-rozriv-shcho-treba-znati-pro-grantovi-programi-dostupni-ukrainskomu-biznesu-dosvid-kompaniy-zi-spisku-next250-yaki-zaluchili-groshi-vid-usaid-10072023-14701>.

3. Державні послуги онлайн. Платформа Дія
URL:<https://diiia.gov.ua/services/categories/gromadyanam/pidpriyemnictvo>.

УДК 336.02

Патарідзе-Вишинська М.В., к.е.н.,
фінансовий директор ТОВ «КОНКОРД»
м. Київ

РИЗИКИ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА СПОСОБИ ЇХ МІНІМІЗАЦІЇ

Повномасштабне вторгнення військ РФ 24 лютого 2022 року виявилось шокуючим чинником функціонування фінансової системи України. Оговтавшись від первинного ступору, система справилась і запрацювала, що можна вважати великим успіхом в умовах, що склалися.

З метою забезпечення надійності та стабільності функціонування банківської системи 24 лютого 2022 року Правління Національного банку України прийняло постанову «Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану» No 18, якою визначено основні правила роботи банків в умовах війни. Згідно з Постановою банки забезпечують роботу відділень у безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення, але з огляду на певні обмеження, які стосуються і зняття готівки [1].

Дослідження банківської системи України за 2018–2022 роки дало змогу виокремити основні загрози, для фінансової безпеки банківського сектору. До них варто віднести такі:

- зatoryжні воєнні дії на території України;
- економічний спад в державі;
- коливання національного курсу;
- зменшення рівня ліквідності активів банківських установ;
- інфляція;
- відтік капіталу з держави;
- кібератаки та терор з боку держави-терористки [2].

Одна, війна триває, з плином часу оголилася велика кількість ризиків, з якими система не стикалася навіть на самому початку війни. Так, керівники великих фінансових установ держави одностайні у думці, що війна з Росією і далі є основним джерелом ризиків у фінансовому секторі. Разом з тим, до чільної п'ятірки потрапили ризики, пов'язані з припливом іноземного капіталу (піднявся на дві

позиції вище порівняно з листопадом 2023 року), діяльності правоохоронних органів та судової системи, а також шахрайства та кібернетичних загроз. Ризик якості людського капіталу у фінансовому секторі суттєво зріс ще в минулому півріччі і наразі потрапив до п'ятірки найбільших загроз. Крім того, відчутно посилилися ризики захисту прав кредиторів та інвесторів. Натомість відмічається послаблення ролі ризиків, пов'язаних із динамікою світових цін на сировину, якості законодавства та податкової системи, інфляційних змін.

Схильність фінансових установ до ризику за останні пів року знову дещо підвищилася. У 16% опитаних схильність до ризику за останніх шість місяців зменшилася [3]. Один із головних викликів, перед яким стоїть українська банківська система, – відсутність страхування заставного майна. З 24 лютого 2022 року страхування від воєнних ризиків фактично недоступне для України. Ним можуть скористатися ті бізнеси, які встигли придбати відповідну страховку ще до початку повномасштабної війни.

Ще одним ризиком стала «хиткість» депозитної бази, яка виявилася в переорієнтації населення зі строкових депозитів на вклади «до запитання», тобто ті, які можна вилучити з банку будь-якої миті. Небанківські фінансові установи виявилися менш готовими до викликів війни порівняно з банками і гірше впоралися з операційними ризиками. Проте в усіх сегментах небанківського фінансового ринку залишаються компанії, що й надалі безперервно надають якісні послуги.

Третій виклик – ризик нагромадження прострочених кредитів. Україна поки що знаходиться в епіцентрі неплатежів за позиками. Причому основна їхня маса припадає не на фізосіб, а на великий та середній бізнес, який просто перестав розраховуватися за боргами. Це може бути не лише наслідком війни, а й початком нової хвилі переділу майна, а також спроб перекласти обслуговування частини боргів на державний бюджет, як це траплялося раніше [4].

Національний банк дає змогу учасникам ринку відновитися, не застосовуючи заходи впливу за низку порушень. Водночас НБФУ повинні мобілізувати власні ресурси для відновлення та зберігати прозорість у відображенні фінансового стану [5]. Національний банк України, Міністерство фінансів України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Фонд гарантування вкладів фізичних

осіб затвердили нову Стратегію розвитку фінансового сектору України (далі – Стратегія).

Цей документ встановлює актуальні пріоритети та цілі розвитку фінансового сектору, сфокусовані на спротиві російській агресії та відновленні країни. Його розроблення передбачене Меморандумом про економічну та фінансову політику між Україною та Міжнародним валютним фондом. Стратегія також затверджена розпорядчими актами установ-розробників, зокрема рішенням Правління Національного банку України від 29 серпня 2023 року № 299-рш. Нова Стратегія посяде місце попередньої, розрахованої на розвиток фінансового сектору до 2025 року [6].

На період війни та невизначений післявоєнний період Україна змушена буде справлятися з проблемами з допомогою залучених коштів країн-партнерів. Так, Європейський банк реконструкції та розвитку від початку повномасштабного вторгнення вже профінансував проекти в усіх галузях економіки України на 4 млрд євро і продовжить цю підтримку, доки ситуація не зміниться.

У повоєнний період Україна відчуватиме об'єктивно обумовлений дефіцит внутрішніх джерел фінансування на відновлення бізнесу за рахунок коштів бюджету, банківських кредитів та власних коштів власників/бенефіціарів підприємств (авторекапіталізації). Потенційними джерелами покриття дефіциту можуть бути лише зовнішні джерела фінансування – іноземна фінансова допомога, іноземні кредити та іноземні інвестиції (прямі та портфельні). Д.є.н. Зимовець у своїй науковій доповіді сформулював ряд пріоритетних кроків щодо виходу із кризи війни, які вбачаються нам оптимальними.

1. Для активізації банківського кредитування пріоритетних завдань повоєнного відновлення бізнесу: переглянути облікову ставку НБУ, нинішній рівень якої блокує банківське кредитування економіки та призводить до додаткових бюджетних, переглянути коридор процентних ставок за монетарними операціями НБУ з банками, передусім встановити процентну ставку за депозитними сертифікатами НБУ «овернайт» на рівні середньої ставки за коштами на рахунках клієнтів «на вимогу», впровадити практику цільової підтримки НБУ довгострокової ліквідності банків за пільговою процентною ставкою та в обсягах, які б не спровокували інфляцію – за умови спрямування ними цих коштів на кредитування пріоритетних інвестиційних проектів при забезпеченні жорсткого контролю за

використанням коштів рефінансування, поширити дію державних програм «Доступні кредити 5–7–9%», «Доступний фінансовий лізинг 5–7–9%» та надання державних портфельних гарантій на великий та середній бізнес, збільшити обсяги фінансування та продовжити дію мінімальної ставки за кредитами суб'єктам підприємництва для подолання наслідків російської агресії (наразі діє ставка 0% річних протягом воєнного стану та протягом одного місяця після його припинення чи скасування, а після завершення цього періоду та до завершення строку кредитування – до 5% річних).

Для розширення доступу підприємств до фінансування, яке надається спеціальними інституціями (фондами) повоєнного відновлення, у т.ч. створеними у зарубіжних країнах: запровадити постійне інформування та надання консультацій щодо таких програм, розкриття вимог для участі у них та правил оформлення документів заявниками; створити єдину електронну інформаційну базу щодо всіх державних і міжнародних програм державної та міжнародної фінансової підтримки бізнесу та з можливістю оформлення електронних заявок на отримання такої підтримки [7].

Література

1. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану : Постанова Правління Національного банку України від 24 лютого 2022 No 18. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18 (дата звернення: 30.04.2024).
2. Ситник Н.С. Прицак Я.М. Банківська система України в умовах війни: ризики та оцінка безпеки. *«Молодий вчений»* No 6 (118) червень, 2023 р. URL: <https://molodyvchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5890> (дата звернення: 28.04.2024).
3. Війна залишається найбільшим ризиком для фінансового сектору України | РБК-Україна URL:(rbc.ua) [tps://www.rbc.ua/rus/news/bankiri-nazvali-naybilshi-riziki-finansovogo-1717138097](https://www.rbc.ua/rus/news/bankiri-nazvali-naybilshi-riziki-finansovogo-1717138097) (дата звернення: 01.05.2024).
4. (Не)ідеальний шторм: як українські банки протистоять ризикам воєнного часу і на кого робити ставку державі та бізнесу URL:<https://mind.ua/publications/20246661-neidealnij-shtorm-yak-ukrayinski-banki-protistoyat-rizikam-voennogo-chasu>(дата звернення: 02.05.2024).
5. Фінансова система успішно протистоїть викликам війни – Звіт про фінансову стабільність URL:<https://bank.gov.ua/ua/news/all/finansova-sistema-uspishno-protistoyit-viklikam-viyni---zvit-pro-finansovu-stabilnist> (дата звернення: 02.05.2024).
6. Нова Стратегія розвитку фінансового сектору: протистояння викликам війни у фінансовому секторі та підтримання відновлення економіки України URL: <https://ua.korrespondent.net/business/financial/4619190-v-ukraini-zatverdily-stratehiui-rozvytku-finsektoru#>(дата звернення: 24.04.2024).
7. Фінанси підприємств України під час війни та завдання їх післявоєнного відновлення. Наукова доповідь За редакцією доктора економічних наук В.В. Зимовця

УДК 351

Першко Л.О., д.е.н., професор
Кондратюк Д.Ю., аспірант
Поліський національний університет

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення російської федерації стало найбільшим викликом для України з дня відновлення її незалежності. З-поміж інших, війна загострила й проблеми досягнення стійкості регіонів та громад. Перебіг бойових дій продемонстрував міцність та ефективність горизонтальних зв'язків в українському суспільстві. Коли обласні й районні військові адміністрації та обласні ради зосереджені на розв'язанні питань збройної боротьби з агресором, істотна частина тягаря війни лягає на територіальні громади. Окрім акумулювання й доправлення волонтерської допомоги ЗСУ і Силам територіальної оборони, приймання й розселення вимушених переселенців, і місцеві ради зосереджуються на підтримці бізнесу й забезпечують функціонування місцевої економіки й життєдіяльність населення.

З огляду на високий науковий і технологічний потенціал підприємств військово-промислового комплексу, вони мають стати осередками розвитку і високотехнологічної конкурентоспроможної продукції цивільного профілю в громадах з часткою 70-75% від загального обсягу виробництва в галузі. Оскільки у цій галузі ще великою є частка державної власності то держава має стимулювати розвиток співробітництва національних виробництв і такої і продукції з високотехнологічними і фірмами і альянсами з США, Європи, Японії.

Стратегічним пріоритетом легкої промисловості і має стати істотне зростання обсягів виробництва з орієнтацією на вітчизняного споживача. Організаційні зміни в галузі і в напрямі проведення реконструкції та технічного переоснащення підприємств, створення умов для вертикальної інтеграції виробництва, в тому числі із

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

залученням іноземних інвестицій і технологій відбулися.

У деревообробній і та і меблевій промисловості і пріоритетними напрямками розвитку мають стати виробництво сучасних конструкційних матеріалів і готових і виробів. Галузь інформаційних технологій. Має конкурентні переваги і за напрямками: системи управління промисловими підприємствами, системи автоматизованого проектування, інтелектуальні системи підтримки і прийняття рішень, створення програмного забезпечення та його експорт, робота з базами даних, консультації з питань інформатизації, технічне обслуговування і ремонт офісної та комп'ютерної техніки. Надалі організаційною формою розвитку цього напрямку діяльності могло б стати створення великих компаній і об'єднань з розробки програмних продуктів, інтеграції, впровадження і інформаційно-технологічного і консалтингу, а також виробництво інформаційних засобів і технологій.

Важливим напрямом відродження є міжнародна співпраця. Нові міста-побратими з'являються в українських муніципалітетах після початку вторгнення росії всупереч обставинам. І в цій ситуації це справжні друзі, адже громади в біді, без світла і тепла, води та інтернету. Програма «U-LEAD з і Європою» і допомагає українським громадам знайти таких партнерів у країнах Європи та налагодити з ними сталі відносини.

Станом на початок 2023 року в Україні доступні 420 фінансових програм та послуг від 22 банківських установ, а також державних та міжнародних програм підтримки для бізнесу, серед яких: державні, грантові та регіональні програми; кредитні, депозитні та лізингові програми; факторинг, еквайринг та документарні операції. Міністерство цифрової трансформації України презентувало проект (2023) Стратегії розвитку екосистеми інновацій в Україні, в якій визначено пріоритетні і інноваційні сфери: FinTech, Green Tech, AgriTech, defense tech, штучний інтелект, кібербезпека, Індустрія 4.0.

З метою оперативного збору масивів інформації та врахування їх під час ухвалення рішень Міністерство цифрової трансформації стане пілотним державним органом, на базі якого випробують аналітичну систему «Government BI» (GBI) з використанням штучного інтелекту. Проект «Government BI» дасть змогу державним органам оперативно збирати масиви інформації та розвивати систему відкритих даних. Програма бізнес-акселератора «Impact Business і Accelerator» надасть

можливість представникам українського бізнесу розвивати свій бізнес для відновлення економіки України, інтегрування та реалізації стратегії соціального впливу. За результатами проходження програми дві компанії з найкращими результатами матимуть можливість отримати фінансову підтримку в сумі до 20 000 євро у вигляді смарт-грантів, наданих Ukrainian Social Venture Fund у рамках проєкту «Collaborate for Impact», що фінансується ЄС і реалізується за підтримки і EVPA [28].

Література

1. Місцеве самоврядування як чинник стійкості тилу : аналіт. доп. / [В. Г. Потапенко, В. О. Баранник, Н. В. Бахур та ін.] ; за ред. В. Г. Потапенка. – Київ : НІСД, 2023. – 54 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.02>
2. Публічний геопортал Центру досліджень соціальних комунікацій [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua>.
3. Нооаналіз коеволуції суспільств й освіт та прогноз майбутнього / Л.О. Першко, К Корсак, Т Кірик, та ін. *Grasl of Science* 2023. № 26. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/article/view/911>

УДК 004.67

Пиріг С. О., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОСОБИСТОГО БЮДЖЕТУ

Особистий бюджет це контроль доходів і витрат, що надає можливість оцінити та управляти особистими фінансами забезпечуючи фінансову стабільність. Дохід включає усі фінансові надходження, які в подальшому можна розподілити на витрати та заощадження. Кошти на різні потреби є витратами. Заощадження це залишок коштів після усіх витрат. Автоматизація може значно полегшити процес ведення бюджету та дозволити більш ефективно керувати фінансами.

В даній роботі підхід до автоматизації особистого бюджету здійснено за допомогою електронних таблиць MS Excel. На рисунку 1 представлено основні етапи формування особистого бюджету.

Сьогодні існує багато фінансових додатків та програм для керування особистим бюджетом, які дозволяють відстежувати доходи та витрати, створювати бюджетні плани, аналізувати фінансові дані та надавати корисні звіти та рекомендації. Але все ж таки перевага

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством повинна надаватись системі, в якій самотійно у будь-який момент часу є можливість внести зміни, або ж здійснити модернізацію розрахунку.

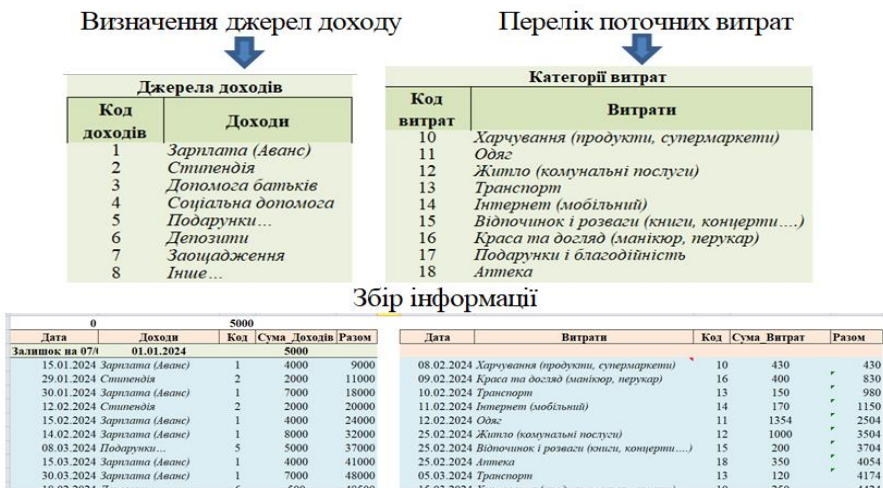

Рисунок 1 – Основні етапи формування особистого бюджету

На основі зібраної інформації (доходів та витрат) є можливість формувати звіти за певний період (тиждень, місяць, квартал, рік) включаючи графіки та діаграми (рис. 2).

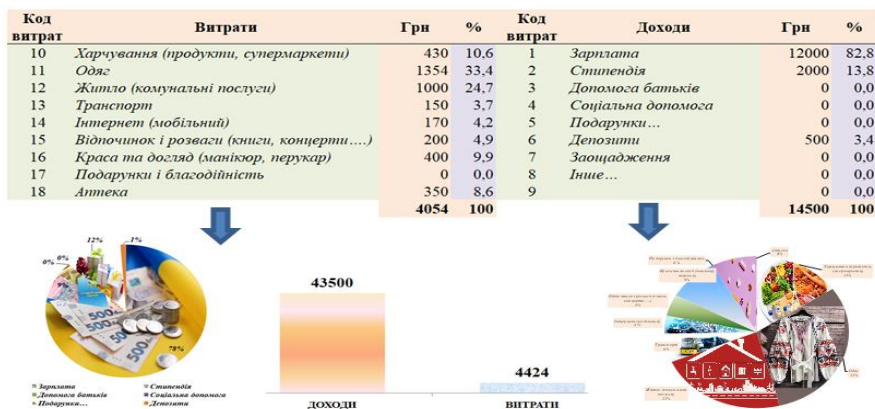

Рисунок 2 – Звіт доходів та витрат за конкретний місяць а також візуалізація у вигляді діаграм та графіків

Автоматизація особистого бюджету дозволить зберегти час, покращити точність та ефективність ведення бюджету, а також надасть більше можливостей для аналізу та планування фінансової ситуації.

Література

1. Ювженко Н.М. Зарубіжний досвід застосування автоматизованих систем бюджетування. *Економіка та держава*. 2019. № 4. С. 106–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2019_4_21. (дата звернення:08.05.2024).
2. Тоцька О.Л. Використання шаблонів Microsoft Office для формування бюджетів домогосподарств і компаній. Розвиток ринку фінансових послуг в умовах становлення цифрової економіки: кол. монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. М. В. Дубини. Чернігів: НУ «Чернігівська політехніка», 2022. С. 248–265. (дата звернення:02.05.2024).

УДК 657.1

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент,
Луцький національний технічний університет

СТРУКТУРА ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Підсумовуючим етапом організації облікового процесу будь-якого суб'єкта господарювання є формування звітності.

Бюджетні установи, як і суб'єкти господарювання недержавного сектору економіки, зобов'язані прозвітуватися про результати своєї діяльності, яка безпосередньо пов'язана з використанням державних коштів.

Звітність бюджетних установ включає такі види звітності: фінансова, бюджетна, податкова, статистична.

Фінансова звітність бюджетної установи за складом та обсягами є подібною до підприємств недержавного сектору економіки та визначена системою діючих нормативних документів:

- НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності» [1];
- НП(С)БОДС 102 «Консолідована фінансова звітність» [2];
- НП(С)БОДС 103 «Інформація за сегментами» [3];
- Наказ МФУ «Про затвердження типової форми № 5-дс «Примітки до річної фінансової звітності» [4].

Фінансова звітність бюджетної установи включає в себе:

- Баланс (Форма № 1-дс);
- Звіт про фінансові результати (Форма № 2-дс);
- Звіт про рух грошових коштів (Форма № 3-дс);

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

–Звіт про власний капітал (Форма № 4-дс);

–Примітки до річної фінансової звітності (Форма № 4-дс).

Суб'єкти державного сектору, які складають консолідовану фінансову звітність керуються нормативами [3] і [4].

Формат зазначених форм фінансових звітів є звичним для будь-якого обліковця за будовою, підходами до відображення об'єктів обліку, порядком узгодженості показників. Але, звичайно, є свої особливості. Оскільки бюджетні установи фінансуються за рахунок бюджетних фінансових ресурсів (кошти загального фонду) і можуть частково покривати свої потреби шляхом надання платних послуг (кошти спеціального фонду), регламентованих спеціальними нормативними документами, то такі операції призводять до появи у звітних формах особливих статей, не характерних недержавному сектору економіки. Наприклад: у № 1-дс наявні статті – «Кошти бюджетів та інших клієнтів на єдиному казначейському рахунку», «Фінансовий результат звітного періоду», «Фінансовий результат минулих звітних періодів», у № 2-дс наявні статті – «Бюджетні асигнування», «Трансферти», «Трансферти та субсидії», «Профіцит/дефіцит за звітний період», інші особливі статті.

Заповнення форм фінансової звітності потребує детального вивчення відповідних стандартів обліку в державному секторі.

Особливістю звітності в державному секторі економіки є бюджетна звітність, яка регламентується наказом МФУ від 24.01.2012 р. № 44 [5]. Наприклад, одержувачі бюджетних коштів складають і подають:

–«Звіт про надходження та використання коштів загального фонду (форма № 2д, № 2м);

–Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень (форма № 4-2д, № 4-2м);

–Звіт про надходження і використання коштів, отриманих за іншими джерелами власних надходжень (форма № 4-2д, № 4-2м);

–Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (форма № 4-3д, № 4-3м) Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (форма № 4-3д, № 4-3м);

–Звіт про надходження і використання інших надходжень спеціального фонду (кредити (позики) від іноземних держав,

іноземних фінансових установ і міжнародних фінансових організацій) (форма № 4-3д.1, № 4-3.м 1);

–Звіт про заборгованість за бюджетними коштами (форма № 7д, № 7м);

–Звіт про заборгованість за окремими програмами (форма № 7д.1, № 7м.1)» [5].

Податкова звітність бюджетних установ регламентується нормами Податкового кодексу України [6], Закону України про ЄСВ [7], іншими нормативними документами податкового адміністрування.

Обсяги статистичної звітності щорічно визначаються Державною службою статистики України шляхом оприлюднення загальної таблицю (переліку) форм державних статистичних спостережень. На основі цього таблицю бюджетна установа визначається щодо звітних статистичних форм відповідно до наявних об'єктів статистичних спостережень.

Отже державний сектор економіки України переобтяжений значною кількістю звітних форм. Всі ці форми потребують постійної роботи кваліфікованого обліковця. Часто від бухгалтера вимагається додаткова інформація в оперативному режимі для прийняття важливих рішень щодо ефективного використання обмежених державних ресурсів. Тому хотілося б, щоб така непростя, напружена робота гідно оплачувалася її виконавцям.

Література

1.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності», затверджене наказом МФУ від 28.12.2009 р. № 1541. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0095-11#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).

2.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 102 «Консолідована фінансова звітність», затверджене наказом МФУ від 24.12.2010 р. № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0087-11#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).

3.Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 103 «Інформація за сегментами», затверджене наказом МФУ від 24.12.2010 р. № 1629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0088-11#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).

4.Наказ МФУ «Про затвердження типової форми № 5-дс «Примітки до річної фінансової звітності» від 29.11.2017 р. № 977. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1539-17#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).

5.Наказ МФУ «Про затвердження Порядку складання бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів, звітності фондами

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування» від 24.01.2012 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).

6. Податковий кодекс України. URL: <https://tax.gov.ua/nk/> (дата звернення 02.05.2024 р.).

7. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).

УДК 657.1

Писаренко Т.М., к.е.н., доцент,
Середюк І.П., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПІДЗВІТНИМИ ОСОБАМИ

Підзвітна особа – це довірена особа підприємства, якій підприємство надало такий статус.

Статус підзвітної особи – це сукупність прав і обов'язків фізичної особи, що перебуває у певних відносинах з підприємством. Такою фізичною особою може бути працівник підприємства, посадова особа, власник підприємства (рисунок 1).

Працівник, який купує для підприємства та від його імені товари (послуги, роботи), фактично діє за дорученням цього підприємства, оскільки таким діям передують попередня домовленість між працівником та підприємством. Без такого попереднього узгодження звіт підзвітної особи не буде затверджено директором, а витрачені працівником кошти не будуть відшкодовані.

Юридично така операція відповідає договору доручення (глава 68 Цивільного кодексу України «Доручення»). «За договором доручення одна сторона (повірений) зобов'язується здійснити від імені та за рахунок другої сторони (довірителя) певні юридичні дії. Правочин, учинений повіреним, створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки довірителя» [1].

В обов'язки підзвітної особи входить:

- отримання завдання;
- отримання грошового авансу для оплати витрат, пов'язаних з виконанням поставленого завдання;
- відрядження на інше підприємство для виконання завдання (одержання цінностей, послуг, робіт, їх оплата) у тому ж населеному

пункті, в якому розташоване підприємство, місце основної праці підзвітної особи, або поза місцем основної роботи;

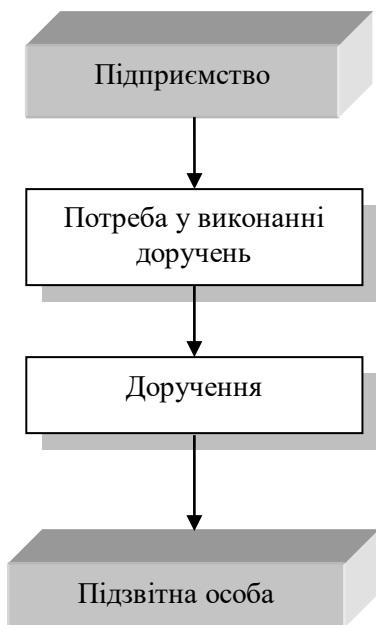

Рисунок 1 Набуття статусу підзвітної особою

Джерело: власна розробка.

– оформлення документів на отримання цінностей, послуг, робіт, їх оплату;

– передача цінностей матеріально-відповідальній особі;

– складання звіту про використання одержаних грошових коштів, передача в бухгалтерію документів, які підтверджують витрати на відрядження, повернення в касу невикористаних сум.

Фактично будь-яка підзвітна особа може бути як дебітором, так і кредитором.

Коли підприємство видало працівнику більше грошових коштів на виконання певних доручень, ніж він витратив, - підзвітна особа виступає боржником підприємства, тобто його дебітором.

У випадку, коли підзвітна особа витратила більше грошових коштів, ніж їй виділило підприємство, виникає кредиторська

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством
заборгованість підприємства. Фактично один працівник підприємства за певний звітний період може бути за результатами виконання різних доручень дебітором і кредитором одночасно.

Слід зазначити, що на облік таких розрахункових операцій впливає вітчизняне законодавство [2-9], яке постійно змінюється, тому можуть змінюватися суми витрат на відрядження у податковому та бухгалтерському обліку.

Отже, розрахунки з підзвітними особами є досить розповсюдженими операціями будь-якого господарюючого суб'єкта. Саме тому облік розрахунків з підзвітними особами – важлива ділянка облікового процесу, яка потребує уважності та професійної компетентності бухгалтера.

Література

1. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).
2. Податковий кодекс України. URL: <https://tax.gov.ua/nk/> (дата звернення 02.05.2024 р.).
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.02.2011 р. № 98 «Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/98-2011-%D0%BF#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).
4. Наказ МФУ від 28.09.2015 р. № 841 «Про затвердження форми Звіту про використання коштів / електронних грошей, виданих на відрядження або під звіт, та Порядку його складання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-15#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).
5. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).
6. Національне (положення) стандарт обліку 10 «Дебіторська заборгованість», затверджено наказом МФУ від 08.10.1999 р. № 237. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).
7. Національне (положення) стандарт обліку 11 «Зобов'язання», затверджено наказом МФУ від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).
8. Національне (положення) стандарт обліку 16 «Витрати», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).
9. Національне (положення) стандарт обліку 15 «Дохід», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. № 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text> (дата звернення 02.05.2024 р.).

УДК 005.8:316.772.2

Полінкевич О.М., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

КОМУНІКАТИВНИЙ ПЛАН РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ НЕРІВНОСТІ

Комунікаційні технології не лише скорочують внутрішню бюрократію, мінімізують ієрархічні рівні в організаційній структурі управління та зменшують обсяги паперового документообігу, але й підвищують швидкість і комфорт взаємовідносин із клієнтами та партнерами, покращуючи бізнес-імідж підприємств.

Комунікаційний план для малого бізнесу має такі основні розділи: мету, аудиторію, канали комунікації, терміни [1-3].

У кожній із складових описується:

– мета: забезпечення розуміння ролей і відповідальності, підтримка мотивації, обмін інформацією про прогрес, управління ризиками та вирішення проблем;

– аудиторія: співробітники підприємства, замовники, кінцеві користувачі, вище керівництво;

– канали комунікації: щоденні статус-мітинги, щотижневі звіти, електронна пошта, внутрішні повідомлення в внутрішніх системах комунікаційної взаємодії;

– терміни: протягом усього періоду функціонування малого бізнесу, періодично оновлюються відповідно до змін в умовах та потребах суспільства.

Наведемо основні приклади цілей малого бізнесу.

1. Інформування громадськості із новою політикою підприємства, політикою тарифів, інструкцій, виконання завдань

2. Залучення стейкхолдерів до консультацій: 8 експертів з різних сфер діяльності бізнесу, 250 клієнтів, 50 респондентів он-лайн опитувань.

3. Популяризація результатів після завершення публічних консультацій в соціальних сітках, на сайті, через повідомлення в особисті кабінети користувачів.

На другому етапі адаптуємо стратегію та ключові повідомлення.

1. Формулювання стратегії комунікації – використати новизну консультацій задля встановлення інтересу до процесу, залучення

суспільства до покращення добробуту мешканців та міста загалом.

2. Формування ключових повідомлень. Основними повідомленнями малого бізнесу можуть бути: «Спробуйте цей продукт», «Відчуй полегшення», «Ми допоможемо вам вирішити ваші проблеми», «Звернувшись до нас ви забудете про проблеми»

На третьому етапі окреслимо цільову аудиторію малого бізнесу.

Аудиторія 1. Чоловіки та жінки у віці до 25 років.

Аудиторія 2. Чоловіки та жінки у віці від 25 до 35 років.

Аудиторія 3. Чоловіки та жінки у віці 35-60 років.

Аудиторія 4. Чоловіки та жінки у віці більше 60 років.

Аудиторія 5. Підприємства територіальної громади.

На четвертому етапі складається перелік інструментів, які плануються використовувати у малому бізнесі.

1. Розміщення на офіційній сторінці та в соціальних мережах аналітичної записки діяльності суб'єкта малого бізнесу.

2. Розміщення на офіційній сторінці та в соціальних мережах прес-реалізів діяльності суб'єкта малого бізнесу.

3. Розміщення на офіційній сторінці та в соціальних мережах інтерв'ю із посадовими особами та засновниками суб'єкта малого бізнесу щодо політики ціноутворення, змін у технологіях тощо.

4. Оголошення у соціальних мережах про надання консультацій населенню та представниками підприємств.

5. Розсилання поштових листівок у скриньки населення з метою інформування про зміни у політиці ціноутворення, формування тарифів.

6. Публікація звіту про зібрані думки та прийняті рішення щодо них на сайтах.

На п'ятому етапі визначимо, які інструменти варто використовувати для кожної аудиторії. Для цього складається матриця, де на перетині рядка та стовпця будемо ставити позначку щодо доцільності використання того чи іншого інструменту для конкретної цільової аудиторії.

Таблиця 1 – Перелік інструментів, які варто використовувати

	Інструмент № 1	Інструмент № 2	...	Інструмент № 6
Аудиторія № 1	x			x
Аудиторія № 2	x		x	
...				
Аудиторія № 5				

На шостому етапі визначаються часові межі та бюджет комунікаційних заходів для суб'єктів малого бізнесу.

Таблиця 2– Часові межі та бюджет комунікаційних заходів

Інструмент	Дата	Бюджет
Розміщення на офіційній сторінці та в соціальних мережах аналітичної записки діяльності	15.08	2300 грн
Розміщення на офіційній сторінці та в соціальних мережах прес-реалізів діяльності	01.09	3100 грн
Розміщення на офіційній сторінці та в соціальних мережах інтерв'ю із засновниками щодо політики ціноутворення, змін у технологіях	15.09	4580 грн
Оголошення у соціальних мережах про надання консультацій цільовим групам. Проведення консультацій	20.09	11500 грн
Розсилання поштових листівок у скриньки населення з метою інформування про зміни у політиці ціноутворення, формування тарифів	01.10	1480 грн
Публікація звіту про зібрані думки та прийняті рішення щодо них на сайтах	25.11	5580 грн

Література

1. Полінкевич О.М. Механізм формування комунікації підприємства з стейкхолдерами. *Корпоративна соціально-екологічна відповідальність та партнерство стейкхолдерів задля сталого розвитку: монографія / під загальною редакцією д.е.н. Макаренка І.О. Суми, Сумському державному університеті*. 2020. С. 148–152. <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/76332>.
2. Полінкевич О.М. Інформаційно-комунікативні та маркетингові технології інноваційної діяльності підприємств. *Економічний форум*. 2023. № 3. С. 56–62. <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2023-3-7>.
3. Полінкевич О.М. Інформаційно-комунікативні та логістичні технології організації обслуговування клієнтів готелю. *Ресторанний і готельний консалтинг. Інновації*. 2023. Т.6. № 2. С. 150-170. <https://doi.org/10.31866/2616-7468.6.2.2023.291697>.

УДК 657

Садовська І.Б., д.е.н., професор
Волинський національний університет імені Лесі Українки

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ПОВНІСТЮ АМОРТИЗОВАНИХ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Дискусії щодо врегулювання проблемних питань оподаткування операцій з повністю амортизованими основними засобами переходять

в поле зору управлінського обліку. Така потреба не є надуманою з огляду практичного застосування, а реальним фактором, який впливає на формування управлінської інформації для прийняття ефективних рішень. В науковому середовищі питання не є актуальним, оскільки теорія чітко визначає порядок обліку основних засобів, методи нарахування амортизації, об'єкти витрат на амортизацію, методи встановлення ліквідаційної вартості, методи проведення дооцінки в разі потреби і можливі бухгалтерські проведення при фактичному здійсненні і відповідному оформленні бухгалтерських операцій. Проте, на перший погляд питання не є актуальним. Аргументовано таку не актуальність чіткістю і послідовністю нормативних актів, якими сьогодні керується бізнес [1; 2].

Акцент наукових теорій на визнання нормативно-правових актів є нормальним явищем, але з одного боку. З іншого боку, потребується урахування факторів впливу не формального інституційного середовища, у якому функціонує бізнес. Отже, на наше переконання, питання прийняття рішень щодо подальшого використання у господарській діяльності об'єктів основних засобів, які повністю амортизовані, тобто, з нульовою залишковою вартістю, попадає в поле діяльності управлінського обліку. Завданням управлінського обліку у даному випадку буде моніторинг, виявлення, аналіз, правова і економічна оцінка різнобічних підходів щодо вирішення проблем з оподаткуванням операцій, пов'язаних з подальшою експлуатацією або іншими правочинами з «нульовими» основними засобами.

Практика представляє кілька варіантів щодо правочинів з «нульовими» основними засобами : 1) потреба підприємства надалі експлуатувати основні засоби (для власної господарської діяльності, для передачі в оренду), 2) з метою продажу, 3) списання з балансу як непридатних, 4) списання з балансу як економічно не ефективних, тобто, які не принесуть економічні вигоди (за визначенням НП(С)БО).

Найбільше практичних питань виникає щодо першого варіанту, якщо прийнято рішення щодо подальшої експлуатації повністю амортизованого основного засобу. За правилами національних стандартів, підприємство, на балансі якого обліковуються такі основні засоби, має право (але не зобов'язане) провести дооцінку відповідного об'єкта основного засобу. Відповідно до правила п. 16 НП(С)БО 7 [3] підприємство має право переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта істотно відрізняється від його

справедливої вартості на дату балансу. Нульова вартість без сумніву є такою, яка суттєво відрізняється від реальної вартості, якщо за фізичними і технічними характеристиками об'єкт придатний до експлуатації. Таким чином, приймається рішення щодо переоцінки. В такому випадку виникають нові завдання в полі управлінського обліку: визначитися з методами дооцінки, ймовірністю і економічною обґрунтованістю варіанту залучення зовнішнього експерта для проведення професійної оцінки відповідно до чинного законодавства [1], правовими засадами можливості проведення дооцінки внутрішніми експертами (створенням комісії з дооцінки основних засобів із залученням дипломованих фахівців, які є працівниками підприємства), з податковими наслідками щодо результатів проведення дооцінки, з потребою перегляду вартості об'єктів всієї облікової групи, тощо. Це не вичерпний перелік питань, які попадають в поле зору управлінського обліку. Таким чином, ми висвітлили одну з багатьох проблем, які постійно з'являються у бізнесі, і які потребують вирішення не лише на рівні оцінки нормативно-правового поля, а потребують критичного мислення із аналізом наукових моделей і теорій, потребують логічного підходу із використанням не фінансової інформації, на рівні ментального професійного судження, з розрахунком альтернативних варіантів з огляду кращих теорій і практик.

Література

1. Національний стандарт № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440, із змінами від 9 серпня 2022 р. № 886. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text>
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджених наказом Мінфіну від 30.09.2003 р. № 561 (зі змінами, внесеними наказом Мінфіну від 18.10.2022 р. № 337) <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>

ОСОБЛИВОСТІ ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК У ПОДАТКОВІЙ ЗВІТНОСТІ

Складання та подання податкової звітності є обов'язком кожного платника податків - суб'єкта господарювання. Платники податків зобов'язані за кожен звітний період, в якому виникають об'єкти оподаткування або показники для декларування, подавати податкову звітність щодо кожного податку чи збору, платником якого вони є.

Податкова звітність – це звітність, що містить інформацію про податкові зобов'язання підприємства за видами податків та зборів. До податкової звітності належить податкова декларація, розрахунок, звіт відповідно до положень ст. 46 цього Кодексу [1, с. 51].

Податкова звітність подається за звітний період у встановлені Податковим кодексом України строки до контролюючого органу, в якому перебуває на обліку платник податків.

Помилки при складанні податкової звітності трапляються, основне для платника податків їх вчасно виявити та правильно виправити. Залежно від виду податку чи збору, за яким складено податкову звітність, існують спільні та відмінні способи виправлення помилок у податковій звітності.

Право на виправлення помилок, допущених у минулих звітних (податкових) періодах, та порядок внесення змін до податкової звітності передбачено статтею 50 Податкового кодексу України [2].

Спільними способами виправлення помилок для різних видів податкової звітності є подання декларації з позначкою «Звітна нова» або «Уточнюючого розрахунку».

Варіант виправлення помилки через декларацію «Звітна нова» обмежений, тому що у цей спосіб помилку можна виправили лише до закінчення граничного строку подачі декларації. Такий спосіб передбачає використання звичайної форми податкової звітності. У правому верхньому кутку податкової звітності ставимо позначку «Звітна нова» та переносимо всі дані з помилкової звітності, але вже без помилки. Звітний податковий період залишається той самий. Тобто

«Звітна нова» – це декларація, яка заповнена так, як і мала б бути заповнена спочатку, без помилки. Даний спосіб підходить для виправлення помилок і у додатках до податкової звітності. Однак подавати у будь-якому випадку треба весь пакет – декларацію та всі потрібні за її вмістом додатки, навіть якщо в них помилку й не виправляли, до закінчення граничного терміну звітування за такий період.

«Звітних нових» декларацій можна подавати безліч до закінчення граничного терміну подання такого виду податкової звітності, оскільки щодо декларацій у такому випадку діє принцип «правильна – остання подана». Попередня декларація просто анулюється. По останній поданій декларації й сплачується зобов'язання до бюджету [3].

Ще одним варіантом виправлення помилок у податковій звітності є подання уточнюючого розрахунку. Однак цей розрахунок складається та подається після закінчення граничного терміну подання такого виду податкової звітності за формою чинною на час подання уточнюючого розрахунку. Платник податків має право не подавати уточнюючої, якщо уточнені показники відображатимуться у наступній податковій декларації.

Відповідно до Податкового кодексу України, якщо платник податків, який самостійно виявляє факт заниження податкового зобов'язання минулих податкових періодів (крім випадку коли платник перебуває на плановій чи позаплановій перевірці), зобов'язаний:

а) або надіслати уточнюючий розрахунок і сплатити суму недоплати та штраф у розмірі трьох відсотків від такої суми до подання такого уточнюючого розрахунку;

б) або відобразити суму недоплати у складі декларації з цього податку, що подається за податковий період, наступний за періодом, у якому виявлено факт заниження податкового зобов'язання, збільшену на суму штрафу у розмірі п'яти відсотків від такої суми, з відповідним збільшенням загальної суми грошового зобов'язання з цього податку [4].

Щодо уточнюючого розрахунку, то його форма і методика складання за різними видами податків і зборів має певні відмінності.

Платники податку на доходи фізичних осіб – податкові агенти подають до контролюючого органу Податковий розрахунок сум

доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску. Це об'єднана звітність з податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного соціального внеску. Щодо виправлення помилок у такому Податковому розрахунку, то зазначимо наступне: звітність, яка була прийнята і яку потрібно відкоригувати, залишається чинною на момент виправлення помилки. Правило, за яким кожний наступний звіт замінює попередній, з Податковим розрахунком не працює. Виправити помилки у прийнятому звіті можна як у межах звітного періоду, так і поза його межами. Корируюча звітність повинна містити лише ті додатки, в яких проводиться коригування. «Звітний новий»/«Уточнюючий» Податковий розрахунок повинен містити інформацію лише за рядками з показниками або сумами, які уточнюються. Порядок заповнення «Звітнього нового» та «Уточнюючого» Податкових розрахунків при коригуванні сум або реквізитів є однаковим.

Щодо декларації з податку на прибуток, то існує три способи виправлення помилок, якими можуть скористатися платники податку. Це зокрема, подання декларації із позначкою «Звітна нова»; складання Додатка ВП до поточної декларації (під поточною мається на увазі декларація, яка подається за звітний період, який є наступним за періодом, у якому виявили помилку); подання уточнюючої декларації.

На відміну від інших податків, для податку на додану вартість розроблена спеціальна форма уточнюючої декларації – уточнюючий розрахунок. Його будова нагадує Декларацію з ПДВ, але містить не тільки уточнені (виправлені) показники, але ще й показники, які уточнюються. Вони повторюють значення відповідних рядків помилкової Декларації з ПДВ; різницю між виправленими та помилковими показниками. Якщо при додаванні таких різниць виходить недоплата ПДВ, то вона має бути сплачена до подачі уточнюючого розрахунку. Уточнюючий розрахунок до Декларації з ПДВ передбачає внесення лише цифр. У ньому немає можливості подати пояснення щодо причин помилки та інші доповнення. Це відрізняє Уточнюючий розрахунок до Декларації з ПДВ від інших уточнюючих декларацій.

Отже, основними способами виправлення виявлених помилок у податковій звітності є подання декларації з позначкою «Звітна нова»

до закінчення звітного періоду або «Уточнюючого розрахунку», якщо помилку виявлено після завершення граничного строку подання для такої звітності.

Література

1. Сафарова А., Кулинич М., Скорук О., Матвійчук І. Податкова звітність: сутність та порядок складання. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2024. № 4 (36). С. 47–56. DOI:<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2023-04-47-56>.
2. Зробили помилку у звіті до податкової: як виправити? URL: <https://sumy.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/592440.html>
3. Онищенко В. Виправлення помилок в декларації з ПДВ. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7441-як-заповнити-уточнюючий-розрахунок-z-pdv>
4. Податковий кодекс: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

УДК 334.72

Свинаренко Т.І., к.е.н., доцент
Гаврікова А.В., к.е.н., доцент
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Тернопіль-Краматорськ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Соціальна політика є складовою частиною внутрішньої політики держави та вирішальною мірою залежить від стану економіки країни. Більшість змін соціальної політики в нашій державі сьогодні мають на меті адаптувати соціальну політику держави до нових реалій, пов'язаних з появою значної кількості внутрішньо переміщених осіб та біженців, стрімким поширенням бідності та розширенням кількості вразливих категорій населення. Станом на кінець 2023-го року в Україні нараховувалося 4,9 млн внутрішньо-переміщених осіб та 3 млн людей з інвалідністю [1]. З часом числовразливого населення, нажаль, зростатиме і всі ці люди потребуватимуть роботи, соціалізації та реінтеграції у суспільство. Одним із ефективних інструментів для розв'язання подібних проблем є соціальне підприємництво, яке дозволяє не лише створити критично важливі робочі місця, але й здійснює загальний позитивний вплив на економіку країни та життя суспільства через свої соціальні ініціативи.

Сутність соціальних підприємств, форми їх організації та особливості функціонування вивчають такі науковці, як: Б. Андрощук, І. Біла, Корецька, А. Корнецький, Т. Лункіна, Г. Матвієнко-Біляєва, А. Світлична, Г. Свирида, О. Юрченко та інші. Однак соціальні виклики сьогодення потребують подальшого дослідження особливостей організації соціального підприємництва, вивчення позитивного міжнародного та вітчизняного досвіду, визначення сприятливих умов його розвитку в Україні. Тому метою даного дослідження є аналіз особливостей розвитку соціального підприємництва в Україні та визначення напрямів його активізації.

Поняття «соціальне підприємництво» вперше з'явилося в Італії наприкінці 1980-х років, а широке використання в Європі отримало в середині 1990-х років [2]. Сьогодні існує безліч прикладів функціонування соціального підприємництва, як бізнесової моделі із значущою соціальною метою. У більшості випадків цілі соціальних підприємств в європейських країнах пов'язані із соціальними або екологічними програмами. Так у Європі ефективно працюють більше 2 млн соціальних підприємств з майже 11 млн працівників, на які припадає 10% усіх європейських підприємств. Велика Британія вважається лідером з розвитку соціального підприємництва, де існує близько 70 тис соціальних підприємств, що забезпечують роботою майже 2 млн осіб (3 % населення), а сумарний внесок в економіку становить майже 9 % ВВП країни [3]. За офіційними даними, внесок соціального бізнесу в економіку окремих країн складає (млрд євро): Італія – 37,3, Нідерланди – 3,5, Португалія – 3,3, Угорщина – 2,3, Ірландія – 1,4, Естонія - 52,4 [4].

Дослідження сутності поняття «соціальне підприємництво» дозволило зробити висновок про відсутність єдиної думки серед науковців та практиків, але переважна їх більшість не сприймає його як класичне підприємництво, але й не ототожнює із благодійністю або волонтерством, некомерційним підприємництвом, або неприбутковою діяльністю. Вважається, що соціальне підприємництво - це, особливий вид підприємницької діяльності, якій вирішує соціальні проблеми та задовольняє соціальні потреби суспільства, а також поєднує соціальну місію з бажанням отримати доходи та прибуток від надання певних послуг або продажу товарів. Соціальне підприємництво має ті самі критерії, що й традиційне підприємництво, наприклад: фінансова автономія і ініціатива, інновації, відповідальність і ризик. У той же час

воно має специфічні особливості, такі як: пріоритет соціальних цілей, реінвестування прибутку в соціальний розвиток, відкритість і прозорість діяльності та публічної звітності [4]. На сьогодні в Україні, на жаль, ця діяльність ще нелегалізована, тобто юридично не визнана. Не дивлячись на це, соціальне підприємництво існує та досить успішно функціонує. Приклади успішних соціальних підприємств: кав'ярня «Veterano Coffee» (м. Київ); Львівська свічкова мануфактура (м. Львів); благодійна крамниця «Булавка» (м. Черкаси), молодіжна громадська організація «Вулик ідей» (м. Київ). Більшість соціальних підприємств займаються працевлаштуванням соціально незахищених верств населення, генеруванням фінансів для соціальної діяльності та реінвестиції в свою діяльність, залученню молоді та вирішенню гендерних, екологічних проблем тощо. Отже, соціальне підприємництво – це відповідь суспільства на соціальні потреби, воно стає потужним партнером державі у розв'язанні таких проблем як безробіття, неможливість виплачувати достатні соціальні виплати, виключення вразливих категорій населення з ринку праці. Водночас, більшість соціальних підприємців в Україні зазначають проблеми стосовно відкриття та функціонування власної справи. Серед основних труднощів такі: фінансові проблеми під час формування стартового капіталу відмітили 24% підприємців; труднощі через конкуренцію на ринку з некомерційними громадськими організаціями, які мають офіційний статус та стабільне донорське фінансування – 17%, обмежені соціальні очікування та громадська недовіра стала перешкодою для 11% соціальних підприємств; відсутність або недостатність знань і навичок з управління соціальним бізнесом – 10%. Серед інших перешкод: вузький і непідготовлений ринок, труднощі з наймом та навчанням персоналу, низький рівень мотивації, бюрократичні перепони тощо [4].

Враховуючи вищенаведене, вважаємо за доцільне наступні першочергові кроки для активізації розвитку соціального підприємництва в Україні:

по-перше – необхідне на законодавчому рівні визначити єдине поняття та розуміння змісту соціального підприємництва, а також, чітко окреслити прозорі ознаки і критерії такого виду підприємницької діяльності;

по друге – мають бути визначені можливі механізми державної підтримки соціального бізнесу, розроблені та запроваджені механізми

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством
державного стимулювання розвитку соціального підприємництва.

Література

1. Соціальне підприємництво в умовах війни: ліки чи плацебо? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2024/01/9/708567/> (дата звернення 12.05.2024)
2. Юрченко, О., Свирида, О. Соціальні підприємства в Україні: стан та проблеми розвитку. *Цифрова економіка та економічна безпека*. № 3. 2022р. с. 74-78. URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/113> (дата звернення 14.05.2024)
3. Міжнародний досвід соціального підприємництва і перспективи його застосування в Україні. URL: <https://miss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/zarubizhnyy-dosvid-sotsialnoho-pidpryemnytstva-i-perspektivy-yoho> (дата звернення 17.05.2024)
4. Соціальне підприємництво в Україні. Економіко-правовий аналіз. Звіт за проектом EU4Youth, 2020. URL: <https://euneighbourseast.eu/news/publications/social-entrepreneurship-in-ukraine-economic-and-legalanalysis> (дата звернення 14.05.2024)

УДК 657

Сичук С.М., викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Волинський фаховий коледж
Національного університету харчових технологій»

НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА АСПЕКТИ

Розрахунок амортизації основних засобів у період воєнного стану є складним і важливим завданням для підприємств. У період воєнного стану переважна більшість установ хоча б на певний період оголошувала простій. Навіть після повернення до роботи на деяких підприємствах частина основних засобів так і не експлуатується. Також, є установи, основні засоби яких наразі знаходяться на тимчасово окупованих територіях, а на підконтрольних Україні територіях активи установи були передані або установи самостійно починають їх використовувати не за основним призначенням, а для захисту населення, цілей оборони, відсічі агресії. Тому, одним із актуальних питань, на яке безпосередньо накладає свій відбиток воєнний стан, — нарахування амортизації основних засобів.

Вперше питання норм амортизації як частини первісної вартості прозвучало у 1884 р. у книзі Ю. Матесона «Амортизація фабрик» (м. Лондон). У книзі досліджується тема амортизації фабричних будівель і машин, а також як точно оцінити ці активи в

бухгалтерському обліку та фінансових звітах. Метісон надає детальний аналіз різних факторів, які сприяють амортизації заводів, включаючи знос, старіння та зміни в технології. У книзі також розглядаються різні методи розрахунку амортизації, зокрема автор запропонував робити періодичні відрахування за заздалегідь розробленими нормами амортизації [3]. Це видання започаткувало розвиток ідеї прискореної амортизації, яку вперше почали застосовувати в США у 1942 р, потім у ФРН (1948 р.), у Франції (1960 р.) та Великобританії (1962 р.) [4].

Одне з останніх досліджень, в якому найбільш повно розкрито питання амортизації, і зокрема, можливості її прискореного нарахування розкрито в дисертації Д.М. Трачової. Запропонований нею підхід дає змогу інтегрувати результати попередніх етапів і вирахувати більш об'єктивну ставку амортизації активу, яка охоплює максимум облікових, технічних і експлуатаційних характеристик активу й дозволяє формувати амортизаційний фонд підприємства виходячи із майбутньої вартості інноваційного відновлення [4].

В процесі становлення амортизаційної політики головну регулюючу роль відіграють інститути держави, визначаючи її основні принципи: методика визначення амортизації; норми амортизаційних відрахувань; віднесення амортизаційних відрахувань на витрати виробництва; застосування прискореної амортизації; віднесення витрат на проведення капітального ремонту, реконструкцію й технічне переозброєння виробництва; використання амортизаційних відрахувань [4].

Методологія нарахування амортизації передбачає можливість застосування 5 методів у національному стандарті і трьох методів у міжнародному. Застосування прискореного методу амортизації основних засобів можливе за національними правилами обліку, однак, відсутнє у МСБО 16 [2]. Враховуючи критичні умови використання майна підприємствами, що потрапили в зону бойових дій на Україні, даний метод повинен бути доданий до наявної в міжнародному стандарті методології нарахування амортизації основних засобів [6].

Раніше національний стандарт не уточнював, на яку саме дату проводити перегляд методу амортизації. Наказ № 148 вносить ясність до п. 28 НП(С)БО 7: метод амортизації об'єкта основних засобів переглядається на кінець звітного року у разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод від його використання. Нарахування амортизації за новим методом починається з місяця,

наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації [1].

Такі зміни необхідно об'єктивно аргументувати і документально підтвердити. Очевидно, що переглянути та змінити строк використання, ліквідаційну вартість та метод амортизації (у разі необхідності) можна за результатами інвентаризації (п. 1.4 розділ III Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань) [5].

Відповідно до п. 23 НП(С)БО 7 нарахування амортизації здійснюється протягом строку корисного використання (експлуатації) основних засобів, який встановлюється підприємством (у розпорядчому акті) при визнанні його активом (при за рахуванні на баланс), і призупиняється на період його: реконструкції; добудови; дообладнання; модернізації; консервації.

В такому разі нарахування амортизації припиняється, починаючи з місяця, наступного за місяцем вибуття об'єкта основних засобів, переведення його на реконструкцію, модернізацію, добудову, дообладнання, консервацію (п. 29 НП(С)БО 7). Також важливо пам'ятати, що перелік випадків, коли нарахування амортизації призупиняється, прописаний і в п. 24 Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів [7].

Призупинити нарахування амортизації можна на підставі: наказу чи акту виведення основних засобів із експлуатації. Типова форма такого акту відсутня, тому підприємство може розробити власну форму документу, взявши за основу Акт введення в експлуатацію основних засобів.

Призупиняти нарахування амортизації в бухгалтерському обліку чи ні — можуть вирішувати лише підприємства, які складають звітність на основі НП(С)БО. Для тих, хто керується МСФЗ — такого права вибору немає.

Таким чином, національні стандарти дозволяють перегляд облікової політики підприємства в частині запровадження прискореної амортизації їх необоротних активів. Право самостійно визначати облікову політику підприємства закріплено в абз. 2 ч. 5 статті 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. Випадки перегляду облікової політики передбачені п. 9 НП(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах».

Отже, щоб вчасно реагувати на непередбачувані обставини в умовах війни, підприємствам потрібно змінювати свою облікову політику в частині розширення можливостей застосування

прискореної амортизації активів, і зокрема, нерухомості. Хоча в НП(С)БО 7 «Основні засоби» передбачено можливість подвоєння норм амортизаційних відрахувань та перегляду підприємствами терміну корисного використання основних засобів, він не містить роз'яснення щодо амортизаційної політики воєнного часу. Тому першочерговим на законодавчому рівні є введення поняття «воєнного стану» в національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. Необхідним також є відновлення методу прискореної амортизації у Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU17035>
3. Matheson E. The depreciation of factories and their valuation. Published by E. & F. N. Spon Ltd, London, 1884. 124 p.
4. Трачова Д. М. Обліково-інформаційне забезпечення формування амортизаційної політики: теорія, методологія, організація: дис. доктора екон. наук / спеціальність: 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності). Київ: Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», 2018.
5. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 879. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>
6. Жук В., Бездушна Ю., Попко Є. Амортизація активів підприємств у воєнний час. *Облік і фінанси*. 2022. №1(95). с. 5-12. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1\(95\)-5-12](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1(95)-5-12).
7. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>

УДК 336.76

Стригіна О.А., к.фіз.-мат.н., доцент,
Дирда В.О., асистент
Білоцерківський національний аграрний університет

ВИКОРИСТАННЯ НЕЛІНІЙНИХ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ ТА МОДЕЛЕЙ ДЛЯ УПРАВЛІННЯ НАРОДНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

Галузі, об'єднання та окремі підприємства народного господарства функціонують і розвиваються за умов невизначеності, а тому описуються нелінійними, стохастичними, динамічними

процесами. Отже, для управління народним господарством, його галузями й тими чи іншими об'єктами господарювання потрібні нелінійні економіко-математичні моделі та методи. А вони ще недостатньо розроблені і до того ж не так легко, як лінійні, піддаються реалізації на ПЕОМ. Щоправда, нелінійні, стохастичні задачі нерідко вдається звести до лінійних, а далі скористатися відповідними добре розробленими методами розв'язування. Однак такий підхід потребує певних застережень.

Розглянемо приклад застосування нелінійної моделі. Урожайність сільськогосподарських культур залежить від багатьох чинників, серед яких насамперед слід назвати заходи з підживлення ґрунту. Природна родючість земельних угідь забезпечує лише певний рівень продуктивності рослин. Щоб підвищити їх урожайність, використовують органічні та мінеральні добрива. Залежність урожайності цукрових буряків від кількості внесених мінеральних добрив ілюструє рис. 1.

Із рисунка 1 бачимо, що за рахунок природної родючості ґрунту та внесення органічних добрив досягається врожайність цукрових буряків Y_0 . Зі зростанням кількості внесених мінеральних добрив урожайність цієї культури підвищується.

Наприклад, якщо ця кількість збільшується від X_1 до X_2 (реально це 100-280 кг діючої речовини на гектар), то врожайність цукрових буряків зростає майже лінійно, приблизно від 150 до 450ц/га.

Проте з подальшим збільшенням кількості внесених мінеральних добрив ($X_3 > X_2$) урожайність знижується ($Y_3 < Y_2$), оскільки рослини не забезпечуються іншими необхідними елементами, наприклад водою.

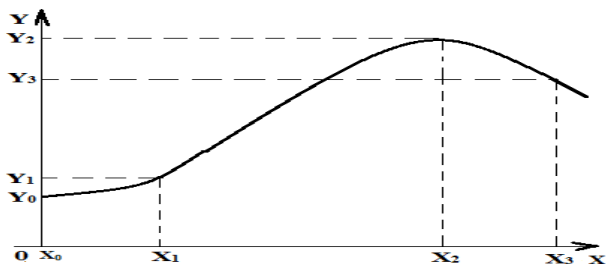

Рисунок 1 – Залежність урожайності цукрових буряків від кількості

внесених мінеральних добрив

Отже, якщо в розробленій економіко-математичній моделі вирощування цукрових буряків взяти обмеження за рівнем їх урожайності (скажімо, 150-450 ц/га), то з відповідними застереженнями можна припустити, що існує лінійна залежність між урожайністю цукрового буряку та обсягами внесених органічних добрив.

Розвиток комп'ютерної техніки і методів математичного моделювання створює передумови для використання нелінійних методів, а це може значною мірою підвищити якість розроблюваних планів, надійність та ефективність прийнятих рішень. Фахівець, який розробив економіко-математичну модель, але через її складність не реалізував на ПЕОМ, істотно поповнив свої знання про досліджуваний процес, а отже і прийняті ним (свідомо чи несвідомо) рішення є більш обґрунтованими й економічно ефективними, ніж ті, які могли б постати без вивчення зазначеної моделі.

Література

1. Вітлінський В.В., Наконечний С.І., Терещенко Т.О. Математичне програмування. К.: КНЕУ, 2001. 248 с.
2. Ладієва Л.Р. Оптимальне керування системами.–К.:НМЦВО, 2000. 187с.

УДК 336.64

Талах В.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВА:
ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ВИДИ**

Сучасний стан розвитку національної економіки вимагає посилення дій на відбудову країни від російської агресії, ефективний дій в інноваційному розвитку, в тому числі у ефективному використанню основних засобів. Проте значне зношення основних засобів, застаріла техніка та технологія виробництва, зберігання продукції, відсутність державної підтримки та інших джерел фінансування приводить до втрати ринків збуту продукції, зменшення обсягів виробництва та втрати частини основних засобів. В цих умовах гостро постає питання фінансової забезпеченості і підтримки

вітчизняних товаровиробників, в тому числі і у ефективності використання основних засобів.

До визначення сутності питання «фінансової забезпеченості» наковці ставляться не однозначно. Так, І.В. Осьмірко визначає, що «фінансове забезпечення – сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення і ефективного використання фінансових ресурсів, а також організаційно-управлінських принципів, методів і форм впливу цих ресурсів на інноваційний розвиток національної економіки» [1, с. 48].

В.М. Опарін вважає, що «фінансове забезпечення – це сукупність економічних відносин, що виникають з приводу пошуку, залучення й ефективного використання фінансових ресурсів, та організаційно-управлінських принципів, методів, умов фінансування, форм їх впливу» [2]. Ми поділяємо думку науковця, оскільки вбачаємо у фінансовому забезпеченні один із методів фінансового впливу на розвиток кожної галузі національної економіки країни.

Підтримує науковця і О. М. Колодізев. Він пропонує визначати фінансове забезпечення «як систему фінансових відносин, що діють через сукупність законодавчо закріплених форм і методів створення, мобілізації і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення розвитку, як підприємства, так і країни» [3, с. 88-89]. Науковець пропонує при цьому визначати напрямки фінансування та оптимальні орієнтири використання фінансових ресурсів.

О.Р. Романенко дуже обмежено формулює поняття «фінансове забезпечення», не виділяючи його сутності, методів, наслідків: «фінансове забезпечення – це покриття витрат за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання і державою» [4, с. 18]. О.О. Прокопець також розглядає означене поняття з точки зору мети фінансового забезпечення: «Фінансове забезпечення полягає у виділенні певної суми фінансових ресурсів на розв'язання окремих завдань фінансової політики господарюючого суб'єкта» [5, с. 292]. Автори виділяють самофінансування, кредитування та державне фінансування як форми фінансового забезпечення підприємства.

Іншої думки О.Б. Стефанишин. Він дає розширене розуміння економічної сутності поняття «фінансове забезпечення», з конкретизацією об'єктами та суб'єктами фінансового забезпечення, факторів, що впливають на суб'єкт, якому надано фінансову допомогу. Автор пропонує «...під фінансовим забезпеченням розвитку розуміти,

безпосередньо обсяг і склад (структуру) фінансових ресурсів, процеси та умови їх надходження, фінансові взаємовідносини суб'єктів господарювання з іншими контрагентами, державними органами влади, фінансово-кредитними інституціями, з урахуванням ризиків, що виникають під час залучення фінансових ресурсів, і трактувати його як ключовий чинник підтримки незворотних кількісних, якісних, системно-структурних змін – тобто розвитку, а також критерій оцінювання їх досягнення» [6, с. 49-50]. Як форми фінансового забезпечення автор виділяє «самофінансування, кредитування, бюджетне (державне, безповоротне), донорське фінансування, додаткове гарантійне; фондове (біржове) фінансування» [7].

Таким чином, вітчизняні науковці відмічають сутність, об'єкти та суб'єкти фінансового забезпечення, а також наслідки та фактори його впливу на ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Ретроспективний огляд навчальної та наукової літератури дав змогу з'ясувати, що єдиного підходу до класифікації фінансового забезпечення немає. Проте більшість науковців схиляються до думки, що існує дві основні форми фінансового забезпечення підприємства:

–«самофінансування (відшкодування витрат на основну діяльність та розвиток підприємств за рахунок власних джерел)» [7];

–«кредитування (на умовах платності, строковості та повернення отриманих коштів); бюджетне (державне) фінансування (як правило, на безповоротній та безоплатній основі)» [5].

На сучасному етапі розвитку фінансового забезпечення підприємства, на нашу думку, можна виділити внутрішнє та зовнішнє фінансування.

До внутрішнього фінансового забезпечення підприємства віднесемо та фінансові ресурси, що акумулюються в межах підприємства, тобто отримана виручка від реалізації продукції і, відповідно чистий прибуток, амортизаційні відрахування, а також забезпечення наступних витрат та платежів.

До зовнішніх джерел фінансового забезпечення підприємства віднесемо фінансові ресурси, які може підприємство залучити на ринку капіталів, тобто від отриманих довготермінових кредитів банків, від випуску акцій тощо.

Таким чином, основними формами фінансового забезпечення є самофінансування, бюджетне фінансування, державно-приватного партнерства, кредитування й страхування, міжнародного фінансування

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

та стимулювання, фінансування державними інститутами, податкової політики та загального державного управління щодо розвитку аграрного ринку.

Література

- 1.Осьмірко І. В. Система фінансового забезпечення інноваційного розвитку: поняття, структура та принципи функціонування. Бізнес Інформ. 2012. № 7. С. 47–49.
- 2.Опарін В. М. Фінанси (загальна теорія): навч. посібник. 4-те вид., без змін. К.: КНЕУ, 2007. 240 с.
- 3.Колодізев О. М. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку національної економіки: дис. ... д-р екон. наук: спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит». Харків, 2010. 556 с.
- 4.Андрійчук В. Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу : підручник К. : КНЕУ, 2013. 779 с.
- 5.Романенко О. Р. Фінанси : підручник. К. : Центр навч. літ-ри, 2004. 312 с.
- 6.Стефанишин О.Б. Управління фінансовим забезпеченням розвитку підприємств роздрібної торгівлі : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.04. Львів, 2017. 266 с.
- 7.Гуцул М. О. Фінансове забезпечення стійкого розвитку підприємства : економічна сутність та особливості. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2016. Вип. 17. Ч. 1. С. 112-115.

УДК 657.6

Талах Т.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЬНИХ ЗАХОДІВ

Методичні прийоми економічного контролю умовно поділяють на дві групи: загальнонаукові методичні прийоми (аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, аналогію і моделювання, абстрагування і конкретизацію, системний аналіз, функціонально-вартісний аналіз) та специфічні методичні прийоми (прийоми, вироблені практикою контрольно-ревізійної роботи на основі досягнень економічної науки). Останні використовують для одержання необхідних доказів у процесі контрольних дій під час проведення ревізій чи тематичних перевірок. Їх класифікують за двома групами: методичні прийоми фактичного контролю та методичні прийоми документального контролю.

До методичних прийомів фактичного контролю відносять інвентаризацію, контрольні заміри, спостереження (обстеження),

експертно-лабораторний аналіз, контрольний запуск сировини і матеріалів у виробництво. Кожен з цих методичних прийомів використовується у певних випадках та практиках економічного контролю. Так, інвентаризація використовується під час контролю фактичної наявності товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів, стану рахунків їх відповідності даним бухгалтерського обліку на одну і ту саму дату.

Контрольні заміри використовують під час контролю і перевірки достовірності даних про обсяги виконаних робіт та наданні послуг, тобто в будівельній галузі, транспортних організаціях та організаціях зв'язку. Спостереження як методичний прийом економічного контролю використовується під час виявлення дотримання правил безпеки зберігання ТМЦ, умов їх збереження, порядку видачі сировини і матеріалів у структурні підрозділи. Разом з цим можна застосовувати експертно-лабораторний аналіз. При цьому контролю підлягають якість сировини і матеріалів, готової продукції. Цей методичний прийом використовується під час контролю дотримання діючих стандартів і рецептур виготовлення продовольчих і непродовольчих товарів (продукції) у харчовій та хімічній промисловості.

У переробній промисловості найбільшого поширення набув метод фактичного контролю – запуск сировини і матеріалів у виробництво. Він використовується під час перевірки обсягів виходу готової продукції. При цьому, проводиться перевірка всього технологічного процесу з точки зору зважування сировини і матеріалів до технологічної обробки та готової продукції, що виготовляється із зазначеного обсягу сировини і матеріалів.

Таким чином, методичні прийоми, що використовуються під час фактичного економічного контролю специфічні для використання в кожній галузі.

Іншими за суттю та формами проведення є прийоми документального економічного контролю. До них відносять нормативно-правову перевірку (перевірка відповідності відображення господарських операцій чинним законодавчо-нормативним документам); формальну перевірку документів (перевірка наявності та правильності заповнення реквізитів та ін); арифметичну перевірку (контроль правильності обчислень, підрахунків); експертну перевірку (детальна, поглиблена перевірка достовірності документів про

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

господарські операції за наявності ознак недоброякісних документів); зустрічну перевірку (перевірка достовірності взаємозалежних документів); логічну перевірку (перевірка об'єктивної можливості виникнення господарської операції за взаємозалежними документами) та ін.

Таким чином, методичні прийоми економічного контролю використовуються в певних випадках за виникнення певних обставин і потреби у перевірці. Їх використовують або залежно від галузі, підприємство якої підлягає контролю, або типу документі, перевірці, за допомогою яких встановлюється істина.

Література

1. Вітвицька Н.С., Кузьмінська О.Е. Контроль і ревізія: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К.: КНЕУ, 2000. 166 с.
2. Гончарук С.М., Долбнєва Д.В., Приймак С.В., Романів Є.М. Фінансовий контроль: теорія, термінологія, практика: навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 298 с.
3. Гуцаленко Л.В., Дерій В.А., Коцупатрий М.М. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 424 с.

УДК 657.6

Талах Т.А., к.е.н., доцент
Кесарелі А.М. здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «ФІНАНСОВИЙ СТАН» ПІДПРИЄМСТВА

Одним із основних індикаторів, що характеризує ефективність господарської діяльності підприємства, ефективності використання ресурсів, ефективності вкладення капіталу, грошових потоків, зобов'язань є оцінка фінансового стану підприємства. Оскільки існує безліч систем показників, які характеризують фінансовий стан підприємства, методик його оцінки, підходів до проведення факторного аналізу, то і є різноманіття підходів до визначення економічної сутності поняття «фінансовий стан».

Л. Саприкіна, К. Шипіл зазначають, що «фінансовий стан – це одна з найважливіших характеристик виробничо-фінансової діяльності підприємства» [1]. Проте такого визначення не достатньо для

характеристики означеного поняття. Розширюють визначення М. Заюкова, А. Ковальчук визначаючи і показники, і зобов'язання, і конкурентоспроможність підприємства: «фінансовий стан – це одна із найважливіших характеристик економічної діяльності кожного підприємства як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі, яка знаходить своє відображення у комплексі показників щодо конкурентоспроможності підприємства, рентабельності виробництва, комерційного розрахунку (основи стабільної роботи підприємства) й виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком й іншими установами, фінансової стійкості та спроможності підприємства фінансувати свою діяльність» [2].

Проведений ретроспективний аналіз даного поняття дозволяє стверджувати, що не всі науковці дотримуються одностайної думки. Так, Г.В. Савицька зазначає, що «фінансовий стан підприємства як економічна категорія відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу» [3, с. 475]. Підтримує науковця І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін, З.Ф. Петряєва [4, с.115].

Автори О.В. Павловська, Н.М. Питуляк підкреслюють, що «фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства та його партнерів із фінансових та інших відносин» [5]. Підтримує автора В.В. Чепка, І.М. Свідерська, Ю.О. Гавриленко [6], Г.І. Грицаєнко, М.І. Грицаєнко [7] і зазначають, що визначає конкурентоспроможність підприємства саме його фінансовий стан.

Таким чином, фінансовий стан підприємства розглядають з точки зору стану і використання капіталу підприємства, і терміну погашення короткотермінових зобов'язань за платежами, і як оцінку рівня конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз наукового надбання з вивчення дефініції «фінансовий стан» показав, що частина авторів виділяє різні індикатори при визначенні фінансового стану підприємства. Так, І.М. Бойчик наголошує на визначенні оптимальної структури капіталу та своєчасного погашення заборгованостей: «фінансовий стан – це спроможність підприємства вести господарську діяльність на основі своєчасного погашення усіх видів заборгованості, раціональної

структури капіталу і господарських засобів» [8, с. 8]. А І.С. Ладунка та Є.А. Кучеренко звертає увагу на наявності, рівня забезпеченості підприємства та ефективності використання всіх видів ресурсів: «фінансовий стан – це міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [9]. Підтримує це визначення О.Я. Базілінська і зазначає, що «фінансовий стан розглядається як сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання ресурсів підприємства» [10, с. 10].

О.В. Насібова, І.О. Івашкевич вказують також на те, що фінансовий стан підприємства залежить від ресурсного потенціалу підприємства, який характеризує його рівень: «фінансовий стан підприємства – це результат виробничо-фінансової діяльності. Він характеризується величиною засобів підприємства, їх матеріально-технічного постачання, виробництва, реалізації та прибутку» [11, с. 189].

Таким чином, узагальнивши визначення поняття «фінансовий стан» підприємства можна стверджувати, що це комплексне поняття, яке об'єднує фінансові ресурси підприємства, їх наявність, ефективне використання, стан зобов'язань підприємства, рівень конкурентоспроможності та ліквідності; виражається через систему показників і характеризує підприємство, його здатність до самофінансування та конкурентоздатності на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Література

- 1.Саприкіна Л., Шипіл К., Діагностика фінансового стану підприємства як основа забезпечення його економічної безпеки. *Ефективна економіка*. 2012. № 11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_11_53.
- 2.Заюкова М., Ковальчук А. Теоретичні аспекти дефініції «фінансовий стан підприємства». *Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ* URL: ntkonf.org/k-e-n-zayukova-m-s-kovalchuk-a-pteoretichni-aspekti-definitisiyi-finansoviy-stanpidpriemstva/.
- 3.Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2010. 662 с.
- 4.Прокопенко І.Ф. Ганін В.І., Петряєва З.Ф. Курс економічного аналізу: підручник для студентів ВНЗ / І.Ф. Прокопенко,. — Харків: Легас, 2004. 266 с.
- 5.Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Питуляк, Н.Ю. Невмержицька; вид. 2_е, без змін. — К.: КНЕУ, 2009. — 592 с.
- 6.Чепка В.В., Свідерська І.М., Гавриленко Ю.О. Фінансовий стан

підприємства: теоретичні основи. Інвестиції: практика та досвід 2020. № 19-20 С. 96-102.

7. Грицаєнко Г.І., Грицаєнко М.І. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. Мелітополь: Люкс, 2021. 260 с.

8. Бойчик І.М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор, 2016. 378 с.

9. Ладунка І.С. Кучеренко Є.А. Шляхи покращення фінансового стану підприємств в сучасних економічних умовах. *Економіка і суспільство*. 2016. № 5. С. 185–188.

10. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 328 с.

11. Насібова О.В., Івашкевич І.О. Теоретичні основи оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка та управління підприємствами. Інфраструктура ринку*. 2019. Випуск 30.

УДК 657.6

Талах Т.А., к.е.н., доцент

Шийка М.О., аспірант

Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМІЧНА АНАЛІТИКА РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ

«Будівельний комплекс України є одним з найважливіших комплексів національної економіки, від якого залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання в країні. Будівельна галузь створює велику кількість робочих місць і споживає продукцію багатьох галузей національної економіки. Розвиток будівельного комплексу в умовах діяльності ринкових механізмів спрямований на стабілізацію стану соціальної безпеки як кожної окремої людини, так і держави в цілому» [2]

«На сьогоднішній день будівельна галузь України переживає один з найскладніших етапів свого розвитку, який характеризується дослідниками як період системної трансформаційної кризи, яка в свою чергу ще більше поглибилась з початком фінансово-економічної кризи та війни в Україні. Через такі нелегкі умови господарювання простежується зростання конкуренції між будівельними підприємствами» [2].

За даними Державної служби статистики України підприємства будівельної галузі у 2023 році виконали будівельних робіт на 11,2% більше ніж у 2022 році. В середньому за 2015-2023

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

роки кожного року обсяг будівельної продукції збільшувався на 17,6%. Будівництво житлових і нежитлових будівель у 2022 році сягало найбільших розмірів за останні 7 років, а у 2023 році воно знизилося на не значну величину.

Найбільшу частку у обсязі надання будівельних послуг займає нове будівництво. У 2016-2022 роках його частка коливалася в межах 75,0%, а у 2023 році обсяг розділився на нове будівництво (36,0%), ремонт (36,9%) та реконструкцію і технічне переоснащення (27,1%) (рис. 1).

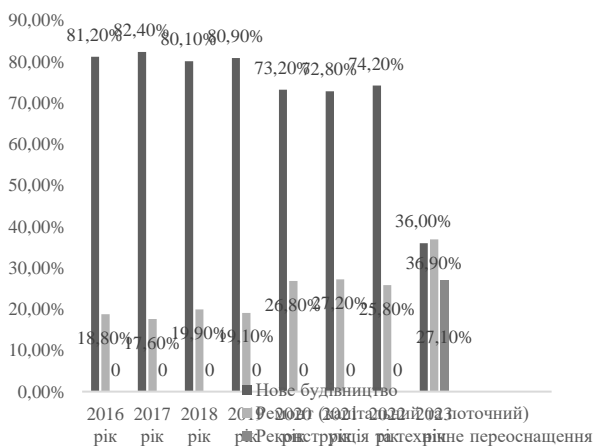

Рисунок 1 – Структура обсягів виробництва будівельної продукції України

за характером будівництва за 2016-2023 роки, %

Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних [1].

Будівлі за видами поділяють на житлові та нежитлові, динаміка структури яких представлена на рис. 2.

У 2023 році найбільшу частку із нежитлових будівель за загальною площею займали промислові будівлі та склади (29,1 %), а найменшу – будівлі транспорту та зв'язку (2,1 %). Кожного року структура змінюється, але лідируючі позиції за загальною площею займають будівлі торговельні, промислові та склади, а також інші нежитлові будівлі.

Будівництво житлових будинків у 2023 році складало 65371 одиниць, що на 60615 одиниць або на 48,1% менше ніж у 2022 році. На це вплинуло скорочення будівництва одноквартирних будинків на 45,2% та майже у 2 рази будинків з двома та більше квартирами. Причиною зниження будівництва є загальна економічна криза, зубожіння населення, зниження рівня їх доходів, інфляція та військові дії на території України.

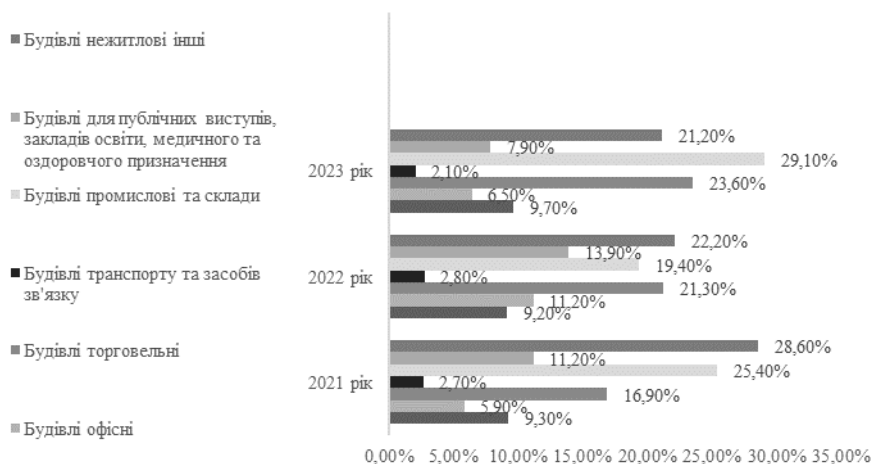

Рисунок 2 – Структура загальної площі нежитлових будівель України на початок будівництва за видами у 2021-2023 роках

Джерело: розраховано автором на основі статистичних даних [1].

За загальною площею найбільша частка житлових будинків належить будинкам з двома та більше квартирами. У 2023 році їх частка складала 94,1%, при цьому одноквартирні будинки займали 5,8% загальної площі будівництва, а гуртожитки 0,1%. У 2022 році найбільшою за три останні роки була частка багатоквартирних будинків – 97,7% загальної площі, що на 1,1% більше ніж у 2021 році.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Регіональна економіка: навчальні матеріали онлайн.URL: https://pidru4niki.com/1050090238616/rps/nevidpovidnist_shirini_ukrayinskih_koliy_shirini_yevropeyskih_koliy

УДК 378.004.7

Ткаченко О.В., к.пед.н.

Бондар О.С., к.е.н., доцент

Білоцерківський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Сьогодні інформаційні технології не просто займають велике місце в нашому житті, їх використання у будь-якій сфері діяльності, стало буденною справою. Розвиток бізнесу без інформаційних технологій уявити сьогодні неможливо: потоки інформації потребують не просто обробки, а швидкої обробки та швидкого її обміну. Інформаційні технології всюди. Нині, не маючи потужні можливості свого комп'ютера, а маючи доступ до Інтернету, а то й навіть без підключення до нього (Google Workspace) можливо отримувати хмарні послуги – це:

- пошта: gmail, hotmail;
- віддалена робота з документами: Google документи, Office Web Apps;
- зберігання даних: Google Drive, OneDrive, Dropbox;
- редагування зображень у режимі реального часу: Figma;
- проведення відеозустрілей;
- створення презентацій;
- сервіси для створення нотаток, спільної роботи над завданнями: Trello, Jira, Evernote;
- онлайн-магазини додатків: Google Play, App Store та Microsoft Store;
- хмарний хостинг – розміщення свого сайту в «хмарі» [2, 3].

Перераховані сервіси мають вагомий набір послуг і хмарні рішення для бізнесу.

Що ж таке «хмарні технології»?

Хмарні технології – це технології розподіленої обробки цифрових даних, за допомогою яких комп’ютерні ресурси надаються інтернет-користувачеві як онлайн-сервіс. Програми запускаються і видають результати роботи в вікні web-браузера на локальному ПК. При цьому всі необхідні для роботи програми та їх дані знаходяться на віддаленому інтернет-сервері і тимчасово кешуються на клієнтській стороні: на ПК та ін. [3].

Хмарні технології – це можливість використання обчислювальних ресурсів і пам’яті спільного пулу віддалених серверів [1].

Хмарні технології (англ. Cloud Technology) – це парадигма, що передбачає віддалену обробку та зберігання даних. Ця технологія надає користувачам мережі Інтернет, доступ до комп’ютерних ресурсів сервера і використання програмного забезпечення як онлайн-сервіса [4].

Отож, «хмарні технології» – це інформаційно-комунікаційні технології, що передбачають віддалене опрацювання та зберігання даних, що є важливим фактом для аналітичного забезпечення у будь-якій сфері діяльності.

Хмарне програмне забезпечення не займає місця в пам’яті вашого пристрою, не вимагає значних обчислювальних ресурсів (усю роботу виконують хмарні сервери) і зазвичай є фінансово вигіднішим: користувач не купує програму, а оплачує місячний або річний абонемент.

Завдяки цьому хмарні програми змогли стати частиною нашого сьогодення. Найпоширенішими сервісами в управлінні та вирішенні бізнес-задач є програми SaaS – «програмне забезпечення як послуга» (Software as a Service, SaaS). Це найпопулярніший вид хмарних послуг (Netflix, Spotify, Dropbox, Google Workspace, Office 365). Працюючи в Google Docs, не потрібно ані інстальювати цю програму, ані зберігати файли в пам’яті вашого комп’ютера – все зберігається на серверах Google, а доступ до цих ресурсів відкритий завдяки браузеру.

Окрім SaaS, є й інші види хмарних послуг: інфраструктура як послуга (Infrastructure as a Service, IaaS), платформа як послуга (Platform as a Service, PaaS) та функція як сервіс (Function as a service, FaaS).

IaaS – це таке хмарне рішення, за якого постачальник послуги здає в оренду свої сервери й обчислювальні потужності. Клієнт може

інсталювати на орендовані сервери будь-які операційні системи та програми. Information as a Service, або інформація як сервіс, відкриває доступ до масової інформації, яка швидко змінюється (наприклад, біржові котирування, курси валют).

PaaS – це рішення, яке в першу чергу адресоване розробникам програмного забезпечення. У послугу входить не лише ІТ-інфраструктура, але й операційні системи, середовища для розробки програм та інструменти для управління базами даних. Process as a Service, або процес як сервіс використовує хмарні ресурси для управління та автоматизації складних бізнес-процесів.

FaaS – це сервіс, який дозволяє розробляти, запускати програмні продукти та керувати ними. Основна особливість – запускає певні функції у момент, коли виконується задана умова. Також відмінністю є те, що при використанні знімається не абонплата за місяць, а гроші за обсяг дискового простору, що використовується, і кількість операцій на місяць, тобто за активний час користування [3].

Просліджуючи хмарні технології як потужний інструмент для розвитку бізнесу, зацентруємо увагу на інноваційній хмарній платформі з мультифункціональними можливостями для будь-якого бізнесу – це Amazon Web Services, яку представляє гігант онлайн-комерція Amazon.

Amazon web services – хмарна платформа, яка забезпечує доступ до понад 50 сервісів: від зберігання даних до їх аналізу та візуалізації. Програма пропонує сучасні та якісні технології, що допомагають підвищити спроможність і звільнити ресурси, спрямовуючи їх на реалізацію спрямувань організації. Про плюси AWS коментують, що «переваги AWS – це зручність у користуванні, надійність і впевненість у тому, що знеацька все не впаде і не пропаде. Сервісами AWS можуть користуватися як досвідчені DevOps-інженери за допомогою консолі і швидких команд, так і звичайні люди за допомогою зрозумілого інтерфейсу» [3].

Насамперед, веб-сервіси Amazon забезпечують обчислювальну потужність, сховище баз даних, доставку контенту та інші функції, не вимагаючи від організацій інвестицій у фізичну інфраструктуру, що дозволяє суттєво зекономити ресурси. Крім того, безпека в процесі роботи у хмарі вища, ніж локально. Сертифікація засобів захисту, шифрування даних при зберіганні та пересиланні, застосування

апаратних модулів підвищують безпеку управління ІТ-інфраструктурою.

Amazon Web Services (AWS) є найбільшим постачальником хмарних сервісів у світі. На даний момент продуктивний портфель AWS включає понад 200 хмарних сервісів, від ІТ-інфраструктури до машинного навчання, для компаній будь-якого розміру. Це глобальна спільнота партнерів у більш ніж 150 країнах, які створюють та надають клієнтам власні унікальні послуги на базі хмарних сервісів та технологій AWS, що дозволяє зосередитися на бізнес-цілях та задачах.

Отож, можливості Amazon Web Services підійдуть для компаній різної галузевої спрямованості малого, середнього та великого бізнесу, що підкреслює сутність хмарних технологій в аналітичному забезпеченні діяльності кожного суб'єкту.

Література

1. Бізнес. URL: <https://business.djia.gov.ua/cases/tehnologii/so-take-hmarni-tehnologii-i-ak-voni-mozut-dopomogti-vasomu-pidpriemstvu> (дата звернення: 21.04.2024).
2. Блог VPS.ua. URL: <https://vps.ua/blog/ukr/cloud-technologies-for-business/> (дата звернення: 10.05.2024).
3. Хмарні рішення Amazon: економія ресурсів і надійність / автор: [Maksym Mazypchuk](#). URL: <https://digi.gurt.org.ua/archives/1427>
4. Хмарні технології. URL: http://wiki.kubg.edu.ua/%D0%A5%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%BD%D1%96_%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%97/ (дата звернення: 11.05.2024).
5. Що таке хмарні технології і навіщо вони потрібні. URL: <https://edin.ua/shho-take-xmarni-texnologii%D1%97-i-navishho-voni-potribni/#::~:~:text=%D0%A5> (дата звернення: 10.05.2024).

УДК 657

Ткачук І.М., к.е.н., доцент
Північно-західний міжрегіональний центр
ДУ «Держгрунтохорона»

ФОП ЧИ НАЙМАНИЙ ПРАЦІВНИК

Неодноразово можна почути від фізичної особи, яка у пошуку роботи, про те, що «мене беруть на роботу, але я маю зареєструватися фізичною особою підприємцем». З поняттям «працівник» всі знайомі, дещо менше знайомі про свої права, однак це інше питання і не всіх

бентежить. А ось, як працювати у форматі фізична особа-підприємець (надалі – ФОП), а не працівник, викликає занепокоєння. І це не дивно. Так, ми знаємо (хто ніколи не був ФОП чи не цікавився даним питанням), що є така форма суб'єкта господарювання, і все. Як відбувається така співпраця, які є фінансові ризики та як взагалі працює ФОП – це питання без відповіді для багатьох фізичних осіб.

І так, людина хоче працювати, проте вона перед дилемою: «стати ФОП і мене візьмуть на роботу» чи «краще обрати іншого роботодавця де я буду найманим працівником». Давайте розберемося з даними поняттями та основними категоріями, які притаманні для кожного випадку (табл. 1).

Таблиця 1. – Відмінність категорій «працівник» та «фізична особа-підприємець»

Ознаки	Працівник	Фізична особа-підприємець
Визначення поняття (хто є хто)	Це фізична особа, яка безпосередньо власною працею виконує трудову функцію згідно з укладеним з роботодавцем трудовим договором (контрактом) відповідно до закону (пп. 14.1.195 ПКУ)	Це суб'єкт господарювання, який здійснює підприємницьку діяльність за умови державної реєстрації (ст. 128 Гл. 13 ГКУ).
Нормативна база правовідносин	Кодекс законів про працю України	Цивільний кодекс України
Правила здійснення діяльності визначені	Колективним договором (за наявності); Трудовим договором; Правилами внутрішнього трудового розпорядку; Посадовою інструкцією.	Цивільним кодексом України; Господарським кодексом України; Податковим кодексом України; Інші нормативно-правові акти, якими регламентується діяльність ФОП
Предмет діяльності визначається	Посадою та відповідно посадовими обов'язками	Обраним Кодом виду економічної діяльності (надалі – КВЕД)
Підстава для початку виконання роботи	Укладання трудового договору; Видача Наказу (розпорядження) про прийняття на роботу.	Виписка з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських організацій; Витяг з реєстру платників єдиного податку (якщо ФОП обирає спрощену систему оподаткування); Витяг з реєстру платника ПДВ (у випадку реєстрації платником

*XVI Міжнародна науково-практична конференція
(м. Луцьк, 25 травня 2024 р.)*

		ПДВ); Укладений договір.
Графік роботи	Встановлюється роботодавцем	Встановлюється самостійно ФОП (залежить від терміну виконання замовлення)
Форма грошової винагороди за виконану роботу	Заробітна плата, яка розраховується роботодавцем, за даними Табелю обліку робочого часу	Дохід, визначений сторонами при укладанні договору або за даними підписаного Акту виконаних робіт (наданих послуг)
Термін виплати	Заробітна плата виплачується не рідше двох разів на місяць.	За домовленістю сторін (термін позовної давності 3 роки, якщо іншого не передбачено договором)
Форма виплати	Готівкою або на зарплатну картку працівника	На розрахунковий рахунок ФОП або готівкою (необхідність застосування РРО/ПРРО)
Хто нараховує та сплачує податки	Роботодавець	Сам ФОП (пп. 14.1.139 ПКУ)
Ведення обліку	Не ведеться	Ведеться книга обліку доходів або книга обліку доходів і витрат
Подача звітності	Не подається	Подається щоквартальна або щорічна Податкова декларація
Відповідальність	Дисциплінарна та матеріальна	Цивільно-правова, адміністративна, фінансова, кримінальна.
Перевірки контролюючих органів	Відсутні	
Фінансовий моніторинг	Отримання заробітної плати не підлягає фінмоніторингу	Отримання доходу може попасти під фінмоніторинг зі сторони банку, податкової

За даними таблиці можна зробити такі основні висновки (не вдаючись у більш глибокий аналіз нормативно-правових актів):

1. Працівник здійснює трудову діяльність, а ФОП – підприємництво.

2. У своїй роботі працівник керується визначеними для нього посадовими обов'язками, ФОП – нормативно-правовими актами (а їх є дуже багато, і вони зазнають змін). ФОП має знати, які зміни в законодавчих актах приносять зміни у порядок ведення його діяльності.

3. Для здійснення діяльності ФОП необхідно пройти державну реєстрацію та отримати документи, що посвідчуватимуть його статус суб'єкта господарювання. Відповідно, у випадку припинення діяльності ФОП необхідно подати документи на зняття з реєстрації такого суб'єкта господарювання.

4. ФОП має здійснювати діяльність в межах обраних та не заборонених законодавством КВЕД. Здійснення діяльності не в межах обраних КВЕД призводить до штрафних санкцій та сплати податків за вищими ставками.

5. Працівник, який ходить на роботу, щомісяця отримує заробітну плату, у розмірі не менше встановленого законодавством мінімального розміру. ФОП отримує – дохід, який на відмінну від зарплати йому ніхто не гарантує. Отримання доходу може бути не раз в місяць, а раз в квартал, а може бути взагалі не виплачений бо відсутній узгоджений сторонами документ. Підставою для виплати доходу ФОП за роботи чи послуги є підписаний обома сторонами Акт.

6. ФОП самостійно нараховує та сплачує податки з отриманого доходу, а також подає звітність. При цьому необхідно пам'ятати про граничні терміни, щоб не потрапити під штрафні санкції. За працівника усі податки пов'язані з заробітною платою платить роботодавець та відповідно, подає звітність.

7. ФОП обов'язково має вести облік доходів і витрат, відповідно відображати дану інформацію в книзі за відповідною формою.

8. Спосіб отримання заробітної плати (готівкою чи на картку) на працівника ніяк не впливає. А ось ФОП, має звернути увагу на спосіб отримання доходу і яка це операція розрахункова чи не розрахункова, бо від цього буде залежати необхідність застосування РРО/ПРРО. Потреба відкриття розрахункового рахунку (виникають витрати по щомісячній платі за обслуговування рахунку).

9. ФОП, як суб'єкт господарювання, відповідає за своїми зобов'язаннями усім своїм майном. При цьому, коло видів відповідальності ФОП значне на відміну від найманого працівника. У фінансовому плані для працівника це матеріальна відповідальність, яка може бути повна або часткова і залежить від середнього заробітку.

10. Заробітна плата працівника не є об'єктом фінансового моніторингу. А ось доходи ФОП підлягають фінансовому моніторингу. Тобто, підозрілі надходження на розрахунковий рахунок

або особисту картку – це підстава для банку задля запиту щодо підтвердження законності походження коштів. Відсутність пояснення – заблоковані кошти, які не вийде розблокувати допоки не буде пояснень та підтверджуючих документів.

Вибір ФОП чи найманий працівник, в даному випадку, справа особиста. Проте варто пам'ятати, що:

1. Працівник звільнившись з роботи здійснює вільний пошук нового місця роботи, ні про що не задумуючись.

2. ФОП (в особі так званого «працівника») завершивши співпрацю з даним контрагентом (так званим «роботодавцем») має задуматись та визначитись, що робити далі з наявною офіційно зареєстрованою підприємницькою діяльністю (ФОП). При цьому варто пам'ятати про обов'язок своєчасної сплати податків та подачі звітності ФОП.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 05.05.2024 р.)

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. №2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.05.2024 р.)

УДК 657

Тлущкевич Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

РИЗИК-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД В ПРОЦЕСІ БЮДЖЕТУВАННЯ

В процесі бюджетування управлінським персоналом визначаються певні цілі і весь процес бюджетування спрямований на досягнення цих цілей.

При контролі за виконанням бюджету виникають випадки не досягнення цілей та умов бюджетування або їх перевиконання - ризику. У найширшому розумінні ризиком називають невизначеність щодо здійснення тієї чи іншої події в майбутньому. Ризик вимірюється ймовірністю того, що очікувана подія не відбудеться і не призведе до небажаних наслідків [1]. Ризик являє собою категорію, котра може призвести як до втрат, так і до отримання нових позитивних можливостей [2]. Об'єктами ризику можуть бути окрема господарська

операція, вид продукції, технологічні процеси, напрям виробничої діяльності, окремих суб'єкт господарювання, тощо [3].

Характерною ознакою для більшості управлінських рішень є наявність значних невизначеностей. Один із найважливіших аспектів процесу обґрунтування і прийняття рішень полягає в тому, що він повинен дати чітке розуміння місця й ролі невизначеності під час прийняття рішення [4].

Ризики розглядають у різних аспектах: управлінський, стратегічний, обліковий тощо. При цьому, значну увагу приділяють саме управлінню ризиками та їх впливу на прийняття управлінських рішень.

Для організації системи управління ризиками рекомендують застосовувати методологію «Управління організаційними ризиками. Інтегрована модель» (COSO ERM) [5], яка, спрямована не лише на своєчасне виявлення та оцінку ризиків, а й на облік спільних цілей компанії під час її аналізу, а також на постійний моніторинг ризиків. Зауважують на застосуванні цієї методології в стратегічному управлінському обліку ризиків Бондар М.І. та Єршова Н.Ю. [6]. Саме одним із завдань зазначеної методології є оцінка «толерантності» або апетиту до ризику (рівень ризику, який може допустити компанія) [7]; визначення ризик-апетиту відповідно до стратегії розвитку підприємства [6]. При цьому, ризик-апетит пояснюється як ризик, на котрий згодне піти підприємство. Оцінка ризик-апетиту проводиться керівництвом разом із розробленням механізмів управління відповідними ризиками [7;6].

Бондар М.І. та Єршова Н.Ю. зауважують, що результат стратегічного управлінського обліку ризиків – це прогнозування можливостей, максимальне використання ресурсів підприємства, забезпечення фінансової стійкості та досягнення запланованих результатів у процесі стратегічного управління [6].

Обліковий аспект ризиків характеризується обліково-аналітичним забезпечення процесу управління, бюджетуванням та прийняттям рішень. Дорошенко О.О. зауважує, що якісно побудована система обліково-аналітичного забезпечення дозволить вчасно ухвалити ефективні управлінські рішення на підставі даних аналітичних розрахунків та облікової інформації та буде спрямованою на забезпечення захисту економічних інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз [8].

Ризик-орієнтований підхід в управлінському обліку забезпечує його гнучкість та прогнозування можливих втрат економічних суб'єктів. В цілому трансформація управлінського обліку автоматично відбувається через інтеграцію технологій та автоматизацію процесів: змінюється структура організації, фінансові працівники та бухгалтери більш гнучкі у прийнятті рішень щодо планування витрат, доходів, прибутків. Навики та компетенції бухгалтерів розширені, ролі переходять від поточних до операційних, тактичних, стратегічних, відбувається реалізація advanced-аналізу в системі обліку [9].

Визначають підходи до оцінювання ризику бюджетування Гром'як О. та Харчук В.: «ризик бюджетування» - це ймовірність настання непередбачуваної події, яка може виникнути на будь-якому етапі бюджетування та стати причиною можливих відхилень у співвідношеннях доходів та витрат, надходжень і видатків, активів та пасивів [2].

Таким чином, в управлінському обліку можуть виникати ризики недосягнення цілей бюджетування та управлінських цілей, а саме: господарський ризик – недосягнення визначених у бюджетах обсягів виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг); фінансовий ризик - недосягнення визначених у бюджетах доходів, витрат, грошових коштів і фінансового результату. Крім того, такі ризики слід поділяти: за місцем виникнення: внутрішні і зовнішні; за сферою походження: господарський (ризик бізнес-процесів), виробничий, фінансовий; за тривалістю – коротко-, середньо- й довгострокові.

Разом з тим, оцінку ризиків недосягнення цілей бюджетування слід здійснювати:

- 1) відразу після складання бюджетів – на весь період бюджетування (квартал, рік)
- 2) при контролі бюджетів – на період бюджетування, що залишився до кінця звітної періоду (місяць, квартал) – якщо бюджети розроблені помісячно, то при завершенні першого місяця визначати ризики на наступний місяць.

Література

1. Степанова А.А. Визначення ролі ризику в прийнятті управлінських рішень. *Соціально-трудові відносини: теорія та практика*. КНЕУ. 2012. № 2. С. 46–52.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

2. Гром'як О., Харчук В. Теоретичні аспекти сутності категорії «фізик бюджетування» та особливості його оцінювання. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2012. Випуск 48 С. 303-309.

3. Шереметинська О.В., Тюха І.В., Тур О.В. Особливості управління ризиками при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. *Ефективна економіка*. 2022. №5. URL: https://dspace.nuft.edu_ua/bitstreams/0768d86f-9360-44e7-af76-03113f3ebba9/download (дата звернення: 02.05.2024).

4. Дробязко А.М. Механізми врахування ризиків у процесі прийняття управлінських рішень в умовах сучасних викликів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 16. С. 150-153.

5. Мирошниченко Г. Управління ризиками підприємницьких структур: аспекти ризик-менеджменту. *Економіка та суспільство*, 2022. Випуск 44. URL: <https://doi.org/10.32782/25240072/2022-44-47> (дата звернення: 12.04.2024).

6. Бондар М.І., Єршова Н.Ю. Стратегічний управлінський облік ризиків: теоретичні та практичні аспекти. *Фінанси України*. 2019. № 2 (279). С. 69-81.

7. Башинська О.І., Полещук А.А., Мотова А.В. Удосконалення системи управління ризиками на підприємстві. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 17. С. 91-94.

8. Дорошенко О.О. Ризик-менеджмент: роль обліково-аналітичного забезпечення підприємства. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2023. Випуск 1(101). С. 24-32.

9. Кулініч Т., Шепель І., Гавриленко Н. Розвиток управлінського обліку на основі ризик-орієнтованого підходу. *Економічний аналіз*. 2021. Том 31. № 1. С. 17- 24.

УДК 657

Тлучкевич Н.В., к.е.н., доцент

Король П.С., здобувач вищої освіти

Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ СОБІВАРТОСТІ ПОСЛУГ

В процесі господарської діяльності, кожен економічний суб'єкт, що надає послуги, не може уникнути витрат, основними з яких є виробничі витрати, які безпосередньо впливають на собівартість наданих послуг. Показник собівартості послуг є визначальним при формуванні ціни на послуги та прямо впливає на фінансові результати і рентабельність.

Методика розрахунку собівартості послуг визначена НП(С)БО 16 «Витрати». Так, для потреб обліку і фінансової звітності визначають виробничу собівартість послуг та собівартість

реалізованих послуг [1;2].

Собівартість реалізованих послуг складається з виробничої собівартості послуг, реалізованих протягом звітного періоду; нерозподілених постійних загальновиробничих витрат; наднормативних виробничих витрат (п. 11 НП(С)БО 16 «Витрати») [1].

Виробнича собівартість послуг включає:

- прямі матеріальні витрати - вартість сировини й основних матеріалів, що понесені при виконанні послуг, купівельних напівфабрикатів і комплектуючих виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат;

- прямі витрати на оплату праці – заробітна плата й інші виплати робітникам, зайнятим при наданні послуг, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат;

- інші прямі витрати - інші виробничі витрати, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат (відрахування на соціальні заходи, плата за оренду земельних і майнових паїв, амортизація та інші);

- змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати До змінних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування й управління виробництвом (цехів, дільниць), що змінюються прямо (або майже прямо) пропорційно до зміни обсягу діяльності. Змінні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат із використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо), виходячи з фактичної потужності звітного періоду.

До постійних загальновиробничих витрат належать витрати на обслуговування й управління виробництвом, що залишаються незмінними (або майже незмінними) у разі зміни обсягу діяльності.

Постійні загальновиробничі витрати розподіляються на кожен об'єкт витрат із використанням бази розподілу (годин праці, заробітної плати, обсягу діяльності, прямих витрат тощо) за нормальної потужності [1].

При визначенні собівартості послуг можна застосовувати попроцесний, нормативний та позамовний методи обліку витрат. В основному застосовують позамовний метод обліку витрат, при якому виробничі витрати формуються окремо в розрізі послуг.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Управлінський аспект організації обліку собівартості послуг характеризується тим, що для прийняття управлінських рішень собівартість формують не лише за об'єктами обліку витрат а й за центрами відповідальності. При цьому, можна застосовувати й інші методики обліку витрат і собівартості, зокрема необхідно визначати:

- собівартість за змінними прямими виробничими витратами;
- повну собівартість на основі розподілу невиробничих витрат;
- нормативну собівартість за поточними нормами витрат на одиницю послуги.

Разом з тим, особливості організації обліку собівартості послуг для управлінських потреб доцільно прописати у внутрішньому положенні про організацію управлінського обліку.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

2. Національний положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02. 2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 12.05.2024).

УДК 657

Ходзицька В.В. к.е.н., доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ПРИНЦИПИ ЗВІТНОСТІ: КРОК ДО ЯКОСТІ ЗВІТНОСТІ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Глобальна ініціатива зі звітності вважає свої Принципи звітності основними для досягнення високої якості звітності у сфері сталого розвитку. Сформульовані Принципи звітності розумно поділені на дві групи: Принципи визначення змісту звіту та Принципи визначення якості звіту.

До Принципів визначення змісту звітності належать:

–Залучення зацікавлених сторін.

– Широкий контекст діяльності корпорації в контексті сталого розвитку.

– Відображення значного економічного, екологічного та соціального впливу корпорації.

– Повнота та охопленість істотних аспектів [1].

До *Принципів визначення якості звітності* відносять:

- ◆ Правдивість наведеної інформації.
- ◆ Збалансованість як забезпечення можливості обґрунтованої оцінки загальної ефективності.
- ◆ Зрозумілість та доступність наведеної інформації.
- ◆ Зіставність відображеної інформації.
- ◆ Можливість компіювання та аналізу інформації, що суттєво впливає на якість та суттєвість інформації.
- ◆ Періодичність звітування задля прийняття релевантних рішень [2].

Рада зі стандартів сталого бухгалтерського обліку застосовує систематичний підхід до своєї діяльності щодо встановлення стандартів, щоб гарантувати суттєвість використання принципів для кожної галузі, ефективність для емітентів та корисність для інвесторів.

Для досягнення цих цілей стандарти Ради зі стандартів сталого бухгалтерського обліку квінтесує принципи :

- ✓ Засновані на оцінці фактичних даних з достатньою ймовірністю впливу на фінансовий стан або EBITDA корпорації.
- ✓ Інформативність задля надання користувачам та постачальникам фінансового капіталу суттєвої, корисної для прийняття рішень та економічно ефективного розкриття інформації.
- ✓ Концентрація на галузевих особливостях.

Рада зі стандартів сталого бухгалтерського обліку враховує наступний набір принципів щодо тем стійкого розвитку, які мають бути розкриті корпораціями:

- значна впливовість на корпоративну вартість.
- потенційна значущість п'яти факторів:
 - прямі фінансові наслідки та ризик;
 - правові, нормативні та політичні фактори;
 - галузеві норми, передовий досвід та фактори конкуренції;
 - лобіювання інтересів зацікавлених сторін;
 - можливості інноваційного розвитку.

- врахування галузевих особливостей.
- врахування контролю та впливу окремих корпорацій.
- розкриття суттєвої інформації для більшості компаній галузі

[3].

Основа звітності ООН за керівними принципами визначають основні наскрізні принципи, якими слід керуватися при складанні звітності відповідно до Основи. Вони є наступними:

– Розкриття бізнес-моделі компанії, організаційної структури та стратегії.

– Дотримання мінімального порога інформативності.

– Вдосконалення інформації задля реалізації Керівних принципів.

– Концентрація уваги на дотриманні прав людини.

– Зосередження розкриття інформації про права людини.

– Розв’язання значущих проблем щодо прав людини.

– Опис важливих факторів щодо причин відсутності необхідної інформації.

Таксономія ЄС вимагає, поширення потреб в розкритті нефінансової інформації відповідно до Директиви про нефінансову звітність, включення до (консолідованого) нефінансового звіту, інформації про екологічно сталу діяльність.

Різні ініціативи часто вимагають розкриття інформації з різною спрямованістю.

➤ Передбачуваною аудиторією Глобальної ініціативи зі звітності є зацікавлені сторони в отриманні інформації про вплив на економіку, довкілля та/або суспільство.

➤ Міжнародна рада з інтегрованої звітності ґрунтується на принципах, задля задоволення інтересів інвесторів

➤ Стандарти Ради зі стандартів сталого бухгалтерського обліку зосереджені на суттєвих факторах, які можуть вплинути на здатність корпорації створювати довгострокову цінність. Це дозволяє компаніям по всьому світу виявляти, керувати та передавати своїм інвесторам фінансово-суттєву інформацію про сталий розвиток.

➤ Принципи звітності цільової групи з питань розкриття кліматичної фінансової інформації, де цільовою аудиторією є інвестори, практично ідентичні принципам Глобальної ініціативи зі звітності.

➤ Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку прагне надавати високоякісну, прозору та порівняльну інформацію для інвесторів, забезпечує світові ринки капіталу спільною мовою для аналізу фінансової звітності, що сприяє стабільності ринку капіталу та послідовному застосуванню стандартів [4].

Пріоритети глобальної політики, включаючи Паризьку угоду, пріоритети політики ЄС, такі як Керівні принципи ООН у сфері бізнесу та прав людини та Керівні принципи ОЕСР для багатонаціональних підприємств, відображають загальноприйняті цілі, спрямовані на просування сталого розвитку. ЄС.

Багато існуючих стандартів і основ посилаються на один або кілька пріоритетів глобальної політики. Корпорації відіграють ключову роль у досягненні цілей, включених до цих пріоритетів, і часто повідомляють про деякі з них, застосовуючи існуючі стандарти та основи. З огляду на зобов'язання ЄС та важливість ролі бізнесу у досягненні цілей, включених до пріоритетів політики, дуже важливо надати бізнесу достатні рекомендації та інструменти.

З розглянутих основ та стандартів кілька ініціатив включають конкретне посилання на Цілі у сфері сталого розвитку, стандарти чи інші основні документи. Однак є лише обмежена кількість ініціатив, які явно намагалися інтегрувати Цілі у сфері сталого розвитку у свою основну структуру чи стандарт. У кращому разі ініціативи відображають зв'язки між їхніми ініціативами та ключовими концепціями, цілями та показниками. Винятками з відсутності інтеграції між системами та Цілями у сфері сталого розвитку є Міжнародна рада з інтегрованої звітності, Глобальна ініціатива зі звітності та Система звітування за Керівними принципами ООН, для яких доступні рекомендації щодо узгодження між їхніми стандартами та Цілями у сфері сталого розвитку [5].

Таким чином, оскільки нефінансова звітність вимагає докладного розуміння бізнес-моделі, ринку та макроекономічного середовища, він зумовлює стійкість успіху розвитку підприємства у воєнний час. Стратегічний управлінський облік в поєднанні з екологічним допомагає корпораціям приймати вдалі рішення, виокремлюючи з інформації її інвестиційну цінність. Рішення, що ґрунтуються на об'єктивних даних чи виважених судженнях, а не припущеннях, роблять стратегічний успіх більш досяжним. Усі глобальні принципи управлінського обліку є похідними від цього

прагнення. Використання стратегічного екологічного управлінського обліку може сприяти перспективному погляду на екологічні проблеми, що відповідає загальним стратегічним цілям країни. Стратегічний екологічний управлінський облік може вийти за організаційні рамки, взаємодіючи з конкурентами та залучаючи споживачів. У воєнний час та з розвитком концепції сталості значущість стратегічного екологічного управлінського обліку зростає. Більш тісно інтегруючи принципи планетарних кордонів та справедливості між поколіннями, стратегічний екологічний управлінський облік може ще більше просуватися до мети сталості розвитку. Гнучкість стратегічного екологічного управлінського обліку дозволяє досліджувати взаємозв'язок між стратегією екологічного/сталого розвитку та механізмами аудиту, а також дозволяє інтегрувати фінансові та нефінансові механізми аудиту у загальну організаційну стратегію корпорації з урахуванням чинника війни.

Література

- 1.Global Reporting Initiative (GRI) URL: <https://www.globalreporting.org/standards/>
 - 2.International Accounting Standards Board (IASB) URL: <https://www.ifs.org/groups/international-accounting-standards-board/>
 - 3.International Integrated Reporting Council (IIRC) URL: <https://www.integratedreporting.org/>
 - 4.Non-Financial Reporting Directive URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>
 - 5.Riccaboni A., Luisa Leone E. Implementing strategies through management control systems: the case of sustainability. *International Journal of Productivity and Performance Management*. 2010. Т. 59, № 2. С. 130–144. URL: <https://doi.org/10.1108/17410401011014221>.
 - 6.Solovida G. T., Latan H. Linking environmental strategy to environmental performance. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*. 2017. Т. 8, № 5. С. 595–619. URL: <https://doi.org/10.1108/sampj-08-2016-0046>.
 - 7.Wijethilake C. Proactive sustainability strategy and corporate sustainability performance: The mediating effect of sustainability control systems. *Journal of Environmental Management*. 2017. Т. 196. С. 569–582. URL: <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2017.03.057>.
- Norris G., O'Dwyer B. Motivating socially responsive decision making: the operation of management controls in a socially responsive organisation. *The British Accounting Review*. 2004. Т. 36, № 2. С. 173–196. URL: <https://doi.org/10.1016/j.bar.2003.11.004>

УДК 657

Чудовець В.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

Формування чітких нормативних вимог щодо реєстрації, діяльності, обліку і оподаткування господарських товариств є важливим фактором забезпечення інвестиційної привабливості вітчизняного бізнесу. При цьому необхідно забезпечити відповідне інформаційне забезпечення діяльності господарських товариств як найбільш поширеної організаційно-правової форми господарювання взагалі та обліку і оподаткування розрахунків з їх учасниками, зокрема. Якісне організаційне та методичне забезпечення обліку власного капіталу сприяє стимулюванню, збереженню та захист інвестицій, розвиток господарської діяльності.

Господарські товариства є однією із найбільш розповсюджених організаційно-правових форм ведення господарської діяльності і в Україні, що обумовлено переш за все наявністю достатнього законодавчого забезпечення їх створення, діяльності, реорганізації, управління, розподілу фінансових результатів та ін. Це вигідно вирізняє товариства від інших організаційних форм – приватних підприємств, приватно-орендних підприємств, малих приватних підприємств та інших, які були розповсюджені в минулі десятиліття.

Дослідження теоретичних та практичних питань обліку і оподаткування розрахунків з учасниками господарських товариств дало можливість виявити недоліки, які потребують вирішення та стосуються: удосконалення нормативного забезпечення нарахування та оподаткування дивідендів, документування розрахунків з учасниками, покращення первинних та зведених документів та звітів. На нашу думку, варто внести зміни та уточнити окремі положення нормативних актів в наступних аспектах:

1. Стаття 26 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» визначає, що «дивіденди можуть виплачуватися за будь-який період, що є кратним кварталу, якщо інше не передбачено статутом» [5]. Дивіденди – це частина прибутку, розрахована за правилами бухгалтерського обліку. Такий показник

міститься у рядку 2350 «Чистий прибуток» форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», «Фінансової звітності малого підприємства», «Фінансової звітності мікропідприємства». При цьому виникає ситуація, що незважаючи на нібито можливість виплати дивідендів за період, що менше року, фактично такої можливості немає, оскільки малі та мікропідприємства згідно чинних норм подають свою звітність виключно за річний період.

Виходячи з цього, пропонуємо передбачити в Порядку подання фінансової звітності [3], НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [4], НП(С)БО 25 «Спрощена фінансова звітність» [2] можливість подачі для малих та мікропідприємств проміжної фінансової звітності, що кратна квартальному періоду з приміткою «довідково».

Крім цього існує необхідність чітко закріпити в нормативних актах, які визначають порядок нарахування дивідендів їх виплату саме на основі фінансової звітності, тобто уточнити розлоге формулювання «прибуток, розрахований за правилами бухгалтерського обліку».

2. З метою стимулювання інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств пропонуємо зменшити ставку ПДФО за нарахованими дивідендами платниками єдиного податку до 5%. Це дозволить зменшити обсяги тіньової економіки, стимулювати розвиток малого бізнесу, збільшити обсяг «легальних» грошових коштів, які в загальному прискорюють розвиток економіки країни. Варто розглянути таке зменшення із паралельними вимогами до таких підприємств – розміру заробітної плати, що вище мінімальної, чисельності працівників, наявності основних засобів, відсутність податкових боргів та ін.

3. Передбачити можливість виплати дивідендів за рахунок резервного капіталу не лише власникам привілейованих акцій, але й іншим акціонерам, учасникам ТОВ та ТДВ. Це можна обґрунтувати тим, що власне резервний капітал формується за рахунок прибутку, тобто фактично є іншою його формою.

Згідно Інструкції 291 [1] для обліку розрахунків з учасниками за нарахованими дивідендами призначений субрахунок 671 «Розрахунки за нарахованими дивідендами». При цьому різні форми виплати дивідендів зумовлюють необхідність аналітичної інформації про суми нарахованих дивідендів товариством в межах таких форм.

Саме тому, пропонуємо розширити аналітичні можливості обліку та відкрити до субрахунку 671 наступні аналітичні рахунки 4 - го порядку відповідно до форми виплат:

- 6711 «Розрахунки за нарахованими дивідендами в готівковій формі»;
- 6712 «Розрахунки за нарахованими дивідендами в безготівковій формі»;
- 6713 «Розрахунки за нарахованими дивідендами в матеріальній формі»;
- 6714 «Розрахунки за нарахованими дивідендами в межах реінвестування».

Це дозволить забезпечити додатковий контроль за правомірністю та документальним оформленням виплати дивідендів, оцінки ефективності виплат дивідендів у різних формах, а також надасть додаткову необхідну інформацію для оподаткування таких виплат податком з доходів фізичних осіб – оскільки реінвестування дивідендів, яке не змінює часток учасників не оподатковується цим податком.

Розрахунки з учасниками також включають зміну їх часток в статутному капіталі господарських товариств. При цьому «товариство не має права виплачувати дивіденди учаснику, який повністю або частково не вніс свій вклад» [5]. Також перепродаж часток учасниками можливу лише при повному внесенні їх вкладів.

З метою спрощення контролю в частині повноти внесених учасниками своїх вкладів в статутний капітал товариств, пропонуємо форму Картки учасника товариства з формування статутного капіталу, основний фрагмент якої наведений в таблиці 1.

Таблиця 1. – Картка учасника товариства з формування статутного капіталу (ПІБ)

Частка у статутному капіталі згідно установчих документів		Внесено			Залишок неоплаченого капіталу, грн
сума, грн	%	дата	сума, грн	документ	
50000,00	25	12.01.2024	40000,00	виписки банку	10000,00
...					

Джерело: розроблено автором.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Запропоновані пропозиції з удосконалення нормативного, документального та методичного забезпечення бухгалтерського обліку дозволяють покращити інформаційне забезпечення операцій з власним капіталом та вирішити окремі проблеми обліку, контролю та оподаткування власного капіталу господарських товариств.

Література

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ МФУ від 30.11.1999 р. № 291. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Спрощена фінансова звітність» : Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 р. № 39. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00#Text> (дата звернення 01.05.2024).

3. Порядок подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-p> (дата звернення 01.05.2024).

4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ МФУ від 07.02.2013 № 73. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (дата звернення: 01.05.2024).

5. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю : Закон України від 06.02.2018 № 2275-VIII. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення 01.05.2024).

УДК 330.142:339.9

Шевчук В.О., к.е.н., доцент
Державний університет інфраструктури та технологій

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ФОРМУВАННЯ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Глобалізація, яка характеризується зростаючою взаємозалежністю та інтеграцією світових економік, культур та інформаційних потоків, має глибокий і багатогранний вплив на формування людського потенціалу. Враховуючи, що людський потенціал включає фізичну, інтелектуальну, трудову та духовну складову [1, с. 29], цей вплив можна розглянути через різні аспекти.

Вплив глобалізації на фізичну складову трудового потенціалу здійснюється, по-перше, через розширення доступу до медичних

послуг та охорони здоров'я, а саме глобалізація сприяє обміну медичними знаннями та технологіями, що покращує доступ до високоякісної медичної допомоги в різних країнах, а запровадження міжнародних стандартів у сфері охорони здоров'я підвищує якість медичних послуг; по-друге, через поліпшення умов праці, адже в цих умовах більшість країн світу адаптують (уніфікують) міжнародні стандарти щодо умов праці, безпеки та гігієни, що зменшує ризик професійних захворювань і травм; по-третє, через поширення знань про здоровий спосіб життя, дієти та фізичну активність, що позитивно впливає на фізичний стан населення.

Формування інтелектуального потенціалу в умовах глобалізації здійснюється через розширення доступу до отримання освіти людям з різних країн, завдяки розвитку онлайн-курсів, програм обміну студентами та міжнародних освітніх ініціатив, та через сприяння міжнародному співробітництву у сфері науки та технологій, що прискорює розвиток інновацій та наукових відкриттів. Варто зазначити, що швидкі технологічні зміни та глобалізація ринку праці вимагають постійного розвитку нових професійних навичок, що підвищує інтелектуальний потенціал робочої сили.

Трудова складова людського потенціалу в умовах глобалізації формується під впливом таких процесів:

➤ розширення ринку праці – створення нових робочих місць в різних галузях, таких як інформаційні технології, фінансові послуги, туризм тощо, що сприяє збільшенню зайнятості та економічному зростанню;

➤ зростання міжнародної мобільності робочої сили через спрощення процедур визнання кваліфікацій та дипломів;

➤ розвиток гнучких форм зайнятості: віддалена робота, фриланс та часткова зайнятість, що дозволяє працівникам ефективніше поєднувати роботу та особисте життя.

Враховуючи те, що трудова складова потенціалу тісно пов'язана з соціально-трудовими відносинами, варто враховувати і соціальні аспекти. Процес глобалізації сприяє впровадженню політик, що забезпечують рівні можливості для всіх громадян незалежно від їхньої раси, статі, релігії чи соціального статусу. У сфері міжнародного бізнесу запроваджуються міжнародні стандарти корпоративної соціальної відповідальності, які покращують соціальне середовище працівників. До того ж глобалізація сприяє соціальній інтеграції

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

мігрантів, забезпечуючи доступ до освіти, охорони здоров'я та ринку праці, що сприяє зростанню соціальної єдності. Завдяки глобалізаційним процесам стають впливовішими міжнародні правові норми та стандарти захисту прав людини та працівників.

Духовна складова людського потенціалу в умовах глобалізації формується на основі культурного обміну, адже глобалізація сприяє міжкультурному діалогу, обміну ідеями та цінностями, що збагачує духовний світ людей та сприяє толерантності; доступу до культурних надбань різних народів, що сприяє розвитку духовності та розширенню світогляду; «діалогу» між різними релігіями та духовними традиціями, що підвищує рівень взаєморозуміння та співпраці між представниками різних культур.

Економічний аспект впливу глобалізації на формування людського потенціалу включає економічний розвиток та підвищення життєвого рівня населення, чому сприяє зростання міжнародної торгівлі та інвестицій, а також зростання продуктивності праці та економічної ефективності, яке досягається через відкритий доступ до новітніх технологій та інновацій.

Таким чином, глобалізація значно впливає на формування людського потенціалу, створюючи нові можливості для розвитку. Адаптація до цих змін та використання їхніх позитивних наслідків є ключовими для забезпечення стійкого розвитку суспільства.

Література

1. Казакова Н.А., Шолом А.С., Ші Хуейлі. Людський потенціал та його вплив на розвиток економіки КНР. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносин. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2022. № 16. С. 26-33. DOI: <https://doi.org/10.26565/2310-9513-2022-16-03>

*XVI Міжнародна науково-практична конференція
(м. Луцьк, 25 травня 2024 р.)*

Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет (м. Луцьк)
Університет національного і світового господарства (м. Софія, Болгарія)
Політехнічний інститут Браганси (м. Браганса, Португалія)
Старопольська Вища Школа в Кельце (м. Кельце, Республіка Польща)
Інститут туризму, підприємництва і сервісу (м. Душанбе, Республіка Таджикистан)
ННЦ «Інститут аграрної економіки» НААН України (м. Київ)
Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України (м. Київ)
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
(м.Луцьк)
Наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених ЛНТУ (м. Луцьк)
Волинська обласна громадська організація «Перспективи Волині» (м. Луцьк)
Європейський аналітичний центр (м. Київ)

**МАТЕРІАЛИ XVI МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та
аналітичного забезпечення управління підприємством»**

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерний набір та верстка: Тетяна Талах

Підписано до друку 25.06.2024 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний.
Ум. друк. арк 7,75. Обл. вид. арк. 7,50. Тираж 30 пр.

Друк ВІП ЛНТУ
Свідоцтво Держкомтелерадіо України ДК №4123 від 28.07.2011 р.
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75, тел.: (0332) 74-61-02
e-mail: rvv_lntu@ukr.net

Матеріали опубліковані за результатами XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством». Луцьк: ЛНТУ, 2024. 240с.

У збірнику представлені матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством». Призначений для науково-педагогічних працівників, аспірантів, здобувачів вищої освіти, практиків

